

297933

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Appl.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KÖTELES PÉLDÁNY
A MAGY. NEMZETI MÚZEUM RÉSZÉRE

HETEDHÉT ORSZÁGRÓL.

M E S É K.

ELMESÉLI

KEMENCZKY KÁLMÁN.

KÖTELES PÉLDÁNY
A MAGY. NEMZETI MUZEUM RÉSZÉRE

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA.

1895.

297.933

M. N. MŰZEUM KÖNYVTÁRA
Nyomtatv. Növedéknapló
1896. év. 778. sz.

Budapest. Az Athenaeum r. társulat könyvnyomdája

CZÍMMUTATÓ.

	Oldal.
1. Vas-Laczi. (Magyar)	1
2. A varázsló-inas. (Lengyel)	17
3. Tulipán királyleány. (Francia)	33
4. A kalifa-gólya. (Keleti)	56
5. A gróf-úrfi meséje. (Svájci)	72
6. A Paradicsom kertje. (Dán)	81
7. A vasgyúró Jura. (Morva)	103
8. A láthatatlan királyság. (Német)	112
9. Az öreg ember és a királyfi. (Esztr.)	127
10. Ifjúság öregség nélkül, élet halál nélkül. (Román) ...	151
11. A juhász és a sárkány. (Tót)	168
12. Az öreg királyné meg a parasztleány. (Holland)	178
13. Iván czárevics és Bulat, a derék ficzkó. (Orosz)	185
14. A róka és a halász. (Finn)	199
15. A megvetett testvér. (Belga)	203
16. A szegény asszony fia. (Ir)	221
17. Az erdei tündér. (Cseh)	232
18. A bátor ifjú. (Svéd)	242
19. Mihály, az árva. (Svéd)	263
20. Az üvegszívű királyleányok. (Olasz)	273
21. A tündér ajándéka. (Angol)	280
22. A hét Simon. (Orosz)	286

Vas-Laczi.

Egyszer volt, hol nem volt, még az óperenciás tengeren is túl, volt egyszer egy király, annak volt három leánya, meg három fia. A legifjabbik fiút Laczinak hitták és nagyon pajkos lurkó volt. Egyszer amint az iskolából ment hazafelé, találkozott egy öreg asszonnal, a ki az úton egy kosár tojás mellett pihenőt tartott, mert igen fáradt volt. A gonosz kópé arra haladtában megcsuszította az asszony kosarát, úgy, hogy valamennyi tojás kifordult és összetört.

A szegény öreg asszony erre nagy haragra gyúlt és mérgesen utána kiáltott a szaladó fiúnak:

— Teljék be az első kivánságod!

Ahogy Laczi hazatért, a három nőtestvére éppen odakinn volt az udvaron. Az egyiknek a ruhája úgy tündökölt, mint a nap, a másiké mint a hold, a harmadiké mint a csillag. De ezek csak a hétköznapi ruhák voltak; vasárnap még pompásabb ruhában jártak.

A leányok odaszóltak a legifjabb fiú testvéröknek, hogy jöjjön velök labdázni. Laczi

nem kérette magát, hanem tüstént közjök állt. A leánytestvérek eleve elvégezték magok közt, hogy a lurkót jól meghajigálják, mivel nagyon sok csínyt követett el rajtok. És igazán ügyeskedtek is a leányok: testvéröket mindig eltalálták s ugyancsak puffogott a hátán a labda. Laczi pedig, aki megsejdté, hogy szántsándékkal dobálják őt olyan kegyetlenül, nagy méregbe jött és odakiáltott a testvéreinek:

— Hogy a föld nyeljen el benneteket!

És ime, abban a pillanatban megnyilt alattok a föld és mind a hárman elsülyedtek.

Senki sem tudta, hova lett a három királyleány, mert senki sem látta eltünésöket. Sokáig keresték őket mindenfelé, tűvé tettek mindent; de bizony a három leánynak nem volt se híre, se hamva. Vége lett a vidám zajnak; búsult mindenki.

Egyszer a legidősebbik fiú odalépett az apjához és így szólt:

— Apám, engedd meg, hogy elmenjek eltűnt testvéreimnek a fölkeresésére; meglásd, hazahozom őket.

Az apa beleegyezett. Avval a legidősebb királyfi hamarosan összeszedelőzködött és elment, de nem tért többé vissza...

Eddig is nagy volt, hanem most még nagyobb lett a király bánata legidősebb fiának az elvesztésével. Sötét gyászba borult az egész ház, olyan csend volt benne, akár csak a sírban.

— Apám, — szólalt meg egyszer az ifjabb

királyfi, — nekem nincsen maradásom. Engedd meg, hogy útnak induljak testvéreim fölkérésére. Ami a bátyámnak nem sikerült, hátha sikerülni fog nekem; hátha őt is hazahozhatom.

Az elkeseredett apa ebbe is beleegyezett, s az ifjabb királyfi elment, — de nem tért vissza ő sem ...

Azonközben Laczi is fölcseperedett, és mikor a király egy napon a trónjára ült, a királyfi oda térdelt apja elé s így szólt:

— Apám, minden szenvedésednek és fájdalmadnak én vagyok az oka. Engedd meg azért, hogy elmenjek eltűnt nőtestvéreim és bátyáim fölkeresésére. Vagy visszahozom őket mindnyájukat, vagy engem se látsz többé ezen a világon.

A király, akinek fadorombot sem ért már az élete, a Laczi mehetnékére nem tett semmi ellenvetést. Annyit mondott csak:

— Vezéreljen a jó Isten, fiam! Várlak mindnyájatokat.

Laczi azzal elment, és ment, mendegélt több napon át. Amint egy erdőn keresztül haladóban volt, egy szegény asszonynyal találkozott, aki éppen avval vesződött, hogy a nyalábját a hátára emelje. Laczinak tüstént eszébe jutott az egykori öreg asszony meg a tojása, s mivel a testvérei eltűnése óta sokkal komolyabb és szelidebb lett, hát odament az öreg asszonyhoz, feladta neki a nyaláb fát a hátára s eligazítá rajta kellőképpen, hogy a terhe

könnyebb legyen. Az öreg asszony hálásan tekintett a jószívű ifjúra s azt mondta neki:

— Jótét helyébe jót várj! A te jóindulatod jutalmat érdemel. Én tudom, hogy mi járatban vagy, miben töröd a fejedet; nálam nélkül te a testvéreidet soha nem láthatnád. Ne búsulj fiam, légy jókedvű, én útba vezetlek téged.

Avval egyet dobantott és azon a helyen a föld megnyílt és egy nagy vasalt ládát látott Laczi maga előtt.

— Feküdjél bele ebbe a ládába, — mondta Laczinak az öreg asszony, — majd aztán eljutsz abba a palotába, ahol a te nap-ruhás testvéred lakik.

Laczi engedelmeskedett: szépen belefeküdt a ládába s akkor a föld bezáródott felette és a láda elhengeredett vele, messze, nagyon messze... És a láda egyszerre csak megállt. Laczi kiugrott s egy ezüstpalota előtt találta magát; kapuja előtt bővizű folyó folydogált, a folyón híd vezetett keresztül, mely csupa borotvából volt összerakva, amik szakadatlanul mozogtak és megakadályozták, hogy valaki rajta átmeheessen.

— Hogy fogok én ezen keresztül menni? — kiáltott Laczi, aggodalmasan tekintve a túlsó partra.

A láda megfelelt neki:

— Azon ne búsulj! Én beviszlek téged a palotába; hogy aztán mi módon jössz onnan vissza, az már aztán a te dolgod.

Laczi belefeküdt megint a ládába és az a folyó alatt keresztülgördülve, ott állt meg vele a palota udvarának a kellő közepén. Itt ismét kiugrott utazó kocsijából, megköszönte a ládának a fáradságát és ment fölfelé a lépcsőn. Amint fölért a folyosóra, találkozott a testvérével, aki szem-meresztve bámúlt rá s kérde:

— Hogy jöttél te ide, testvér? Ide, ahol még a madár sem jár?

— Hát bizony nagy ügygyel-bajjal, — mondta Laczi. — De mégis csak elvergődtem. Eljöttem érted, testvér!

— Értem? — szólt aggódva a leány. — Én a hatfejű sárkánynak a hatalmában vagyok; ha téged itt talál, el vagy veszve.

De Laczi azt mondta erre:

— Ne búsulj te azon, testvér! Nem félek én tőle, még ha száz feje volna is. Megvívok vele életre-halálra; mutasd meg a fegyvertartó kamrát, hogy fegyvert válaszszak.

A testvér ezt tüstént megtette. Amint Laczi a kardok és más ölő szerszámok között keresgélt, hát egy kis üvegre akadt, amin ez a felírás állott: »Sárkány-erősítő.« A kis üveget nyomban a szájához vitte s kiitta az utolsó cseppig. Alighogy elvette a szájától a kis üveget, iszonyatos csörömpölés hallatszott.

— Jön a sárkány! — szólt a királyleány; — ha már tiz mértföldnyire van, buzogányát mindig a kapuhoz hajítja, hogy tárva-nyitva legyen, mire eléje érkezik. Úgy jelenti a jövetelét.

Még ki se mondta jóformán az utolsó szakat, már ott is állt előttök a hatfejű sárkány.

— Mit keresel te itt, te földi giliszta? — ordított dühösen a sárkány.

— Mit? Hát veled megvívni, te lelketlen szörnyeteg! — felelt Laczi elszánt bátorsággal.

— Hohó! Előbb hadd lássam, vajjon méltó vagy-e, hogy veled megverekedjem.

Akkor a királyleány a sárkány egy intésére előhozott egy kőből való kenyeret meg egy fa-kést. A sárkány fogta, levágott a késsel a kenyérből egy darabot, aztán odaadta mind a kettőt Laczinak, hogy ő is azon módon cselekedjék. Laczi pedig kapta magát, a kenyérből nem egy darabkát vágott le, hanem azt középben szelte keresztül. A sárkány csodálkozva nézett rá és azt mondta neki:

— Jól van! Látom, derék ficzkó vagy. Megverekszem veled!

Avval lementek a vas-szérüre s ott hozzáfogtak a viaskodáshoz. Laczi úgy a földhöz teremtette a sárkányt, hogy a lába térdig besüppedt a vasba. De a sárkány kiczihelődött, és Laczit most már a tomporáig bevágta a vasba; de hirtelen kimászott belőle, s derékon kapva a szörnyeteget, olyan erővel vágta be megint a vasba, hogy egész a nyakáig besülyedt, mire aztán leszelte neki mind a hat fejét.

— A sárkánytól most már megszabadítottál, kedves testvér, — szólt örömmel a leány, — de hogy megyünk most a hídon keresztül?

— Soha se búsulj azon, édes testvér! —

mondá Laczi. — Majd segítek én azon is valahogy.

Azzal kiásta a sárkányt a vasas földből, azután lehúzta a bőrét s körülcsavarván vele magukat mind a ketten, úgy indultak neki a veszedelmes hídnak, hogy rajta átkeljenek.

Amint a hídon mentek, a kések ugyancsak vagdalóztak; hanem a bőr ellentállott addig, míg Laczi és testvére átjutottak rajta. Túlnan pedig ott állott az öreg asszony, a királyleányt karon fogta s így szólt:

— Én hazaviszlek téged apádhoz. Te pedig, fiam, menj a kovácshoz, az én testvéremhez, ő

majd segítségedre lesz a további útagon. Csak ezen a csapáson haladj mindenütt, majd megtalálod.

Laczi ment, mendegélt tovább a mondott irányban és talált egy kovácsműhelyt, a melyik egészen aczélból volt, s benne a kovács is.

— Adjon Isten jó napot, kovács bácsi! — szólalt meg Laczi, amint belépett.

— Adjon Isten, fiam! — mondta az aczélból való kovács. — A testvérem már értésemre adta a kivánságodat; segítségedre járok szivesen. Mondják ugyan, hogy te vasból vagy; hanem ez korántsem elegendő a te viaskodásodnál; hát én meg is aczélokak téged.

Laczi erre odalépett hozzá a tűz mellé, s a kovács ügyességével olyan kemény és erős lett, mint az aczél. Nekiindult azután jókedvvel a jószívű kovács útmutatása nyomán a hosszú útnak, hogy a többi testvéreit fölkeresse.

A mint ment, mendegélt, hát nagysokára egy aranypalotát pillantott meg a távolban, a mely már messziről elibe villant váratlanúl. A mint odaér hozzá, hát látja, hogy az kacsalábakon folyvást ide-oda fordul. Laczi erre egyik kezével megkapta az egyik lábát és olyan erősen tartotta, hogy tapodtat sem mozdúlhatott odább; a másik kezével pedig hamarosan felszakította az ajtót és belépett. Ekkor egy kilenczfejű sárkány bukkant elébe s így szólt:

— Tudom már, milyen helyre-legény vagy, azért nem is verekszem veled. Légy te vaskerék,

én meg papirkerék leszek, aztán rohanjunk két hegyről egymásnak.

— Nem úgy lesz a komé, — mondta Laczi, — hanem úgy, hogy te leszel a vaskerék, én meg papirkerék leszek.

És így is volt. A két kerék nekiiramodott egymásnak; a vaskerék eldőlt és elvesztett egy szeget, a melyik pedig egy sárkányfej volt. Ekkor azt javasolta a sárkány:

— Most csapjunk össze mint a lángok; légy te a vörös láng, én meg a kék láng leszek.

— Nem úgy lesz az! mondta Laczi, — én leszek a kék, te pedig légy a vörös.

Ebben maradtak. A mint most a két láng összezsapott egymással, egy vízi pelikán repült felettek. A sárkány elkezdett könyörögni:

— Vízi pelikán, vízi pelikán! önts egy cseppet a kék lángra . . . egy fejet adok neked érte!

Erre Laczi dühös lett és nyomban ő is oda szólt neki:

— Vízi pelikán, vízi pelikán! önts egy cseppet a vörös lángra, és én kilencz fejet adok neked érte!

A vízi pelikán megcselekedte, a mit Laczi kívánt, és a vörös láng tüstént kialudt. Akkor Laczi odaadta a vízi pelikánnak a kilencz sárkányfejet, azután testvérét, a holdruhás királyleányt, elvitte az aczélkovácshoz és megkérte, hogy vezesse haza az apjához. Maga pedig tovább ment ismét, hogy a harmadik testvérét, a csillagruhás királyleányt, fölkeresse.

Több napon át bolyongott Laczi, s egyszerre csak egy égő szénaboglyához ért. A boglya tövében egy tehetetlen kigyó feküdt és siránkozva így szólt:

— Segíts rajtam, jó ember! Meghálálom jószágodat.

Laczi hirtelen odaugrott és a kigyót kirántotta a boglya tövéből. Akkor azt mondta neki a kigyó:

— Én a kigyók királyának a leánya vagyok, gyere velem a palotába, majd megfizet neked a megmentésemért.

Mikor a kigyók királyának a kapujához értek, azt mondta Laczinak a királyleány:

— Aztán akármit adna is apám, el ne fogadd. Kérd tőle a leggörhesebb lovat, a legrozsdásabb kardot meg a legpiszkosabb inget a kigyók palotájában. Nem bánod meg.

Avval bevezette apjához. Amint ez a leánya veszedelmét és megmentését meghallá, megkínálta Laczit arannyal, ezüsttel és más drágasággal, meg mindenféle varázs-eszközzel. Hanem Laczi azt mondta rá:

— Ezeket én nem használhatom: add nekem csak a leggörhesebb lovat, a legrozsdásabb kardot és a legszennyesebb inget a kigyók palotájában.

A kigyók királya meghökkent és mondá:

— Ezt a leányom tanácsolta neked. Hanem hát legyen!

Erre előhozták a lovat, a kardot, meg az

inget is, és a kigyók királyának a leánya azt mondta Laczinak:

— Jól tetted, hogy szót fogadtál. Mert az a ló varázs-ló; az a kard győzedelmeskedik minden ellenségen, míg csak el nem tisztúl; az az ing megvédelmez a vágástól és szúrástól, a meddig ki nem mossák. Ha ezt a három adományt jól használod, akkor elérheted a célodat.

Laczi megköszönte a királyleány jóindulatát s azzal útnak eredt. Ment, mendegélt aztán, míg végre megpillantotta a tizenkétfejű sárkány palotáját, ahol a testvére, a csillagruhas királyleány, fogságban volt. Mikor odaért, a sárkány nem volt otthon. A testvére sírva rimánkodott neki:

— Fuss, édes testvér, különben el vagy veszve, mint ahogy el vagyunk mi, én és fitestvéreink. Nézd, amott csüggenek bátyáid a kéményben, és nekem minden nap tüzet kell gyújtanom alájok, hogy aszalódjanak.

Laczi vigasztalta a testvérét:

— Ne félj semmit! Az én kardom mindnyájunkat megszabadít!

— Jaj, dehogyan szabadít! — jajveszékelt a testvér. — Erő itt nem használhat semmit, mert a tizenkétfejű sárkánynak a felesége gonosz boszorkány, aki többször emlegette már, hogy nekünk örökre el kell vesznünk, ha valaki miattunk megverekszik a tizenkétfejű sárkánnyal. Legjobb lesz, ha megvásárolsz bennünket a sárkánytól.

— Hát ezt megpróbálom, — mondta Laczi.
— Ha sikerül annál jobb.

Alighogy ezt kimondta, a tizenkétfejű sárkány a feleségével együtt nagy zajjal robogott befelé a palota udvarába. Mihelyt a kocsi-ról szállott, így szólt Laczi hozzá

— Uram, add el a két királyfit, meg azt a csillagruhas leányt nekem.

A szörnyeteg azt felelte:

— Jól van; ha nekünk adod azt a rozsdás kardot, úgy ahogy az oldaladon csüng, meg azt az inget, a melyik rajtad van, hát megkaphatod, amit kívánsz.

— Kend nagyon drága dolgokat kíván tőlem; de nekem semmi sem drága, mikor a testvéreimről van szó.

Azzal leoldotta a kardot az oldaláról, levette az inget és odaadta mind a kettőt a sárkánynak.

Mikor átvette a sárkány az inget meg a kardot, gúnyolódva így szólt:

— Te esztelen, most meg kell halnod! Hogy lehettél olyan meggondolatlan, hogy meg tudtál válni drága kincseidtől?!

— No, ha már csakugyan meg kell halnom, — szólt Laczi, — hát engedd meg, hogy elébb búcsút vegyek a lovamtól.

A tizenkétfejű sárkány megengedte neki. Azzal Laczi kiment az istállóba s így szólt a lovához:

— Tudod-e, kedves lovam, mi történt?

— Tudom, — felelte a ló, — és szeren-

cséd, hogy a sárkány nem engem kivánt vált-ságúl. Bizonyosan el lettél volna akkor veszve; de így én még segíthetek rajtad. Kivánd a sárkánytól, hogy kössön fel a hátamra téged halálod után; a többit bízd rám.

Laczi visszament és mondta a sárkánynak:

— Tizenkétfejű sárkány, minthogy nekem már meg kell halnom, hát arra kérlek, hogy ha meghaltam, köss rá engem a lovam hátára és hagyd futni, ahova akar.

— No, azt a kis szívességet megtehetem neked, — mondá a sárkány.

S azzal levágta Laczit és száz apró darabra szabdalta, azután a darabokat mind hamvasba göngyölve, felkötötte a varázs-ló hátára; ez pedig elrohant mint a szél.

A kigyók királya hallotta messziről a zúgást, mire így szólt a leányához:

— Avval a derék fiúval bizonyosan valami szerencsétlenség történt, mert a varázs-ló böszülten iramodott el és olyan zúgással jár, mint a szélvész.

A kigyók királya tehát a kapu előtt nagy tüzet rakatott hamarosan; a varázs-ló egyszerre csak előrugtatott és elnyelte a lángot. Ez meghűtötte kissé az állatot s erre aztán megállt az udvarban.

— Itt hozom a szétvagdalt uramat!

Ez volt minden, amit mondott. A kigyók királya pedig azon módon melegében összerakta a Laczi szétdarabolt testét, és elszalasztotta a kigyókat egytől-egyig gyógyító-füért,

és hamarosan megfőzve, megmosogatta Laczit a levével, aki ezután legott lábra állt és kétszerte szebb és erősebb volt, mint azelőtt.

De nem vesztegelt itt sokáig Laczi, hanem ment megint, hogy a testvéreit megszabadítsa. A tizenkétfejű sárkány palotája közelében paripává változott át és tüstént beszaladt a palota udvarába. A sárkány felesége észrevette, hogy varázslás van a dologban; de hogy Laczi változott át lóvá, afelől még csak sejtelme sem volt. Előszólitotta a tizenkétfejű sárkányt és mondta neki:

— Meghalok, ha ennek a lónak a máját azonnal meg nem ehetem!

Erre a sárkány intett, és tüstént megfogták a lovat, hogy megöljék. A csillagruhas királyleány éppen ott ment el előtte s szánakozva így szólt:

— Te sajnálsz engem, szép ló. Beh kár, hogy megölnek!

— Ha igazán szánakozol rajtam, — susogta a ló, — hát fogd azt a földet, amelyikre megöletésemkor az első két vércsepp ráesik, és vedd be azt a sárkány kertjébe.

A királyleány azonképpen cselekedett, ahogy mondva volt, és a rákövetkező napon egy fa állott a kertben, aranyalmával megakva.

A tizenkétfejű sárkány felesége meglátván a gyönyörű almafát, kiáltott az urának és mondta:

— Meghalok, ha reggelimet annak az almafának a fájával nem főzhetem meg!

Ekkor a sárkány intett, és a szolgálai bemenének a kertbe, hogy a fát kivágják. A csillagruhás királyeány éppen ott ment el előtte s szánakozva így szólt:

— Te sajnálsz engem szép fa. Beh kár, hogy kivágnak!

— Ha igazán szánakozol rajtam, — susogta a lomb, — hát kivágásomkor fogd az első két forgácsot és vedd be a sárkány tavába.

A királyeány azonképpen cselekedett, ahogy mondva volt, és másnap reggel egy gyönyörű aranyhalacska úszkált a tóban. A sárkány felesége kiáltott az urának és mondta:

— Meghalok, ha az az aranyhalacska nem lesz nálam a szobámban!

A sárkány nyomban teljesíteni akarta a felesége kívánságát, de a halacszkát nem tudták kifogni. Mivel a sárkány nagyon jó úszó volt, hát ő maga próbálkozott meg a halacska kifogásával; letette gyorsan a rozsdás kardot, levetette a szennyes inget és beugrott a tóba.

A halacska erre tüstént a parton termett és — Laczi állott ott, aki hirtelen magára kapta az inget és felkötötte a kardot. Amint a sárkány felesége ezt meglátta, előkapott a vén boszorkány egy seprőnyelet és azon megugrott.

Mikor a sárkány meglátta Laczit a parton a maga egész valóságában, a karddal oldalán: meg volt rökönnyödvé az ijedtségtől. Bizonyos volt benne, hogy most vége lesz,

azért nem is könyörgött, hanem csak azt mondta:

— Ha meghaltam, köss fel a lovam hátára.

Laczi megigérte, s azzal egy csapásra levágta mind a tizenkét fejét és törzsével együtt felkötötte a lova hátára. A ló elfutott vele, de nem tért többet vissza.

Laczi erre levette a két bátyját a kéményből, ahol azok már feketére füstölődtek és szárazra aszalódtak. Aztán elvitte őket a kigyók királyához, hogy az bajukból kigyógyítsa.

Mikor odaértek a kigyók királyához, egy csodaszép leány ült mellette, aki csillagot viselt a homlokán. Laczi ámúlt-bámúlt a látásán... Akkor így szólt a kigyók királya:

— Ez az én leányom, akit te a lángokból kimentettél. Most jószágodat meghálálom avval, hogy meggyógyítom a bátyáidat.

Erre többizben megfüröszttötte őket gyógyító fűvekből csinált fürdőben, bekente tetőtől talpig gyógyító-írral, mire elébbi üdeségöket, épségöket és erejüket csakhamar visszanyerték.

A kigyók királya ekkor azt mondta Laczinak:

— Most pedig ráadásul neked adom a leányomat feleségül.

Aztán megtartották a nagy lakodalmat, s lakodalom után a két fiú visszament az apjához a nőtestvérével. Laczi és a felesége pedig sokáig éltek együtt örömben és megalégedésben, és máig is élnek, ha meg nem haltak.

A varázsló-inas.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy varga, aki avval volt megverve, hogy mindig nagyobb volt a szomszár, mint a keresete. Akármennyit is dolgozott, keresményének legnagyobb része folyvást szomszárúhozó torka garatján csúszott el, ami miatt csak alig tudta derék feleségét, két leányát és egyetlen fiát két keze munkája után eltartani.

Mikor a fiú már odáig felcseperedett, hogy a kamaszkorát élte, az édes anyja egy szép tavaszi napon ráadta a legjobb kabátját, simára fésülte bozontos haját és azután elment vele a templomba, hogy ott ájtatosságot végezzen, hogy kiimádkozza magát szíve szerint. A templomból kijövet az asszony nem nézett haza, hanem megindult a fiával egyenest a jó messze fekvő főváros felé, hogy ott a fiúnak mestert keressen, aki inasképpen fel fogadja és kitanítsa valami jó mesterségre.

A két útas már majdnem megfutotta a fele útat, mikor véletlenül rájuk bukkant egy fekete ruhás ember, aki mindjárt beszédbe ereszkedett velök. Kikérdezte őket: honnan jönnek? hova mennek? miért mennek? Mint-hogy a fiú nagyon megtetszett a fekete ruhás embernek, azt tanácsolta neki, hogy álljon be ő hozzá inasnak. De mivel a fekete ruhás elmulasztotta, hogy az anyát jó keresztényhez illő köszönéssel üdvözölje, s mivel az anya nem

nézett ki jót a szemeiből, hát nem akarta rábízni fiát. De kiváltképen az tartotta vissza a szegény asszonyt, hogy az idegen nem akarta megmondani, micsoda mesterséget üz. Az idegen azért csak nem tágított; minden módon rá akarta beszélni az anyát. Addig-addig, hogy az asszonyt utoljára elhagyta a csendes türelme s jól oda mondogatott neki.

— Erre is út, arra is út, menjen tovább Isten nevében, minket ne háborgasson!

Erre aztán anya és fiú tovább menének útjukon. Darab idő múlva egy messze terjedő terméketlen homokos vidékre értek; mely olyan volt, akár csak egy kietlen pusztaság. Csak nagy nehezen tudtak a süppedékes homokföldön előrehaladni. Végre a nagy fáradságtól, éhségtől és szomjúságtól annyira kimerültek, hogy alig-alig birták már tagjaikat mozgatni. Szomorúan leültek hát a homokos földre és sírtak keservesen.

A mint ott üldögélnek, ime nagyhirtelen az asszony és fia mellett egy nagy lapos kövön egy tál levest, marhapecsenyét, friss fehér kenyeret meg egy korsó habzó sört látnak magok előtt. A szegény elkényszeredett útasok örömpesze nyújtották ki kezeiket a kínálkozó lakoma után. De még megsem érintették az ételt és italt, már minden eltűnt, csak a pusztakő maradt előttök.

Fölszedelőzködtek hát újra s mentek, mendegéltek tovább. De alig haladtak egy hajtányira, a kőasztal a pecsenyével és a sörrrel

együtt egyszerre csak ott termett előttök megint. Hanem el is tűnt aztán megint. És ez többször iméltődött egymásután. A varga kis csemetéje azonban sokkal okosabb volt, mint a minőnek látszott. Eszébe jutott most, hogy a nyárfának hathatós ereje van minden gonosz varázsló ellen, mert a mi Urunk Üdvöztőnk nyárfából való keresztén halt meg. Azért meghegyezte nyárfabotjának alsó végét, óvatosan oda ment a kőhöz és a botot erősen bedugta azon a helyen a földbe, a hova a kő árnyéka esett.

Erre azonnal eltűnt a kő mindazzal, ami rajta volt; ott azonban, a hova az árnyéka esett, ugyanaz a fekete ruhás ember állott, aki már találkozott velök. Barátságosan bólintott a fejével és kérte a fiút, hogy vegye el onnan a botját.

— Eszem ágában sincs — felelte a fiú — hogy én azt a botot elvegyem. Most már látom, hogy te varázsló vagy szemfényvesztő vagy. Ide csalogattál minket ebbe a vadonba, s most még gúnyt űzöl a mi éhségünkből és szomjúságunkból. De, ha még olyan fiatal vagyok is, van egy kis jártasságom benne: tudom, hogyan kezdhetnek hozzá az emberek, hogy a te csapásodat felfogják. Most itt fogsz állani egy esztendeig és hat hétig, míg úgy ki nem száradsz, mint ez a bot, a mivel téged a földhöz szegeztelek.

— Ugyan ne fecsegj annyit összevissza, fiam! — mondta a fekete ruhás ember. — Jobban teszed, ha azonnal szabadon bocsátasz.

— Ez megtörténhetik, de csak akkor, ha ismét kővé válsz és a kövön ott lesz számkra minden, amit rajta már több ízben láttunk.

A varázsló erre eltűnt és a helyén nem sokára ott volt megint a kő, rajta gőzölgő marhapecsenyével, fehér kenyérrel meg egy korsó sörrel. A szegény útasok nyomban hozzá is láttak az enni-inni valók elfogyasztásához, kedvök szerint, s mikor jóllaktak, a kő abban a pillanatban átváltozott ismét fekete ruhás emberré, aki újra és most még jobban könyörögve kérte a fiút, hogy most már bocsássa szabadon.

— Hát Isten neki! szabadon bocsátlak, — felelte a fiú, — de csak az alatt a feltétel alatt, hogy ha engem három esztendőre felfogadsz inasnak, a mire különben magad ajánlkoztál nekünk; kezességül pedig, hogy csakugyan a te saját mesterségedre fogsz engem tanítani, zálogot kell adnod.

A varázsló meghajtá magát a földig, belenyúlt az ujjaival mélyen a homokba s kivéve belőle egy marok aranyat, beleszórta a fiú sapkájába mind. De ő keme evvel még nem érte be.

— Ez a pénz — mondá — jó lesz anyámnak segítségül; nekem még biztosabb zálogot kell adnod: egy darabot a füledből.

— Ugyan mi jut eszedbe? Te tréfálsz, — szólt a fekete ruhás ember megrázkódva.

— Nem biz' én! Én komolyan beszélek.

— No, hát legyen! — viszonzá a varázsló,
— fogd a késedet és vágj le egy darabot belőle.

— Nekem nincs késem, add ide a tiedet.

A varázsló oda adta a kését a fiúnak és oda tartotta neki a jobb fülét,

— Nem! énnekem a bal füled kell, — szólt a ravasz suhancz, — te nagyon készségesen nyújtod ide a jobb füledet.

Oda nyújtotta hát a varázsló neki a bal fülét. A fiú levágott egy darabot belőle, bedugta a zsebébe, aztán kihúzta a botot a földből. A varázsló erre elkezdett kínjában ugrándozni, dörzsölte a helyet, hol a füle meg volt csonkítva, azután pedig átváltozott fekete kakassá. A varázsló ekkor mondta a suhancznak, hogy vezesse haza az anyját, és meghagyta neki, hogy éjfélkor várja meg őt, jövődöbéli mesterét, ezen a kereszt-úton, ahol most állanak, — ígéretét ismételvén újra, hogy három esztendőre inasnak befogadja. A kakas erre elkezdett csapkodni a szárnyaival maga körül, átváltozott szarkává és elrepült.

A jó fiú elkísérte az anyját a legközelebb eső faluig, ott megcsókolta búcsúzóra, s miután a kapott maroknyi aranyat a kötényébe öntötte, kérte, hogy mához három esztendő múlva várjon rá megint azon a helyen, ahol a varázslóval megkötötték az egyezséget. Erre sarkon fordult és megindult vissza a kijelölt kereszt-út felé. Éjfélkor ott is volt pontosan.

Mivelhogy nagyon el volt fáradva, neki-

támaszkodott egy mértföldmutatónak, ami a holdvilágnál a szemébe tűnt s úgy várta be mesterének a jöttét. De a mester nem mutatkozott, holott pedig már régen elmúlt éjfél. Mikor aztán már nagyon hosszúnak találta a várakozást, kapta magát, kihúzta zsebéből a varázsló fülcimpáját és erősen beleharapott. Ekkor megcsikordult a mértföldmutató, ingott és recsegett ... A fiú hirtelen elugrott mellőle s így szólt:

— Aha! hát te hol kő, hol fa vagy, jó varázsló-mester?

— Természetesen, amint éppen kívánatos, — felelt a varázsló. — De miért haraptál meg?

— Mutasd magad emberi formában! — mondá a fiú haragosan, s avval ismét beleharapott a fülcimpába.

— No, ne bolondozz, hiszen megteszem!

A következő pillanatban a fekete köpenyes ember ott áll a kereszt-úton.

— Most mehetünk tovább, — mondta a varázsló, — megyünk haza s holnap már megkezdem a tanítást; mert amellettt maradunk, hogy magamhoz fogadlak inasnak. Mostantól fogva tehát az én inasom és szolgám vagy, míg csak az időd le nem telik és anyád el nem visz innen.

Ilyeténképpen az italosos varga derék csemetéje a fekete köpönyeges tanítványa lett. Most már aztán hozzá is fogott a fiú tanításához.

A mester azon kezdte mesterségének a

gyakorlását, hogy kificzamította a fiúnak a kezét, lábát, összecsavarta karikába, s aztán önnön-magának kellett ismét egyenesre kinyújtózkodni. Máskor meg csűrökbe húzta a kezeket a vállon keresztül a fiú szája alatt; máskor megint megfogta az inast és a belsejét kifordította, mint a kabát ujját, mire aztán neki magának

kellett ismét visszafordúlnia. És cselekedett vele sok mindenféle hókusz-pókuszt, furábbnál furább dolgot, ami az ő mesterségébe vágott. Elkövetett mindent jóra való mesterhez illőképpen, hogy az inast derekasan kitanítsa.

Három esztendő alatt a tanítvány olyan jól megtanulta a varázslás mesterségét, hogy még a mestert is fölülmúlta. Ez alatt az idő

alatt sok szülő beállított a varázslóhoz, akinek szerteszét tömérdek sok tanítványa volt, hogy a mesterséget kitanúlva, gyermekeiket elvigyék. Csakhogy a varázsló mindig úgy tudta irányozni a dolgot, hogy az emberek kénytelenek voltak gyermek nélkül hazamenni.

Három nappal előbb, hogy a varga felesége elvihette volna a fiát, az okos suhancz úgy tudta intézni a dolog sorját, hogy kis időre találkozott az anyjával és megtanította, hogy miről ismerheti majd meg őt, mindannyiszor, mikor a próba napja elkövetkezik. Mert sokan lesznek együtt az inasok akkor.

— Édes anyám, — mondta az anyjának, — ha majd észreveszed, hogy a fülem körül zümmög egy légy, mikor a varázsló a lovait összehívja, mikor a galambok előrepülnek és nem fogok a borsóból enni, és mikor egy csapat leány jelenik meg előtted, az én szemöldököm felett afféle barnás lencsefoltot látsz. El ne felejtsd, amit most mondtam.

Mikor aztán a varga felesége megjelent a varázsló előtt, hogy a fiát visszakérje, a varázsló elővett egy érczből való trombitát és megfújta a világ mind a négy tája felé. Erre egy csapat fekete ló vágtatott elő, de ezek a lovak nem voltak afféle igazi lovak, hanem lóvá változtatott tanítványok.

— Ha ráismersz a fiadra, hát magaddal viheted, — mondta a varázsló.

Az anya sorra nézegette a lovakat s ugyan csak izzadt a fia keresésében; reszketett annak

csak elgondolására is, hogy megtalál tévedni s akkor tippá lesz téve a fiával egyetemben . . . Amint néz, néz, egyszerre csak megpillant egy legyet, amelyik a lovak egyikének a füle körül repdes, mire oda mutatva, elkiáltja magát egész biztossággal és örömmel:

— Ez az én fiam!

— Ugy van, ezt eltaláltad, — mondá a varázsló. — Hanem hát lássuk csak, eltalálod-e megint?

Avval elővett egy ezüst-trombitát és megfujta a világ mind a négy tája felé, azután pedig egy véka borsót szórt szét a földön. Egyszerre egy csapat galamb szállt elő felhő módjára; lecsapott a borsóra és szedegette nagy mohósággal. A varga felesége meresztette a szemét, nézte a galambokat sorra egymásután, míg végre a szeme ráesett arra a galambra is, a melyik a borsót nem szedegette.

— Ez az én fiam! — kiáltott az anya.

— Eltaláltad, — szólt a varázsló. — No még egy próba van hátra. Ha most is eltalálod, akkor mehet a fiad veled; ha nem, úgy nálam marad örökre.

Erre belefújt a varázsló egy arany-trombitába. Legott gyönyörű ének felelt: kedves leányok jövének fehér ruhában, fejökön búzavirágkoszorúval, és körülvették a varga feleségét. Ez mindegyiket sorra nézegette s a legszebbiknél egy barna lencse-foltot látott a jobb szeme fölött, mire elkiáltotta magát.

— Ez az én fiam!

A leányok erre mind eltűntek, egy kivétellel, és ez az egy nyomban átváltozott a varázsló inasává, aki édes anyja karjaiba vetette magát és köszönetet mondott neki a megszabadításért. Avval aztán boldogan indultak hazafelé.

Amint a varázsló tanítványa otthon időzött, látta, hogy az apai házban a szükség ismét mindennapi vendég. Mert a varázsló aranyából már nem volt meg semmi, a varga lassanként mind eliszogatta, s amit lassacskán keres, az is a gégején úszik el nagyrészt.

— Nos, fiam, hát mit tanúltál annál a mesterembernél? — kérdezte az iszákos apa a hazatérő fiát, amint reggel kijózanodott. — Micsoda segítséget fogok jövőre benned találni?

— Kitanúltam, apám, a varázslás mesteriségét, és elég segítséget fogsz találni bennem. Én kívánságod szerint meg tudom változtatni magamat minden képzelhető módon: ma sólyommá, holnap agárrá, fülemlivé vagy báránynyá, amint tetszik. Vigy el engem állat képében a vásárra s adj el jó pénzért. De el ne feledd azt a madzagot rendesen magadhoz venni ismét, amelyiken engem a vásárra vittél. Azt meg ne kívánd tőlem soha, hogy lóvá változzam át; az a pénz, amit érte kapnál, neked nem használna semmit, engem pedig avval bajba dönténél.

A varga sólymot akart eladni. Erre a fia hirtelen eltűnt s a másik pillanatban egy sólyom ült az apa vállán, fölfegyverkezve a szokott módon — éles csőrével s még élesebb karmaival. A varga eladta a sólymot már útközben egy

vadásznak jó áron, és mikor hazament, a fiát már otthon az asztalnál falatozva találta.

Mihelyt a kapott pénzt az utolsó batkáig elitta a varga, egy agarat akart a vásárra vinni. Ezt is jól eladta egy vadászkedvelőnek megint, s mikor a piacról hazament, a fia most is ott üldögélt már az asztal mellett jóízűen falatozva.

Igy vitte az apa a fiát lassanként ökör, tehén, juh, lúd, pulyka s még sok más állat alakjában eladás végett a piacra, és valamenynyinek elfolydogált sorjában az ára szomjúhozó torkának a csapján . . . Egy napon gondolta magában:

— Csak azt szeretném tudni, mi az oka annak, hogy az én fiam semmiképpen nem akar ló lenni? Alkalmasint csak bolonddá tart engem és sajnálja a nagyobb nyereséget tőlem.

Alighogy elgondolta ezt a varga félig ittas állapotában, már ki is volt mondva az elhatározó szó, s azt kívánta a fiától, hogy ló legyen. Amint ez a kívánsága elhangzott, abban a nyomban ott toporzékolt egy pompás paripa az ablak alatt: a patkóját mélyen bevágta a földbe, szemei villámokat szórtak, orrlyukaiból szikrák sziporkáztak.

A varga fölvetette magát a lóra s elvágott a város felé. Útközben találkozott egy kereskedővel, akinek a szép állat annyira megtetszett, hogy avval kínálta meg a ló gazdáját, hogy a súlyát aranyban fizeti meg, ha a lovat odaadja neki.

Erre mind a ketten elmentek a város mér-

legéhez; a lókedvelő a mérleg deszkájának egyikére rengeteg halmaz aranyat öntött, a varga meg a lovat a mérleg másik deszkájára vezeté. Mig a varga az aranyhalmazra mereszté mind a két szemét, hogy szinte kidülledt a nézéstől: a mérleg láncza egyszerre csak elszakadt és az aranyak a kocsiútra gurúltak szanaszét. A varga nagysebten lehajolt, hogy az aranydarabokat fölkapkodja, s megfélekedezett a lóról meg a kantárszárról. Ebben a pillanatban a kereskedő felvetette magát a nyeregbe s a városon keresztül elvágatott. A vevő senki más nem volt, mint a varázsló-mester.

A varázsló most bosszút állt a levágott fülczimpájáért: sarkantyújával egészen véresre verte a ló oldalát s aczélból való lovagvesszőjével a szegény párát irgalmatlanul ellazsnakolta. Mikor végre a lóval az ő láthatatlan házához érkezett, a szegény állat siralmas állapotban találta magát. A fekete köpönyeges a lovat bevezette az istállóba, s azon gondolkodott, hogy ugyan micsoda különös módon kinezhatná meg még jobban.

Azonközben a megbüvölt varázslóinasnak, — aki nagyon jól tudta, milyen szomorú sors várna itt reá mint lóra, — sikerült a kötőféket a horogból kiszabadítani, s leste az alkalmas pillanatot, hogy kereket oldhasson. Kis vártatva hirtelen nyúllá változott át és szerencsésen eliramodott.

Hanem a varázsló tüstént észrevette egykori tanítványának a szökését, és agár alakjá-

ban azonnal utána futamodott a nyúlnek. A nyúl, látván a veszedelmet, amint egy hegy mellett rohantában elkanyarodott, a magaslat mögött fecskévé változott át és felröppent a levegőbe. Erre az agár meg nyomban karvalylyá változott át, amely csőrével és éles karmaival a fecskére éppen le akart csapni, midőn ez ucczu! a káka közé szállva, fehérkeszeggé változott át és nagyhirtelenséggel a vízben a káka tövén elbújt. De a karvaly nem tágított, hanem gyorsan csuka-alakot öltve üzőbe vette a fehérkeszeget, midőn ez a folyóvízbe osont.

Minden erejét összeszedve most, felpattant a fehérkeszeg a vízből, átváltozott aranykarika-gyűrűvé s mint ilyen, egy éppen a fürdőből kilépő szép királyleánynak a lábához vetette magát. A királyleány tüstént észrevette az aranygyűrűt, legott fölhúzta az ujjára s csodálkozva nézett körül, hogy ugyan ki adhatott neki ilyen értékes gyűrűt.

Azalatt a varázsló lúd alakjában egyszerre csak elérte a partot. Itt levetette tollzatát és most mint görög kereskedő jelent meg, illedelmesen kérve a királyleányt, hogy adja oda azt az aranygyűrűt neki, mert azt ő vesztette el.

A királyleány megijedt a váratlanul ott termett kulimázfekete szakállú s szikrázó fekete szemű embertől; ijedtében felsikoltott és a gyűrűt a kebelébe rejté. Sikoltására odafutottak ott közelben várakozó szolgálóleányai, körbe fogták úrnőjüket s megtudván, hogy az idegen ember meg merészelte őt ijeszteni, mind-

nyáján nekiestek a tolakodónak és annyira összecsipdesték, karmolázták és csiklandozták, hogy utoljára beletébolyodva, a földön fetrengett.

A királyleány aztán hazasietett és tüstént megmutatta az apjának a gyűrűt, amely neki mindjobban megtetszett, úgy, hogy azt éjjel-nappal a középujján viselte. Amint egyszer játszadozott vele, a gyűrű kisiklott a kezéből, leesett a földre, darabokra tört és — csodák csodája! — egy szép ifjú állt előtte — az egykori varázsló-inas.

El lehet gondolni, hogy a királyleány mennyire megrémült; alig merte fölvetni a szemét. De az a rémület nem tartott sokáig. Amint az ifjú elbeszélte, hogy az eset hogy történt, megnyugodott benne s megígérte az egykori varázsló-inasnak, hogy rábirja az apját, hogy azt a gonosz kereskedőt kutyákkal kergettesse el, ha arra a vakmerőségre vetemednék, hogy a gyűrűt visszakérje. Hanem a dolog nem úgy ütött ki. Mert mikor az álorczás varázsló még aznap csakugyan beállított a királyhoz, mézes-mázos beszédével rá tudta venni a királyt, hogy ráparancsolt, minden esengése ellenére, a leányára, hogy a gyűrűt azonnal adja neki vissza.

A királyleány könyhullatás közt fogta hát a gyűrűt, amivé az inas még a király megjelenése előtt átváltozott megint, és odacsapta a görög lába elé. A gyűrű apró darabokra tört. Haragtól reszketve, a kereskedő levetette

magát a földre s legott kakassá változva át, a gyűrű apró darabkáit mind egy szemig gyorsan fölkapkodta. Mikor aztán nem látott már többet a földön, leült az ablak párkányára, kedvetlenül csapkodva szárnyaival maga körül és szólt:

Kukorikú!
Hol vagy, fiú?

Nem kapott rá semmi feleletet és elrepült.

A királyleány megkimélhette volna magát a könyektől, mert a kitanúlt varázsló-inas megmondta neki, mit tegyen abban az esetben, ha a gyűrűt csakugyan oda kell adnia. Azért abban a pillanatban, mikor a gyűrűt a földhöz vágta, leejtette a zsebkendőjét is, és a széttört gyűrűből két jókora darab rágurult a zsebkendőre. Most ezt a két gyűrűdarabot elővette s a kakas kérdésére gúnyolódó módon hangzott feleletül:

Kukorikú!
Itt a fiú?

A varázsló tanítványa erre sólyommá változott át és a fekete kakast nyomban üldözőbe vette. És mikor ezt éles körmeivel megragadta, körülíszkábálta a gonosz ellenséget olyan erővel, hogy minden csontja ropogott belé és a tollai összevissza törtek. Aztán az agyonmarczangoltat, mint valami követ, a vízbe lökte, amelyben tüstént elmerült.

A sólyom erre nagyot kanyarodva a levegőben, visszarepült a királyleányhoz, felült a

vállára, a szemébe nézett, aztán onnan hirtelen eltűnve, a másik pillanatban ott állott előtte annak az előbbi fiatal, szép ifjúnak az alakjában megint.

A királyleány a varázsló ifjút annyira megkedvelte, hogy arra kérte az apját, engedje meg, hogy hozzá mehessen feleségül. A király beleegyezését adta az alatt a föltétel alatt, hogy az ifjú végkép felhagy a varázslás mesterségével.

Az egykori varázsló-inas ezt készségesen megígérte, s nemsokára azután megülték a lakodalmat. Az öreg varga a feleségével meg a leányaival oda költözött a fiatal házaspárhoz a palotába; a leányok csakhamar férjhez mentek gazdag kereskedőkhöz.

Az öreg varga annál könnyebben belelálta magát az új életmódba, mivelhogy a fia, most már herczeg, az egész országban közhirre tétette, hogy megfizeti, amit és amennyit az öreg inni fog. Hanem hát most, mikor ez az iszákos varga annyit ihatott volna, amennyi csak belefér, a szomjúsága mindjobban csillapult, és utoljára nem ivott több pálinkát és sört, csak amennyit más józan életű ember leereszt a gégéjén.

Mikor a király meghalt, a derék és okos varga-fiú és egykori varázsló-inas az ország fejedelmévé lett, és sokáig élt feleségével, gyermekeivel és egész népével bú és gond nélkül, boldogan.

Tulipán királyleány.

Sok idővel ezelőtt messze tőlünk, Anemonia virágtól illatozó országában a legszebb egyetértésben, pompában és gyönyörűségben élt egyszer egy királyi házaspár.

De bárminő kiapadhatatlan módon öntötte is ki a szerencse istennője az ő bőség-szarvát: egy hiányzott a király és felesége boldogságából, s ez az egy az volt, hogy nem volt gyermekök. S mivel mégis látni akartak valakit magok körül, a kire kincseiket, palotáikat ráhagyhas-sák, hát magukhoz vették egyik unokahúgokat, a királyné nőtestvérének gyermekét, és úgy nevelték, mintha tulajdon édes leányuk lett volna.

Tulipán királyleányt a leggyönyörűbb virágnak tartották a pompa kedvelő Alraun király udvarában; csak a kedves Tubarózsa királyasszony vetekedhetett a gyönyörűséges unokahúggal. Ha Tulipán királyleány éppen olyan szerény és egyszerű lett volna, mint a milyen gyönyörű volt: nemcsak a legszebbnek tartották volna őt nagybátyja udvarában, hanem az elsőnek is az akkori királyleányok között.

De hát csak szép ruha, drága ékszer, ciz-zoma kellett neki. Elhitette magával, hogy elegendő szépnek és okosnak lenni. Azért nem igen törekedett az után, ami nála még hiányzott; elmulasztotta a szíve és lelke pal-lérozását. De mivelhogy nagyon jószívű és

adakozó volt, sokat elnéztek neki, s hiú és fennhéjázó magaviselete ellenére őt tartották a legkedvesebbnek az országban. A szolgáknak bálványképök volt; készek lettek volna Tulipánéért akár tűzbe is menni.

Hanem volt Anemoniaországban még sok egyéb, ami beszéltetett magáról. A bámulatos szépségű királyi palota pompájának, a fénytől ragyogó termek kápráztató ritkaságainak, a tündéri mulatókerteknek és ezerféle virágtól körülvelt mezei házaknak a hatásán elámúlt minden halandó ... De ami az idegent leginkább magához csalogatta, az a királyi ló-istálló volt. S igazán nagyon csodálatos! A pompás lóistállóban nem a fejedelmi kedvencz paripa, hanem egy egyszerű szamaracska foglalta el a legfőbb helyet. És méltán.

Igenis, méltán! ... Mert ez a szamár olyan aranyszamár volt, a melyiknek beleiben sajátos és különös módon esett meg az anyagcsere. Ez alatt a szamár alatt minden istenadta reggel nem afféle közönséges szamárganajat találtak, hanem — akár hiszi valaki, akár nem — egy-egy rakás szinaranyat és ezüstöt. Seprővel csak össze kellett seperni s pénzzé verni. Utána több aranyat, ezüstöt kaptak, mint a mennyire a király összes háztartásának szüksége volt.

Hogy a háztartás milyen fényes volt és milyen rengeteg sok költségbe került Alraun király udvarában, azt ki-ki elgondolhatja magának, ha nincs is aranyszamara. Nem csoda, ha a pompát kedvelő király és a kedves Tubarózsa

királyasszony nevét a Tulipán királyleányé mellett minden ember a száján hordozta a keleti félgömbön.

De ezen a világon itt alant változásnak van alávetve minden, a királyi palotában ép úgy, mint a legalacsonyabb kunyhóban. Így történt, hogy a szelidlelkű királyné egyszer csak halálos betegségbe esett. Hiába ajánlott a király egy véka aranytallért annak, aki az ő drága feleségét életben megtartja. A királyné meghalt. Mit értek most már a királynak a páratlan számár ritka terményei!

A királyné, mielőtt szemeit lehúnyta volna, mélyen elszomorodott hitvestársával megígértette, hogy ha ismét megházasodik, csak olyan királyleányt vesz feleségül, aki még erényesebb, kedvesebb, szebb és fejedelmibb, mint ő maga volt. Ámbár Alraun király váltig erősítette, hogy ő neki esze ágában sincs, hogy más feleségre gondoljon valaha: azért mégis meg kellett ígérnie szentül, hogy felesége utolsó kívánságát teljesíti. Tubarózsa királyasszony erre nyugodtan kilehelte lelkét.

Az özvegy király hosszú ideig vigasztalhatatlannak látszott. Több hónapon át búvalgonddal epesztette magát éjjel-nappal. Hanem hát végre a legnagyobb fájdalom is lecsillapúl.

Ideje is volna már. Mert sok volt már a szomorkodásból. Az ország nagyjai komolyan intették is a királyt. Mondták neki, hogy pusztákönyekkel és jajgatással semmit sem használ

az országnak. Neki, mint királynak, az a kötelessége, hogy abbahagyva a szomorkodást, nézzen másik házasság után, mivel az ő első házasságából nem származott örökös, már pedig egy trónörökös királyfi után az országban általános óhajtás nyilvánul. Hiszen szép herczegnőkben nincs fogyatkozás; csupán csak az akaraton fordul meg az egész.

De Alraun király sokáig ellenszegült tanácsosai s az udvari népség óhajtásának. Annál nagyobb buzgalommal puhatolódzott alattomban Csalamádé gróf, az első miniszter, a szomszédoknál olyan királyleány után, aki még nagyobb erényekkel, szépséggel és fejedelmibb külsővel bír, mint az elhúnyt, feledhetetlen királyné. Csakhogy sehol sem talált olyan királyleányra, aki a megboldogult Tubarózsával kiállhatta volna az összehasonlítást. Bizony nem is olyan könnyű dolog volt alkalmas ajánlattal előállani.

Mód nélkül nagy tanácstalanság uralkodott az udvarnál, kivált mikor a nagy belátású király azalatt maga is vigasztalódní igyekezett és nem mutatott idegenkedést már újabb házasság iránt.

Ekkor történt, hogy a királynak egy rossz órájában tudtára adta Keserülapu, az ő udvari bolondja, hogy ő tudna olyat megnevezni, aki Tubarózsa szépségével és kedves voltával megmérkőzhetnék, sőt a boldogult királynét fiatal-ságban, szépségben és kedvességben még felül is múltá.

Mikor Alraun király ez után a rendkívüli szépség után tudakozódott, Keserűlapu enyelegve az éppen belépő unokahúgra mutatott. És valóban, ennek a fiatalsága, kedvessége és szépsége olyan volt, hogy az udvari emberek és az ország előkelői egy véleményben voltak az udvari bolonddal.

Ez a tanács szeget ütött a király fejébe. Az udvari bolondot kinevezte királyi udvari belső tanácsossá. Erre ugyan sokan megcsóválták a fejüket, mégis úgy történt, ahogy magasabb helyen történni szokott: az egész udvari népség között nem akadt egy sem, aki a királyt elhatározása helytelen volta felől meggyőzni igyekezett volna.

A fiatal, szép és mód nélkül kedves Tulipánt ájulás környékezte, mikor a király szándékának a híre hozzá eljutott. Mert hát neki esze ágában sem volt soha, hogy olyat hitvestársúl gondoljon, akit idáig atyjaként tisztelt, bármennyire hizelkedett is neki Anemoniaország királynésága. Tulipán tehát a nagybátyja lábaihoz borúlt és esedezve kérte, hogy a vele való házasság illetlen és kárhozatos gondolatát verje ki a fejéből.

De hatalmasokkal nem jó egy tálból cse-resnyét enni. Ha ellentmondanak nekik, nyakasokká válnak. Miután Alraun király lelki tanácsadójának értésére adta a szándékát, a gyóntató pap véleményét is kívánta hallani. Ez oda nyilatkozott, hogy a hatalmasoknak voltaképpen semmi sincs a földön megtiltva.

Kiadatott tehát a parancsolat, hogy hét országra szóló fényes lakodalomhoz készüljenek.

Tulipán királyleány környezetében most nem akadt többé senki, aki őt lebeszélte, vagy bátorította volna. Ebben a bajos állapotban eszébe jutott Tulipánnak a keresztanyja, Kökörcsin tündér. Ez megígérte neki már rég, hogy segítségére jár, ha valamikor tanácsra és segedelemre lesz szüksége. Evégből a virágtündér egy tejfehér birkácskát hagyott hátra neki ajándékkul, mely időmúltával nagy ürüvé növekedett. Ennek az ürünek az volt a tulajdonsága, hogy akármerre indultak is vele, mindenütt eligazodott.

A menyegző napja közeledtekor Tulipán úgy este tájt egyszerre csak kilopózkodott a palotából, s befogta fiatalkori társát, a hizott ürüt, egy díszes, virággal és indával befont kocsiba, amit szintén Kökörcsintől kapott. Erre megindult a holdvilágon és meg sem állott a tündér virágpalotájáig. Kökörcsin tündér már tudta pártfogoltja látogatásának az okát, és bizonyossá tette Tulipánt, hogy nem lesz semmi baja, csak cselekedjék azon szerint, amint kívánják.

— Gyermekelem, — szolt a tündér, — nagybátyádat csak makacsabbá tennéd, ha el-lentmondanál neki. Mutasd inkább, mintha hajlandó volnál az ő óhajtását teljesíteni. De kérj tőle, engedelmességedért jutalmúl, olyan ruhát, amelyiknek a színe az időt mutatja. Nincs olyan hatalom, hogy ilyen ruhát szerezhesse-

nek neked valaha. Hanem ha megtörténnék mégis, amit nem hiszek: akkor kérj olyan ruhát, amelyik a holdvilág színében játszik. Ha ezt is előteremtenék, noha kötve hiszem, hát akkor kívánj magadnak napszín ruhát.

Ez a jószándékú tanács rendkívül tetszett Tulipán királykisasszonynak. Hogyne, mikor arról volt szó, amit idáig annyira kedvelt: a szép ruháról, meg a cziczomáról! Megnyugodva vált meg pártfogójától, és követte híven a neki adott útasítást. A királynak az egész udvar előtt kinyilatkoztatta, hogy igent csupán csak akkor mondhat, ha az időszinű ruha a kezében lesz.

A király ezt éppenséggel nem találta valami nehéz dolognak. Mindjárt meg is parancsolta, hirdessék ki azonnal, hogy annak az ügyes takácsnak, aki ilyen ruhát tud előállítani, három csapott véka spanyol arany és ráadásul az újon alapított Szalamandra-rend üti a markát.

És valójában, Kökörcsin tündér az anemoniaországbeli takácsmesterségre nézvést nagyon megcsalatkozott, mert negyvennyolcz óra múlva a kész ruha már ott volt a király unokahúga szobájában. Ott tündökölt az a legszebb idő minden színében, a birtokosa, meg a háznép tetszése szerint. Sőt mikor a hatalmas király hirtelen összeránczolta a homlokát, mindjárt más színben mutatta magát; hol esős, hol zivatarral fenyegető színben játszott, amint éppen a királyleány vagy a nevelőapja az ar-

czát elfintorította, amint vidáman vagy rosszkedvűen nézett.

A király azt hitte, hogy most már rendén van a szénája. De az unokahúga most meg holdvilágszínű ruha után vágyódott. Ügyes kezek ilyent is szolgáltatottak neki; sőt Tulipán újabb kivánságára naptündökletű ruhát is szereztek legott. Az öreg király oda adta kincstárának csaknem egész gazdagságát, hogy olyan ruhát állíttasson elő, amelyik fényben a nappal vetélkedik. Valóban a csodamű ezer színben olyan vakítóan tündökölt, hogy a nap sugarai mellette homályosoknak látszának . . .

A királyleány az ő elérhetetlennek tetsző kivánságát kielégítve látván, nem volt ok többé, hogy az igen szót megtagadja. A kétségbeeséshez közel, cserben hagyva legjobb barátaitól, tanácstalanságában ismét fölkereste jószágos pártfogóját. Kökörcsin tündér álmélködva hallá, hogy tanácsa a királyleánynak semmit sem használt. Törte hát a fejét, mit csináljon. Végre így szólt:

— Van még valami, amit a te nagybátyád nem adhat neked. Menj vissza leányom, és kérd a lóistállóban levő aranyszamár bőrét. Ezt, tudom, nem adja, mert nevelőapád fényes jövedelmét ennek köszöni.

A királyleány újra fellelékezett és azonképpen cselekedett, ahogy a tündér tanácsolta. Ő maga is bizonyosra vette, hogy a király azt a csodaállatot az ő kedvéért nem öleti meg.

Az egész udvar majd hogy sóbálványnya

nem vált bámúlatában, mikor Tulipán kinyilatkoztatá az ő legújabb szívbeli kívánságát. Hiába volt minden intés, minden szörnyűködés: a legnagyobb elszántsággal megmaradt a megbecsülhetetlen aranyajándékozó szamár bőrének a kívánása mellett.

Ámde most is csalódott a tündér. A király kiadta a parancsot, hogy húzzák le a páratlan szamár bőrét. S csakugyan már a következő napon a feláldozott füles bőre pompás faragású ládácskában ott feküdt a királykisasszony lábainál.

Tulipán most már csakugyan nem látott többé maga előtt semmi kibúvó rést, hogy a nagybácsi szerfölött nagy gyöngédsége alól magát kivonja. Nagy bűnak-bánatnak adta magát. Egészen belebetegedett. Még egyszer — s most betegen — esedezve keresztanyjához fordult segítségért; addig törte a kezeit, míg Kökörcsin tündér nála meg nem jelent.

A tündér nem találta olyan kétségbeesettnek a királyleány állapotát.

— Csak burkolódzál be, gyermekem, a szamár bőrébe; az elegendő oltalmat ad neked, hogy bántatlanul elhagyhasd nevelőapád palotáját. A türelmes állat egyszerű bőre biztosságot nyújt neked mindenütt, amerre fordúlsz. Vigasztalódjál: akárhol is légy, a te drágaságaidal, ruháiddal, kiváltképpen pedig a te díszruháiddal, miket nagybátyád szeretetének köszönhetsz, a láda nyomon fog kíséreni mindenütt. Nesze, itt ez a varázssbot: mihelyt vele

a földet megérinted, a ládád avval, amit kívánsz, azonnal előtted áll. És most bátorság, leányom, s azon légy, hogy a nagybátyád palotájának mielőbb hátat fordíts.

A királyleány rövidre fogta beszédét, hálas szívvel búcsút vett keresztanyjától. Erre befeketítvén arczát és kezeit, beburkolódzott a számárbörbe s elosont minden baj nélkül.

Másnapra kelve nagy volt a rémület a királyi palotában, amint megtudták Tulipán eltűnését. Lótottak-futottak mindenfelé, tűvé tettek mindent, hogy ráakadjanak. Hasztalan, végkép nyoma veszett . . .

A király magánkívül volt. Keserűlapu, az egykori udvari bolond, kiesett a kegyéből; az ártatlan mézáróst, az aranyszamár megnyúzóját, száműzték az országból. Maga ő felsége, az idáig oly jóságos fejedelem mogorván, palotája egyik félreeső zugába húzódott, és kiadta a parancsot, hogy jaj lesz annak, aki őt szomorú veszteségeire emlékezteti.

Mindenfelé kiadták a rendeletet, hogy szorgosan kutassák, fürkészszerk újra, hová tűnhetett el a királyleány. Csakhogy a tündér segítségére volt ám a bujdosó királyleánynak, megóvta őt minden bajtól, — a királyi poroszlók hiába törtettek, hiába futkostak, a szökevényt nem tudták kézrekeríteni.

A szegény Tulipán azalatt gyámoltalanul bolyongott hegyen, völgyön, erdőben és pusztaságban, mert igen bajos volt neki egészen biztos búvóhelyet találni. Átlépte ennél fogva

Elfogadta a kínálkozó szolgálatot.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

az ország határát; de a szomszédos Morfium-országban sem tudott alkalmas szállásra szert tenni.

Nem csoda! A csúf szamárbőrben levő murczos személytől mindenütt elfordultak, legfeljebb szánalomból adtak neki itt-ott valamit enni, csakhogy minél előbb megszabaduljanak tőle.

Tizennégy napi bolyongás után végre egy mezei birtok nagy kastélya előtt találta magát. A bérlő feleségének éppen egy szolgálóleányra volt szüksége, aki az apró jószágot, meg a bárányokat megetesse s a tyúk-udvar ólait tisztogassa. Ehhez elég jónak látszott a szamárbőrbe öltözött személy.

Régen elmúltak a szökevénynek minden nagyravágyó és balga gondolatai. A sok bolyongás után esztelenség lett volna még nagyravágyó módon viselni magát. Sőt inkább nagyon szerény és igénytelen lett, így hát a király unokahúga, a szegény bújdosó, elfogadta a kínálkozó szolgálatot. Ambár neki a ház legelrejtettebb és legnyomorúságosabb részében kellett meghúzódnia: szerencsésnek tartotta magát mégis. Itt végre nagybátyja cselvetéseitől bátorságban volt, és minthogy lassanként megszokták az ő különös külsejét: nyugodt, csendes napokat élt. Lassan-lassan megszűnt az emberek csúfja is lenni, mivel szolgálatát híven és lelkiismeretesen teljesíté, a rábízott jószág pedig feltűnő módon nőtt az ő gondviselése alatt.

Barányait őrizve, s szomorú gondolatokba merülve üldögélt Tulipán egy napon egy kis tó partján egyedül. Amint tekintete a víz tükörvilágosságú felületére esett, meglátta magát egész rútságában, és szörnyen megijedt a külsejétől. De hát miért irtózott önnönmagától? . . .

Hirtelen levetette magáról a csúnya számárbőrt, aztán megmosta a kezét és az arczát, s látván magán a visszanyert ifjúi elevenséget és kedvességet, nem tartotta tovább magát olyan szerencsétlennek, mint csak kevéssel is azelőtt. Hanem az ő biztossága úgy kívánta, hogy nyomban a számárbőrbe burkolózzék megint. S ezt meg is cselekedte. De az utána való napon, egy ünnepnapon elzárkózott rejtkehelyén, elővarázsolta a ládácskáját, és kivévén belőle azt a csodálatos ruhát, amelyik az időt mutatta, szépen magára ölté.

Nagy kedve telt benne mód nélkül, miért is elhatározta, hogy most már minden ünnep-és vasárnap megszerzi magának ezt a varázsruhakinálta gyönyörűséget. Mennyire más külseje volt ebben az illatozó pompájában, amint virágok és drágakövek fénylettek, csillogtak szőke hajában, mint abban a csúf számárbőrben!

De ki pirongathatná szegény Tulipánt, mikor ő csak magának kívánt tetszeni... mikor senki sem dicsérte az ő szépségét? . . .

Csakhogy fényes öltözete, cziczomája mellett is az ő magányosságában nagyon szomorú

gondolatok szállták meg újra. Mit ért neki minden cziczoma, idő-, hold- és napruha, minden virág meg gyémánt, ha ez a sok pompás dolog csupán csak a maga számára való volt! Ezeket a fényes holmikat magára szedegette mind, de utoljára már nem találta bennök nagy kedvét.

— Ah! — suttogá szomorúan — csak úgy szép ez, ha mások is gyönyörűséget találnak benne és ezt kinyilatkoztatják! Nekem még a Tulipán névről is le kellett mondanom, engem még a nevemen sem szólít senki...

Az ő különös ruhája után csak »Szamár-bőr«-nek szólította őt mindenki.

A véletlen úgy akarta, hogy egy derült vasárnapon a vadászatról hazatérő Pitypang királyfinak, Morfiumország örökösének, eszébe jutott, hogy ebben a majorban piheni ki a fáradalmaikat. A majorság bérlője arra kérte a fáradt királyfit, hogy csak mulasson addig, míg számára az asszony egy kis vacsorát készít. Éppen azoknak a napoknak egyikén volt, amelyiken a szerencsétlen Tulipán abban kereste és találta örömét, hogy napruhájába öltözködött, az elmúlt jobb időkre emlékezve.

A királyfi pedig unalom-üzés okából meg akarván az időt rövidíteni, először a kertben, majd pedig a házban tekintett szét. Jártában eljutott a sötét folyosóra is, amely Szamár-bőr rejtekhelyéhez vezetett. Amint ott megy, csodálkozva veszi észre, hogy az ajtó hasítékján különös vakító fény lövell ki. Kíváncsiságtól ösztönöztetve, lábujjhegyen közelebb csúszott

és a hasítékon keresztül megtestesült csodát látott, úgy hogy megbűvölve állott meg.

Tulipán éppen ma a legpompásabb ruhájába: a napruhába öltözött, s mint valami tündér, az elővarázsolt varázsládácskán ült. Most semmi sem emlékeztette alacsony helyzetére . . . az a szerény szobácska, ahol ez történt, csak emelte a jelenség feltűnését. A királyfi, noha meghökkent attól, amit látott, tanácsosnak tartotta arról hallgatni. Mindössze úgy félvállról annyit kérdezett, hogy kicsoda az a személy, aki a leghátulsó szobácskában a sötét folyosó végén lakik.

— Az Szamárbőr, a mi cselédünk, — felelte a bérlő a királyfi kérdésére. — Ott ütötte fel a sátorfáját. A feleségem könyörületességből vette őt a házba, s nap nap után az apró jószágot látja el, meg a juhot őrzi.

A királyfi mindjárt átlátta, hogy az emberek nem is sejtik, milyen különös vendég rejtőzködik a házban. Nem kérdezett hát többet, de fölöttette magában, hogy annak, amit látott, a napokban — talán már holnap — a végére jár. Hazamentében folyvást szemei előtt lebegett az a kedves tünemény. Mire hazaért, az a gyönyörű kép már egészen befészkelte magát a szívébe. Otthon is csak napfényt, gyémántot és virágot látott mindenütt . . . Most már kezdett boszankodni azon, hogy tüstént be nem taszította a szép leány szobájának az ajtaját. Föltette magában, hogy a mulasztást másnap helyrehozza.

Nehéz gondolatokkal feküdt le, rémes álmok gyötörték. Még azon az éjszakán forró lázba esett és veszedelem fenyegette ifjú életét. Felsőszülői: Bojtorján király és Petrezselyem királyasszony nagyon bánkódtak miatta, látván, hogy a betegnek semmi orvosi szer nem használ. Pitypang királyfi állapota folyvást rosszabbodott, minden orvosi mesterség hiábavalónak bizonyult.

A tudós orvos urak hosszú képet csináltak. Nadragulya, az udvari főorvos, gondolatokba merülve, az orrára tette a mutatóujját, aztán sűrű egymásutánban nagyokat szippantott a balkezában tartott tobákszelenczéből. Utóljára is kénytelenek voltak Nadragulya és orvostársai a gyógyszersekreényt összepakolni. A királyfit nem tudták lábra állítani.

A titkos tanácsos udvari főorvosnak — miután lassanként a negyvenedik szippantást az ujjai között kétségbeesve szétdörzsölte, anélkül, hogy az orrához értette volna — végre egy mentő gondolata támadt.

— A királyfi — szólta a nagytudományú orvos — nem annyira tüdő- vagy gyomorbetegségben, lép- vagy vesebajban szenved, mint inkább szívbajban. Csakhogy olyan szívbajban, amire nekünk nincs orvosságunk. Pitypang királyfit alkalmasint nagy búbanat gyötri, ami szívbeli fájdalomnak is nevezhető. Siessünk ezt a fölfedezést ő felségének a királyasszonynak tudtára adni.

Petrezselyem királyasszony legott hely-

benhagyta az okos udvari orvos mondását, és avval futott rögtön a fia betegágyához és kérve kérte, mondaná meg neki búbjának okát.

— Hát nincs-e az én fiam szeretve és tisztelve az országban? — kérdé tőle. — És nem viseltetik-e atyád teljes jóindulattal irántad, mikor ő bármikor kész koronáját és országát neked átadni? Ugyan mi okozhatt neked, fiam, olyan nagy szomorúságot? Talán valami szép nő, valamelyik szomszédos királyleány beopta magát a szivedbe... Bizonyosan így van! De hiszen ez nem baj. Igaz, hogy örökös perpatvarban élünk a szomszéd királylyal, a leány apjával; de hát kibékülünk vele, bármennyire nehezünkre essék is, mert előbbrevaló nekünk a te boldogságod mindenél a világon. Bizd rám, hogy felkeressem azt, aki búbanatodnak okozója. Csak meg ne halj! Mondd, édes fiam, mi módon segíthetünk rajtad?

— Óh, felséges anyámasszony, — szólalt meg erre a vigasztalhatatlan királyfi, — eszem ágában sincs nekem a trónra lépni, és nem is királyleány az én búbajomnak oka. Azt hiszem, meggyógyúlnék, ha a számárbőr készítette kalácsból ehetném.

A királyné megcsóválta a fejét, mint hogyha nem jól hallott volna. Mert ilyen nevű személy létezéséről idáig egy árva szót sem hallott.

Erre egyik udvari ember nagysebten így szólt a királynéhoz:

— Felséges királyné! Szamárbőr a legközönségesebb teremtés az egész országban; inkább barom, mint ember; piszkos, kormos bőrbe takaródzva ő felsége egyik majorságában tyúkot, ludat és juhot őriz.

Amit a királyné e pillanatban hallott, kissé különösen hangzott ugyan, de Petrezselyem királyasszony nem hagyta magát megzavarni. Némi tanakodás után beszólította fia kedvencz szolgáját és azt mondta neki:

— Hallgass reám és azon módon tégy. Az a kívánság, amit a te urad nekem elárúlt, nincs hijával a különösségnek néminemű részben. De van példa rá, hogy hébe-korba eszökbe jut a betegeknek ilyesmi. A napokban a herceget, a vadászatról hazatérőben, Szamárbőr valami különösen jóízű kalácscsal kínálta meg és most nagyon megáhitotta ezt újra. Indúlj tehát útnak azonnal és mondd meg ennek a Szamárbőrnek, hogy jelenjék meg itt a palotában, aztán süssön olyan kalácsot, a milyent a herczeg kíván.

Szamárbőr éppen olyan okos volt, mint a milyen szép: azért észre sem vétette, mennyire örült az ő szivében, mikor a királyfi udvari szolgája a majorból őt magával vitte s bevezette az udvari konyhába. Itt megmondták neki, hogy mi a teendője s hogy azzal a királyfit egészségessé fogja tenni. Össze is szedte hát minden ügyességét, hogy süteményében új életerőt adhasson a beteg ifjúnak. Bezárkózott a szobájába, megmosakodott tisz-

tára, azután hamarosan magára kapta egyik legszebb ruháját, dalolva hozzálátott vigan a munkához.

Jó kalácsnak sütéséhez
 Tulipána hét dolgot vesz:
 Lisztet, sót, olvasztott vajjal
 Kever össze tojáshabbal,
 Tejet, czukrot ad még hozzá
 S úgy dagasztja jó kalácscsá.
 Aki enni fog belőle,
 Tudom, hogy meggyógyúl tőle...

Azalatt, míg azt a régi konyhanótát dúdolta, gondolatban keresztanyját hívta segítségül. Minden cziczomája mellett elkészítette a kalácsot annak rendje és módja szerint, s nem vette észre, hogy dagasztás közben gyűrűje leesett az ujjáról. Szépen benne is maradt a tésztában, Mikor aztán a sütemény elkészült, Tulipán a konyha remekművét átadta a szolgálattevő test-örnek, aki legott szaladt vele a királyfi szobájába.

A királyfi olyan mohón hozzálátott a sütemény evéséhez, hogy az orvosok elszörnyűködve csóválták a fejöket, mert ilyen farkaséhség nem jelentett szerintök semmi jót. És csakugyan a sok jó falat közt egy Pitypang ő királyi fenségét egyszerre csak fojtogatni kezdé. De ez a fojtogatás korántsem a kalácstól volt, hanem attól, hogy a buzgó igyekezetű szakácsnőnek a kalácsban maradt gyűrűje ott rekedt a királyfi torkán. Az akadémikuskodó eszköz egy-két köhintésre kiugrott a torkából,

s ugyancsak ámúlt-bámúlt, amint a gyűrűt a saját szemeivel meglátta.

Évés után való sovárgása egyszerre eltűnt. A gyűrű olyan finom volt, hogy az csak a legfinomabb újra volt alkalmas. Ennek a parányi ékszernek a megpillantása a királyfit még jobban fölizgatta.

— Mindenki csak fitymálva beszél róla, — motyogta magában. — Már avval is nevetőségessé teszem magamat, ha csak ki is ejtem a nevét; hát még hogy csóválnák az emberek a fejüket, ha elmondanám, amit én az ajtó hasadékan át láttam?!... Eszelősnek tartanak már úgy is. Ha mondanám, milyen gyönyörűséges szép az, akit én megtestesülve a major rejtkehelyén a saját szememmel láttam, hát talán a bolondok házába vinnének.

A királyfi nem tudott magának tanácsot adni. Újra meglepte a búskomorság, ismét visszatért a láz, s a király és a királyné nem bírtak a bánatukkal.

Bojtorján király és Petrezselyen királyasszony kérve kérték újra a beteg fiút, mondja meg, mi miatt bánkódik megint olyan nagyon. Erősítették, hogy ők mindenbe beleegyeznek, csak nyilatkoztassa ki bátran búbájának okát.

A királyfi erre fájdalmasan mosolygott.

— Oh, felséges szülőim, — szólt — az a személy, akit én szeretek, nem lehet alacsony származású. Nézzétek csak ezt a gyűrűt; ez ő tőle való. Ugyan viselhetné-e ezt közönséges leány?

Ezt mondván, előhúzta Szamárbőr gyűrűjét és oda nyújtotta az anyjának. Ez nézegette hozzáértő szemmel, és egyetértett a fiával abban, hogy ilyen gyűrű, ilyen úrias, finom és ékes, csakis legmagasabb származású hölgyé lehet. Hogy kié volt, arról a királyfi nem szólott semmit.

Akkor a király kiadta a parancsot, hogy dob- és trombitaszó mellett hirdessék a fővárosban, hogy mindazok a szüzek, akik azt hiszik, hogy a királyfi gyűrűje ráillik az ujjokra, a palotában jelenjenek meg. A kinek a gyűrű az ujjára talál, az a királyfi menyasszonya lesz.

Erre sok herczegnő, gróf- és bárókisaszszony jelent meg. De hasztalan — egyiknek sem illett rá az ujjára a gyűrű.

A király erre megparancsolta, hogy hívják a polgár és a falusi leányokat gyűrűpróbára; de ezek között sem akadt olyan, akinek az ujjára a gyűrű ráillett volna. No, erre aztán az egész udvari népség újra megcsóválta a fejét, még az udvari orvos is. A királyfi pedig ártatlan egykedvű arcczal kérdezte:

— Hogyha már minden nőszemélyt, aki magát annak nevezi, ide rendeltek, hát miért nem gondoltak Szamárbőrrre is, arra a szolgálóleányra is, aki nekem azt az izletes kalácsot sütötte?

A királyfi felséges szülői csodálkozva néztek rá. Az udvaroncok mosolyogtak magukban, az udvari dámák csendesen nyihogtak, a szolgálók pedig rázták a fejüket, mintha megakarnának pukkadni a nevetéstől.

— Ugyan hogy gondolhatnak olyat, hogy azt a piszkos, utálatos szolgálót az udvarhoz hívják? — mondá a kamarások egyike.

— És ugyan miért ne? — mennydördött I. Bojtorján király. — Azt akarnák inkább, hogy ne legyen II. Bojtorján király és a mi szeretett királyfiunk elpusztúljon? . . . Parancsolom, hogy azt a Pergamennek vagy Szamárbőrnek nevezett nőszemélyt azonnal előteremtsék!

Akik idáig nevettek, azok most már komoly képet vágnak a játékhoz; de annál jobban vigyorogtak urok háta mögött. Persze engedelmeskedtek, s mindjárt indultak is lóhalálában a tanyára, hogy Szamárbőrt előteremtsék.

Ez éppen szobácskájában volt. Tudtára adták hát neki, hogy azonnal készüljön fel és jelenjék meg az udvarnál. Még az nap megjelent.

Amint az udvari cselédség előtt ismét csak a szamárbőrben mutatta magát, az természetesen gúnykaczajjal fogadta. »Csak nevesetek, — gondolá magában; — aki utóljára nevet, az nevet legédesebben«.

Tulipán belépett az előterembe. Itt is kigúnyolták, s nem kis fáradságba került, míg a királyfi szobájába bejuthatott. Amint most a fiatal királyfi azt, akit kevéssel ezelőtt diszfényben látott, ijesztő mindennapi ruhájában megpillantotta: egyszerre kiábrándúlt s vánkosára reményhagyottan visszahanyatlott. Nem

is nézve többé a leányra, kérdezte tőle erőte-
len hangon:

— Igazán te vagy az, aki a major nemes
házában a sötét folyosó végén levő kis szo-
bában lakik?

— Én vagyok, herczegem! — felelt Tuli-
pán bátran és határozottan.

— Mutasd a kezedet! — szólt Pitypang
királyfi.

Mindenkinek elállt szeme-szája, mikor
az utálatos bőr alól a legfinomabb, legkedve-
sebb és legrózsásabb kezecke tűnt elő, mely-
nek mutatójára a gyűrű olyan könnyedén
és kedvesen felcsuszszant, mintha csak rászab-
ták volna . . . De még nagyobb szemet meresz-
tett I. Bojtorján király és Petrezselyem király-
asszony és velök együtt az egész környezet,
mikor a gyönyörű kezeckék birtokosa hirte-
len ledobta magáról a csúnya szamárbőrt s
utána azt a köpönyeget is, amibe beburko-
lódzva volt, — és egyszerre ott állott az ő
elragadó szépségében és kedvességében a jelen-
levők előtt. . .

A királyfi felugrott fekvőhelyéről s a
gyönyörű királyleány lábaihoz borúlt . . . Sej-
telme nem csalta meg.

A csodálatos jelenet magyarázatot kívánt,
és azt néma bámúlat között várta az egész
udvar. S már készült rá a királyleány, hogy
zaklatott életének a történetét elbeszélje, midőn
a trónterem nyitott ablaka előtt a tündér
kedves alakja virágkocsijában láthatóvá lett.

A királyi családnak és az udvari népségnek ő adta első csodálatos beszédben keresztleánya kiállott aggodalmát és szenvedését.

Az üldözés idejének vége szakadt Tulipánra nézve, mert azalatt Alraun király is észére tért. Belátta szándékának helytelen voltát, s biztos rekeszt tolt kivánsága elé azzal, hogy egy szép, erényes özvegykirálynét szemelt ki magának második menyasszonyúl.

A követ urak, akik a boldoggá tett királyfi szülői részéről Anemonia királyához menének, hogy fogadott leánya házasságához annak beleegyezését megkapják, éppen akkor érkeztek oda, midőn Alraun király a feleségét, Rezeda királyasszonyt, hazavitte. A nász-nép mindjárt együtt is maradt és elhatározta, hogy másnap a szomszéd király fia lakodalmában maga is résztveszen.

A szép ifjú pár menyegzőnapjára sok vendég sereglett egybe mindenfelől gyaloghintókon és kocsikon, lóháton és öszvéreken, tevéken és elefántokon, nagy csapat cselédségtől kísérve. Volt öröm és vígság... szólt a muzsika, pergett a dob, harsogott a trombita mindenfelé, hogy hirdessék a boldog fiatalok nagy örömét, akik aztán sok-sok éven át fényben, pompában és megelégedésben éltek, s talán máig is élnek, ha meg nem haltak.

A kalifa-gólya.

Khasid, bagdadi kalifa, egy szép délután kéjelmesen üldögélt a divánján. Szunyókált egy kicsit, mert meleg nap volt s ilyenkor egy kis szendergés után rendszeren fölvidúlt. Kiszívta rózsafából való hosszúszárú pipáját, kortyintott koronként egyet-kettőt a kávéjából, amit neki egyik rabszolga töltött, és mindannyiszor elégedetten simítá végig a szakállát, annak jeléül, hogy ízlett neki.

Szóval, kinézték ilyenkor a kalifából, hogy rózsás kedvében van. Ebben az órában könnyen lehetett vele boldogulni, mert ilyenkor mindig szelid és nyájas volt; azért Mansor nagyvezire is leginkább ebben az időben járt el hozzá. Ezen a délután is beállított a kalifához, de most szokása ellenére nagyon gondolkodónak látszott. A kalifa kivette a pipát a szájából és így szólt:

— Miért vágsz ma olyan szomorú képet, nagyvezir?

A nagyvezir keresztbe tette a kezét a mellén, meghajtá magát ura előtt és azt felelé:

— Uram, ha vajjon szomorú képet vágok-e, azt én nem tudom: de ott lent egy kis kalmár áll, akinek olyan szép holmija van, hogy bosszant, hogy nincs fölösleges pénzem.

A kalifa, aki a nagyvezirének már régóta szeretett volna valami örömet szerezni,

leküldte egyik fekete rabszolgáját, hogy hívja fel kalmárt. A rabszolga csakhamar visszajött a kalmárral. Ez egy alacsony, köpczös, sötétbarna arcú, toprongyos öltözetű ember volt. Egy szekrényt hordozott és abban sok mindenféle portékát: gyöngyöt és gyűrűt, gazdagon kivert pisztolyokat, poharakat, fésűt és más egyebeket.

A kalifa és nagyvezire rendre vizsgáltak mindent, s a kalifa várarolt végre a maga és Mansor számára szép pisztolyokat, a nagyvezir felesége számára pedig egy fésűt.

A mint a kalmár éppen be akarta zárni a szekrényét, a kalifa egy kis kihúzó fiókot pillantott meg és megkérdezte, ha vajjon portékák vannak-e még abban is. A kalmár kihúzta a fiókocskát és megmutatott benne egy feketés porral telt szelenczét, aztán meg egy papírt, amin különös irás volt és amin sem a kalifa, sem a nagyvezir nem tudott elmenni.

— Én ezt a két darab portékát egyszer egy kereskedőtől kaptam, aki azokat Mekkában az úton találta, — mondá a kalmár. — Én nem tudom, mi van benne; olcsón odaadom nektek, úgy se tudok mit csinálni vele.

A kalifa, aki kedvelte a régi kéziratokat, ha nem is tudta azokat olvasni, megvette a kéziratot is, meg a szelenczét is, és avval elbocsátotta a kalmárt. Erre aztán szörnyen fúrta az oldalát, hogy ugyan mi lehet abban a kéziratban, és megkérdezte a nagyvezirt, nem ismer-e valakit, aki meg tudná fejteni.

— Legkegyelmesebb uram és parancsolóm, — felelte ez, — ott a nagy mecset mellett lakik egy ember, úgy hívják: a tudós Szelim; az ért minden nyelvet. Hívasd el ide, talán tudója lesz ennek a rejtelmes ákom-bákomnak is.

A tudós Szelimet nemsokára előhozták.

— Szelim, — mondá neki a kalifa, — azt tartják felőled, hogy te nagyon tudományos ember vagy. Vedd csak szemügyre ezt az írást, el tudod-e olvasni? Ha elolvasod, kapsz tőlem egy új ünnepi köntöst; ha nem tudod elolvasni, akkor tizenkét pofont kapsz, meg huszonötöt a talpadra, mivelhogy te, Szelim, tudósnak hívatod magadat, anélkül, hogy megérdemelnéd.

Szelim erre meghajtá magát és szóla:

— Legyen meg a te akaratom, óh uram!

Aztán nézegette, nézegette sokáig az írást s egyszerre hirtelen fölkiáltott:

— Ez latin, óh uram, vagy akasztass fel!

— Beszélj kevesebbet, és mondd inkább, ami benne van — parancsolá a kalifa — ha értesz latinúl!

Szelim kezdte lefordítani: »Ember, aki ezt megtalálod, dicsőítsd Allah-t az ő kegyelméért. Aki ebben a szelenczében levő porból tobákot szí és hozzá azt mondja: »Mutabor«, az minden állattá átváltozhatik és megérti az állatok nyelvét. Ha pedig ismét vissza akarja nyerni emberi formáját, akkor hajtsa meg magát háromszor, keletfelé fordúlva, és mondja el azt a szót. De vigyázz, mikor átváltozol,

hogy ne neved, különben eltűnik a varázsszó egészen az emlékezetedből és állat maradsz.«

Mikor a tudós Szelim elolvasta, a kalifa mód nélkül meg volt elégedve. A tudóst egyben megesküdteté, hogy a titkot nem árulja el senkinek, aztán egy szép köntöst ajándékozott neki és elbocsátá. A nagyvezirhez pedig így szólt:

— Ezt nevezem én aztán jó vásárnak, Mansor! Mennyire örülök, hogy állattá lehetek! Holnap reggel hozzám jösz. Azután kimegyünk együtt a mezőre, szippantunk egy keveset a szelenczéből és meglessük és meghallgatjuk a levegőben meg a vízben, ami ott történik és mondatik.

Másnap reggel alighogy megfölkölt és felöltözködött Khasid kalifa, mikor a nagyvezir már megjelent nála, hogy őt, amint parancsolta, a sétára elkísérje. A kalifa övébe tette a varázssporral telt szelenczét, és miután a rendes kísérei megparancsolta, hogy maradjanak otthon, a nagyvezirrel egész egyedül útnak indult.

Először is a kalifa palotája terjedelmes kertjének vették útjokat; de itt hasztalanul fürkésztek valamiféle élő lény után, hogy a mesterségöket megpróbálják. A nagyvezir végre azt javasolta, hogy menjenek ki a szabadba, ki egészen a tóhoz, ahol ő már sokszor látott állatokat bőven, nevezetesen gólyát, amely méltóságos magatartása és vidám kelepelése által mindannyiszor fölkelte a figyelmét.

A kalifa helybenhagyta meghitt emberének a javaslatát és elindultak a tóhoz. Amint közeledtek, hát két gólyát láttak nagykomolyan föl s alá lépegetni. békát keresve s itt-ott maguk előtt valamit meg-megkelepelve; egyszerűs mind észrevették, hogy túlhan, fent a levegőben, egy harmadik gólya is közeleg.

— Fogadni mernék a szakállamra, legkegyelmesebb úr, — mondá a nagyvezir — hogy ez a három hosszúlábú takaros beszélgetést folytat egymás közt. Hátha mi is gólyák lennénk!

— Jól mondod, szógám! — felelte a kalifa. — De előbb még gondoljuk meg, hogyan öltjük föl megint ember-voltunkat? — Hopp, megvan! Háromszor kelet felé fordulunk és azt mondjuk: »Mutabor«; akkor aztán én ismét kalifa vagyok, te meg ismét nagyvezir vagy. Hanem csak el ne nevesd magad, különben el vagyunk veszve.

Azalatt, míg a kalifa beszélt, egy kis kóválygás után a harmadik gólya is leszállott a földre. A kalifa hirtelen előrántotta az öve mellől a szelenczét, vett belőle egy csipetet, azzal odaadta a nagyvezirnek is, aki hasonlatosképpen szippantott egyet, és mindaketten kiáltották: »Mutabor!«

Akkor egyszerre összezsugorodtak vékonyra a lábszáraik és megvörösödtek; a kalifának és kísérijének szép sárga papucsai formátlan gólyalábakká, a kezei szárnyakká változtak át, a nyak rőfnyi hosszúra kinyúlt a

vállak közül, a szakáll eltűnt és a testet fehér toll fedte . . . szóval olyan gólya lett belőlök, hogy a többi sem volt különb.

— Kendnek takaros csőre van, nagyvezir úr, — mondá a kalifa. — A próféta szakálára! ilyesmit soha életemben nem láttam.

— Köszönöm alázatosan, — felelt a nagyvezir magát meghajtva; — de ha szabad lenne, hát a mondó volnék, hogy kegyelmességed majdnem szebb gólyának, mint kalifának. Egyébiránt, ha kegyelmességednek úgy tesz, amott jön a czimboránk: hallgatózni és kitudni, vajjon tudunk-e mi valósággal gólyául?

Azonközben a hosszúlábúak harmadika, amelyik most érkezett, csőrével megtisztogatta

lábait, helyreigazította tollait és odament másikkét társához.

A két új gólya erre közelökbe iparkodott jutni s nagy álmélkodásukra a következő beszélgetést hallották:

— Jó reggelt, Hosszúláb asszony! A réten már ilyen korán?

— Jó reggelt, kedves Kelepelőcsőr! Egy kis fölöstökömöt hoztam magamnak. Tetszik egy fertályocska gyík, vagy egy békacombocska?

— Köszönöm alásan! Nekem ma semmi étvágyam sincs. Egészen másért jöttem én most ide a rétre. Ma apám vendégei előtt tánczolni kell, hát itt alattomban egy kicsit gyakorolni akarom magamat.

Avval egyszerre különös mozgások közt végig-hosszig futkosta a fiatal gólya a mezőt. A kalifa és a nagyvezir csodálkozva nézték. Mikor pedig féllábára állott és szárnyaival tetszetesen legyezgetett hozzá: nem tudták többé magukat visszatartani, csőrükből kitört a nevetés, amitől szinte felüdültek. A kalifa tért először magához.

— Ez aztán olyan bolondság volt, — szólt, — amit nem lehet pénzzel megfizetni. Kár, hogy az ostoba állatok a nevetésünkkel elriasztatják magukat, különben talán még énekelnének is.

Most jutott eszébe a nagyvezirnek, hogy az elválkozás alatt nevetni nem lett volna szabad. Aggodalmát közölte a kalifával.

— Teringettét! Mekka és Medina! . . . Az aztán gonosz tréfa volna, ha gólyának kellene maradnom! Emlékszel arra az ostoba szóra? Én nem tudom kitalálni.

— Háromszor meg kell hajtani magunkat kelet felé s mondanunk: Mu—Mu—Mu.

Kelet felé fordultak és hajlongtak anynyira, hogy a csőrükkel majdnem a földet verték. De óh kárhozat! a varázs-szó kiment a fejből, és azért akárhányszor hajtotta is meg a kalifa magát és akárhányszor mondta is a nagyvezir hozzá, hogy Mu—Mu: mindhiába, csak nem jutott eszökbe, és a szegény Khasid és nagyvezire gólyák maradtak.

Szomorúan járták a megvarázsoltak a mezőket. Nem tudták, mi tevők legyenek nyomorúságukban. Gólyabőrükből nem tudtak kibújni. A városba sem mehettek vissza, hogy magukat megismertessék; mert hát ki adna hitelt egy gólyának, hogy ő a kalifa, és hogyha el is hinnék, akarnának-e Bagdád lakosai egy gólyát kalifának?

Igy bolyongtak több napon át búsan ide s tova. Gyikokhoz és békákhoz éppenséggel nem éreztek semmi vágyat. Inkább nyomorúságosan holmi mezei gyümölcsessel táplálkoztak, de amiket hosszú csőrük miatt csak nagy ügygyel-bajjal tudtak megenni. Csak az az egy vigasztalta őket, hogy repülni tudtak, és így gyakran elszállhattak Bagdád házfedeleire, hogy lássák, ami ott történik.

Az első napokban nagy nyugtalanságot

és szomorúságot vettek észre az utczákon. Hanem úgy negyednapra az ő megbabonázásuk után, amint a kalifa palotáján üldögeltek, lent fényes díszmenetet láttak az utczákon. Dobok meg sipok hangzottak, egy fölciczomázott lovon pedig arannyal hímzett skarlát szín köpönyegben egy férfi ült, fényes szolgáktól körülvéve. Fél Bagdad rohant utána, és mindenki azt kiáltá: »Üdv Mizrának, Bagdad uralkodójának!«

A két gólya erre a palota fedelén egymásra nézett, és Khasid kalifa így szólt:

— Sejted-e most már, nagyvezir, miért vagyok én megbűvölve? Ez a Mizra az én halálos ellenségemnek, a hatalmas Kasnur varázslónak a fia, aki egy gonosz órában boszút esküdött ellenem. De nem mondok le a reményről. Jőjj velem, te hű társa nyomorúságnak: zarándokoljunk el a próféta sírjához, talán ezen a szent helyen megszabadulunk az igézettől.

Avval fölemelkedtek a palota fedeléről és szálltak Medina tája felé. Hanem bizony a repülés nem ment valami jól, mivelhogy a két gólyának ebben a mesterségben még kevés gyakorlata volt.

— Óh uram, — nyögdécselte egy pár óra múlva a nagyvezir, — kegyes engedelmével én már nem bírom soká; kegyelmed igen gyorsan repült! Már este is van; jól tennők, ha éjszákára szállást keresnénk.

Khasid hallgatott szolgája szavára, s a

mint a völgyben egy romot megpillantott, amelyik szállást adhatta, hát szépen leszálltak oda. Ez a hely, ahová éjszakára leereszkedtek, valami kastély lehetett valamikor. Szép oszlopok emelkedtek ki az omladékok között, több szoba még meglehetősen jó karban volt, s tanúbizonyságot tett a ház egykori fényéről.

Khasid és kísérelője kevélykedve lépkedtek a folyosón végig, hogy maguknak heverésre alkalmas helyecskét keressenek. Mansor egyszerre csak megállott.

— Uram és parancsolóm, — mondá hal-
kan, — ha balgaság egy nagyvezirnek, még inkább balgaság egy gólyának kísértetektől félni. Nekem itt nem bátorságos; mintha itt a közelben sóhajást és nyögést hallanék!

A kalifa is megállott és egész világosan gyenge sírást hallott, amelyik inkább ember, mint állat sírásának tetszett. Lassan megindult abba az irányba, ahonnan a panaszhangok jöttek; de a nagyvezir esdve kérte, hogy ne rohanjon újabb veszedelembé. Mindhiába! A kalifa, akinek gólyaszárnyai alatt is bátor szív vert, ment tovább a sötét folyosón. Csakhamar egy ajtóhoz ért, amelyik csak be volt téve, s a szobából tisztán kivehető csendes zokogást hallott. Csőrével betaszította az ajtót és megállt a küszöbön. Az omlatag szobában egy nagy baglyot pillantott meg a földön; sűrű könyvek peregtek szemeiből és rekedt hangon tört elő panasza görbe csőréből. De a kalifát és nagyvezirt, aki szintén elősomfordált, megpillantva, hangos

örömkiáltásban tört ki. Barnafoltos szárnyaival kitörülte a könyeket szemeiből, és mindkettőjük nagy bámulatára egyszerre csak megszólalt — arabúl.

— Legyetek üdvözölve! Jó jelt látok a ti gólya-voltotokban megmentésemre, mert megjövendőlték nekem egykor, hogy gólya fog hozni nekem szerencsét.

Mikor a kalifa felocsúdott ámulatából, hosszú nyakával meghajtotta magát, vékony lábaival ékes állásba csapta magát és így szólt:

— Bagoly pajtás! Szavaid után azt kell hinnem, hogy egy szenvedő társat látunk benned. De sajnós, abbeli reménykedésed, hogy mi téged megszabadíthatunk, teljesen hiábavaló. Magad is be fogod látni a mi gyámoltalanságunkat, ha a mi szomorú sorsunkat meghallod.

A bagoly kérte őket, hogy beszéljék el neki.

Mikor a kalifa elmondta a maguk szomorú esetét, a bagoly megköszönte s így szólt:

— Elmondom hát én is siralmas életem történetét, és megfogod látni, hogy én még szerencsétlenebb vagyok náladnál. Én India királyának boldogtalan leánya vagyok; a nevem: Lusa. Az a Kasnur varázsló, aki a ti romlásokat okozta, tett engem is szerencsétlenné. Egy napon eljött apámhoz és megkért engem Mizra fia számára feleségül. De apám, ki indulatos ember, ledobatta a lépcsőn. A nyomorúlt, más alakot öltve magára, közelemben tudott lopódnani. Amint egyszer a kertemben hűsítő

akartam inni, rabszolgának öltözködve, olyan italt nyújtott nekem, amelyik ebbe az irtóztató alakba juttatott. Az ijedségtől elájúltam, mire elhozott ide és iszonyatos hangon a fülembé kiáltotta: »Itt maradsz, útalatos, még az állatoktól is megvetve, míg akár a magad szántából, akár valakinek a szabad akaratából, még ebben az ocsmány formában is, valakihez feleségül nem mégy. Így bosszúlom meg magamat gögös apádon!« — Azóta több hónap telt el. Itt élek azóta egyedül és szomorún, mint egy remete, ezek közt a falak közt, megvetve a világtól, iszonyatára még az állatoknak is. A szép természet el van zárva előttem, mert nappal vak vagyok, és csak mikor a hold a falakra veti halvány fényét, esik le szemeimről a vakság fátyola.

A bagoly bevégezte beszédét és megtörölte szárnyával a szemeit megint; mert szenvedésének elbeszélése alatt keservesen könyezett a szegény madár.

E beszéd hallatára a kalifa gondolkodóba esett. Majd pedig így szólt:

— Aligha csalódom, ha azt hiszem, hogy a mi szerencsétlenségünk között valami titkos összefüggés van; de hogy hol találom meg a nyitját ennek a találós mesének, azt már nem tudom.

— Óh uram, előttem is úgy rémlik, — felelé a bagoly. — Serdülő leány koromban egy okos nő megjósolta nekem, hogy egy gólyának a révén engem nagy szerencse ér;

talán tudnék valamit, ami bennünket megszabadíthatna.

A kalifa elámúlt erre a szóra s kérdezte, hogy micsoda uton gondolja ezt?

— Az a varázsló, aki mindakettőnket szerencsétlenné tett, — mondá a bagoly, — minden hónapban eljön egyszer e romok közé. Nem messze ehhez a szobához egy terem van; ott szokott olyankor többedmagával lakmározni. Már sokszor meglestem ott őket. Aztán elbeszéli egymásnak gyalázatos tetteiket; talán ekkor a varázs-szót, amit ti elfeledtetek, eszettekbe juttatja.

— Óh kedves királyleány! — kiáltott a kalifa — mondd, mikor jön el?

A bagoly hallgatott egy pillanatig, azután pedig így szólt:

— Ne vegye rossz néven, de csupán egy föltétel alatt teljesíthetem kegyelmed kívánóságát.

— Hát csak mondd ki! csak ki vele! — szólt Khasid sürgetőleg. — Parancsolj, helybenhagyom.

— Szeretnék természetesen meg is szabadulni; de ez csak úgy történhetik meg, ha valamelyitek engem feleségül vesz.

A gólyák erre a kijelentésre kissé megökökentek. A kalifa intett szolgájának és vele kiment a szobából.

— Nagyvezir, — szólt az ajtóelőtt a kalifa halkán, — ez bolond alku; de te elvehetnéd.

— Úgy? felelt amaz — hogy a feleségem

kikaparja a szememet? Aztán meg öreg legény is vagyok már én, te pedig még fiatal és nőtlen vagy, ennél fogva előbb elvehetsz egy fiatal és szép királyleányt.

— Éppen ez az, — sóhajtá a kalifa, és eleresztette a szárnyait; — ugyan ki mondta neked, hogy ő fiatal és szép? Ez csak azt teszi: zsákban macskát árulni.

Még sokáig beszélgettek egymással; végre pedig, mikor a kalifa látta, hogy az ő nagyvezire inkább gólya marad, mintsem a baglyot elvegye, hát eltökélte magában, hogy a föltételnek eleget tesz.

A bagoly nagyon megörült, mivel a varázsló rokonság ezen vagy a legközelebbi éjszakán valószínűleg meg fog jelenni. Elhagyta a gólyákkal a szobáját, hogy őket a gyűlésteremhez vezesse. Keresztülmentek egy sötét folyosón, s félig bedült falak közül egyszerre csak fény csillant eléjük. Arrafelé tartottak tehát nesztelen, s mikor már közel voltak, a bagoly oda súgta nekik, hogy viseljék magukat csendesen.

A résen át, mely előtt megállottak, egy nagy, oszlopból emelt és pompásan feldiszített termen végig nézhettek. Színes lámpák vetették szerte fényöket. A térség közepén egy asztal állott, válogatott ételekkel megrakva; köröskörül kerevet húzódott, amin nyolcz férfi ült. A férfiak egyikében a kalifa-gólya azt a kalmárt ismerte föl, aki neki a varázsport eladta. Szomszédja felszólította, beszélje el

nekik legujabb dolgait. És elmondta többi közt a kalifa és a nagyvezir esetét is.

— Hogy hangzik az a szó, amit nekik föladtál? kérdé tőle a másik varázsló.

— Az nagyon nehéz latin szó, úgy hangzik: Mutabor.

Amint a gólyák ezt a szót meghallották, örömben majd kiugrottak a bőrükből. Gamólábaikon oly gyorsan futottak a romok kijáratára felé, hogy a bagoly csak reptében bírta őket követni. A kalifa aztán így szólt a bagolyhoz:

— Életemnek és barátom életének megmentője, fogadd örökös hálánkat azért, amit velünk cselekedtél. Engem pedig fogadj el férjednek.

Aztán kelet felé fordultak. Háromszor meghajtották a gólyák hosszú nyakukat a nap ellenében, amely éppen feljött a hegyek mögött, és kiáltották: »Mutabor!« És abban a pillanatban át voltak változva, s úr és szolga sírva borúlt egymás karjaiba.

De ki mondhatná el emberi nyelven álmélkodásukat, amint körültekintettek? Egy gyönyörű s pompás öltözetű hölgy állott előttök. Mosolyogva nyújtotta oda a kalifának a kezét. »Ismeri-e még a baglyot, kegyelmességed?« ...

A kalifa annyira el volt bájolva a királyleány szépségétől és kedvességétől, hogy hinni kezdte, hogy az ő legnagyobb boldogsága abban áll, hogy gólyává lett.

A kalifa nemcsak a szelenczét találta

meg a varázssporral együtt a ruhájában, hanem az erszényét is, azért a legközelebb eső faluban megvásárolta, ami útazásához szükséges volt, és csakhamar eljutottak Bagdad kapujához.

A kalifa megérkezése a város népét nagy álmélkodásba ejtette, annál is inkább, mert azt hitték felőle, hogy meghalt. A nép azért nagyon megörült, hogy régi kedvelt uralkodóját ismét magáénak mondhatja. Annál nagyobb haragra gerjedt a család Mizra ellen. Bementek a palotába s az öreg varázslót a fiával együtt elfogták. Az öreget a kalifa felakasztatta, még pedig a romoknak abban a szobájában, amelyikben a királyeány volt. A fiúnak pedig, aki semmit sem tudott apja mesterségéből, a kalifa választást engedett: halál és tobákolás közt. És mikor az ifjú a tobákolást választá, oda adta neki a nagyvezir a szelenczét, nagyot szippantott belőle, és a kalifa varázs-szava gólyává változtatta. A kalifa kertjének egyik vaskalitkájába záratta.

Sokáig és megelégedve élt Khasid kalifa a feleségével, a királyleánynyal. Legvidámabbnak akkor mutatta magát, ha a nagyvezir délutánonként hozzá beállított. Ekkor aztán gyakorta előhozakodott gólyakalandjával, és sokszor odáig lebecsátkozott a kalifa, hogy a nagyvezirt utánozta, milyen gólya volt. Ilyenkor aztán merevedett lábakkal föl s alá lépegetett a szobában, kelepelt és legyezett a kezeivel mint szárnyakkal, és mutatta, ahogy a

nagyvezir hiába hajlongott kelet felé s a mellett hiába kiáltá: »Mu«—»Mu«. — A kalifa feleségének és gyermekeinek ez a mutatvány mindannyiszor örömet okozott; de ha a kalifa nagyon soká kelepelt és kiáltotta: »Mu«—»Mu,« akkor a nagyvezir megfenyegette, hogy megmondja a kalifa feleségének, amit a bagoly-királyleány ajtaja előtt mondott.

A gróf-úrfi meséje.

Sok, sok idővel ezelőtt, mikor még a nap is melegebben sütött, a hold is fényesebben világított, meg a csillagok is tündöklőbbek voltak, magas bércezen épült várpalotájában éldegélt egy gróf, akinek a sors csupán egy szem gyermeket adott. Ez az egy szem gyermek fiú volt, de ebben az egy fiúban sem volt neki valami nagy gyönyörúsége. A fiú nem volt se vak, se sánta, se pupos; ép kéz-láb gyermek volt és olyan egészséges, mint a makk. De azért az apja még sem talált benne örömet.

Hogy is talált volna, mikor a fiú legkisebb kedvet nem mutatott a tanuláshoz! Pedig derék ifjú tanítókat tartott mellette a gróf a házánál; de rövid időn mind megszökött sorjában a fiú konokságának és butaságának miatta. Már nagy kamasz volt, és még nem tudott semmit. A tudás dolgában túltett rajta az utolsó paraszt suhancz is. E miatt a gróf nagyon búslakodott s így szólt a fiához:

— Nagy kárát vallanád, ha tudatlan maradnál. De meg nagy szégyent hoznál reám, meg a rokonságra is. Valamit kezdenem kell veled; nem bírnám elviselni azt a szörnyű gondolatot, hogy sötétségben botorkálj egész életed folytában. Azért odaadlak a rajnamelléki Strassburg városába egy tudóshoz; az próbálja meg, hogy valami legyen belőled.

Azzal a nagy kamasz grófocskát összepakolta és beadta az apja a főiskolába s ott maradt a tudós tanítónál egy álló esztendeig. A tudós elkövetett mindent tőle telhetőleg, hogy a jóból ragadjon valami a tudatlan, tunya ficzkóra, s az elkeseredett apának örömet szerezzen. Az esztendő elteltével a fiú visszatértismét az apja palotájába.

— Nos, fiam, hát micsoda hasznot húztál, mit tanultál az eltöltött esztendő alatt? — kérdezte a várpalota ura a hazaérkezett fiútól.

— Hát, apám, tudom: mit mondanak a kutyák, mikor ugatnak.

— És ennyi az egész, amit tanultál, te szerencsétlen tökfilkó? — boszankodék az apa. — No azért ugyan el is mehettél! Látom, más mesterhez kell téged adnom oktatásra.

És az úrfinak más városban, még nagyobb tudományú tanítónál szerzett helyet. Egy esztendő múlva megint visszatért az úrfi, most már másodízben, a szülői házba, és ekkor is megkérdezte az apja megint:

— No fiam, mit tudsz most?

Az úrfi tüstént felelte:

— Apám, most már azt is értem, amit a madarak beszélnek.

Erre az öreg gróf iszonyatos méregbe jött.

— Te elvetemedett gaz ficzkó! — kiáltott — hát te annyi drága időt elpocsékolnál megint és nem hoztál haza magaddal a hasznos tudnivalókból semmit! Mire nézed a napot, te hitvány kölyök? Barom akarsz maradni, apád nagy szomorúságára s az egész rokonság nagy szégyenére?... Elküldelek most egy harmadik tanítóhoz, ez alkalommal utolsó próbára; ha ennél sem húzol semmi maradandó hasznót, ami engem megörvendeztessen: akkor lemondok rólad; ne merj többé a szemem elé jönni, mehetsz, ahova neked tetszik!

De bizony abban, amit a fiú a harmadik nagytudományú férfiúnál tanult, abban sem telhetett öröme a grófnak; mert arra a kérdésére, hogy mit tanult ebben az esztendőben, a drágalátos úrfi azt felelte:

— Ebben az esztendőben megtanultam, amit a békák kuruttyolnak.

No, látnotok kellett volna most az apa haragját. Nagyon, de nagyon felindult ezen a semmirevalóságon, lehordta a fiát kegyetlenül, és beszólítván a szolgálait, így szólt hozzájuk

— Halljátok-e, fiaim: ez a ficzkó teljesen hasznavehetetlen, semmirekellő naplopó; ez csak eleszi mások elől a mindennapi kenyeret. Azért szigorúan megparancsolom nektek, hogy vezessétek ki ezt a naplopót a vadon

erdőbe és hagyjátok ott, hadd menjen világgá, amerre lát, vagy veszszen el! Értettétek? Így parancsolom, így legyen!

A szolgák engedelmeskedtek. Bevezették az úrfit az erdő kellő közepébe, egész odáig, ahonnan semmiféle emberjárta ösvény nem vezet. De mikor már indulóban voltak hazafelé: megesett a szívök a boldogtalan fiún és elvezették tovább, olyan helyre, ahol több ösvény keresztülszelte egymást, s akkor mondták neki, hogy menjen most már Isten hírével.

De a grófocska nem adta búnak a fejét, még csak meg se czondorodott; hanem fogta magát, megindult egyik ösvényen és ment vidáman, gondtalanul tovább. De az ösvény végre elfogyott előtte, s azontúl úttalan úton bolyongott, amerre a lába vitte.

Ment, mendegélt, mígnem este felé azon vette észre, hogy egy vár előtt áll.

— Hát most már nem megyek tovább, — gondolá magában — itt ebben a várkastélyban, azt hiszem, jó szállásra találok. Meg éhes is vagyok már.

Avval beállított a kastélyba, egyenesen a kastély urához, és tőle éjjeli szállást kért.

— Ott alatt, abban a régi toronyban meghálhatsz, — mondta a vár ura; — csak-hogy bizony ott kissé veszedelmes, annyit mondhatok. Mert ott egy farka dühös kutya van. Ezek folyton-folyvást csaholnak és vonítanak, és nem csendesednek le máskép, csak ha koronként embert küldenek be hozzájok,

akit aztán körülkapnak és szétmarczangolnak. Így lehet csak velök megfézni. Nagyon sokan áldozatul estek már a vad állatoknak.

De az úrfi oda se nézett ennek a nem éppen barátságos biztatásnak. Meg is mondta:

— Engem ugyan nem fognak szétmarczangolni, ha még olyan dühöse is s ha még egyszer annyin volnának is. Majd teszek én róla, hogy olyan szelidek lesznek mindmeggannyian, akár csak a bárány. Az én húsból még csak egy harapást sem esznek. Abban ugyan nem vásik a foguk!

A várkastély urának karikára nyílt a szeme bámúlatában. Nem tudta: a vakmerőségét csodálja-e a fiatal embernek, vagy azt higgye-e róla, hogy ördögökkel czimborál. Szinte kezdett tőle félni. De csakhamar megszűnt a félelme, s gondolta, hogy hátha ez a fiú neki még hasznára válik.

— De éhen csak nem feketem le! — szólt a fiatal ember. Olyan éhes vagyok, mint a farkas télvíz idején. Ha így mennék hálásra, én találnék megenni egy kutyát.

A várkastély ura elmosolyodott erre a mondásra, és megparancsolta, hogy adjanak az ifjúnak jó vacsorát, azután pedig kísérik le hálásra a régi toronyba.

Mihelyt az úrfi jóllakott, mondta a szolgáltnak:

— Adjatok csak valamit, amit a kutyák elébe vethessek. Különbén éhen maradnak a szegény párák; bennem nem tesznek kárt.

És a szolgák adtak valamit s azzal a jövevényt oda vezették a toronyba.

Már mikor a kutyák az úrfit beszélni hallották, eléggülten csóválták farkukat és éppenséggel nem morogtak rá barátságtalanúl, hanem falták amit eléjük vetett. Jól is aludt nálók egész éjszaka, és másnap reggel teljes épségben egyszerre csak beállított ismét a várkastély urához, aki szem-meresztve nézett rá ezen való nagy csodálkozásában. Nem is hagyta szó nélkül.

— Micsoda? Hát te itt vagy? . . .

— Itt biz én, uram! Nem esett semmi bántódásom, amint előre megmondtam. Jámbor állatok azok nagyon, csak tudni kell a nyelvökön. Bejöttem, hogy megköszönjem az éjjeli szállást, hanem mielőtt tovább mennék, hát megmondok valamit, ami máskülönben aligha kitudódnék. A kutyák nyilvánvalóvá tették előttem a maguk nyelvén, hogy miért csinálnak ők olyan dühös mozdulatokat és miért okoznak a vidéknek annyi kárt.

A várkastély ura ezt hallva, még jobban bámúlt s biztatta az ifjút, hogy csak beszéljen; a selyemdivánra maga mellé még le is ültette.

— Azok a kutyák nem a magok jószántából vannak ott. Meg vannak büvölve és a toronyban levő nagy kincset kell őrizniök. Csakis akkor szabadúlnak meg a büvölettől, csakis akkor lesznek nyugodtan és hagyhatják itt végkép a tornyot a szegény állatok, ha ezt a kincset onnan eltávolították. Csaholásuk

pedig elárulta nekem, hogyan lehet a kincshez férközni.

Nagyon megörült ennek a várkastély ura, de meg hogy meghallották, örültek mind a cselédek is. A várkastély ura megígérte az úrfinak, hogy őt fiának fogadja, ha a kincset elhárítja s a kutyák nyugtalanságot többé nem okoznak.

Erre az ifjú lement ismét a torony földalatti részébe, s kis idővártatva azután egy jókora láda aranynyal tért vissza. Ettőlfogva a várkastély és az egész vidék a kutyák zaklásától meg volt szabadítva.

A várkastély ura megtartotta az ígértét: az ifjút magához fogadta s egészen olybá tekintette, mint a tulajdon édes fiát. Az úrfinak e napságtól fogva pompásan ment a dolga; az apja házánál se különbül.

De bármennyire jól ment is a sora, mégis csakhamar megúnta magát. Szűk volt neki a várkastély meg a környéke. Szűk az egész ország. Nagyobb világot óhajtott látni. Azért eltökélte magában, hogy — úgy gyalogszerrel — elzarándokol Rómába. Megrakta aranynyal útravalóul mindegyik zsebét, kezébe fogott egy vándorbotot s azzal nekiindúlt.

Ment, mendegélt aztán városról városra, bú és gond nélkül, egyenesen Rómának tartva. Ahol ráalkonyodott, meghált kényelmesen, s másnapra kelve, megújult erővel folytatta mindig útját.

Az odavezető úton már messziről hallotta

a békák kuruttyolását. Fülelni kezdett. És midőn megértette, mit kuruttyolnak maguk közt a békák: nagyon elszomorodék a hallottakon, és gondolkodóba esett.

Amint aztán odaért az örök városba, hát egyszerre csak hallja, hogy a szentatya azoközben meghalt, és a bibornokok nem tudnak eligazodni rajta, kit válaszszanak a pápa utódjául. Végre maguk közt abban állapodtak meg, hogy azt emelik a pápai trónra, a kiben valami isteni csodajel nyilatkoztatja ki magát.

Ebben a pillanatban történt, hogy a fiatal svájci gróf Róma főtemplomába: szent Péter templomába belépett. A tiszteletre méltó egyházi atyáknak elállt a szemökszájok, mikor látták,

hogy az ép most belépettnek két hófehér galamb a vállára szállt. Semmi kétség: ez a várva várt csodajel . . . A bibornokok megkérdezték azért az ifjút nyomban, ha vajjon bízik-e eléggé magában, hogy a pápa hivatásának megfelelhessen?

A derék svájcki ifjú, e kérdést hallván, az első pillanatban csak ámúlt-bámúlt, és nem tudta, mit feleljen. A vállán ülő galambok azonban megsúgták neki a feleletet, úgy, hogy az ifjú végre »igent« mondott, a bibornokok pedig »áment« mondtak rá.

Aztán fölkenték és fölszentelték az ifjú grófot annak rendje és módja szerint. És most már beteljesedett, amit a békák egymás közt beszéltek, mikor a mocsár mellett elhaladtában titkos beszédöket kihallgatá. Hüledezett is a hallottakon.

De azzal nem szakadt még vége az ő nagy vesződségének. Most gyűlt még meg a baja igazán. Mert mikor a nagymisét kellett neki tartania, hát egy árva szót sem tudott énekelni. Csakhogy — szerencsére — itt is segítve lett a bajon. Segített rajta a két galamb. Ezek ott voltak körülötte most is, és súgták neki, hogy mi a teendője. Olyan szépen elénekelt a nagymisét, hogy olyant szent Péter temploma még nem hallott . . .

Hanem ezzel persze véget is ér a gróf-úrfi meséje, a miből az a tanulság, hogy aki ebből a meséből hasznot tud húzni, utóljára még a szent Péter székébe is beleülhet.

A paradicsom kertje.

Volt egyszer egy királyfi. Senkinek sem volt annyi és olyan sok szép könyve, mint neki. Ami csak történt ezen a kerek világon, azt ő mind olvashatá; ami szép látni való volt benne, azt mind szemlélheté. Minden népről, minden országról módjában volt tudomást szerezni, mindenféléről olvasott sokat: de hogy a paradicsom kertje hol

található, arról a könyvekben egy szó sem volt sehol. Már pedig ez, éppen ez volt az, amire leginkább gondolt.

A nagyanyja, mikor ő még egész kicsiny volt, de már iskolába kezdett járni, azt mesélte neki, hogy a paradicsom kertjében minden virág a legédesebb czukorból való volt, levél helyett lepény csüngött a fákról. Csak lepényt kellett enni s a tanuló tudta a leczkését; menél többet evett, annál több plántálódott át a fejébe az iskolai tudnivalókból.

Ezt elhitte ő akkor. De most, hogy nagyobb fiú lett, hogy többet tanult és okosabb volt: átlátta, hogy egészen más gyönyörűségnek kell lenni a paradicsom kertjében.

— Óh, minek is szakasztott az az Éva a tudás fájáról? Miért evett Ádám a tiltott gyümölcsből? Lettem volna csak én az ő helyén, nem történt volna! Soha nem szakadt volna bűn a világra!

Ezt mondta akkor, és ezt mondta most is, mikor tizenhét esztendő volt. Ennek a paradicsomnak a kertje tölté be egész lelkét.

Egy napon kiment a királyfi az erdőbe; egyedül bolyongott ottan, mivel ebben telt nagy gyönyörűsége. Addig-addig bolyongott, észre sem vette, hogy közeleg az alkony; azt sem, hogy a felhők összeverődtek, hogy megereedt az eső. Csak úgy ömlött a víz, mintha az egész ég egy zsilip lenne, s olyan sötét volt, mint éjjel a legmélyebb kútban. Csak csetlett-botlott a nedves fűben, majd fölbukott

a meztelen köveken, melyek a sziklás talajból kiállottak. Csurron víz volt minden... egy tenyéryi száraz nem volt a szegény királyfin... Amint lépdelt lassan, tapogatódzva, hát valami nagy tömeg állta el az útját. Egy kőtuskó volt. Felmászott erre a nagy kőtuskóra, ahol a víz magas moh közül bugyogott elő, s már-már közel volt ahhoz, hogy elájúljon.

Akkor különös zúgást hallott, és egyszerre csak egy nagy, megvilágított barlangot látott maga előtt. A barlang közepén akkora tűz égett, hogy akár egy szarvas is megsülhetett volna mellette. És csakugyan sült is: a legpompásabb szarvas, nagy agancsainál fogva nyársra húzva s lassan két levágott fenyőtörzsön forgatva. Egy öreges asszony, magas és izmos, mintha afféle álruhába öltözött férfiszemély volna, ült a tűz mellett és vetette rá egyik fadarabot a másik után.

— Gyere csak közelebb! — mondta az öreg, — ülj ide a tűz mellé, hogy a ruhád megszáradjon.

— Itt nagyon hűz, — szólt a királyfi, s azzal letelepedett a tűzhöz a földre.

— Még rosszabb lesz, ha a fiaim hazajönnek, — felelé az asszony. — Te a szelek barlangjában vagy itt; az én fiaim: a világ négy szele. Értetted?

— Hol vannak a fiaid? — kérdezte a királyfi.

— Hja, bajos felelni, ha ostobát kérdeznek, — mondta az öreg asszony. — Az én

fiaim a saját kezökre dolgoznak, toll-labdát játszanak a felhőkkel ott fent a királyi teremben, — s ezzel fölfelé mutatott.

— Ah úgy! — mondá a királyfi. — De kend igen kemény hangon beszél; nem szólhatna hozzám olyan nyájasan, mint azok az asszonyok, akik engem máshol környeznek.

— Hja, azoknak nincs egyéb dolguk. Nekem szigorúnak kell lennem, ha fiaim előtt a tiszteletet fenn akarom tartani, azt pedig teszem is, habár ők makacs természetűek. Látnod-e azt a négy zsákot amott a falon? Azoktól ők ép úgy félnek, mint ahogy te féltél egykor a tükör mögött levő virgácstól. Én a fiúkat gombolyagba csavarhatom, mondom neked, és aztán zsákba dugom őket. Ott vesztegelnek, és nem szabad kószálniok mindaddig, míg jónak nem tartom... Ihol van ni az egyik!

Ez az Éjszaki szél, aki fagyasztó hideggel lépett be; nagy jég szemek szökdécseltek a földön és hópolyhek szállongtak köröskörül. Ez medvebőr nadrágban és ujjasban volt, fején tengerikutyabőr-sipka, egész a fülére húzva; hosszú jégcsapok fityegtek alá a szakállán és egyik jég szem a másik után pergett le az ujjasa galérjáról.

— Nem mégy mindjárt a tűzhöz! — mondá a királyfi. — Hiszen megvesz az Isten hidege!

— Megvesz? — mondta az Éjszaki szél és felkaczagott. — Hideg!... Hisz éppen ez az én legnagyobb gyönyörűségem! Micsoda vékony-

pénzü szabócska vagy te? Hogy jöhetsz te a szelek barlangjába?

— Ő az én vendégem, — mondá az öreg, — és ha evvel a magyarázattal nem vagy megelégedve, hát belódúlsz a zsákba. Megértetted?

Az Éjszaki szél erre megczondorodott. Aztán elbeszélte, honnan jött és hol volt egy álló hónapig.

— A sarki tengertől jövök, — mondá, — a Medve szigeten voltam az orosz rozmár-vadászokkal. A kormányon ültem és aludtam, mikor az éjszaki foktól elvitorláztak; ha közbe-közbe fölserkentem egy-egy kicsit, a vészmadár ott röpkedett a lábam körül. Ez furcsa egy madár; nagyot csap a szárnyaival, aztán meg se lebbenik többé, és mégis halad.

— Csak ne keríts olyan nagy feneket! — szakítá félbe a szelek anyja. — És úgy értél a Medve-szigetre?

— Ott szép! Ott igazán táncznak való föld van; lapos mint egy tányér, félig olvadt hó kevés mohval; éles kövek és rozmárok, meg jegesmedvék csontjai hevernek ott szanaszét, penésztől zölden. Azt hinné az ember, hogy a nap soha sem süt oda. Belefújtam egy kissé a ködbe, hogy a fészere látható legyen: ez egy ház volt, dirib-darab fából összeróva s rozmárbőrrel bevonva. A húsos rész kifelé volt fordítva s telesded teli vörös és zöld foltokkal; a fedélen egy eleven jegesmedve ült nagydörögve. Kimentem a partra, benéztem a madárfészekbe, láttam csupasz fiókákat, amint ott

csipogtak, kajdásztak és szájokat kitátogatták . . . Akkor lefűjtam az ezer torokba, és tanúltak a csórt bezárni. Odább ott hempergett a rozmár, mint élő bél, vagy óriási pondró, disznófejvel és rőfnyi fogakkal.

— Jól beszélsz, fiam! — szólt az anya. — Szinte csurog a nyálam, ha hallgatlak.

— Aztán, — folytatá a fiú — elkezdődött a vadászat. A szigonyt a vadászok a rozmár mellébe döfték, úgy, hogy a párolgó vérsugár szökőkút módjára lövelt s fröcscsent szét a jégen. Ekkor én is játékomhoz láttam. Egyet fűjtam, és az én vitorlásaim oda vágódtak ladikjokkal a toronymagasságú jéghez. Nosza, volt erre sikoltás és jajgatás, de én túlhangoztattam azt, havat szórtam rájuk s odavágott ladikjokban zsákmányukkal dél felé üztem őket, hogy ott sósvizet kóstoljanak. Ezek soha nem jönnek többé a Medve-sziget felé!

— Hát biz ezt, fiam, rosszúl tetted! — mondá feddőleg a szelek anyja.

— Ami jót tettem, azt mások elmondhatják, — veté oda a fiú. — De nini! itt van a testvérem nyugatról; őt kedvellem valamennyiök közt a legjobban, ő a tenger után vágyódik és pompás hideget hordoz magával.

— Az a Nyugati szellő? — kérde a királyfi.

— Igen, a Nyugati szellő, — mondá az öreg, — de nem olyan kicsike az. Évekkel ezelőtt takaros egy fiú volt, hanem annak most már vége.

Olyan volt a külseje, akár egy vadembernek, de fejmentő volt rajta, hogy baja ne essék. Kezében mahagonfa-buzogányt tartott, az amerikai mahagonfa-erdőben vágta. Ez nem volt csekélység.

— Honnan jössz? kérdezte az anyja.

— Az erdők rengetegéből — mondá — ahol a tüskés liánok teremnek bokorban minden fa között, ahol a vízi kigyó hever a nedves fűben s ahol — úgy látszik — nincsen szükség az emberekre.

— Mit csináltál te ott?

— Hát néztem a mély folyóba, néztem, amint a kőszikláról alázuhanva, porrá lett és a fellegekbe szállt, hogy szivárványt teremjen. Láttam a vadbivalyt a folyóban úszni, de az ár magával sodorta; vitte egy csapat vadkacsával s ezek fölszálltak, ahol a víz lezuhant, míg a bivaly alápottyant. Ez tetszett nekem, és én olyan vihart fújtam, hogy százados fák levitorláztak és szilánkokra törtek.

— És egyebet nem tettél? — kérdé az öreg.

— Azután a rétség fáit döntöttem le, megczirógattam a vadlovakat és kókuszdiót rázogattam le... Igen bizony! S még egyebeket is tudnék én regélni. De hát nem kell ám mindent elmondani, amit tudunk. Ezt te magad is tudod, öregem! — s azzal megcsókolta az anyját, de olyan erősen, hogy ez majd hanyattvágódott ültőhelyén.

Ez rettenetes vad fiú volt.

Most megjött a Déli szél, turbánnal a fején és afféle röpködő beduin-köpönyeggel a vállain.

— Brrr! itt igen hideg van, itt künn! — szólt és fát vetett a tűzre; — észre lehet venni, hogy az Éjszaki szél jött ide először.

— Itt olyan meleg van, hogy jegesmedvét lehetne sütni, — mondta rá az Éjszaki szél.

— Te magad is jegesmedve vagy! — felelte a Nyugati szél.

— Zsákba akartok menni, semmirevalók? — ripakodott rájuk az öreg. — Ülj le amoda a kőre, és beszélj el, hol voltál?

— Afrikában, anyám! — felelte a ficzkó. — A hottentottákkal voltam oroszán vadászaton a kafferek földjén. Ott fű tenyész a síkon, zöld, mint egy olajbogyó. A strucz futásban versenyre kelt velem, de én legyőztem. Elmentem a sárga homok borította pusztaságra is; olyannak látszik az, mint a tenger feneké. Találkoztam ott egy karavánnal; a szegény utolsó tevéjét ölte le, hogy ivóvize legyen, de bizony az igen kevés volt, amit kapott. A nap felülről égett, a homok meg alúlról. Ennek a pusztaságnak nincs határa. Itt én a finom laza homokban hemperegtem s azt magas oszlopokban örvényeztem fel... Az aztán táncz volt! Látnod kellett volna, milyen gyávának mutatta magát a teve, s a kalmár hogy húzta a fejére a kaptánját! Leborúlt előttem, mint Allah, az ő istene előtt. Hát én betemettem őket mindnyájokat: egy homok-gulát borítottam fölējök. Mikor aztán egyszer elfújtam, a nap megfehéřítette a

csontokat; megláthatják majd az utazók, hogy ott régen emberek voltak, máskülönben el sem hinnék azt a sivatagon.

— No, te nagy rosszat cselekedtél! — mondá az anya. — Lódúlj be a dutyiba!

És legott nyakon csípte a szívtelen fiút, gomolyagba csavarintotta s bedugta a zsákba. Egy darabig ott hempergett ő kelme a földön, de az anya zsákostúl felakasztotta a szegre, ahol azután csendesen viselte magát.

— Jaj be rakonczátlan fiai vannak kenednek, öreg anyó! — mondta a királyfi.

— Bizony ők azok, — felelé az anya, — hanem én ránczba szedem őket... Ihol van a negyedik is!

Ez a Keleti szél volt; khinainak volt öltözve.

— Ah, hát te arról a vidékről jössz? — szólt az öreg, amint a fia belépett; — én azt hittem, hogy te a Paradicsom-kertben voltál.

— Oda csak holnap fogok menni, — felelte a Keleti szél. — Éppen száz esztendeje lesz holnap, hogy ott voltam. Most Khinából jövök, ahol olyan tánczot jártam a porcellán-tornyok körül, hogy minden harang csengett-bongott, csilingelt belé... Lent az utczán verést kaptak a hivatalnokok, a bambusznád széttört a hátukon, és ezek az emberek az elsőtől kezdve a kilencedik rangfokozatba valók valának. És mikor kikapták a magukét, azt kiáltották: »Köszönöm, kegyes jóltevőnk!«

De ez nem jött nekik a szívökből, és én kongattam a harangokat: »Tsing, tsang, tsu!«

— Te csintalan vagy! — mondá az öreg mosolyogva. — Jó, hogy holnap a Paradicsomkertbe mégy; a jó nevelésed hozza azt magával. Aztán csak iszogass a bölcsesség forrásából és egy kis palaczkkal hozz haza belőle nekem is.

— Azt fogom tenni, — mondá a Keleti szél. — De miért dugtad zsákba Déli szél testvéremet? Bocsásd ki, anyám! Hadd beszéljen nekem a Főnixsz-madárról, tőle mindig hallok a paradicsombeli királyleányról, ha minden századik esztendőben meglátogatom. Ha kinyitod a zsákot, te leszel az én legkedvesebb anyám, és neked ajándékozom mind a két theával teli zsebemet; olyan zöld és friss, mintha csak most szedtem volna.

— Jól van; nem éppen theáért, hanem mivel az én kedves gyermekem vagy, hát kinyitom a zsákot.

Ki is nyitotta tüstént, és a Déli szél kimászott belőle; de nagyon elkedvetlenedett, amint az idegen királyfit meglátta.

— Nesze egy pálmalevél a királyleány számára! — mondá a Déli szél, — ezt a levelet az öreg Főnixsz-madár, az egyetlen a világon, adta nekem. Csőrével az egész életrajzát, azt a száz esztendőt, amit élt, belerajzolta. Most megolvashatja a királyleány: hogyan tette a Főnixsz-madár a fészket önmaga a tűzbe, hogyan ült bele s hogyan égette el magama-

gát, mint egy hindunak a felesége? Hogy ropogtak a száraz ágak és lett minden füst és gőz? Végre minden lángba borúlt, az öreg Főnixsz-madár hamuvá lett: de tojása vörös izzásban ott feküdt a tűzben, nagy durranással szétpukkant és a fióka kirepült belőle... Most ez az uralkodó minden madár fölött és az egyetlen Főnixsz-madár a világon. Egy lyukat vágott a pálmalevélen, amit neked adtam: az az üdvözlete a királyleányhoz.

— No most együnk egy keveset! — mondá a szelek anyja.

És avval körbe ültek mindnyájan, hogy a megsütött szarvasból lakmározzanak; a királyfi a Keleti szél mellett ült, minélfogva nemso-kára jó barátok lettek.

— Hallod-e, — szólt a királyfi, — mondd csak nekem, micsoda királyleány az, akiről itt annyiszor volt szó, s hol van az a Paradicsomkert?

— Hohó! — mondá a Keleti szél — ha oda akarsz menni, hát akkor elszállhatsz holnap oda velem. De azt megmondom neked, hogy ott ember nem volt Ádám és Éva óta. Avagy már te ismered is őket a bibliai történetből.

— Ismerem, — mondta a királyfi.

— Abban az időben mikor kiűzettek, elsülyedt a Paradicsomkert a földbe, de megtartotta meleg napfényét, enyhe levegőjét és minden pompáját. A tündérkirálynő lakik benne; ott van a boldogság szigete, ahol soha nem arat a halál. Ha felülsz holnap a hátamra,

elviszlek magammal. Úgy hiszem, meglesz a jó következménye. Hanem most már ne beszéljünk többet, mert aludni akarok.

És azzal mindnyájan elaluvának.

A kora reggeli órában fölérzett a királyfi és nagyon elálmélkodék, látván, hogy már fent a fellegekben jár. Ott ült a Keleti szél hátán, aki őt hűségesen tartotta; olyan magasan jártak, hogy erdők és mezők, folyók és tavak csak alig-alig hogy látszottak.

— Jó reggelt! — mondta a Keleti szél. — Különben még alhatol egy sort, nem sok látni való van alattunk, — kivéve ha kedved van a templomokat megszámlálni; ezek olybá tűnnek fel, mint a krétával csinált pontok a zöldre festett deszkán. — Azok a mezők és rétek valának, a miket ő zöld deszkának nevezett.

— Illetlenség volt tőlem, hogy anyádnak és testvéreidnek nem mondtam istenhozzádot, — vélekedék a királyfi.

— Ha az ember alszik, hát menthető, — mondta a Keleti szél.

És avval még nagyobb gyorsasággal repültek tova, ami látható volt a fák tetején, mert mikor azok felett elhaladtak, minden ág és levél megrezdült; hallható volt a tengeren és tavon, mert ahol repültek, magasra csaptak a hullámok és a hajók bugdácsoltak a vízen, úszó hattyúk módjára.

Este felé, mikor homályosodott, a nagy városok gyönyörködtesítő látványosságot mutattak. Kigyúltak a világok ott alant, égtek hol

itt, hol amott; éppen olyan volt, mint mikor egy darab papirost gyűjtanak meg és apró szikrákat látunk, amint egyik a másik után elenyésszik . . . A királyfi tapsolt, a Keleti szél kérte, hogy legyen veszteg és tartsa magát erősen, különben könnyen leeshetnék és fennakadva maradhatna valamelyik templomnak a tornyán.

A sas könnyű szárnyon járt ugyan a sötét erdők felett, de még könnyebben repült a Keleti szél. A kozák az ő kis lován gyorsan száguldott tova a síkságon, de még gyorsabban nyargalt a királyfi.

— Most megláthatod a Himaláját, — szólalt meg a Keleti szél; — ez a legmagasabb hegység Ázsiában. Ezt elhagyva, nemsokára a Paradicsomkertbe érünk.

Aztán kissé délnek fordultak, és csakhamar fűszer- és virágillat áradt szét. Füge és gránát-alma vadon termettek s a vadszőlővesszőkön kék és vörös gerezdek csüngöttek alá. Itt szépen leereszkedtek mind a ketten és letelepedének a bársonypuha füben, ahol a virágok bólintgattak a szélnek, mintha mondani akarták volna: »Isten hozott!«

— Ott vagyunk már a paradicsom kertben? — kérdezte a királyfi.

— Ohó! még nem vagyunk! — felelte a Keleti szél, — de nemsokára ott leszünk. Látod-e azt a sziklafalat amott, meg azt a nagy barlangot, ahol a szőlőfürtök módjára nagy, zöld kárpitok csüngenek alá? Ott azon át fogunk bejutni. Burkolóddzál be a köpönyegedbe jól: itt

égetőn süt a nap, de egy lépéssel odább jéghideg van. A madár, amelyik a barlang előtt elszalad, egyik szárnyával kinn van a meleg nyárban, a másikkal pedig benn van a hideg télben.

— Úgy? Hát ez az út vezet a Paradicsomkertbe? — bámúlt a királyfi.

Most már bementek a barlangba. Huh, milyen jéghideg volt ott! Hanem ez nem tartott soká. A Keleti szél kiterjeszté szárnyait és vakítóan tündökölt, akár a legfényesebben tündöklő tűz. Milyen csodálatos barlang! A nagy kőtuskók, amelyekről csepegett a víz, felettök a legkülönösebb alakzatokban függtek; néhol úgy összeszűkült, hogy négykézláb kellett járniok, hol meg olyan magasan meredeztek, mint künn a szabadban. Olyannak tetszett, mint valami néma sípokkal és megkövesedett orgonával ellátott síri kápolna.

— Talán csak nem a halottak útján megyünk a Paradicsomkertbe? — kérde a királyfi.

A Keleti szél nem felelt egy szót sem, csak előre mutatott, és a legszebb kék világosság áradt feléjük. A kősziklák fölöttük mindjobban ködbe borúltak, mely végre fehér felhőnek látszott a hold fényénél. Most már a legpompásabb enyhe levegőben voltak: olyan üde volt, mint a hegyeken; olyan illatos, mint a völgy rózsáinál... Most egy folyó hömpölygött, olyan tisztán, mint maga a levegő, benne ezüst- és aranyhalak úszkáltak; biborpiros angolnák, melyek minden mozdulatnál kék tűzszikrákat szórtak, játszadoztak alant a vízben,

a habléány-virág széles levelei meg a szivárvány színében. Maga a virág vöröses-sárga égő láng volt; a víz adott neki táplálékot, azon módon, ahogy az olaj a lámpást folyvást égésben tartja. Egy szilárd márványhíd, de olyan művésziesen és finoman kifaragva, mintha üveggyöngyökből volna készítve, vezetett a vízen keresztül a boldogság szigetére, ahol a Paradicsomkert volt.

A Keleti szél karonfogta a királyfit és úgy vitte át rajta. Erre a virágok és levelek a legszebb dalokat zengték az ő gyermekkoráról, de olyan andalító szépen, ahogy emberi hang itt alant nem tud zengeni.

De nini! itt pálmafák és óriási vízi növények is tenyésznek? . . . Ilyen nedvben bővelkedő s ilyen nagy fákat a királyfi még soha sem látott. Hosszú füzérekben csüngtek itt alá a legcsodálatosabb kúszónövények, aminők színezve s aranynyal ékesítve csak a régi szentkönyvek szélein találhatók, vagy kezdőbetűk cifrázatain. Ezek csodálatos összetételei voltak: madaraknak, virágoknak és cifrázatoknak. Amellett sűrűn a fűben egy sereg páva állott tarkatollú, tündöklő farkával.

Igen, így volt valóban! Amint a királyfi hozzájok ért, észrevette, hogy nem állatok, hanem növények: ezek nagy bojtorjánok valának és itt a páváéhoz hasonló fényes tarka farkat sugároztak. Az oroszlán és a tigris ugráltak hajlékony macskák módjára a zöld cserjebokrok között, mik az olajfa virág-illa-

tát árasztották szét, s ezek az oroszlánok meg tigrisek olyan szelidek valának, akár csak a bárány. A vadgalamb úgy fénylett, mint a leg-szebb gyöngy, csapkodta szárnyaival az orosz-lán sörényét... és a zerge, amely különben olyan félénk, kedvesen bólíntgatott a fejével, mintha játszani akarna velök.

Most jött a Paradicsom tündére. Ruhája úgy ragyogott, mint a nap, és arca olyan vidám volt, mint egy édes anyáé, mikor gyer-meke fölébe borúl boldogan. Fiatal volt és szép, s a legkedvesebb leánykák, mindenik egy-egy tündöklő csillaggal a hajában, követték őt.

A Keleti szél átadta neki a beírt levelet a Fóniszk-madártól, és szemei örömtől égtek. Megfogta a királyfi kezét és bevezette a pa-lotájába, ahol a falaknak olyan színök volt, mint a legpompásabb tulipánlevélnek, mikor a nap éri. A födele is egy nagy fénylő virág volt; mennél inkább nézett föl rá az ember, annál sötétebbnek látszott a csészéje.

A királyfi odalépett az ablakhoz és ke-resztülnézett az üvegkorongok egyikén s egy-szerre csak meglátta a tudás fáját a kígyóval, mellette a tövében meg Ádámot és Évát.

— Hát ezek nincsenek kiüzve? — kér-dezte bámúlva.

A tündér mosolygott és megmagyarázta neki, hogy az idő minden korongba beégette a képét, de nem úgy, ahogy látni szokták, hanem élet volt bennök: a levelek és virágok mozogtak, az emberek jöttek-mentek, mint

egy tükörképben... Aztán keresztülnézett egy másik korongon, és ott volt Jákob álma, mikor a lajtorja egész az égig ért és az angyalok nagy szárnytollakkal lebegtek föl s alá. Valóban minden, ami ebben a világban történt: élt és mozgott az üvegben; olyan művészi képeket csak az idő tud megörökíteni.

A tündér mosolygott és bevezette a királyfit egy nagy, magas terembe, melynek falai átlátszóknak tetszettek. Képek, amiken egyik arcz szebb volt a másiknál... Volt ott millió boldog, akik mosolyogtak és énekeltek, úgy, hogy énekök egyetlen dallamba folyt össze; a legfelsőbb alakok olyan parányiak voltak, hogy akkora kicsinyeknek látszottak csak, mint a legkisebb rózsabimbó... És a terem közepén egy nagy fa állott buja ágakkal; aranyalmák, nagy és kicsiny, csüngtek rajta, mint narancsok a zöld levelek között. Ez a fa volt a tudás fája, amelyiknek a gyümölcséből ettek Ádám és Éva. Minden levélről fényes, piros harmatcseppek csurogtak; olyan volt, mintha a fa vérkönyeket sírna...

— Üljünk most csónakba, — mondá a tündér, — hogy felfrissüljünk a hullámozó vízen. A csónak himbál és nem megy el helyéből, de a világ valamennyi országa elvonul szemünk előtt

És csodálatos látvány tárult eléjük, amint az egész part megindult. Ott jöttek a magas, hófedte havasok, felhőkkelés fekete fenyőkkel, a kürt megszólalt fájdalmasan és a pásztor

szépen dalolt odalenn a völgyben. Most a banánfák hajlították alá nagy, lecsüngő ágait a csónak fölé, szénfekete hattyúk úsztak a vízen és a legcsodálatosabb állatok és növények mutatták a parton magukat. Hallották a pap énekét és látták a vadak tánczát a dob és trombita hangjánál. Egyptom felhőbe nyúló gúlái vonúltak el előttök s ledőlt oszlopok és szfinkszek, félig a homokba temetve. Éjszaki fény világított éjszak kialudt vulkánjaira; ez olyan tűzijáték volt, hogy senki emberfia nem tudná utánozni...

A királyfi boldog volt; hiszen ő százszor jobban látta mindezt, mint ahogy én itt elmeséltem.

— És itt maradhatok én örökre? — kérdé.

— Az csak rajtad áll, — felelte a tündér, — ha nem sovárogsz a tiltott gyümölcs után és nem szeged meg a tilalmat, mint Ádám, akkor itt maradhatsz akár örökre.

— Én nem fogok nyúlni a tudás fájának gyümölcshöz, — mondá a királyfi. — Hiszen van itt ezer más gyümölcs, szintolyan szép, mint az!

— Vizsgáld meg magadat, és ha nem vagy elég erős, úgy csak menj a Keleti széllel, aki ide hozott; ő most visszaszáll és nem mutatja itt magát száz esztendeig. Ez az idő neked itt úgy eltelik, mintha csak száz óra volna; de elég hosszú idő vizsgálásra és bűnre... Minden este, ha tőled elmegyek, kiáltanom kell neked: »Gyere velem!« intenem kell a kezem-

mel, de maradj vissza. Ne jőjj velem, mert különben minden lépéssel nagyobbodik a vágyad. Eljössz a terembe, ahol a tudás fája terem; én alszom annak illatozó, lecsüngő ágai alatt; te fölém hajolsz és én mosolygok; de ha te egy csókot nyomsz ajkamra: a Paradicsom a földre sülyed, és rád nézve elveszett... A pusztaság metsző szele fog zúgni körülted, hideg eső csepereg hajadról, bánat és nyomor lesz örökséged.

— Itt maradok! — szólt a királyfi háttározottan, mire a Keleti szél oda súgta neki: »Légy erős, akkor találkozunk itt száz esztendő múlva ismét. Élj boldogúl! Élj boldogúl!«

És a Keleti szél erre kiterjeszté nagy szárnyait... úgy tündököltek, mint a fényvillanás aratás idején, vagy mint az éjszaki fény a hideg tél szakán.

— Élj boldogúl! Élj boldogúl! — zengtek a virágok és a fák. Gólyák és gödények mint repkedő szalagok szálltak sortában és kísérték a kert széléig.

— Kezdjük el tehát a tánczunkat! — mondá a tündér. — Mikor majd tánczolok veled, ha a nap leszáll, látni fogod, hogy intek neked; hallani fogod a kiáltásomat: »Jer velem!« De ne jőjj! Száz év óta minden este kell ismételnem; mindannyiszor, valahányszor elmúlt az idő, végy több-több erőt, utóljára rá sem fogsz gondolni többi. Ma este először; hát óva intelek!

És a tündér bevezette egy átlátszó fehér liliomokból való nagy terembe; a sárga porzók mindenikben parányi aranyhárfaakat képeztek, amelyek húros és fuvolahangokon szólának. A legszebb leányok tánczot lejtve énekelték Milyen gyönyörű itten az élet, ők soha sem halnak meg s a Paradicsomkert örökké virúl...

A nap lement, az egész ég aranyszínbe borúlt; a liliomok a legpompásabb rózsák színében tűntek föl. A királyfi ivott a habzó borból, amit a leánykák nyújtottak és olyan boldogságot érzett, aminőt még soha. Láttá amint a terem háttére megnyílt s a tudás fája állott előtte szemkápráztató pompájában... az ének ott olyan lágy és olyan édes volt, mint az anyja hangja, s úgy tetszett neki, mintha az ő szavát hallaná abban: »Gyermekem! Én édes gyermekem!«

Akkor intett a tündér és kiáltá szeretettel: »Jer velem! Jer velem!« és a királyfi rohant felé, elfeledve ígétét, elfelejtette már az első este... a tündér intett és mosolygott. Az illat, a fűszeres illat köröskörül erősebb lett, a hárfák sokkal édesebben hangzottak, és olyan volt, mintha a teremben, ahol a fa volt, millió mosolygó fej integetne és énekelné: Mindent tudni kell! Az ember: a föld ura.«

És nem voltak véres könnyek többé, melyek a tudás fájának a leveleiről hullottak: azok piros, ragyogó csillagok voltak, amiket ő látni vélt...

— Jer velem! Jer velem! — szólt egy reszkető hang, s minden lépésnél jobban lángolt a királyfi arcza s a vére gyorsabban lüktetett.

— Mennem kell, — mondá, — hiszen az nem bűn, nem lehet bűn! Miért ne követnök a szépséget és az örömet? Őket én csak alvasközben akarom látni; hiszen semmi sincs elveszve, ha nem csókolom meg őket... És ezt nem is teszem, én erős vagyok, nekem erős az akaratom.

A tündér levetette fénylő öltözetét, félrehajtotta az ágakat s egy pillanat alatt elrejtőzött.

— Még nem vétkeztem, — mondá a királyfi, — és nem is akarok!

Azzal félrehúzta az ágakat... ott aludt már, szép, aminő csak a tündér lehet a Paradicsomkertben; mosolygott álmában, a királyfi oda hajolt fölé s szempilláin könnyeket látott reszketni.

— Értem sírsz? — suttogá a királyfi — Ne sírj! Most értem a paradicsomi boldogságot, ez tölti be a szívemet csupán... a kerub és az örök élet erejét érem minden tagomban. Ha örök éjszaka borúlna is reám: egy ilyen percz elég gazdagság!

És lecsókolta a könnyeket a szemeiről...

Erre nagyot dördült az ég, olyan nagyot, aminőt ember még nem hallott, és összeomlott minden, a szép tündér, a viruló paradicsom eltűnt. A királyfi előtt minden sötét éjszakába merült: csak egy parányi fénylő csillagot látott

fényleni a messze távolban . . . Halálos hideg borzongatá testét, szemei lecsukódtak és sokáig feküdt eszméletlenül.

Hideg erő csapkodta az arczát, éles szél fújta a fejét: mire visszatért eszméletre.

— Mit tettem! — sóhajtá, — vétkeztem mint Ádám, vétkeztem s utól is ért a büntetés . . .

És felnyitotta a szemeit. Még látta a csillagot . . . az a hajnalcsillag volt.

A királyfi felállt, körülnézett és látta, hogy egy rengeteg erdőben van, éppen a szelek barlangja mellett, és a szelek anyja ül oldalán, aki haragosnak látszott és kiterjeszté karjait a levegőbe.

— Még az első este! — mondá fejét csóválva. — Gondoltam. Bizony ha a fiam volnál, a zsákba dugnálak.

— Akkor csak be vele! — mondta a halál.

Ez egy izmos, vén ember volt, kaszával a kezében és nagy fekete szárnytollakkal.

— Koporsóba kell tenni, — folytató a halál, de még most nem; most csak megmutatom azt, hadd járjon még egy ideig a világban, hogy amit cselekedett, megbűnhődjék érte. Majd eljövök később, mikor legkevesbbé várna, beteszem a fekete koporsóba s felrepülök vele a csillagba. Ott is virúl Paradicsomkert, s ha jó és jámbor lesz, akkor be fog menni; de ha gondolata gonosz és szíve még tele bűnös kívánsággal, akkor a koporsóval mélyebbre sülyed, és csak minden ezredik esztendőben hozom vissza a gyógyó csillagot . . .

A vasgyúró Jura.

Volt egyszer egy igen gazdag paraszt, annak volt egy fia. Jura volt a neve. Ebben a fiúban találta minden örömét. Azért így szólt a feleségéhez:

— Anyjokom, jól bánjál evvel a gyermekkel, hogy erősödjék és egykor mind a ketőnknek támasza legyen.

Mikor a fiúcska hét esztendő volt, egyebet sem csinált, mint egyre evett. Alig volt ez a falánk gyerkőcz tizenöt esztendő, útnak eresztették a szülői háztól, hogy magának szolgálatot keressen, mert már nem tudták, hogyan csillapítsák le az éhségét.

Jura hát elindult, és amint ment, mendégélt, egy napon beállított egy parasztgazda házához. De csak a gazda feleségét találta otthon. Annak adta hát elő a kérését, hogy fogadja szolgálatba. A parasztasszony végignézett a zömök legénykén, s látván, hogy jól meg van teremve, nem kötött útilaput a talpa alá, hanem azt mondta neki:

— Várákózz egy kissé, fiam! Hazajön az uram nemsokára, ő bizonyosan beszegeődtet.

Azzal elébe tett egy egész kenyeret, amit Jura tüstént szó nélkül bepofázott. A parasztasszony erre nagy szemeket meresztett. Ilyen csodát még nem látott.

Mikor a gazda hazajött és meglátta a fiút,

nyomban megtetszett neki; gondolta, hogy derék egy ficzkó s hogy jó hasznát fogja neki venni a gazdaságában.

— Mennyi bért kívánsz egy esztendőre?
— kérdezte a paraszt.

— Semmit, éppen semmit, csak amit megeszem és amit ruhában elnyűvök, — felelte Jura.

A gazda megcsóválta a fejét és csak annyit szólt:

— Jól van. Ebben nem lesz fogyatkozásod.

Mihelyt a parasztok ezt meghallották, azonnal elmentek oda, hogy lássák, micsoda legény az, aki ingyen akar szolgálni. Jura a gazda előtt megismételte, amit a szegődésre nézvést már mondott:

— Én nem kívánok semmi bért, — de mielőtt elmennék, hát három tallért kell adnod nekem.

A paraszt erre nem akart ráállni; pénzt ad szívesen, de tallért, azt biz ő nem ad.

— Ej, ugyan mire való az a kötekedés!
— mondták a szomszédok. — Három tallér csak kifutja tán tőled! Ezért bizony szót is kár vesztegetni.

A parasztgazda rá hagyta magát beszélni: a három tallért megigérte a szolgának, és Jura ott maradt.

Hanem a Jura étvágyát a gazda felesége igen-igen nagynak találta. Két véka krumpli meg egy véka lisztből való kenyér, ez volt az ő rendes fölöstök-porcziója, amit valahány-

szor kiadott az asszony a szolgának, mindannyiszor szörnyen megcsóválta a fejét. S nem egyszer föltette az urának a kérdést:

— Ugyan micsoda fában ringatták ezt a mi szolgánkat, hogy olyan feneketlen bendője van?

Az ura persze nem tudott erre felelni.

E miatt a gazdasszony utóljára is kijött a sodrából. Szinte beteg lett tőle; úgy érezte, mintha az ő gyomrát nyomná a tömérdek eleg, amit Jura egyszer-egyszer eltüntetett az ő mélységes gyomrában. Azért rábeszélte az urát, hogy az új szolgát küldje el az ördögök malmába, mivelhogy ő maga utólsó ottjárta alkalmával is üres zsákot hozott haza tele zsák helyett a számaron. A gazda meghagyta hát Jurának, hogy rakja meg a szekeret gabonával és menjen a malomba, ahol csupa manók örölnek.

Jura elment. Amint a malomhoz odaért, a gabonás zsákokat le akarta rakni, de a manók azt mondták:

— Ne bántsod komé! Majd lerakják társaink és elvégeznek minden munkát. Te pedig gyere, mutasd meg ezen a pénzzel telt nagyládán, hogy milyen erős vagy. Ha felemeled, a tied lesz.

Jura azt mondta erre:

— Először emelje fel valamelyik, akkor aztán majd felemelem magam is.

Avval az egyik manó fogta a ládát és felemelte egy negyed ölnyi magasra, Jura pedig egy fél ölnyire.

— Hohó! ez nem elegendő, — mondták a manók, — még egy malomkövet is fel kell hajítanod.

Jura azt felelte rá:

— Először hajítsa fel valaki közületek, hadd lássam, milyen erősek vagytok.

A manók egyike erre fölvetett egy malomkövet olyan magasra, hogy öt egész percz telt bele, míg leesett a földre. Akkor Jura hajított föl egy malomkövet, és a manóknak egy fél óráig kellett a malomkő leesésére várniok. Azalatt a gabna egy szemig meg volt örölvé, sőt fel is volt rakva a szekérre a pénzzel együtt, és Jura megindult hazafelé.

Mikor messziről látta a parasztasszony, hogy Jura olyan hamar jön hazafelé, felkiáltott:

— Az ég legyen neki irgalmas, kegyelmes!... Még az ördögök sem tudnak elbánni vele!

Azoközben Jura beállt az udvarba a szekérrel s mondta a parasztnak:

— Gazd' uram, itt a liszt! Meg egy kis pénzt is hoztam kendnek hozzá.

A gazda felesége nagyon kapott a hamarosan meghozott liszten, de meg a pénzen is, és ezúttal igen meg volt a szolgálatával elégedve. De kis idő elteltével megint csak megvolt a nagy panasz ellene, mert Jura most is csak annyit evett. A gazdája hát ismét elküldte a felesége nógatására a malomba, abban a reményben, hogy a manók most talán ott tartják. A manók most csakugyan ott akarták

a szolgát fogni, de aztán csak meggondolták a dolgot és azt mondták neki:

— Jól van, visszamehetsz a gazdádhoz, ha kiállod a próbát, amit elédbe szabunk. Lásuk: megmérkőzől-e velünk erő dolgában?

S azzal a legerősebbik manó felkapott egy irgalmatlan nagy malomkövet és felhajította a levegőbe, de a kő néhány percz múlva a földre visszaesett. Akkor azt mondta Jurának:

— No, most rajtad a sor! Csináld ezt utánam, ha legény vagy a talpadon.

Jura megcsinálta. Egy malomkövet olyan erővel hajított föl, hogy az egy óra elteltével sem esett vissza. S még azontúl is hiába várta. Avval felrakta a szekérre a lisztes zsákokat és háborítlanul ment hazafelé. Amint otthon beállt az udvarba, hát nagy bámúlataira ott látta feküdni a malomkövet az istálló előtt... Jura haragosan lökte félre a lábával, miközben mormogta:

— Itt maradhatsz; itt elég helyet találsz.

A gazda most már maga is szeretett volna megszabadulni a szolgájától, de borsódzott a háta a gondolattól, hogy ki kell szúrnia a három tallért. Azért kiküldte az egyik leányát Jurához, hogy beszéljen vele.

— Jura, engedd el apámnak a három tallért, — kérte a leány.

— Nem lehet, — felelte a szolga. — Egyet talán oda ajándékozhatok neki, kettőt ki kell szúrnia.

— Kedves Jura, egyet már oda ajándé-

koztál neki: ajándékozd oda még a kettőt is, — mondá a leány még szívrehatóbban.

— Hát legyen, te érted megteszem, mert jó voltál hozzám, — szóló végre Jura.

Volt nagy öröme a parasztnak. Akart Jurának aprópénzt adni, amennyit csak kívánt, hanem ő azt mondta rá:

— Nem kell nekem a pénze kendnek. A helyett csináltasson nekem egy négy mázsás puskát, meg azonfelül egy nyolcz mázsás zsebet. Ha készen lesz, hát odább állok.

A gazda nem késedelmeskedett mindannak a megszerzésével, s mikor oda adta, kapta magát Jura, nekiindult újra a nagy világnak.

A mint ment mendegélt, egy napon egy nagy erdőbe ért, és az erdőben egyszerre csak egy nagy kastélyra bukkant, ahol, bár fényes nappal volt, koromsötétség uralkodott. Jura nyomban világot gyújtott, s amint a kastély belsejében széttekintett, három manót talált ott, akik három elragadott királyleányt őriztek. Megkérdezte az első manótól:

— Ide adod-e jószántodból azt a királyleányt, vagy sem?

— Biz azt én nem adom! — felelte a manó makacsúl.

— Nem? Ejnye a keserü halálod! No megállj csak meg!

Avval Jura hamarosan nyakon ragadta a manót és oda vágta a földhöz olyan erővel, hogy alatta a padozat beszakadt és a manó három emeletnyi mélyen a pinczébe zuhant. Ezzel

a királyleányok egyikét Jura megszabadította, amiért tőle mindjárt egy arany csillagot kapott jutalmúl. Akkor aztán nekiment a másik manónak és megkérdezte tőle:

— Szabadon bocsátod-e a királyleányt, vagy nem?

A második manó látván, hogyan járt a társa, átadta a királyleányt minden ellentállás nélkül. A második királyleány Jurának egy aranyholdat ajándékozott.

Avval nekiesett Jura a harmadik manónak; de ez nem akarta kiadni a királyleányt. Akkor Jura dühös lett, megmarkolta a manót, és úgy összemorzsolta, hogy csupa porrá vált és nem maradt egy porczikája sem. A harmadik királyleány Jurának egy aranynapot adott jutalmúl.

Mikor mind a három királyleány meg volt szabadítva, hát haza akarta őket vezetni az apjokhoz; hanem egyszerre csak sötétséget támasztott a második manó. De Jurán ezzel nem fogott ki, mert a nála levő csillag, hold és nap a királykisasszonyok körül olyan világosságot árasztott, akár csak a fényes nappal. És nyomban nyakon csípte a gonosz manót, hogy a csontja is ropogott belé. De csak megropogtatta, nem bántotta tovább. Mikor aztán a manó látta, hogy Jurával nem bír s minden alattomos törekvése hasztalan, rimánkodott Jurának:

— Ne hagyj itt engem egyedül, hadd menjek veled!

— Menj a pokolba! Biz én velem nem jössz! — kiáltott Jura.

De a manó tovább rimánkodott:

— Hadd menjek veled! Én nem maradhatok itt egyesegyedül.

— No hát nem bánom, gyere, ha félsz itt magadban. De mivel te olyan szánakozásra méltó ficzkó vagy, bújj be a puskámba.

Avval mindnyájan útnak eredtek.

Gyorsan elterjedt az egész országban a híre, hogy Jura megszabadította a három királyleányt. Mindenütt, amerre csak ment, nagy ünnepséggel fogadták, mint amilyennel fogadni csak hősöket szokás.

A rezidenciából nyolczfogatú kocsin maga a király ment elébe, hogy végkép elsiratott kedves leányait minél előbb keblére ölelhesse s láthassa azt a hős ifjút, aki őket megszabadította és hazavezette. Volt nagy öröm, mikor a király a leányait meglátta. Ugy sírt örömében, mint a záporosó s mindnyájokat sorra ölelte számtalanszor, hol a leányainak, hol Jurának esve.

— Ember vagy a talpodon, fiam! — kiáltott aztán, amint nagy felindulása lecsillapúlt. — Ezt a hőstettedet sohasem fogom elfelejteni, és jutalmát még ma elveszed. Jertek, szálljunk fel a kocsiba s üljetek körül, hadd gyönyörködjék lelkem bennetek, és siessünk, hadd vegyen részt mielőbb az én nagy örömemben egész házam népe.

De a király hiába sietett a hazamene-

tellel, mert mikor Jura felszállott a kocsira, hát a kocsi az ő súlyától nyomban letörött. Hamarosan egy erős kocsit kerítettek a számkra valahogy, de ugyancsak nyikorgott, recsegett az is a Jura súlya alatt; hanem azért lassacskán mégis csak hazavergődtek. A palota udvarán a király egy lövést kívánt hallani a Jura puskájából.

— Fogjátok be a fületeket és orrotokat s erősen álljatok a lábatokon, — tanácsolta Jura — különben könnyen baj eshetnék.

Avval Jura elsütötte a puskáját, és a föld megrendült, akár csak földrengés alkalmával, és a városban minden ablak ezer darabra tört... A királyleányok látták, amint a manó kirepült a puskából és mutatták is az apjoknak.

Most tudta meg csak a király, micsoda derék vitézzel van dolga. Nemsokára azután lakomához ültek és lakmároztak nagy vigassággal; de a lakománál a Jura jó étvágya nem kisebb csodálkozást keltett, mint előbb földrengető remek lövése. Végre pedig a király odaadta Jurának a királyleányok egyikét feleségül, s nem birt az örömeivel, hogy ilyen derék vőre tett szert véletlenül.

Mikor a király öregedni kezdett és mindjobban érezte, hogy teher már neki az uralkodás, hát Jurával megosztotta az országa gondját. Azután pedig, mikor meghala, Jurára hagyta egész királyságát, aki sok, sok esztendeig uralkodott békeességben és élt örömben és megelégedésben.

A láthatatlan királyság.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy Jörk nevű fiatal paraszt. A falutól oldalt egy jó futamodásnyira egy hegy magaslatán levő kis házban lakott öreg édes apjával. Akkora szántóföld és mező tartozott a házhoz, hogy mind ketten gond nélkül élhettek.

Mindjárt ott a ház mögött tölgy- és bükk-

erdő kezdődött; vén, nagyon vén volt már ennek az erdőnek a fája, tudni sem lehet évei számát; akik azt ültették, azoknak a második unokái már több mint száz esztendő előtt meghaltak. A ház közelében egy régi, porladásnak indult malomkő hevert. Senki sem tudta, hogy az a malomkő hogy került oda. Aki azon a kövön ült, annak igen bámúlatos kilátás nyílt a völgyre, a völgyet keresztül szelő folyóra s a folyón túl emelkedő hegyekre.

Itt üldögélt Jörg estennen, ha a dolgát a mezőn elvégzé, ezen a kövön sokszor óra hosszant, fejét a kezére s könyökét a térdére támasztva, és álmodozott. S minthogy keveset törődött az emberekkel és szótlánul és magába mélyedve járt, mint az olyan ember, aki folyvást töri a fejét és mindenfélére gondol, hát az emberek elnevezték álmodozó Jörgnek. De ez Jörgnek egészen mindegy volt.

Mennél jobban öregedett, annál csendesebb lett, és amint az öreg apja idővártatva meghalt s őt egy nagy vén tölgy alatt elta- karította, hát egészen elcsendesedett. Mikor aztán a vén porladozó malomkövön ült, amit most még sűrűbben megcselekedett mint előbb, és látta alant a gyönyörű völgyet, amint az esti kékes köd egész hosszában megszállja s a hegyek csúcsai a leszálló este homályában lassacsakán eltűnedeznek, és látta, amint aztán mind sötétebb és sötétebb lesz és amint végre a hold meg a csillagok egész pompájokban

az égen feltünedeznek: akkor fogta el még csak igazán a lelkét a csodálkozás érzése . . .

Amint nézte, nézte mindezt, egyszerre csak elkezdtek a hullámok a folyóban énekelni, eleinte egészen halkkal, majd pedig jobban hallhatóan, — énekeltek a hegyekről, ahol elhaladtak; a tengerről, ahova igyekeztek, és a tündérekről, akik mélyen alatt a folyó fenekén laknak. Erre elkezdett az erdő is zúgni, egészen máskép mint a közönséges erdő, és beszélt a legcsodálatosabb dolgokról. Különösen az öreg tölgyfa, amelyik az apja sírja mellett állott, az tudott még csak sokat beszélni: egymaga többet, mint a társai valamennyien . . . A csillagok pedig hulló kedvökben voltak: sűrűn hullottak alá az ég boltozatáról a zöld erdőbe, meg a holdfényen meg-megcsillanó folyóba.

Ez egy csodálatos völgy volt! . . . Hanem mindezt csupán Jörg látta és hallotta. Az embereknek, akik a faluban laktak, még csak sejtelmök sem volt arról, mert azok egészen közönséges emberek voltak. Néha-néha leledöntöttek egyet a faóriások közül, szétfűrészelték, széthasogatták, és mikor egy jó ötlet összeraktak belőle, azt mondták: »Most egy kis kávéfőzhetünk magunknak!« Ruháikat a folyóban mosták, mivel így nekik a legkényelmesebb volt. A csillagokról pedig, mikor javában ragyogtak, annyit mondtak csak: »Az éjszaka nagyon hideg lesz, aligha el nem fagy a

burgonyánk«. Megpróbálta egyszer-másszor a szegény Jörg okosítani őket, de kinevették.

Amint Jörg egy napon ismét a régi malomkövön üldögélt és elgondolta magában, hogy egyesegyedül van ezen a kerek világon, hát szépen elaludt. Azt álmodta, hogy az égből két ezüstkötélen egy aranyhinta ereszkedett alá. Mindenik kötél egy-egy csillaghoz volt erősítve, a hintán pedig egy gyönyörű királyleány ült és olyan magasán hintázott, hogy az égről a földre le- s a földről az égbe fölrepült. Valahányszor a hinta a földre jött, a királyleány mindannyiszor tapsolt örömben és egy rózsát dobott neki. De egyszerre csak elszakadtak a kötelek és a hinta a királyleánynyal az ég felé szállt, mind messzebb, messzebb, míg többé nem volt látható.

Jörg erre felébredt, és amint körültekintett, hát mellette a malomkövön egy nagy rózsabokrétát talált.

Másnap ismét elaludt és ugyanazt álmodta megint. Fölébredésekor csakugyan ott voltak a rózsák megint... Így ment az egész héten át.

Jörg ekkor azt mondá magában:

— No, már valami igaznak mégis csak kell az álomban lenni! Hogy álmodnám más-különben egyet annyiszor? Az én álmom igazat mond, nem is lehet az máskép!

Erre bezárta a házát és útnak eredt, hogy fölkeresse a királyleányt.

Amint nap nap után ment, mendegélt

hát egyszer megpillantott messziről egy országot, ahol a felhők a földig értek. Bátran haladt arrafelé s azon vette észre, hogy egy reńgeteg erdőben van. Egyszerre csak kínos sóhajtást és nyöszörgést hall, és mikor arra a helyre ér, ahonnan a sóhajtás és nyöszörgés hallatszott, hát egy tisztos őszzsakállú aggasztánt lát a földön fekvő. Két förtelmes, anyaszültmeztelen suhancz térdelt rajta s a szegény öreget meg akarta fojtani. Jörg erre körültekintett, ha nem talál-e valami ütőeszköz ott közelében, amivel a két gaz ficzkót jól megagyabugyálhatná, s mikor semmit sem talált, letört sebtében egy faágat. De alighogy megragadta, kezében a faág hatalmas dárdává változott át. Avval rajta ment a két gonosz ficzkón és a dárdával úgy meglapogatta őket, hogy az öreget elbocsátották és ordítva elfutottak. Erre aztán talpra állítá a tisztos aggasztánt, megvizsgálta és kérdezte, miért akarta az a két meztelen rút ember megfojtani.

Akkor elbeszélte az aggasztán, hogy ő az Álmodók királya s tévedésből kissé letérve az útról, bement a legnagyobb ellenségének: a Valóság királyának a birodalmába. Mihelyt ezt a Valóság királya észrevette, két szolgájával rálesetett, hogy megöljék.

— Talán valami kárt tettél a Valóság királyának? — kérdezte Jörg.

— Isten mentsen! — bizonykodott az öreg. — De ő igen könnyen ellene fordul má-

soknak, nem egyszer igaztalanúl. Ez már neki természete, — és engem különösen gyűlöl, akár csak bűnét.

— De hiszen azok a ficzkók, akiket a te elpusztításodra küldött, egészen meztelenek valának.

— Bizonyára — mondá az öreg — anya-szültmeztelenek. Ez a divat a Valóság országában. Ott minden ember úgy jár, a király is, és még csak nem is szégyenlik. Ez egy utálatos nép. Hanem mivel megmentetted az életemet, hát hálával akarok viseltetni hozzád: jer, megmutatom neked az országomat. Az egész világon ez a legszebb ország, s az álmok az én alattvalóim benne.

Erre az Álmok királya előre ment, Jörg meg utána. Mikor oda értek arra a helyre, ahol a felhők a földet érték, rámutatott a király egy csapóajtóra; ez annyira el vala rejtve a cserjebokrok közt, hogy senki sem találhatott rá, aki nem tudta.

Az öreg felemelte a csapóajtót és levezette kísérelőjét vagy ötszáz lépcsőn egy fényesen kivilágított barlangba, mely mértföldnyire csodálatos pompában tündökölt. Voltak ott szigetek egy nagy tó közepén, s azokon paloták, és a szigetek hajó módjára úszkáltak rajta ide s tova. Ha az ember valamelyik palotába be akart menni, csak meg kellett a parton állni és szólni:

Palotácska, palotácska, jőjj ide,
Hadd szálljak be hamarosan, ízibe!

Akkor nyomban oda jött a parthoz magától. Odább meg más paloták voltak, felhőkön; azok lassan libegtek a levegőben ide-oda. De ha mondták:

Szállj le szép jégpalotácskám,
Légtetőddel borúlj reám! —

hát alászállott szép lassacskán. Azonkívül voltak ott kertek is, olyan virágokkal, amelyek nappal illatoztak, éjjel pedig világítottak; voltak színekben játszó s mesélő madarak és sok más csodálatos dolgok... Jörg nem győzött ámúlni-bámúlni rajtok.

— Most megmutatom az én alattvalóimat, az álmokat is, neked, — mondá a király. — Ezekből három fajta van. Jó álmok a jó emberek számára, rossz álmok a rossz emberek számára, azután meg álomkópék. Ezekkel az álomkópékkal én néha el-eltréfálódzom, mert egy királynak tréfát is kell néha-néha űzni...

Először is bevezette egy olyan palotába, amelyik csonka formája miatt igen furcsának tetszett.

— Itt laknak az álomkópék, — mondá a király; — apró, pajkos, csintalankodó nép. Nem vét senkinek, csak szeret ingerkedni.

— Gyere csak ide apróság! — kiáltott oda erre egy kópénak. — Légy már egyszer komoly egy pillanatig.

Aztán folytatta, mondván Jörgnek:

— Tudod-e, mit csinál a kópé, ha egyszer úgy kivételképpen megengedem neki,

hogy a földre fölmenjen? Hát befut a legközelebbi házba s az első jó embert, aki éppen javában alszik, kikapja az ágyból, felviszi a torony tetejére s úgy veti le onnan, hogy estében száz bukfenczet hány; de mielőtt a földre pottyanna, a kópé már lent van, fel fogja a levetett embert, visszaviszi megint a házba, aztán becsapja az ágyba, hogy csak úgy nyekken belé, amitől az alvó felébred. Az kidörzsöli a szemét, körülnéz csodálkozva és így szól: »Óh istenem, úgy éreztem, mintha a toronyból estem volna le. De jó, hogy csak álom volt!

— Hát ez az? — kiáltott Jörg. — Lásd, már nálam is volt. Hanem ha eljön még egyszer és megcsípem, rosszul jár.

Jóformán még ki se mondta Jörg ezeket a szavakat, már egy másik álomkópé ugrott elő az asztal alól. Csaknem olyan volt, mint egy kis kutya, mert valami bozontos mellényféle volt rajta, és kiöltötte a nyelvét is.

— Ez se sokkal különb, — vélekedék az álmok királya. — Ugat, akár egy kutya és akkora ereje van, mint egy óriásnak. Szepeség fogja el az embereket álmukban; úgy elmarjúl a kezők meg a lábok, hogy nem bírnak mozdúlni.

— Én ezt is ismerem, — vágott közbe Jörg. — Ha az ember menni akar, olyan, mintha meg volna meredve, akár csak egy fa. Ha a karját fel akarja emelni, hát nem megy, és ha meg akarja mozdítani a lábát, az

se megy. De némelykor nem is kutya az, hanem medve, vagy rabló, vagy más valami rossz.

— Nem engedem meg nekik többé soha, hogy meglátogassanak, — nyugtatá meg Jörgöt a király. — Gyere már a rossz álmokhoz, de ne félj, nem fognak benned kárt tenni. Ezek csak a rossz embereknek ártanak.

Avval beléptek egy irtóztató helyre, mely magas falaktól volt körülvéve s középuött nagy vasajtóval elzárva. Itt nyüzsgött sok mindenféle szörnyeteg. Némelyek embereknek látszóttak, mások ismét egész állatnak. A király barátságosan így szólott hozzá:

— Akarod-e hallani, mit álmodnak a rossz emberek?

Erre oda intett egyik álomnak, amelyik legközelebb állt; ez egy förtelmes óriás volt, aki egy-egy malomkereket tartott a két kezében.

— Beszéld el, mit fogsz az éjjel tenni?
— parancsolá neki a király.

A szörnyeteg erre a fejét a vállai közé s a száját a füléig húzta; illegett-billegett, tipeggett-topogott örömének jeléül, és mondta vigyorogva:

— Elmegyek ahhoz a gazdag emberhez, aki az apját éhezettette. Mikor az öreg egyszer oda ment és kenyeret kért: a fiú azt mondta a cselédeknek: »Kergessétek el a vén totyákoszt!« — Most megyek hát éjjel hozzá s keresztülhúzom a két malomkő között, hogy minden csontja izzé-porrá török. Ha aztán nagyon

hajlékony és engedékeny lett, megragadom a gallérjánál fogva, megrázom kegyetlenül és azt mondom: Vergődöl most úgy-e, te hitvány, szívtelen kölyök? Akkor felébred, vaczogtatja a fogát és oda szól a feleségének: Hozz még egy dunnát, fázom! — Es mikor ismét elaludt, újra kezdem és nem hagyok nyugtot a pokolra valónak.

Amint Jörg ezt hallá, iparkodott kifelé az ajtón, a királyt is magával húzva, s így szólt:

— Egy pillanatig sem maradok itt tovább ennél a gonosz álomnál. Hiszen ez iszonyú!

A király elvezette most egy pompás kertbe, ahol az utak ezüstből, az ágyak aranyból, a virágok meg csiszolt drágakövekből valók valának. Ebben a kertben a jó álmok sétáltak. Az első, amit látott, egy fiatal, sápadt nő volt, akinek egyik karja alatt a Noé bárkája, a másik alatt pedig egy szekrény volt.

— Ugyan kicsoda ez? — kérdezte Jörg.

— Ez estennen egy kis beteg gyermekhez jár, akinek az anyja meghalt. Nappal egész egyedül van, senki sem törődik vele, de este felé ő eljár hozzá, eljátszadoz vele s nála marad egész éjen át. A szegény kicsike mindig igen korán elalszik, azért is megy olyan jókor. Más álmok sokkal később járnak... Gyere csak tovább; ha mindent látni akarsz, sietnünk kell.

Avval mentek beljebb-beljebb a kertben, a jó álmok lakta táj közepén. Voltak férfiak, nők, aggastyánok és gyermekek; valamennyi-

nek olyan kedves, jó arcza volt, s valamennyi a legszebb ruhában. Sok mindent vittek a kezökben, amit csak a szívök kívánt.

Egyszerre csak megállott Jörg és olyat kiáltott, hogy az álmok megfordultak.

— Mi lelt? — kérde a király csodálkozva.

— Hisz ez az én királykisasszonyom, aki előttem annyiszor megjelent és rózsákkal megajándékozott! — kiáltott Jörg elragadtatva.

— Igen, igen! — felelé a király, — ez ő. Ugy-e, én mindig szép álmodtattam neked? Ez talán a legszebb valamennyi közt.

Avval Jörg oda futott a királyleányhoz, aki a kis aranyhintáján éppen hintálni kezdte magát. Amint a királyleány Jörgöt jönni látta, leugrott a hintáról, még pedig egyenesen a karjába. Jörg pedig kezénél fogva oda vezette egy aranylóczához, letelepedtek szépen egymás mellé s elmondták egymásnak, hogy milyen örömdeltes ez a találkozás. S mikor evvel készen voltak, hát megint elülről kezdték.

Az álmok királya pedig azalatt a kerten keresztülvivő széles úton folyvást föl s alá sétált, hátravetett kezekkel. Néha-néha elővette az óráját és megnézte, hogy áll az idő, mivel Jörg és a királyleány még mindig nem voltak készen a mondókájokkal. Végre oda ment hozzájuk és így szólt:

— No, most már jól van, gyerekek! Neked, Jörg, még messze van hazáig, éjszakára pedig nem maraszthatlak itt, mert nincs ágy, mivelhogy — mint az közönségesen tudva van

— az álmok nem alszanak, hanem éjjel, mindig följárnak a földre az emberekhez. — Te meg, király leánya, készülődjél, öltözködjél ma egészen rózsaszinbe és azután gyere hozzám, hogy megmondjam neked, kinél jelenjél ma meg és mit mondj ottan.

Amint Jörg ezt meghallotta, egyszerre olyan bátorság szállta meg, aminő soha életében. Felállott és elszántan így szólt:

— Uram király, én az én királykisasszonyomat nem eresztem, sem most, sem soha! Vagy tartson itt alatt engem is, vagy ő is jöjjön fel velem a földre . . . Én nem élhetek nála nélkül, olyan igen nagyon szeretem.

Erre szemeibe könnyek tolútlak, akkorák mint egy-egy mogyoró.

— De Jörg, — szólt a király, — hiszen ez a legeslegszebb álom, aminő csak az országomban van! Na de mivel megmentetted az életemet, hát legyen! Oda adom a királykisasszonyodat és menj fel a földre. Mihelyt fölérsz, vedd le az ezüsfátyolt a fejéről és hajítsd le a csapóajtón. Akkor aztán a te királykisasszonyod hús és vér lesz, mint más ember leánya; mert hiszen most ő csak álom.

Jörg szépen megköszönte a jó indulatot, de volt még valami, ami a szívét nyomta.

— Édes királyom, mivelhogy te olyan nagyon jó vagy, még egy kérésem volna hozzád. Lásd, királykisasszonyom van már: de nincs királyságom; már pedig az teljes lehetetlen, hogy egy királyleány el tudjon lenni

királyság nélkül. Nem ejthetnéd szerét egynek, ha még olyan kicsiny is?

Erre azt mondta a király:

— Látható országot, Jörg, én nem ígérhetek, csak láthatatlant; és ebből kaphatsz egyet, és pedig a legnagyobbak és leggyönyörűbbek egyikét.

— Minek volna ilyen nekem! — szóla Jörg fitymálva. — Mit nyernék én avval a láthatatlan országgal?

— Mit nyernél? ... Hát nem ott élsz-e most, édes fiam? Nem láttál-e sok szépet benne? Hogy beszélhetsz te úgy arról az országról, ahol csak öröm és megelégedés van, és nincs semmi gond? ... A közönséges, látható országban néha igen kellemetlen dolgok adják elő magokat. Például: te király vagy egy közönséges országban, és kora reggel, mikor még az ágyban vagy, beállít hozzád a miniszter és azt mondja: Fölség, ezer tallerra van szükségem az ország számára. — Erre kinyitod az állampénztárt és nem látsz benne egy batkát sem. Mit csinálsz akkor? — Vagy egy másik példa: Háboruskodol és elveszted a csatát, és a másik király, aki téged legyőzött, feleségül veszi a te királykisasszonyodat, téged pedig bezár egy toronyba. Ilyesvalami nem történhetik meg egy láthatatlan országban.

— De hát ha nem látjuk, — kérde Jörg megint, — mi hasznát vehetjük akkor az országunknak?

— Te különös ember! — mondá erre a király, mutatóujját a homlokára téve, — te és királykisasszonyod hát nem látjátok? Nem látjátok itt jól a palotákat és a kerteket, a réteket és a mezőket, amelyek a királysághoz tartoznak? Benne laktok, sétálgattok és mindent tehettek vele, ami nektek tetszik, — csak mások nem látják azokat.

Jörg erre nagyon megörült, mert most eszébe jutott, vajjon az emberek a faluban nem néznék-e görbe szemmel, ha királykisasszonyával hazamenne és király volna? Igazat adott az öreg magyarázatának: ők látni fogják az országukat, de mások nem látják... Azzal aztán elbúcsúzott az álmok királyától, fölment a királyleánynyal az ötszáz lépcsőn s ott levevén a fejről ezüsthátolát, ledobta, ahogy meghagyta az álmok királya. Azután be akarta tenni a csapóajtót, de nagyon nehéz volt. Nem bírta tartani és leejtette.

Akkor iszonyu nagyot dördült, mintha száz ágyut sütöttek volna el egyszerre, amitől egy pillanatig elvesztette az eszméletét. Mikor ismét magához tért, ott ült a régi malomkövön a házacskája előtt, és mellette a királyleány, testestől lelkestől, mint más emberleánya. A királyleány oda simúlt Jörghöz, megczirógatta az arcát és így szólt:

— Te kedves, jó, bohó ember, te még eddig nem merted nekem mondani, hogy szeretsz. Talán csak nem féltél tőlem?...

És a hold feljött és bevilágítá a folyót.

habjai a parthoz ütődtek és az erdő zúgott... s ők még mindig ültek és csevegtek. Akkor hirtelen egy kis fekete felhő sötétítette el a holdat, és egyszerre egy nagy, összehajtott szövethez hasonlító tömeg esett a lábaik elé, mire a hold teljes fényében világított ismét. Nem gondolkodtak rajta, mit csináljanak. Neki-estek a leesett tömegnek és bontogatni kezdtek. De a kibontása nehezen ment, mert százszor is össze volt hajtva.

Amint végre kigöngyölyítették, hát előttök egy nagy térkép volt. Közepén folyó kanyargott, annak két oldalán pedig városok, erdők és tavak valának. Akkor vették észre, hogy az egy ország és hogy azt a jó álmokkirály ejtette le nekik az égből.

— Menjünk most már be a kis házacskába, édesem! — szólt Jörg, amint a térkép összehajtogatásával elkészült.

Mikor megfordultak a házacska felé, hogy bemenjenek, álmélkodva látták, hogy a helyén egy gyönyörű palota áll, üveglépcsővel, márványfalakkal s kék palafedéllel. Be is mentek nyomban a palotába s amint beléptek, a selyemszőnyegekkel borított nagyteremben már össze valának gyülekezve az alattvalók s mélyen meghajtották magukat. Dobok és kürtök hangzottak és apródok járultak eléjük, virágot szórva... király és királyné voltak...

Másnap már el volt terjedve a faluban a hír, hogy az álmodozó Jörg visszatért és feleséget hozott magával.

— Talán csak van jó dolga! — mondták az emberek.

— Én ma reggel, mikor az erdőbe mentem, már láttam az asszonyt, — erősíté a parasztok egyike. — Ott állt urával az ajtóban. Nem valami különös, csak amolyan közönséges személy, alacsony és vékonydongájú. Meglehetősen szegényesen is volt öltözködve. Ugyan mire vette el? Mert hiszen Jörgnek nincs semmije, annak a fehérszemélynek sem igen lesz . . .

Igy fecsegték az ostoba emberek, mert nem láthatták, hogy az királyleány volt. És hogy a házacska egy nagy, igen csodálatos palotává változott át, az ő együgyűségökben észre sem vették, — éppen mivel láthatatlan királyság volt. Annak okáért Jörg semmit sem törődött az emberekkel, hanem éldegélt az ő országában és az ő kedves feleségével meg hat szebbnél-szebb gyermekével egyetemben sokáig, megelégedetten és boldogan.

Az öreg ember meg a királyfi.

Volt egyszer az aranyországban egy büszke, rátarti király, aki véletlenül eltévedt egy rengeteg erdőben és minden igyekezete mellett sem tudta megtalálni a kivezető ösvényt. Akkor oda ment hozzá egy ismeretlen ember és kérdé:

— Mit keresel te itt ebben a sötét erdőben, ahol csak ragadozó állatok tanyáznak?

— Hát biz' én eltévedtem és keresem a hazafelé vezető útat, — felelé a király.

— Ha nekem adod, amivel az udvarban először találkozni fogsz, hát megmutatom az útat, — mondá az ismeretlen.

A király egy darabig gondolkodott és azután, mintha eszébe jutott volna valami, így szólt:

— Miért veszítsem el a legjobb vadászku-tyámat? Előbb-utóbb majd csak megtalálom magam is az útat hazafelé.

Avval az idegen tovább ment, a király pedig három napig bolyongott az erdőben szerteszét, tisztára elfogyasztotta, mit magával vitt és még sem birta megtalálni az útat hazafelé. Később találkozott vele az idegen másodszer is és mondta neki:

— Nekem adod-e már, amivel az udvarban először találkozol?

De biz' a király ezúttal is csökönnyös maradt: még most sem ígért az idegennek semmit. Rossz kedvvel és haragosan bolyongott ismét tovább, tovább, míg végre a fáradságtól leroskadt s már-már azt hitte, hogy az utolsó órája elközelgett. Ekkor az idegen oda jött a királyhoz harmadszor is, ilyeténképpen szólván:

— No ne légy olyan esztelen! Ugyan mit törődöl annyit egy kutyával? Ha ide ígéred, amit kértem, az életed biztosítva lesz.

— Jól van, — mondta a király, — az

én életem ezer kutyánál is többet ér! Egy egész ország és népe függ attól. Kivánságodat teljesítem, csak vezess haza.

Alighogy kimondotta e szavakat a király, már ott találta magát az erdőn kívül, még pedig egészen a palotája közelében. Amint ment befelé, az első, akivel találkozott a dajka volt, karján a fiacskájával, aki az apja felé nyújtogatta kicsinyke karjait. A király megrettent, kikapta a dajka kezéből a gyermeket és meghagyta, hogy rejtsék el.

Mikor a király ijedelme megszűnt s haragja kissé csillapult: a saját gyermekét kicseréltette egy szegény parasztnak a leányával, s ilyenképpen a király fia szegény ember tűzhelyén nevelkedett, míg a parasztleányka a hercegi bölcsőben selyem vánkosokon pihent.

Egy esztendő elmúltával az öreg, vagy amint őt azóta az emberek Esztországban hívták, »öreg legény« egyszerre csak beállított az erdőből, adóssággövetelésével, és magával vitte a kis leányt, abban a hiszemben, hogy az a király gyermeke. A király pedig örült a sikerült fortélynak, nagy lakomát csapott s a csere-gyermek szegény szülőit gazdagon megajándékozta, azonfelül el is látta mindennel, hogy a saját gyermeke a kunyhóban fogyatkozást ne szenvedjen. Mindazonáltal a fiút nem merte később se magához venni attól való féltében, hogy a csalás kitudódik. A parasztok a cserével nagyon meg voltak elégedve: volt kenyerek és pénzök bőven.

Idómúltával a kis királyfi ifjúvá cseperegett és hazakerült annak rendje és módja szerint. A szülői házban öröm és gyönyörűség között élte napjait. De ennek ő nem tudott örülni még sem. Mert mikor a megszabadulása esetét megtudta, nagy szomorúság fogta el, hogy egy szegény ártatlan leánynak kellett ő helyette az apja ígéreteért lakolnia. Azért föltette magában, hogy felkeresi a leányt és megszabadítja, vagy ő vele fog elveszni...

Egy napon alattomban paraszt-szolgalégnynek öltözött, s egy zsák borsót a vállára vetve, nekiindult annak a nagy erdőnek, ahol az apja tizennyolcz esztendővel ezelőtt bolyongott. Az erdőben sokáig bolyongott erre-arra, koronként jajveszékelve:

— Oh, én szegény, hogy eltévedtem! Ki fogja nekem innen a kivezető utat megmutatni?!

Amint így jajveszékelt, hát egyszerre csak egy hosszú, őszszakállú idegen ember közeledik hozzá, nyájasan köszönti s így szól:

— Én járatos vagyok itt ezen a tájon. Ha busás jutalmat adsz, oda vezetlek, ahová a szived vágyik.

— Mit adhatnék én, jó ember, neked, — felelé a fortélyos királyfi — hiszen én egy szegény árva vagyok, nincs nekem egyebem, csak a testem-lelkem: ez az öltöny is a testemen a nevelőapámé, akinél ételért és ruháért kell szolgálnom.

Az idegennek szemet szúrt a borsós zsák és mondá:

— Mégis csak kell valaminek lenni, mikor ime zsákot czipelsz, ami bizony jó nehéznek látszik.

— A zsákban borsó van, — volt a felelet. — Az öreg néném a múlt éjjel meghalt és annyi sem maradt utána, hogy a virrasztóknak — amint a tisztesség hozná magával — egy főzetnyi borsót adhatnánk enni. Hát a gazdám-tól kértem ezt a borsót úgy isten nevében, s éppen haza akartam menni, de eltévedtem.

— Így hát te árva vagy, — mondá mosolyogva az idegen. — Beállsz-e hozzám szolgálatba? Éppen ügyes szolgát keresek a gazdaságomba, és te tetszel nekem.

— Ha megegyezünk, hát miért ne? — mondta a királyfi. — Én szolgának születtem, s az idegen kenyér mindenütt keserű; nekem az mindegy, melyik gazdának kell engedelmeskednem. Mi lesz a bérem egy esztendőre?

— Hát — felelt az idegen — napjában jó eledel, kétszer hetenként hús, dologban a házon kívül túró vagy szalonna főzelékképen, nyári és téli öltözet, meg két rész szántható föld.

— Jól van, beérem vele, mondá a ravasz királyfi.

Az öreg, akivel a királyfi egyezséget kötött, a »vén legény« volt. A szolgafogadás dolgával, úgy látszott, nagyon meg volt elégedve: sarkon fordult az egyik lábán jókedvében s hozzá nótát dudorászott.

Nemsokára azután új szolgájával útnak indult hazafelé, anélkül, hogy észrevenné, hogy

kísérője bizonyos távolságban koronként borsót szór ki nyomába a zsákból. Alkonyatkor a gazda és a szolgálja az erdőben ledőltek nyugodni egy nagy, terebélyes jegenyefenyőfa alá s másnap reggel folytatták útjokat.

Mikor a nap már az erdő felett járt, végre egy nagy kőhöz értek. Ott megállott az öreg, fürkésző szemmel körültekintett, aztán nagyot füttyentve, hármat toppantott lábával a földre. Erre a kődarab alatt hirtelen föltárult egy titkos ajtó, hasonlatos valami barlang bejáratához. Most az öreg megfogta a királyfi karját és erős hangon így szólt:

— Jöjj utánam!

Nemsokára rá koromsötétség vette őket körül és olybá tetszett a királyfinak, mintha az útjuk folyvást lefelé vezetne. Jó darab idő múlva aztán világosodni kezdett ismét, csakhogy az a világosság sem a nap fényéhez, sem a hold világához nem vala hasonló. A királyfi félénken emelte föl a szemét, de sem eget, sem napot nem látott, csak egy fénylő ködfelhő lebegett fölöttök és ez új, előtte idegenszerű világot látszott árasztani. Föld és víz, fűvek és fák, madarak és más állatok mind elütöttek itt az általa ismertektől . . . Itt minden mást mutatott. De ami leginkább meglepte: az a csodálatos csend volt, mely itt alant uralkodott . . . még a saját lépése sem adott hangot. Látható volt ugyan itt-ott egy-egy madár az ágon, kinyújtott nyakkal és duzzadt torokkal, de hang nem volt hallható. A kutyák

nyitogatták a szájokat, mint mikor ugatnak; a bikák fel-felkapták a fejöket, mintha bömböl-
nének: de sem ugatás, sem bömbölés nem volt
hallható. A víz lobácsolás nélkül folyt az egye-
nes fenék kavicsán, a szél susogás nélkül in-
gatta az erdő fájának a tetejét, légy és bogár
dongás és zümmögés nélkül röpködtek . . . Az
öreg egy szót sem szólt; kísérője beszélni pró-
bált néhányszor, de érezte, hogy a hang tüstént
elhal az ajkán.

Igy mentek tovább, soká, soká, ebben a
borzasztóan csendes világban. Az egyre növe-
kedő félelem összeszorítá a királyfi szivét, sör-
tévé meredt minden haja szála és hideg járta
át a tagjait. Végre az első nesz megüté a fülét.
Ugy tetszett neki, mintha egy egész ménes csör-
tetne valami mély ingoványon keresztül.

Most az öreg kinyitotta a száját s pattogó
nyelvvel így szólt:

— Fő már a kásás-fazék, várnak bennün-
ket otthon.

És miután még egy-két hajításnyi útat
megtettek, a királyfi afféle fűrészmalom zúgását
vélte hallani, ahol legalább is pár tuczat fűrész
dolgozik, mire a vén czimborája azt jegyezte
meg:

— Az öreg nagymami hortyog már a kas-
télyban!

Mikor nemsokára egy domb tetejére fölér-
tek, csekély távolságban a királyfi megpillan-
totta a gazdája lakását. De annyi volt az épület,
hogy inkább lehetett volna falunak vagy kis

városnak tartani, mintsem egyes ember lakásának. Végre befordúltak egy ház kapuján; a kapu mellett egy üres kutyaól volt.

— Bújj ide! — parancsolá a gazda — és viseld magadat csendesen, míg ittlétedet a nagymaminak hirül adom. Ő nagyon akaratos, és idegent nem tűr meg a házban,

A királyfi nagyot nézett erre a furcsa históriára. Mit volt mit tennie, bebújt a kutyaólba, s kezdte megbánni merész vállalkozását.

Kis idővártatva a gazda visszatért, kiszólitotta a kutyaólból és mogorva képet vágva, így szólt:

— No most jegyezd meg magadnak a házi rendet és vigyázz, hogy ne véts ellene, különben rosszul járhatnál.

»Nyisd ki szemed, füled,
De tartsd zárva a szád,
Tedd amit mondanak,
Hogy bajt ne hozzon rád.«

Mikor aztán bementek a házba, a királyfi egy feketeszemü ési feketehajú, gyönyörű szép leányt pillantott meg.

— Hm, — gondolta magában — ha az öregnek több ilyen gyönyörű leánya van, talán még vője is lehetnék!

A szép leány, a nélkül, hogy egy szót szólt volna, megterítette az asztalt, feltette a vacsorát, aztán pedig szerényen félrehuzódott a tűzhely mellé, a nélkül, hogy az idegen ifjút csak észre is vette volna. Elővette a harisnyá-

ját és kötni kezdett. A gazda pedig egymaga vacsorához ült és sem a szolgát, sem a leányt nem hitta magához, hogy részök legyen benne; de a nagymami sem volt sehol látható. Az öreg étvágya mód nélkül nagy volt; rövid idő alatt benyelte a vacsorát, amelyik tíz kapásnak is elég lett volna. Mikor aztán az állkapcsa elmarjúlt, hát oda szólt a leánynak:

— Most fordítsd ki az üst alját és lakjatók jól a maradékkal! Hanem a csontokat hagyjátok a kutyának.

A királyfi savanyú képet vágott az elejbé tett rossz lakomához, amin a szép leánynyal meg a házi kutyával kell megosztotnia. De csakhamar kiderült az arcza, amint észrevette, hogy a maradék izletes falatokkal kínál. Evés alatt a szomszédról le nem vette a szemét, és sokért nem adta volna, ha válthatott volna vele néhány szót. Hanem valahányszor szólani akart, a leány szorongva esdeklő tekintete hallgatást látszott parancsolni neki. Így hát csak a szeméit legelteté s a néma beszédet jó étvágyával támogatta; mert az ételt a leány készítette, aki örülni látszott azon, hogy a szolgáló olyan derekasan hozzálátott.

Az öreg kinyújtózkodva a padkán heverészett és új erőt szedett. Amint a leány elköltötte a vacsoráját, az öreg gazda oda szólt a szolgálónak:

— Két nap kipihenheted az út fáradalmát és körülnézhetsz a ház tájékán. Holnapután este azután majd gyere be hozzám, hogy a

következő napra kiadjam a munkát; mert az én cselédemnek mindig korábban hozzá kell látnia a munkához, mint magam fölkelnék. A leány majd megmutatja a hálóhelyedet.

Erre a szolga ábrázata beszélni készült, de nem ért rá szóhoz jutni, mert az öreg ráförmedt:

— Te kutya szolga! ha a bevett rendet megbontod, hát megemlegeted! Befogd a szádat! Lódúlj feküdni!

A leány intett neki, hogy menjen utána, aztán kinyitott egy ajtót és oda mutatott a kezével, hogy lépjen be. A királyfinak úgy tetszett, mintha könyet látott volna a leány szemében s mintha szeretett volna tovább itt maradni, de az öregtől való félelmében nem mert vesztegelni.

— Ez a leány nem lehet az ő leánya, — gondolta a királyfi; — ennek emberi szive van . . . Nono! utóljára még az a szegény leány talál lenni, akiért én erre a balgatag vállalatra adtam a fejemet. Vajha úgy lenne! Akkor aztán szívesen tűnök el minden inséget és durvaságot.

Nagyon későn aludt el, s igen nyugtalan éjszakája volt. Álmodott sokféle veszedelemről, amik őt környékezték, és mindig a szép leány alakja lebbent eléje, aki neki segedel-mére volt.

Reggel az első gondolata is az volt, hogy ezentúl egészen a leány vezetésére bízza majd magát. A szorgalmas teremtetést már dologban

találta. Segített neki a kútról vizet hordani, fát hasogatni, meg szítani a tüzet az üst alatt. Délután sorra nézegetett mindent a ház körül, és csodálkozott nagyon, hogy a nagymammit sehol sem látja. Az istállóban egy szürke lovat talált, karóhoz kötve pedig egy fekete tehenet fehérfejű borjával; más zárt ólaktól ludak, kacsák tyúkok és egyéb szárnyas jószág kiabálását hallotta. Az étel ma is jó volt, és ő megbarátkozhatott volna a sorsával, ha a rettenetes nyelvtilalom a szép leánnyal való együttlételet nem tette volna únottá előtte.

Másnap este bement a gazdához, hogy meghallja a parancsát. Az öreg így szólt:

— Holnapra én könnyű dolgot adok. Fogd a kaszát és kaszálj annyi fűvet, amennyi a szürkének elég lesz napi eledelül, és egyszersmind tartsd az istállót rendben. Ha bemegyek az istállóba s a jászolt üresen, vagy az istállót tisztátalannak találom, akkor rosszúl jársz. Vigyázz magadra!

A királyfi megörült s gondolta magában;

— Ebben a kis dologban majd csak eligazodom, ámbár sem eke, sem kasza nem volt még a kezemben.

Amint éppen le akart feküdni, a leány lábujjhegyen odaosont hozzá s kérdezte sutogó hangon:

— Micsoda munkát kaptál?

— Holnap — felelte a királyfi — könnyű a dolgom: a szürkének fűvet kell kaszál-

nom, meg az istállót rendben tartanom. Ennyi az egész.

— Oh te szerencsétlen teremtés! sóhajtott a leány szomorúan — hogy fogod te azt elvégezhetni? A szürke ló, a gazda nagyanja, falánk egy állat, akinek húsz munkás is nehezen bírna napjára elegendő takarmányt hordani. Figyelj azért a tanácsomra s azon módon járj el. Ha a ló elébe egy pár tele öl fűvet tettél a jászolba: forgass egy nagy fűzfaabroncsot, de úgy, hogy a ló a munkádat lássa. Kérdezni fogja tüstént, hogy vajjon mire való ez a készület, és akkor azt feleled: »Ezzel az abronccsal kötöm meg a nyelvedet, ha többet akarsz enni, mint amennyit adok.«

Ezt mondván, csendesen eltávozott, és az ifjúnak annyi ideje sem volt, hogy megköszönje. Ismételve magában szóról szóra, amit a leány mondott, és aztán elszunnyadt.

Másnap reggel kiment a dolgára. Szorgalmasan tánczoltatta a kaszát a kövér, haratos fűben, és örömeire csakhamar annyi fű feküdt renden, hogy néhány öllel fölgereblyézhetett.

Amint az első öl fűvet a ló elé a jászolba tette s rá mindjárt a második öllel is visszatért, hát nagy ijedelmére a jászlát már üresen találta. Most belátta, hogy a leány okos tanácsa nélkül el lett volna veszve, és elhatározá, hogy azt legott javára fordítja.

Avval fogta az abroncsot s mikor a leve-

gőben forgatá, a ló rögtön oda fordította a fejét és csodálkozva kérde:

— Mit akarsz avval az abronccsal, fiacskám?

— Hát semmit, — felelte a királyfi, — csak forгатom egy kicsit, hogy abban az esetben, ha neked többet tetszenék enni, mint amennyit kedvem van adni, hát evvel az abronccsal szorítom össze az álkapcsodat.

A szürke ló erre nagyot sóhajtott és nyomban abbahagyta a rágást. A dél már rég elmúlt s a szürkének még mindig volt a jászolban takarmánya. Akkor a gazda oda ment és mindent a legnagyobb rendben találván, némi csodálkozással kérde:

— Magad vagy te olyan okos, vagy valami okos tanácsadód van?

A ravasz királyfi hamarosan felelé:

— Nekem senkim sincs, csak a gyöngge fejem meg a mindenható Isten az égben.

Az öreg haragos arcot vágott és morgva kiment az istállóból.

Alkonyatkor a királyfi megint megkérdezte, hogy mi lesz a dolga. A gazda megmondta neki:

— Holnap a fehérfejű borjút kiviszed a legelőre, de vigyázz, hogy el ne szaladjon, különben könnyen életedbe kerülhetne.

A királyfi gondolta magában:

— No bizony! Hiszen némelyik tíz eszten-dős parasztfiúnak egy egész csordát kell őriz-

nie, hát hogy lenne nekem nehéz egy borjúnak az őrizete?

Amint pedig le akart feküdni, odaosont hozzá a leány megint és kérdezősködött a holnapi munkája felől.

— Holnap nekem csak olyan lebzselő munkám lesz, — mondá a királyfi, — a fehérfejű borjút kell őriznem.

— Oh, te szerencsétlen teremtés! — sóhajtott a leány. — Ez az én tanácsom nélkül neked soha, de soha nem sikerülne. Mert tudd meg, hogy ennek a borjúnak olyan veszekedett dühe van a futásra, hogy egy nap alatt háromszor körül tudná futni a földet. Vigyázz tehát arra, amit most mondok. Fogd ezt a selyemfonalat, ennek egyik végét kösd a borjú első ballábára, a másikat pedig a te ballábadnak a kis ujjára; meglásd, nem fog mellőled elmenni, tőle járhatsz, ülhetsz vagy akár alhatol.

A leány ezzel csöndesen eltávozott, a királyfi pedig lefeküdt, de alig tudott elaludni azon való sajnálkozásban, hogy megint elfelejtette megköszönni a jó tanácsot.

Másnap csakugyan azon módon cselekedett pontosan, ahogy a leány oktatta. Kivezette a borjút a legelőre, s az, mint egy hűséges kutya, nem mozdult el mellőle. Naplementekor visszavezette az istállóba. Ott rábukkant a gazda s haragos tekintettel azt kérdezte tőle:

— Magad vagy te olyan okos, vagy valami okos tanácsadód van?

A ravasz királyfi pedig felelé:

— Nekem senkim sincs, csak az én gyöngye fejem, meg a mindenható Isten az égben.

S ezzel az öreg ott hagyta megint.

Késő este a szolga bement a gazdához, hogy a parancsát másnapra meghallja. A gazda egy zsákocska árpát adott oda neki s így szólt:

— Holnap ünnepnapod lesz; alhatol kedvedre. Hanem ahelyett az éjszaka kell egy dolgot sürgősen elvégezned. Vesd el rögtön ezt az árpát, gyorsan meg fog az nőni és érni, erre azután learatod, kicsépeled, hogy malátát csinálhass és apróra örölhesd. A maláta lisztből sört kell főznöd és holnap reggel egy kupával a friss sörből nekem behoznod. Azon légy, hogy a parancsomnak pontosan megfelelj, különben életedbe kerül.

Nehéz gonddal és elszontyolodva támolygott ki a szobából a szegény szolga, leült a ház előtt egy kőre s kezdett keservesen sírni. Mondá magában:

— Ma az utolsó éjszakámat élem át. Ezt a munkát halandó el nem végezheti, szintoly kevéssé fog használni az okos leány tanácsa. Oh, miért is hagytam oda olyan könnyelműen herczegi palotámat és tettem ki magamat veszedelemnek! Még az ég csillagainak sem panaszkodhatom el szenvedésemet, mert itt sem ég, sem csillag nincsen... De van egy mindenütt jelenvaló Isten!

Amint árpás zsákjával a vállán nagybús-lakodva ott vesztegel, íme, egyszerre kinyilik

az ajtó a háta mögött és előtte áll a jószívű leány. Megkérdezte, mi lehet búbájának oka?

— Oh, — felelte az ifjú könnyezve, — elérkezett utolsó óráim! Válnunk kell örökre. Tudd meg tehát, mielőtt meghalnék, hogy én egy hatalmas királynak egyetlen fia vagyok, akire egy nagy ország öröksége vár. De most már minden oda van.

Ekkor aztán elmondta búbájának okát, és nagyon bántotta, hogy bsszéde közben a leány olyan egykedvű maradt. Mikor hosszú mondani valóját bevégezte, a leány nevetve így szólt:

— Na, ne gyötörd magadat hiába! Ma éjjel nyugodtan alhatol, kedves királyfi, és ünnepezhetsz is a holnapi napon. Ügyelj a tanácsomra és ne vedd meg azt azért, hogy egy szegény szolgálóleány szájából ered. Fogd ezt a kis kulcsot és nyisd ki a harmadik istállót, amelyikben az öreg szolgálatra kész manói laknak. Vedd be ott az árpás zsákokat és ismételd egyúttal pontosan a gazda parancsát; a végén pedig tedd hozzá: »Ha egy hajszálnyira is eltértek a parancsamtól, mindnyájatok életébe kerül. És ha netán segítségre volna szükségetek, ezen az éjszakán a hetedik istálló ajtaja nyitva lesz s majd segítenek a gazda hatalmas szellemei«.

A királyfi megigérte, hogy követni fogja a jó tanácsot. Meg is cselekedte, amit a leány mondott, s ezzel lefeküdt.

Amint másnap reggel fölkelte és bement a konyhába, a sörös kádat teljes pezsgésben ta-

Oh, érkezett utolsó óráim !

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1881. évi kiadás

lálta. Megkóstolta a friss sört, azután megtöltött egy kannát és bevitte a habzó italt a gazdájának, aki éppen akkor kelt föl az ágyból. De köszönet helyett ráfordult az öreg boszúsan:

— Nem a te fejedből jött az ki! Úgy veszem én észre, hogy neked barátod és tanácsadód van. Jó, ma este még lesz hozzád szavam!

A királyfi egész nap lógázta a lábát. Este aztán bement az urához, hogy a parancsát meghallja. Hanem az most az egyszer igen jókedvű volt és mosolyogva így szólt:

— Meg vagyok veled elégedve! Gyere holnap reggel hozzám a leánynyal; tudom, hogy szeretitek egymást, hát összeházasiclak beneteket.

A királyfi majd hogy nem ujjongott örömeiben, de eszébe jutott még idejekorán a szigorú házi rend, és hallgatott. Hanem amint lefekvés előtt elmondta ezt a meglepő hirt a leánynak és tőle is hasonló örömet remélt: csodálkozva vette észre, hogy a leány meg volt ijedve és olyan fehér lett, akár csak a fal.

Mikor aztán kissé magához tért, hamarosan elmondta ijedelme okát.

— Az a vén szörnyeteg neszét vette, hogy én tanácsadód voltam, minek okáért most mind a kettőnket el akar emészteni. Még az éjjel hamar meneküljünk, különben el vagyunk veszve! Végy egy bárdot a kezedbe, azután menj az istállóba s a borjúnak vágd le a fejét egy csapással, egy másikkal meg hasítsd kétfelé a koponyáját. A borjú agyvelejében találasz egy vö-

rös, fénylő gombolyagot; ezt hozd el nekem, a többit aztán bízd rám.

A királyfi pedig gondolta:

— Inkább egy ártatlan borjút leölni, mint magamat ezzel a jószívű leánynyal együtt leöletni. Ha szerencsésen kereket oldunk, hazamegyek. Az elszórt borsó bizonyosan kikelt: az útat el nem téveszthetjük.

Erre befutott az istállóba. A tehén a borja mellett feküdt és aludtak mindketten, úgy, hogy a jövetelét nem vették észre. Amint a borjú fejét levágta, a tehén félelmetesen nyögött álmában; aztán második csapással széthasította a borjú kaponyáját. S ime, egyszerre olyan világos lett az istállóban, mint fényes nappal. A vörös gombolyag kifordult az agyvelőből és nap módjára világított. Vigyázva begöngyölytette egy kendőbe s keblébe rejté.

A kapuban a leányt már útra készen találta, hátán egy batyuval.

— Hol a gombolyag? — kérdezte a leány nagysebten.

— Itt van, — szolt a királyfi és oda nyújtotta neki a varázsgombolyagot.

— No most fussunk! — mondá a leány, miközben a gombolyagnak egy kis részét kitakarta a kendőből, hogy fényével bevilágítsa előttök az ösvényt.

A borsó ki volt kelve szépen, azért az útok egészen biztos lehetett. Utközben elmondta a királyfinak a leány, hogy az öregnek egyszer a nagyanyjával folytatott beszédéből olyasva-

lamit értett ki, hogy ő egy királynak a gyermeke s hogy őt az öreg ravaszsága fosztotta meg a szülőtől. A királyfi ezt a dolgot persze jobban tudta, de hallgatott. Szíve el volt telve azon való örömeiben, hogy a leány az, akinek a keresésére indult s akit sikerült is neki megszabadítani. A szökevények már nagy darab útat megtettek, mikor virradni kezdett.

A vén szörnyeteg csak későn ébredt fel. Sokáig dörzsölte a szemeit és kedvét találta abban a gondolatban: milyen pompás ebédje lesz a két fiatal emberkéből!

Hosszas várakozás után így szólt magában: »A menyasszony még nem igen van készen a cziczomájával, különben már bejöttek volna«. De mikor aztán megsokallta a várakozást, hát elkezdett kiabálni:

— Hé, szolga! hé szolgálóleány! hol maradtok?

Többször ismételte a kiáltást káromkodva, de sem szolga, sem szolgálóleány nem mutatkozott. Bosszankodva kimászott az ágyból és keresésükre indult. De a házat kongó üresen találta, s észrevette azt is, hogy az éjjel egyik sem aludt a fekvőhelyén. Avval kisietett az istállóba. Amint itt a borjút megölve s a gombolyagot ellopva látta, mindjárt tudta, hányadán van a dolog. Ugy átkozódott, hogy még a nap is elsötétült. Aztán hirtelen kinyitotta a manók harmadik ólját és segédeit elküldte keresésükre.

— Hozzátok őket vissza, mihelyt rájok

találtak! Nyakon kell csípni őket! — lihegte az öreg, és a manók rohantak, mint a szélvész.

A szökevények éppen egy nagy térségen valának, mikor a leány megállott és mondá:

— Nem úgy megy sorunk, ahogy kellene! A gombolyag a kezemben reszketni kezd; alkalmasint üldöznek bennünket.

Hátranézve, csakhamar valami sötét felhőt látott, mely gyorsan közeledett. A leány megfordította a gombolyagot háromszor a kezében és hozzá azt mondá: »Gombolyag, halld meg, amit mondok! Szeretnék kis patakocska lenni, az ifjú pedig legyen kis halacska benne!«

Mindjárt megtörtént az átváltozás: a leány patakocska lett, a királyfi meg úszott benne. A manók zúgva szálltak el felettök, s egy idő múlva visszafordulának, de a patakocskát meg a halacskát nem háborgatták. S mihelyt az üldözők elmentek, a patakocska ismét átváltozott szolgálóleánnyá, a halacska pedig ifjúvá. Emberi alakban menekültek aztán tovább.

Mikor a kifáradt manók üres kézzel visszatértenek, kérdezte az öreg tőlök, hogy útjokban nem láttak semmi különöst?

— Nem láttunk, — volt a felelet; csupán csak egy patakocska folydogált a térségen s egy halacska úszkált benne.

Bőszülten ordította erre az öreg:

— Fajankók! Hisz azok voltak azok! azok voltak azok!

Nagysebten felszakította az ötödik ól ajtaját s kibocsátván onnan az ügyesebb manó-

kat, megparancsolta nekik, hogy a patakocska vizét igyák ki s a halacskát fogják meg és hozzák vissza. Azzal a manócsapat szélsébséggel tova iramodott.

A szegény szökevények éppen az erdő széléhez közeledtek. Ott megállt a leány és mondá:

— Nem úgy megy a sorunk, ahogy kellene; a kezemben megint mozogni kezd a gombolyag. Alkalmasint üldöznek bennünket.

Csakhamar egy sötét felhőt pillantottak meg újlag, sötétebbet mint az előbbeni s vörös vonalt mutatott a szélén.

— Azok a mi üldözőink! — kiáltott a leány, miközben a gombolyagot háromszor megforgatá s így szólt: »Gombalyagom, hallgasd meg, amit mondok! Szeretnék rózsabokorka lenni, az ifjú pedig legyen rózsácska a bokrocskán!«

Rögtön megtörtént az átváltozás: a leány rózsabokorrá lett, az ifjú meg rózsaképpen csüngött rajta. A manók zúgva szálltak el felettök. Egy idő múlva visszafordulának, és mivel sem patakocskát sem halacskát, nem találtak, hát nem törődtek a rózsabokorral. Mihelyt az üldözők eltávoztak, a rózsabokorból és rózsából leány és ifjú lett megint, akik rövid pihenés után sietve folytatták útjukat.

— Megtaláltátok őket? — kérdezte az öreg, amint a manócsapat lihegve visszatért.

— Nem, — felelé a manók vezetője; — nem találtuk sem a patakocskát, sem a halacskát.

— Nem láttatok semmi különöst? — sziszegte az öreg.

A manók vezetője azt mondta erre:

— Az erdő széléhez közel egy magányos vad rózsabokor állott s egy szál rózsza csüngött rajta.

— Fajankók! ordította az öreg, — hiszen éppen azok voltak, azok voltak!

Azzal kinyitotta a hetedik ól ajtaját és elküldte legderekabb manóit a keresésükre.

— Hozzátok elő őket, ahogy találjátok, élve vagy halva! meg kell őket csípnem! Tépjétek ki azt az átkozott rózsabokrot gyökerestől és hozzátok el avval együtt, ami előttetek gyanúsnak tetszik.

A manók ezzel elrohantak mint a szélvész. A menekülők éppen a fa árnyékában pihentek és erősítették magukat étellel és itallal. Egyszerre csak megszólal a leány:

— Nem úgy megy a sorunk, ahogy kellene. A gombolyag ugyancsak erősen ficzánkol. Bizonyosan üldöznek bennünket. A veszedelem igen közel van, de az erdő elfed bennünket az ellenség szemei elől. Utóljára szerencsét próbálok.

Erre a gombolyagot elővette a kebeléből, háromszor körülforgatta a kezében, mondván: »Gombolyagom, hallgasd meg, a mit mondok. Szeretnék tüstént levegő lenni, az ifjú meg szunyog legyen benne!«

Rögtön megtörtént az átváltozás: a leány levegővé folyt szét, a királyfi pedig szunyog-

képpen röpködött benne. A manócsapat zúgó szél módjára vonúlt el felettök. Kis idővartatva aztán visszafordúlt, mivelhogy sem rózsabokorra, sem semminemű gyanús dologra nem talált. De alighogy elmentek a manók: a levegőből ismét leány, a szúnyogból ismét ifjú lett.

— No de most aztán siessünk, — szólt a leány — mielőtt az öreg maga jönne, aki átváltozásunkban fölismerne bennünket.

Futásnak eredtek tehát, és futottak egy jó darabig, mígnem a sötét folyosóhoz értek, ahol fölfelé haladtokban a gombolyag fénye elég világosságot terjesztett. Egészen kifáradva végre a nagy kőhöz jutottak. Az okos leány itt is segített a bajon: a gombolyagot háromszor megforgatta, szólván ilyeténképpen:

— Gombolyagom, hallgasd meg amit mondok! Emelj egyet ezen a kövön!

Rögtön felemelkedett a kő, s szerencsésen odafent találták magukat a földön.

— Hála Istennek! kiáltott a leány, — meg vagyunk mentve! Itt az öreg szörnyetegnek nincs rajtunk hatalma, s ravaszságától őrizkedhetünk . . . De most, barátom, válunk kell egymástól! Te még a szülőidhez, és én is megyek az enyéimhez.

— Nem addig van a! — mondá a királyfi, megragadva a leány kezét. — Én nem válok meg tőled. Velem jössz és elveszlek feleségül. Te megosztottad velem a szenvedés napjait,

azért illő, hogy most már az öröm napjait is velem töltsd el!

A leány fogadkozott ellene egy kicsit, de elment vele mégis. Tovább menve találkoztak az erdőben egy szegény favágóval, és attól megtudták, hogy a palotában meg az egész országban nagy szomorúság van a királyfi elvesztése miatt, aki jóval ezelőtt egyszerre csak eltűnt.

A varázsgombolyag segítségével megszerezte a leány a hazatérő fiúnak előbbi öltözetét, hogy az apja előtt illendőképén megjelenhessék. A leány pedig kevés időre egy parasztviskóban maradt, míg a királyfi az apjával nem beszélt.

De az öreg király akkoron már nem élt; éppen ott feküdt a ravatalon, mikor a fiú hazaérkezett. Egyetlen fia elvesztésének a fájdalma megtöré s elfogyasztá erejét. A betegsége szívesen megbánta, hogy odaadta az ártatlan leányt, amiért Isten elvette a fiát büntetésül.

A jó királyfi megsiratta apja halálát és nagy diszszel eltemetteté. Negyednapra rá aztán átvette az uralkodást, maga köré gyűjté tanácsosait, elmondta nekik viselt dolgaiat s hogy mi módon lett az okos szűz az ő életének megmentőjévé.

Erre a tanácsosok egy akarattal kiáltották: »Ő legyen hát a feleséged és a mi úrnőnk!«

Mikor aztán az ifjú király menyasszonyá-

hoz ment, hogy hazakisérje: nagy örömére az fejedelmi pompával már szembe jött vele. A varázsgombolyag segítségével meg tudott szerezni magának mindent, amire szüksége volt; minélfogva az egész ország abban a hiszemben volt, hogy valami rengeteg gazdag herczegnek a leánya valamelyik távoli országból. Aztán megülték a lakodalmat, mely négy álló hétig tartott, és éltek elégedetten és boldogan.

Ifjuság öregség nélkül, élet halál nélkül.

Egyszer volt . . . hol is volt? . . . valahol bizonyosan volt, ha nem lett volna, most nem mesélhetnék; s ha a bolha, egyik lábán kilenczvenkilencz font vassúlylyal megvasalva, föl nem ugrik az égbe, hogy nekünk onnan lehozza a mesét.

Volt egyszer egy király meg egy királyné, mind a kettő fiatal és szép. Szerették volna, hogy gyermekek legyen, el is követtek mindent, ami erre szükséges volt, nevezetesen: elmentek a boszorkányokhoz és a bölcsekhez, hogy ezek a csillagokból kiolvassák, lesz-e gyermekek, vagy sem. De minden fáradozásuk hasztalan volt.

Végre meghallotta a király, hogy egyik közel eső faluban egy okos öreg ember él. Elküldött tehát hozzá, hogy magához hívassa.

De a követek azzal a felelettel tértek haza: akinek szüksége van rá, hát jöjjön ő hozzá. Fogta magát hát a király meg a királyné, elindultak néhány udvari személytől és katonáktól kísérve, és menének egyesén a bölcs öreg ember háza felé.

Amint az öreg távolból jönni látta őket, elejbök ment és azonnal mondá:

— Legyetek üdvözölve! De mit akarsz te tudni, királyom? Az az óhajtás, amit te a szívedben hordozol, szomorúságot fog hozni reád.

— Én nem azért vagyok itt, hogy tőled e felől kérdezősködjem, — mondá a király, — hanem hogy megtudjam: van-e valami fűved, amit nekünk adhatnál, hogy gyermekünk legyen?

— Van bizony, — felelé az öreg; — de nektek csak egy gyermektek lesz: egy gyönyörű, bájos fiú, csakhogy nem marad meg nálatok.

Minekutána a király és a királyné a gyógyfűvet átvették, visszafordultak nagyvidáman a palotába, s néhány napra rá a csodafűnek megvolt a hatása: a királyné anyának érezte magát. Az egész ország, az egész udvar és az összes cselédség nagyon megörült ennek az eseménynek. De mielőtt elérkezett volna a gyermek születése órája: éktelen nagy lármat csapott, amit elhallgattatni semmiféle varázslat nem tudott. Akkor fogta magát a király, oda ígérte neki a világ összes javait; de lehetetlen volt elcsitítani.

— Hallgass, kedves gyermekem! — mondta a király, — hát neked adom ezt meg azt a királyságomat; hallgass, fiacskám, hát ezt meg azt a királyleányt fogom neked adni felelőségül.

Végre mikor látta, hogy még mindig nem akar elhallgatni, mondta még neki:

— Hallgass, fiam, hallgass! Neked adom az ifjúságot öregség nélkül és az életet halál nélkül.

Erre aztán elhallgatott a gyermek és a világra jött. Az udvari emberek verték a dobot és fújták a trombitát, és az egész országban nagy vigság uralkodott egy hétig.

Minél inkább nőtt a gyermek, annál gondolkodóbb, merengőbb lett. Eljárt az iskolába és a bölcsekhez, hogy tanult ember váljék belőle. A király örömében nem tudott hová lenni. Az egész országnak öröme telt benne, s büszkeséggel töltötte el annak elgondolása, hogy egy olyan bölcs és delitermetű királyt, amilyen Salamon volt, mondhat majd magáénak.

Hanem egy szép napon, mikor a gyermek éppen betöltötte a tizenötödik életesztendejét s a király az ország nagyjaival az asztalnál ült és vigadott: egyszerre csak felállott a szép királyfi és így szólt:

— Apám, most már itt az ideje, hogy megadd azt nekem, amit születésem alkalmával megígértél.

Mikor a király ezt meghallotta, nagyon elszomorodék és imígyen szóla:

— Ugyan fiam, hogy adhatnék én olyasvalamit neked, ami a lehetetlenséggel határos? És ha megigérted is neked akkor, az csak azért volt, hogy elhallgattassalak.

— No ha nem adhatod azt nekem, apám: akkor kényszerítve vagyok bejárni az egész földet, míg csak meg nem találom a nekem ígértet, amiért a világra jöttem.

Erre az ország nagyjai, sőt maga a király is, mindnyájan oda borúltak a királyfi lábaihoz és kérték, ne hagyja el az országot. Mondták neki az urak, hogy az apja úgynemsokára megöregszik és őt ültetik a trónra s a legszebb királyleányt adják neki feleségül a nap alatt.

De a fiút nem lehetett elhatározásában megingatni; mint a kőszikla, oly erősen állt a szavának. Mikor pedig az apja mindezt látta s jól megfontolta, hát nem akadályoskodott tovább, hanem szépen belenyugodott. Ellátta az útra költséggel és mindennel, amire szüksége volt.

Akkor az ifjú levante bement a királyi istállóba, ahol az ország legszebb paripái állottak, hogy magának egyet kiválasszon. De mikor megragadta két kezével a paripák farkát sorjában, hogy ilyenképpen meggyőződjék hasznavehetőségök felől: hát meglapúlt a földön egytől egyig, a helyett, hogy fület hegyezve hátranézett volna. Végre, amint kedvetlenül éppen ki akart menni s szemeit még egyszer végigjártatta az istállóban: annak egyik zugá-

ban egy beteg, tályoggal borított görhes lovat pillantott meg. Oda ment hozzá s ahogy megragadta a farkát, a ló feléje fordította a fejét és így szólt:

— Mit parancsolsz, uram? Hálát adok az Istennek, hogy rásegített, hogy még egyszer egy hősnak a keze megérint.

És a lábain erősen megállva s füleit hegyezve, a görhes paripa szinte egészségnek látszott indulni. Akkor elmondta a fiatal hős, hogy micsoda vállalatra adta a fejét, mire a ló így felelt:

— Hogy óhajtasod teljesedésbe mehessen, kérj apádtól kardot, gerejt, ívet, tegezt nyíllal, és kérd el azt a ruhát, melyiket ő mint ifjú viselt; engem pedig neked a saját kezeddél kell ápolnod hat hétig, és a zabot tejben főzve adnod.

Mikor a királyfi a királytól azokat a holmikát elkérte, amiket a ló neki javasolt: a király előszólitotta a palota udvarmesterét és megparancsolta neki, hogy minden ruhaládát nyisson fel, hogy a fia válogathasson benne tetszése szerint. Az ifjú hős, miután három álló napig turkált, kutatott, végre ráakadt a padlásán egy régi ládában a fegyverzetre és a ruhára, a melyiket az apja mint ifjú viselt; de a fegyverzet rozsdavette volt. Kapta magát, a saját kezével szépen megtisztogatta, s nem telt bele hat hét, mely idő alatt a lovat is ápolta: a fegyverzet olyan fényes és tiszta volt, akár csak a tükör.

A ló a szép királyfitól megtudván, hogy a ruha meg a szerszám és minden rendben van: megrázkódott, és a tályogok mind eltűntek róla, és olyan egyenesen állt ott, mintha egészen újjászületett volna . . . erős, jól megtermett ló volt, négy szárnynyal. Amint ezt a levente látta, azt mondta a lónak:

— No, édes lovam, három nap múlva indulunk.

— Élj sokáig, uram! én ma is szolgálodra állok, — felelte a ló.

Harmadnap reggel az egész udvarban és az egész országban nagy volt a szomorúság. A szép királyfi hősnek öltözve, karddal a kezében, lóra pattanva búcsút vett a királytól, a királynétől, az udvar nagyjaitól és kicsinyjeitől, az egész cselédségtől és a sokaságtól. Sírva kérték, hogy mondjon le az utazásról, hogy ne tegye ki magát veszedelemnek. De ő ennek oda se nézett, hanem megsarkantyúzta a lovát és mint a szél elvágatott. Utána szekerek mentek élelemmel, meg kétszáz lovas is kísérte a király parancsolatjából.

Amint az ország határát elérte s megnyílt előtte a nagy világ, a szép királyfi az egész ingó-bingó holmiját szétosztotta a lovasok között. Majd búcsút vett tőlök és visszaküldte őket. Magának az eleségből csak annyit tartott meg, amennyit a lóva elvihetett. Avval megindult kelet felé, és ment, mende-gélt három nap és három éjjel egyfolytában,

mignem egy tágas rónaságra ért, ahol embercsontok heverték szanaszét.

Mikor itt megállott, hogy pihenőt tartson, így szólt hozzá a ló:

— Tudd meg, uram, hogy mi itt a harkály-tündér országában vagyunk, aki olyan gonosz, hogy senki sem léphet be az ő birodalmába anélkül, hogy ott ne hagyja a foga fehérjét. Ez a harkály-tündér egy asszony volt, de a szülők átka, akiknek nem engedelmeskedett, hanem őket mindig csak bosszantotta, harkálylyá változtatta át. Most itt van a gyermekeinél, de holnap az erdőben, amelyiket amott látsz, találkozni fogsz vele, s azon lesz, hogy elveszítsen. Ez iszonyatos nagy állat, de ne ijedj meg, hanem tartsd a nyiladat készen, hogy a vesszője keresztülfúrja; meg tartsd kéznél a kardot és lándzsát is, hogy szükség esetén azokat is hasznodra fordíthasd.

Azzal lepihentek, de felváltva örködtek mindig.

Másnap, mihelyt hajnalodni kezdett, készületeket tettek, hogy az erdőn áthatoljanak. A királyfi felnyergelte és felkantározta a lovat, a nyeregszorítót szorosabbra húzta, mint máskor, és már föl is ült rá, mikor egyszerre iszonyatos zúgás hallatszott. A ló ekkor így szólt hozzá:

— Tartsd magadat készen, uram, mert most közeledik a harkály-tündér.

Mikor ez közelebb jött, csak úgy dőltek le nyomában a fák, olyan szelet vert a sebes

járása. De a ló ekkor hirtelen szárnyakra kelt és csaknem fölébe került, miközben a királyfi a nyilával az egyik lábát ellőtte. Amint pedig másodszor is löni akart, a tündér rákiáltott:

— Megállj, ifjú levente, én nem bántalak!

Hanem az ifjú nem hitt a szavának mindaddig, míg csak a vérével írva bizonyosságát nem adta neki.

— A lovad sokáig éljen, ifjú levente, — mondta aztán a tündér, mert az meg van bűvölve; ha nem volna megbűvölve, hát megsütnélek és megennélek. Tudd meg, hogy a mai napig halandó még nem merészelt ide betenni a lábát: egy pár vakmerő, aki erre vetemedett, nem jutott tovább a rónaságnál, ahol csontokat láttál.

Az ifjút erre elvezette a házához, ahol megvendégelte és szívesen látta. Midőn az asztalnál ültek és kielégítették magukat, a harkály-tündér nyöszörögni kezdett fájdalmában. Ekkor az ifjú elővette az ellőtt lábát utazó táskájából, visszatette a helyére s egy pillanat alatt meg is gyógyította. A tündér örömében három napig tartó lakomát csapott, és kérte az ifjú leventét, hogy leányai közül, akik mind a hárman tündéri szépek valának, válaszszon egyet magának feleségül. De az ifjú ezt nem tette, hanem megmondta neki, hogy mi járatban van, mire a tündér azt felelte:

— Ezzel a lóval, meg a te hős szíveddel, hiszem, hogy el fogod azt nyerni.

Három nap múlva az ifjú összeszedelőzködött és útnak indult. Vágtatott tovább, tovább, hosszú utat hagyva hátra. Mikor pedig a harkály-tündér birodalmának a határához ért, egy szép rétre bukkant, amelyiknek egyik oldala buja füvel volt borítva, a másik pedig levala perzselve.

Megkérdezte hát a hős királyfi: miért van a fű leperzselve? És erre a ló azt felelte:

— Mink itt a skorpió-boszorkány országában vagyunk. Ez a harkály-tündér testvére, de mind a ketten olyan gonoszak, hogy nem élhetnek együtt. A szülők átka megfogta őket, azért váltak olyan szörnyetegekké, aminőnek az egyiket már láttad. Az ő ellenséges indulatuk határtalan, el akarják venni mindig egymásnak az országát; mikor ez nagyon bosszankodik, hát tüzet meg szurkot hány. Valami czivódásnak kellett közöttük lenni. Bizonyosan most is czivakodott a testvérével, s hogy a birtokáról elkergesse, hát leperzselte előtte a fűvet. Ez még rosszabb a testvérénél, és ennek három feje van. Most aludjunk egy kicsit s korán reggel talpon legyünk.

Másnap aztán hozzákészültek, mint a múlt alkalommal a harkály-tündér földjén tették, és útra keltek. Egyszerre csak olyan üvöltés és csörgés támadt, aminőt még soha sem hallottak.

— Allj készen, uram, mert most közeledik a skorpió-boszorkány.

A skorpió-boszorkány, egyik állkapcsával

az égben, másikkal a földön, tüzet okádva közeledett, olyan gyorsan, mint a szél; de a ló nyilsebesen felszökött és félreugrott előle. Az ifjú hős ekkor célba vette s egy feje lehullott, s mikor a másik fejét is le akarta löni, a skorpió-boszorkány könnyörgésre fogta, hogy bocsásson meg neki, nem fogja többé bántani, s hogy e felől biztosítsa, vérével irt kötelezvényt adott neki.

A boszorkány aztán, szintúgy mint a testvére, szállásra magához fogadta s megvendégelte az ifjú hőst, aki viszont visszaadta a fejét, erősen helyreforrasztva, s három nap múlva tovább útaztak.

Amint a skorpió-boszorkány országának a határához értek, pihenés nélkül tovább menének, mígnem egy mezőre jutottak, amely csupa virággal volt borítva, ahol örökös tavasz uralkodott. Minden virág különösen szép volt, részegítő illattal telve, s enyhe szellő játszadozott velök. Itt maradtak, hogy megpihenjenek. Ekkor a ló így szólt:

— Idáig csak eljutottunk volna szerencsésen, uram! De át kell még esnünk egy nagy veszedelmen, és ha az Úristen bennünket megsegít, hogy azon is erőt veszünk, akkor aztán derék vitézek vagyunk. Nem messze innen van az a palota, amelyikben lakik az »ifjúság öregség nélkül és az élet halál nélkül«. Csakhogy azt sűrű sötét erdő veszi körül, ahol tömérdek sok vadállat van éjjel-nappal, ezek állanak őrt mellettök. Hogy ezekkel

harczra keljünk, az merő lehetetlenség; hogy pedig azon az erdőn át kell hatolnunk, az valóigaz. Tehát próbáljuk meg, ha tudunk, fölötte elnyargalni.

Két napi pihenés után ismét indulóban voltak, mire így szólt a ló, hosszú lélekzetet véve:

— Csatold fel a hevederemet, jó uram, olyan erősen, amint csak tudod. Ha azután felültél rám, tartsd magad erősen, kapaszkodjál bele a sörényembe is, a lábaidat pedig szorítsd a nyakamhoz, hogy engem ne akadályozz a repülésben.

Azzal fölemelkedett, megtette a próbát, és egy pillanat alatt az erdő tövében voltak.

— Uram, — mondá a ló, — éppen ebben az időben étetik a vadállatokat; össze vannak ott gyülekezve mind, most hát elmehetünk.

— Előre! — felelé a bátor királyfi, — a jó Isten megkönyörül rajtunk!

Ezzel fölrepültek s nemsokára megpillantották a palotát, amelyik úgy fénylett, hogy káprázott belé a szemök. Az erdő felett jártak, és éppen amint le akarnak ereszkedni a palota lépcsőjére, a ló egy fának a tetejét meg találta legyinteni a lábával, mire az egész erdő meglódult... az állatok üvölteni kezdtek és a szőrük minden szála fölborzolódott. A ló és gazdája gyorsan ereszkedtek; ha a palota egyik úrnője nem lett volna künn, hogy az erdő vadállatait megetesse, bizonyosan rosszul jártak volna.

Ez pedig nem bántotta őket csupamerő örömében, hogy egyszer magánál láthat testtől egy emberi lelket. Visszatartotta az állatokat, lecsendesítette s visszaküldte a helyökre őket. Ez a nő egy magas, karcsu, gyönyörű tündér volt; amint az ifjú hős meglátta, majd hogy kővé nem meredt bámulatában. Amint pedig a tündér ezt észrevette, szánakozott rajta és így szólt:

— Isten hozott, hős királyfi! Mit keresel te itt?

— Az ifjúságot öregség nélkül és az életet halál nélkül.

Aztán leszállt a lováról és belépett a palotába. Ott még két nőt talált, mind a ketten fiatalok voltak, néneji az előbbi tündérnek.

A királyfi azon kezdte, hogy megköszönte a tündérnek, hogy megszabadította a veszedelemtől, szép szavakat mondott a többieknek is. A tündér pedig testvére segítségével mellett jó vacsorát készített neki örömében, csupamerő aranyedényekben. A lóra is volt gondjuk: szabadjára hagyták, hogy ott legeljen, ahol a kedve tartja, a csallatok és ligetek bársonyos fűvén, vagy odább a virággazdag réten. Majd később megismertették a királyfit valamennyi vadállattal, hogy békében járhasa az erdőt és semmi bántódása ne legyen.

Gyorsan teltek a napok madárdal hallgatása és vidám csevegés között. A tündérek kérték a királyfit, hogy maradjon nálok, mivel

nekik — mint mondták — unalmas az élet így egyedül. A királyfi pedig nem mondatta kétszer, hanem az ajánlatot az olyan ember megelégedésével fogadta, aki megtalálta azt, amit keresett.

Lassacsán hozzászoktak egymáshoz. A tündéreknek elbeszélte a történetét, hogy mit szenvedt, míg hozzájuk eljuthatott. De most nem volt hiába a szenvedése, mert megkapta, amit kívánt, amiért a világra jött . . .

Rövid idő múlva feleségül vette a legifjabbik tündért, és élt boldogan. Házasságával engedelem adatott neki, hogy a vidéken barangolhasson szerteszét, amerre tetszik. Csupán csak egy völgytől óvták.

— Csak abba a völgybe be ne lépj, — mondták neki oda mutatva, — mert különben rosszúl jársz. Azt a völgyet Jaj-völgynek nevezik, s aki oda egyszer beteszi a lábát, annak igazán jaj! Az el van veszve.

A tündérek országában a királyfi hosszú időt töltött, a nélkül, hogy észrevette volna az idő folyását; mert mindig olyan fiatal maradt, amilyen akkor volt, mikor odaérkezett. Kedvére járta az erdőt, anélkül, hogy csak a feje is megfájult volna. Gyönyörködött az aranypalotában, élt nyugodtan és békében feleségével és annak testvéreivel; örült a virágok pompájának és az illatos, tiszta légnak . . . Sokszor ki is járt vadászni, s ilyenkor, amint fáradtan hazaérkezett, otthon szerető szóval fogadták.

Egy napon egy nyúlat kergetett; kétszer is rálőtt a nyilával, de nem talált. Bosszankodva utána futott és harmadszor is rálőtt, mire el is találta. Hanem a szerencsétlen nagysiettében a Jaj völgyébe ért.

Fogta a nyúlat és hazafelé indult. Egyszerre csak megszállta az apja és anyja után való vágyódás. Nem mert szólni a feleségének, sem a többieknek, de azok mindjárt kitalálták mégis abból a szomorúságból és nyugtalanságból, amit rajta láttak.

— Szerencsétlen! te a Jaj völgyében voltál! — mondták neki megrémülve.

— Hát biz az úgy volt, anélkül, hogy el akartam volna követni ezt a meggondolatlan-ságot. Valami erős vágy fészkelte be magát a szívembe. Elveszek a szülőim után való vágyódástól! De titeket sem tudlak elhagyni. Már sok év óta vagyok nálatok és soha nem volt panaszra okom. Szerettetek és én is szerettelek titeket viszont. Elmegyek tehát, hogy meglás-sam még egyszer szülőimet, és azután vissza fogok térni hozzátok megint, hogy soha többé el ne hagyjalak.

— Ne hagyj itt bennünket, kedves! A te szülőid több század év óta nem élnek már, és ha egyszer elmegy, attól félünk, soha nem fogsz visszatérni többé... Maradj nálunk, mert valami rossz sejtetem azt súgja nekünk, hogy életedet vesztet.

Sem a három nőnek, sem a lónak a kérése

nem bírta a szülők után való emésztő vágyat lecsillapítani.

Végre azt mondta a ló a királyfinak:

— Ha nem hallgatsz reám, uram: csak magadnak tulajdonítsd, ha valami baj ér. De mondok neked valamit. Ha a szavamat megfogadod, visszahozlak megint.

— Megfogadom hálás köszönettel, — szólt a királyfi, — hadd halljam!

— Mihelyt az apád palotájához érkezünk, leszállsz rólam, én pedig egyedül vissza fogok jönni, — feltéve, ha csak egy óráig is ott maradsz.

— Jól van, — mondta a királyfi.

Avval készüléshöz láttak, s mikor ezzel készen voltak, a királyfi könyek között megölelte a nőt sorban búcsúzóra, aztán elvágta... A nők sokáig sírva néztek utána.

Csakhamar odaérkeztek arra a helyre, ahol egykor a skorpió-boszorkány országa volt. Ott most városokat találtak, s az erdők helyén kalászosokat lengetett a szellő. Kérdezősködött ettől is, attól is a skorpió-boszorkány és annak lakása felől, s azt felelték neki, hogy az ő nagyapáik az ősnagyapáktól hallották, hogy ilyen balga meséket regéltek egykoron.

— Hogyan lehetséges ilyesmi? — kérde csodálkozva a királyfi. — Hiszen csak a mi napában mentem erre el!... És elbeszélte nekik mindent, a mit tudott.

Az emberek nevettek rajta, mint az olyanon, aki félrebeszél, vagy ébren álmodik. A ki-

rályfi pedig bosszúsan tovább lovagolt, anélkül, hogy tudomása lett volna arról, hogy a haja és a szakálla megőszült.

Amint a királyfi a harkály-tündér birodalmába ért, megint ugyanolyan változást látott és ugyanarra a kérdésre ugyanazt a feleletet kapta. Meg nem foghatá, hogyan mehetett végbe néhány esztendő alatt a föld színén, az ismert vidéken ilyenén változás. És újra bosszúsan lovagolt övig érő ősz szakállával tovább, és érezte, hogy kezdenek reszketni a lábai.

És elhagyván ezt a vidéket is, eljutott végre az apja országába. Mindenütt új emberek, új városok . . . Útja hosszában az egész környéknek is más az ábrázatja. Minden átalakulva, minden átváltozva . . . Semmire sem ismert rá a régiből . . . Végre eljutott a palotához, amelyikben született, amelyikben meglátta a jó Isten éltető napját.

Mikor itt leszállt, a ló megcsókolta a kezét és szólt ilyenképpen:

— Jó egészséget, uram! Én visszatérek oda, ahonnan jöttem. Ha te is visszakivánczol, hát ülj fel szaporán és visszarugtatunk.

— Járj szerencsésen, hűséges állatom! Reménylem, nemsokára én is visszatérek.

A ló erre nyilsebességgel elvágatott.

Mikor a királyfi a palotát roskadozóban s köröskörül dudvától fölverve látta, nagyot sóhajtott és könybe lábadt szemekkel visszaidézni iparkodott emlékezetébe e helynek egy-

kori fényét. Körüljárta háromszor is az omlatag ház belsejét; minden szobában, minden szögletben a múltat igyekezett a lelkében megvalósítani, hogy össze ne roskažjon a mulandóság szomorú képének látásán... Majd bement az istállóba is, amelyikben egykor az ő hűséges lovát találta; ott sem volt semmi,

csak a múlt emléke... Végre lenézett a pinchébe, melynek bejárata leszakadozott omladékokkal volt megtelve... Mulandóság, romlás mindenfelé!...

Erre is, arra is keresgélt — maga sem tudta, mit — térdig érő ősz szakállal; megnehezült szemhéjait már a kezeivel emelgette, és alig tudott már menni. Csak egy lábát

talált s fölemelte a fedelét. Akkor megszólalt egy hang a mély csendben:

— Üdvöz légy! Mert ha még tovább várattál volna magadra, elvesztem volna én is.

Akkor a halál, aki a ládában már egészen össze volt zsugorodva, rátette a királyfira a kezét, aki holtan rogyott össze és tüstént porrá vált.

A juhász és a sárkány.

Hol volt, hol nem volt, volt valahol a hegyek között egy juhász. Mikor a juhait legelteté, rendesen avval mulattatta magát, hogy elfújta a nótáit sortában a tilinkóján, s ha ezzel készen volt, hát kapta magát, végignyújtózott a földön a bársonyos fűben s elnézegette a kéklő eget, vagy a szálló felhőket, s ha evvel is megelégedett, akkor tekintetével a hegyeknek fordúlt, vagy a juhait szemlélgeté, vagy pedig a zöld fűben legelésző bogárkákat nézte.

Egy őszi napon, vagyis abban az időben, mikor a kigyók és egyéb csúszó-mászó teremtményei a jó Istennek a földbe aludni mennek: a juhász ismét ott heverészett a földön, könyökére támasztott fővel, és nézett lefelé egy alatta levő sziklára.

Egyszerre csak, nagy ámúlatára, egy csapat kigyót látott csúszni mindenfelől, s mind egy szálíg annak a sziklának tartott, amelyikre

éppen ráirányozta a tekintetét. Amint a kígyók odaértek a sziklához, mindegyik egy-egy ott termett fűszálat fogott a szájába, aztán megérintette azzal egy helyütt a sziklát, mire ez megnyílt és egyik kígyó a másik után eltűnt a sziklában. A juhász erre fölkel a földről, kevés időre a juhok legeltetését a kutyájára bízta, maga pedig megindult a szikla felé, gondolván magában:

— Már csak megnézem, micsoda fű az, és hova mentek a kígyók.

A juhász a fűvet, amiből maga is szakított, nem ismerte; de mikor avval a sziklát megérintette, hát az neki is egyszeribe kinyílt és belépett a nyíláson. Amint mögötte a láthatatlan kapu ismét bezárult, azon vette észre, hogy egy barlangban van, amelynek aranyból és ezüsből való falai szemképráztaóan ragyogtak. A barlang közepén nagy aranyasztal állott, ezen pedig karikára kunyorodva egy óriási öreg kígyó feküdt, az asztal körül pedig a földön a fia-kígyóknak megszámlálhatlan csapatja hevert. De olyan erősen aludt valamennyi, hogy egy sem mozdult, mikor a juhász bement.

A juhásznak tetszett a barlang, ameddig benne valami látnivaló volt. Hanem azután únni kezdte magát, eszébe jutott a nyája ott kinn, menni akart kifelé, miközben gondolta magában:

— Láttam, amit látni akartam; most ideje, hogy kimenjek.

De hogyan jusson ki? Hiszen a szikla bezáródott mögötte, mikor a barlangba belépett. Nem tudta ő keme, mitevő legyen, hogy a szikla kinyíljék megint, és így kénytelen volt türelmesen benn vesztegelni a barlangban.

— Ej! ha nem mehetek ki, hát legalább alszom, — mondá, s beburkolván magát a szürébe, leheredett a földre s elaludt.

Aludt, aludt, maga sem tudta meddig, s még tovább is aludt volna, ha valami zörgés és susogás föl nem ébreszti. Álmos szemmel amint szétnézett maga körül, először azt gondolta, hogy otthon alszik a saját kicsiny házikójában.

Mikor kitörülte a szemét, ott látta maga felett és maga körül a tündöklő falakat, az aranyasztalt, az asztalon az öreg kigyót, szanaszét pedig a tömérdek fia-kigyót, amelyek az aranyasztal körül vidáman csúsztak-másztak, ficzánkoltak, közbe-közbe kérdezgetve: »Ideje-e már?«

Az öreg kigyó csak hagyta őket beszélni egy darabig, míg végre fölemelve lassan a fejét, oda szólt nekik:

— Már ideje!

Ezt mondván az öreg kigyó, kinyújtotta karikába kunkorított testét, lemászott az asztalról a földre, s avval megindult a barlang bejárata felé. Valamennyi fia-kigyó utána fordult.

A juhászbojtár, amint ennek neszét vette, hasonlatosképpen nagyot nyújtózott, nagyot

A hova ők mennek, oda megyek én is.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ásított, aztán feltápászkodva, maga is ment a kigyók után, miközben gondolta magában:

— Ahova ők mennek, oda megyek én is.

Könnyű volt azt mondani: »Oda megyek én is.« De hogyan?

Az öreg kigyó érintésére a szikla megnyílt, és a kigyók a támadt nyíláson kicsuszszantak szépen egymásután. Mikor az utolsó kigyó is ottkinn volt, a juhász is ki akart menni, de a szikla bezáródott az orra előtt, és az öreg kigyó sziszegte süvöltő hangon:

— Emberke, te itt maradsz!

— Ej, hát mit csináljak én itt nálatok?

— mondta a juhász. — Nekem semmi keresni valóm sincs nálatok, és nem is alhatom folyvást. Ereszsz ki, úgyis ottkinn van a juhom a legelőn, odahaza meg egy gonosz asszony, aki majd jól megagyabugyál, ha annak idejében otthon nem leszek. Kérlek, ereszsz ki!

— Hohó, komé! nem addig van a! Te innen nem mehetsz el addig, míg háromszoros hitet le nem tettél, hogy senkinek sem szólsz arról, hol voltál és hogy jöttél ide, — sziszegte a kigyó.

Mit tehetett a szegény juhász? Letette a háromszoros hitet, csak hogy kimehessen.

— Ha az esküt nem tartod meg, jaj lesz a te árva fejednek! — fenyegetőzött az öreg kigyó, amint a juhászt kieresztette.

Mikor kinn volt és széttekintett, majd hogy sóbálványnyá nem vált bámúlatában azon

a nagy változáson, amit odakinn talált. A szegény juhásznak csak úgy reszkettek a térdei az ijedségtől, látván, hogy az évszak egészen átváltozott: az ősz helyett tavasz lett.

— Óh én szerencsétlen klapecz! Mit tettem, hogy a telet bent a sziklában átaludtam? Hol találok most már a juhaimra? És mit fog az én feleségem mondani? — jajveszékelt a szegény juhász, amint szomorúan hazafelé ballagott.

Messziről meglátta a feleségét; éppen künn motoszkált a kunyhó körül. A szemrehányására, a szapora pattogására szegény feje még nem volt elkészülve, hogy mit is fog mondani: hát elrejtőzött a hodályban. Amint ott ül és kukucskál kifelé, látja, hogy egy idegen ember szegődött a feleségéhez, és hallja, hogy az idegen ember azt kérdezte tőle, hogy az a semmirekellő ura csakugyan most sem tért még vissza?

Az asszony elkezdett sírni és újra elbeszélte, hogy egy őszi napon az ura a juhokat kihajtotta a legelőre s attól fogvást nyoma veszett, nem tért többé vissza. A kutyája a juhokat szépen hazahozta.

— Jaj! de őt, az én juhászomat, a farkasok bizonyosan felfalták, vagy talán a hegyi manók darabokra tépték, — jajgatott az asszony.

— Ne sírj! — kiáltott neki a juhász a hodályból. — Még életben vagyok, a farkasok nem faltak fel, a hegyi manók sem téptek da-

rabokra . . . Én az egész telet itt a hodályban aludtam át.

Mihelyt a felesége meghallotta a szavát, azonnal felhagyott a sírással és elkezdte szidni.

— Hogy a mennykő üssön meg, te renyhe semmirekellő! Hát cselekszik ilyesmit jóra való ember, egy rendes juhász? . . . A henye naplopó a juhait a jó Istennek ajánlja, maga pedig befekszik a hodályba és általaluszszza a telet kigyók módjára! Ez borzasztó! . . .

A juhász úgy magában igazat adott a feleségének. Mivel pedig nem merete elárulni, ami vele történt, hát hallgatott és meg se moczczant a szegény. De az idegen azt mondta az asszonynak, hogy hazudik az ura: nem aludt az a hodályban, hanem valahol másutt volt, s ha megmondja neki a pásztor, hogy hol járt, akkor annyi pénzt ad neki, amennyit egy csomóba soha életében még nem látott.

Erre az asszony rémségesen megharagudott az urára, hogy hazugsággal őt megcsalta, hogy bolonddá tartja, s most aztán erőnek erejével ki akarta sütni a valót, hogy hol volt. Hanem az idegen csitította s elküldte az asszonyt, jó pénzt ígért neki, hogy lecsendesüljön. Azon igyekezett, hogy a téli alvónak kicsikarja a titkát.

Ahogy az asszony elment, az idegen is eltűnt; de már a másik pillanatban a juhász előtt ott állott a varázsló a Kárpátokból. A juhász megismerte őt a három szeméről, amiket az effajta varázsló a fején visel. Ez

a kárpáti varázsló hatalmas egy kisértet volt; külsejét tetszés szerint tudta változtatni, s aki ellenszegült neki, azt tüstént kossá változtatta.

A juhász szörnyen megijedt; a varázsló előtt még nagyobb félelmet érzett, mint a felesége előtt. A varázsló megkérdezte aztán tőle: hol volt és mit látott? A juhász meg-rázkódott erre a kérdésre. Szörnyen félt az öreg kigyótól, meg az esküszegéstől is, de még jobban a háromszemű varázslótól.

Amint most a varázsló három szikrázó szemével merőn ránézett s iszonyatos hangjával harmadszor kérdé, hol volt és mit látott, és amint az előtte szemlátomást és hirtelen mind nagyobbra és nagyobbra nőtt: a szerencsétlen juhász egyszerre megfeledkezett esküvéséről. Megvallotta egész tisztára: hol volt és mi módon jutott be a sziklába.

— Jól van! — szólt a varázsló; — most gyere velem és mutasd meg azt a sziklát, meg azt a füvet.

A juhász akarva nem akarva, kénytelen volt menni.

Mikor odaértek a sziklához, a juhász le-szakított egy fűszálat és rátette a sziklára. S íme, a szikla tüstént kinyílt. Hanem a varázsló nem akarta, hogy a juhász bemenjen, sem pedig ő maga nem mozdult odább, hanem fogta magát, elővett egy vaskos könyvet és elkezdett abból fenszóval olvasni, vagyis ráolvasni. A juhász se holt, se eleven nem volt a nagy félelemnek miúta.

Ekkor egyszerre megrengett a föld. A sziklából sziszegés és sípolás hallatszott, azután pedig nagy lihegés közt, csörtetve kijött egy óriási sárkány, amivé az öreg kigyó változott. A sárkány tüzet okádott, roppant nagy fejét ide-oda mozgatva, a farkával pedig jobbra-balra csapkodott a szörnyeteg olyan erővel, hogy ha egy fát ért a csapása, az menten összetörve zuhant a földre.

— Vesd a nyakába a kötőféket! — parancsolá a varázsló, mialatt odanyújtott a juhásznak hirtelen valami kantárféket, a nélkül, hogy a szemét a könyvből kivenné.

A juhász elvette a kantárt, de nem mert a sárkányhoz közeledni; csak mikor másodszor és harmadszor is ráripakodott a varázsló, akkor volt nagy húzavonával hajlandó engedelmeskedni. De ah, hogyan ment az a kantár-vetés a szegény juhásznak! Mert hát a sárkány nem állt ám meg egy helyben, hanem forgott, keringett, mint az ördögmotóla, s a szegény juhász egyszerre csak azon vette magát észre, hogy odafent ül a sárkány hátán és hogy fölemelkedett szédítő sebességgel. Ebben a pillanatban szuroksötét lett; csak a tűz, mely a sárkánynak a torkából meg a szeméből lövelt kifelé, világított egy kissé az úton. A föld reszketett, kövek és szikladarabok hengeregettek alá a hegyekről a völgyekbe. Dühösen csapkodott a sárkány a farkával mindenfelé, s a bikk- és fenyőfák, amiket megcsapni talált, vesszómódjára törtek szét, s annyi vizet ontott

lefelé, hogy a hegyekről csak úgy zuhogott le, mintha a Vág öntötte volna . . . Ez valami iszonyatos, borzalmas volt; a juhász már se holt, se eleven nem volt.

De lassanként csillapodni kezdett a sárkány dühe: nem csapkodott már a farkával, nem ontott vizet, tüzet sem okádott már. A juhász kissé eszméletre tért megint, és azt hitte, hogy a sárkány most már leereszkedik. Hanem bizony esze ágában sem volt neki ilyesmi; sőt inkább, keményebben akarta megbüntetni a szegény juhászt. Magasabbra és mind magasabbra emelkedett a sárkány a levegőben, folyton erősebben. Azután mindig még tovább emelkedett, mire a juhásznak az óriási hegyek és erdők csak amolyan hangyabolyoknak tetszének, és midőn a juhász már napnál, csillagnál és felhőnél egyebet semmit nem látott, a sárkány ott lebegett vele egy helyben.

— Oh, én édes Istenem, mit csináljak? Itt függök most én a levegőben. Ha leugrom, agyonütöm magamat, föl az égbe nem repülhetek, — jajgatott a juhász és elkezdett keservesen sírni.

A sárkány e közben meg se moczcant.

— Oh sárkány, te nagyhatalmú úr, könyörülj rajtam! — rimázkodott a szegény juhász. — Szállj le a földre velem! Egész életemben nem foglak többé megharagítani.

A kő is meglágyult volna a szegény ördög rimázkodásán; a sárkány lihegett és taj-

tékot hányt tovább, de nem mozdult ki a helyéből.

Akkor egyszerre pacsirta-dal ütötte meg a juhász fülét. Nagy volt az ő szívbeli öröme . . . S ez az öröm még nagyobbra nőtt, amint látta, hogy a pacsirta mindjobban közeledik hozzá, s midőn az éppen fölötte lebegett, a juhász elkezdett rimánkodni neki:

— Oh pacsirta, te Isten madárkája, kérlek téged, szállj el az égi atyához és panaszold el neki az én nagy bajomat! Mondd meg neki, hogy igen szépen üdvözöltetem, és segítségért esedezem hozzá!

A pacsirta elszállott az égi atyához és előadta neki a juhász kérését. És az égi atya megszánta a szegény ördögöt, ráírt valamit aranyos írással egy nyirfalevélre, a levelet beletette a pacsirta csőrébe s meghagyta neki, hogy ejtse le azt a sárkány fejére.

A pacsirta azzal visszaszállt megint s a levelet, amelyik aranybetűkkel vala megírva, leejtette a sárkány fejére, s abban a pillanatban leszállt a sárkány a juhászszal a földre. A rémítő sebes szállásba egészen beleszedült.

Mikor a juhász észére tért, azon vette magát észre, hogy a viskója közelében áll . . .

Látta a Dunaj kutyáját, amint az a juhokat legelteté; meghallotta a könyörgésre csendítő kis harang szavát, s eszébe jutván az ő hajmeresztő esete, térdre borúlt és hálát adott az egek urának, hogy lejutott a

magasságból a földre megint, és megfogadta szentül, hogy kigyók után nem leselkedik ezentúl soha.

Az öreg királyné meg a parasztleány.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy királynő. Valamikor szép volt, mikoron még virágjában volt. Régen túl volt már a húszon, túl bizony már a negyvenen is, vagy talán még egyszerre akkora idős volt. Régen elhervadtak piros arcának a rózsái, oda voltak szép fehér fogai, dér lepte be aranyszín haját és picziny sima kezecskéin is barázdákat szántott az idő. A háta kegyetlen mód meg volt görbülve s az aggyöngeségtől nem bírt sem járni, sem állani, legfeljebb csak feküdni tudott.

Hanem azért mindamellet nem volt kedve meghalni. Nagyon szeretett volna még egyszer megfiatalodni s olyan friss, olyan vigkedvű és olyan szép lenni, mint amilyen tizennyolcz esztendőskorában volt.

— Oh, — szóla magához bánatos hangon, — hogy eljár az idő! Hej, ha még egyszer fiatal lehetnék! Ha az én keresztanyámnak, a kedves Adelinde tündérnek, eszébe jutnék, és ismét fiatallá és széppé tenne!

Az öreg királynő óhajtása csakugyan eljutott a tündér fülébe. Elment öreg keresztleányához és így szólt:

— Óhajtásod teljesülhet. Csak utána kell nézni egy fiatal személy után, aki az ő ifjúságát és szegénységét a te korod fogyatkozásai-
val, a te magas rangoddal, annak minden gazdagságával, minden kincseivel, ékszereivel és gyémántjaival együtt hajlandó fölcserélni. Ilyen bolondos teremtés csak talán akad az asszonyok között, vagy éppen a leányok között is.

— Csak kövess el mindent, jó keresztanyám, — mondá a királynő síránkozva. — Ami engem illet, én szívesen odaadom, amim van, az elvesztett ifjúságért és szépségért.

— Na, ami tőlem telik, megteszek mindent, — szólt megnyugtatólag a tündér és eltűnt, hogy alkalmas, a cserére hajlandó személy után lásson.

És bizony volt elég fiatal és szép leány, egészséges koldúsnő is, ki szeretett volna királynő lenni; mert a legalacsonyabb rangú rendszeren a legmagasabb polczra végyódik. Hanem mikor meglátták a királynőt a maga némbeli valóságában: elment a kedvök a cserétől s legott észretértek. Szépen megköszönték az ilyen cserét.

— Mit ér a sok finom eledel és ital, minek a pénz és vagyon hatalom, fény és pompa, — gondolták — ha az ember mindannak már nem veheti hasznát! Jobb az egészséges fog meg egy darab száraz kenyér, mint a rossz fog és a jó ételek megemésztésére alkalmatlan gyomor.

Végre, hosszas keresés után, talált a tün-

dér egy jókedvű, szegény parasztleányt, aki ifjúságot és szépséget hajlandó volt odaadni magas állásért, rangért és fényért — meggondolatlanul. Az együgyü Rózsika abban a balhiedelemben volt, hogy az az igazi boldog élet, ha gazdag, igen gazdag az ember; ha tejben, vajban fürdik és azt teheti, amit akar. Így gondolkodnak persze sokan olyanok is, akik nem faluból valók. Hát Rózsika hogyné gondolkodott volna így!

A csere megtörtént. Azonnal megsápadt a leány élénk piros arcza, finom sima bőre ránczossá vált, feje erőtlenül biczegett a nyakán, fogai inogtak, a haja hófehér és Rózsika maga mogorva, zsörtölődő, mordkedvű öreg lett. A tündér kinyitott egy skatulyát, a melyből varázs-szóra egy csapat cseléd ugrott elő; eleinte alig voltak nagyobbak egy aranyos cserebűlynél, de egyszerre csak nagyhirtelenséggel, míg hármat olvas az ember, akkorák lettek, mint más szolgák, és nagy tisztelettel várták új úrnőjük intését.

Az átváltozott királynő először is pompás ebédet parancsolt s az egykori parasztleányzó két szolgával vezetteté magát az asztalhoz, mert a maga erejéből oda menni nem tudott. De nem izlett neki a pompás ebéd: undor fogta el a finom ételek láttára, az asztali muzsika pedig egészen elbódította a vénségtől meggyengült fejét; úgy köhögött, hogy a feje majd szét szakadt, és mikor a nagy fali tükörben magát meglátta, majd halálra ijedt önnönmagától.

Olyan szerencsétlennek érezte magát!

És az előbbeni királynő sem érezte kellemsen magát. Ő hozzá volt szokva a hatalomhoz, a fényhez és hódolathoz, s mindezt most nélkülözte. Mert az ifjúsággal Rózsika durva ruháit és kérges czipőjét is megkapta, s az őrség őt, a parasztleányt, semmibe se vette, sőt nem egyszer még a palota lépcsőjénél sem akarta megtúrni.

Ilyenkor aztán a szégyentől és a haragtól keserves sírásra fakadt.

Az előbbeni parasztleány csakhamar azt vette észre, hogy az igazi királynőnek nem igen van ínyére az alakváltozás, valamint hogy magának sem látta jó renden a szénáját, mert se-hogy sem volt megelégedve az új állapotával.

— Királyné asszonyom, mondá Rózsika — úgy látom én, hogy nem valami nagyon tetszik a mostani állapota. De meg én sem vagyok a magaméval megelégedve. Ha akarja királyné asszonyom, hát visszacseréljük magunkat; kiki maradjon meg a maga állapotában.

A királynő, aki csakugyan rosszul érezte magát a mostani mivoltában, kapva kapott a jó alkalmon. Rögtön előhívta Adelinde tündért, aki mind a kettőjüket megint visszacserélte, s kiki azzá lett ismét, ami előbb volt.

Ámde az ember különös anyagból van gyúrva. Így se jó, úgy se jó, — nem jó nekik semmi. Sokan nem is tudják, mit akarnak és mi üdvös nekik... mindig elégedetlenek maradnak.

Így volt itt is. Alighogy megesett a csere,

mind a ketten megbánták. — És — akár hiszi el valaki akár nem — a tündérhez járútlak megint azzal a kéréssel, hogy még egyszer változtassa át őket: a királynő ismét parasztleány, ez pedig ismét királynő akart lenni.

Hanem a tündér úgy vélekedett, hogy a bolondok maguk sem tudják, mit akarnak, és hogy az ilyen varázslást egyszerűen többet nem lehet kérni. Az öreg királynő, aki most másodízben még alig tudta meg, milyen ifjú az ifjúság, milyen szép a szépség, milyen jó az egészség: nem tudott többé vigasztalást találni. Állapota elviselhetetlenné vált. Senkinek sem volt most már nála az udvarban egy jó órája. Még néhány hónapig panaszkodott, siránkozott, szitkozódott és gyötrődött, — azután meghalt.

És ez jó volt úgy magára, valamint az udvarra való nézve.

Rózsika pedig ismét vidám és jókedvű volt, mihelyt átlépte az otthon küszöbét. Ő az ő barna kenyere és jó teje mellett sokkal jobban érezte magát, mint a királyi asztal legpompásabb és legritkább ételén.

Egy ünnepnapon éppen javában játszott künn a virágos réten, egy tiszta vizű patak partján, mikor meghallotta, hogy az öreg királynő meghalt. Erre még vidámabb és elégedettebb lett és mondá magában:

— Oh, milyen jó, hogy a tündér nem hallgatta meg az én ostoba kívánságomat! Én csakugyan nagyon esztelen voltam! Az öreg már halott, én pedig még élek, ehetem, ihatom,

dolgozhatom és alhatom, dalolhatok és szökdé-
 cselhetek, nem lóg a fogam és az ujjam nem fáj,
 és János az uram lesz bizonyosan, mihelyt né-
 hány tallérocskát kis gazdaságunk megkezdé-
 sére megtakaríthatunk.

És Jánosnak mindjárt melegében meg is
 mondotta volna, amit éppen gondolt és remélt;
 de most nem lehetett. Mikor János a vidáman
 mulatozók között feléje közeledett, Rózsika
 halkkal oda szólt neki:

— János, légy itt ilyen tájban a bodzabo-
 kor mellett! Tudom, nem bánod meg.

Miért is nem volt ott idejében János a
 bodzabokor mögött, hogy meghallhatta volna,
 amit Rózsika gondolt, akart és remélt! Hiszen
 neki az lett volna jó, ha már holnap történt
 volna meg a lakodalom.

És a következő nap alkonyatán ott várt
 ismét Rózsika a bodzabokor mögött Jánosra.
 De ő helyette egyszerre csak a tündér állt előtte
 s így szólt:

— No, az már aztán tetszik nekem, hogy
 olyan hamar eszedre tértél. Ami a te házas-
 ságbeli gondolataidat illeti, hát én segítségedre
 járhatok neked abban, hogy vágyaid előbb tel-
 jesedésbe menjenek, mint gondolod. Tudod-e,
 mit? Én egy gazdag embert szerzek neked,
 aki mellett semmiben sem lesz fogyatkozásod.
 Lesz az asztalon mindennap hal, pecsenye, bor
 bőven; lesz inasod és szolgaleányod, kocsid
 és lovad, minden kényelem és pompa megszűn
 a számodra.

Rózsika egy pillanatig sem gondolkodott, hanem azt mondta:

— Nagyon köszönöm, jóságos tündér! De most már kissé okosabb lettem és tudom, hogy megelégedés és boldogság, munka és egészség mellett, gyakrabban található a legkisebb kunyhóban, mint a palotában. Én megmaradok János mellett, aki engem igazán szeret, és mihelyt — talán nemsokára már — egy pár tallérra

— Elég, leányom! — szakította félbe a tündér, — te egészen úgy beszélsz, amint óhajtottam és vártam tőled. Rang és fény ritkán adják meg az igazi boldogságot; kiki magához hasonlót válaszszon társúl. Te, úgy hiszem, a te Jánosoddal munka és szorgalom mellett megelégedett, békés életet fogsz élni. Hanem hát minden kezdet nehéz, és hogy nektek könnyebben essék: nesze gazdaságtok megkezdésére ez a száz darab arany. Nem adok többet neked, amit ugyan könnyen tehetnék. Fordítsátok jóra s rendezkedjete be. Aztán szerezzetek. Amit az ember maga szerez, az több örömet okoz, mint ami az égből esik alá.

Adeline tündér a bámuló Rózsikának az aranyat a kezébe nyomta, s mikor Rózsika meg akarta köszönni, a tündér már eltűnt.

Azzal a leány nagyboldogan futott Jánoshoz egyenesen és tanakodtak rajta, miként használják fel okosan azt a rengeteg sok pénzt. Vettek egy szép kis házat kerttel együtt, egy lovacskát meg tehénkét, aztán meg aprómar-

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Nesze gazdaságtok megkezdésére ez a száz darab arany!

hát, azonfelül pár hold szántóföldet, dolgoztak szorgalmasan, félték istent és jómódú emberek lettek. Így aztán még sokaknak visszaadhatták a faluban a vett jótéteményt. És éltek megelégedve és boldogan és talán még most is élnek, ha meg nem haltak.

Iván czárevics és Bulat, a derék ficzkó.

Volt egyszer egy czár, Tódor volt a neve, annak volt egy fia, azt meg Ivánnak hívták. Mikor a czárevics sühederkorába lépett, az apja jó tanítókat rendelt mellé, hogy mindenféle lovaghoz illő mesterségekre megtanítsák.

Mikor aztán Iván egészen fölcseperedett, arra kérte az apját, engedje meg neki, hogy beútzhasson más országokat, hogy embereket lásson és magát is megmutathassa. Tódor czár teljesítette a fia kérését, hanem egyúttal a lelkére kötötte, hogy a külső országokban mutassa meg ügyességét és szerezzen becsületet úgy a maga, mint a czár nevének.

Erre bement Iván a czári istállókba, hogy magának [egy jó lovat kiválasszon, olyant, amelyikre ráteheti a kezét anélkül, hogy előtte meglapúlna, mivel ő csak ilyennek veheti hasznát. Végigjárta sortában valamennyi lóállást, de kedvére való állatot nem talált, mire az istállókot otthagya nagyboszúsan. Aztán fogta a nyilát és kiment a szabadba, hogy ott eloszlassa a haragját.

Amint a mezőkön barangolt, meglátott a levegőben egy hattyút. Rögtön neki feszítette az íjját és rálőtt a szegény hattyúra, de nem talált és a nyíl eltűnt szemei elől. Iván cárevics ekkor nagyon elszomorodék, hogy kedves nyilát elvesztette. Kereste a mezőn mindenfelé, de bizony nem találta.

Mentében egy kis dombhoz ért és egyszerre csak emberi szó ütötte meg a fülét:

— Ide, ide, Iván cárevics!

Iván nem győzött csodálkozni, hogy kiáltást hall, de senkit sem lát. A kiáltás újra ismétlődött. Iván megindult hát a hang után és egy dombon egy házat, azon kis vasrostélyos ablakot vett észre, az ablak mellett pedig egy embert pillantott meg, aki ugyancsak integetett neki a kezével. Mikor Iván közelebb lépett, így szólt az ismeretlen:

— Min búslakodol, jó Iván?

— Hogyne búslakodnám, — felelé a cárevics, — mikor a legkedvesebb nyilamat elvesztettem és sehol sem találom. Aztán meg az is szomorít, hogy nem tudok egy kedvemre való lovat találni.

— Óh, hiszen ha csak az a baj; azon segíthetni, — mondta neki a becsukott ember. — Én kerítek neked egy jó lovat, meg a nyiladat is visszaadom, mert az iderepült be hozzám. De mit adsz te nekem érte?

— Mindent adok, amit csak kívánsz, — felelte Iván cárevics, — ha egy jó lovat kerítesz nekem és visszaadod a nyilamat.

— Én semmi egyebet nem kívánok tőled, csak hogy szabadíts ki innen.

— Hát ki csukott téged ide be? — kérde a cszarevics.

— Apád vetett itt börtönre. Rabló voltam, de máskülönben derék ficzkó; azért »Bulat, a derék ficzkó« az én becsületes nevem. Apád nagyon haragudott rám és megparancsolta, hogy fogjanak el és hozzanak ide ebbe a börtönbe. Itt ülök én már harminczhárom esztendő óta.

— Hallod-e Bulat, én derék ficzkóm, — mondá a cszarevics, — én téged apám engedelme nélkül nem szabadíthatlak ki, mert ha ő azt megtudná, majd lenne nekem ne-mulass.

— Attól ne félj — szólta Bulat; — apád abból semmit sem fog megtudni; mihelyt innen kiszabadítasz, nyomban megyek más országba.

— Jól van, — mondá Iván — hát szabadon bocsátlak, csak add vissza a nyilamat és mondd meg, hol teszek a háti lóra szert?

— Menj ki a szabad mezőre, ott látni fogsz három tölgyfát és közöttük a földön egy vasajtót rézkarikával; ezalatt az ajtó alatt van egy istálló és abban, tizenkét vasajtó és tizenkét aczéllakat mögött, egy jó háti ló. Menj oda, emeld föl az ajtót, verd le a tizenkét lakatot és nyisd ki a tizenkét ajtót. Olyan lovad lesz, amilyent keresel; aztán rajta gyere ide hozzám megint és akkor visszaadom a nyiladat, te pedig elbocsátasz innen engem.

Amint Iván ezt meghallotta, rögtön indult a három tölgyfa keresésére a szabad mezőn és megtalálta a rézkarikás vasajtót. Azzal megragadta és fölemelte, azután leverte a tizenkét lakatot, kinyitotta a tizenkét ajtót és bement az istállóba, ahol egy jó lovat meg egy lovagi fegyverzetet talált.

Iván rátette a kezét a lóra és a ló nem görnyedt meg, sőt inkább annál peczkesebben állt. Amint az állat lovagot érzett maga mellett, elkezdett hangosan nyeríteni, aztán térdre ereszkedett Iván czárevics előtt és szépen engedte magát megnyergelni. A czárevics fogta a buzogányt és a pалlost, kivezette a jó állatot az istállóból, felült a cserkesz-nyeregbe s a selyemmel kivarrt kantárszárát a kezébe fogta. Erre nekibuzdult a lovag, de meg az állat is . . . mindakettőjüket elfogta a repülés vágya. A ló nem is a földön járt, hanem a föld felett . . . úgy ment, mint a szél, az álló erdő fölött és a szálló felhők alatt. Egyszerre ott termett Iván Bulatnál és mondta neki:

— No most már add vissza a nyilatmat Bulat, én derék ficzkóm! Azután kiszabadítlak a börtönből.

Bulat odaadta neki a nyilat tüstént, és Iván legott kiszabadította őt a börtönből.

— Köszönöm, Iván czárevics, hogy kiszabadítottál a fogságomból. Meg fogom én ezt neked szolgálni, mihelyt bajba kerülsz. Ha szükséged lesz reám, csak így szólj: »Hol az én Bulatom, a derék ficzkóm?« Tüstént ott ter-

mek előtted és minden bajodbau hű szolgád leszek.

Ezt mondván, elkiáltotta magát:

»Sivka burka, ízibe
Gyer a gazdád elibe!«

Hát egyszerre ott áll Bulat, a derék ficzkó előtt egy másik ló nyergestül, kantáros-túl. Bulat erre megvakarta magának az egyik füle tövét, hát ott volt előtte egy asztal, enni-és innivalókkal, még a jó czárevicset is megtraktálta belőle; azután pedig megvakarta a másik füle tövét: ekkor meg olyan szép ifjává változott át, hogy ki sem lehet azt mondani. Akkor azután föl pattant Bulat a lovára és mondá: »Élj szerencsésen, Iván czárevics!« S azzal elvágatott.

Iván is felvetette magát a lovára és hazament. De még meg se melegedett jóformán, búcsút vett apjától, és szolgájától kísérve, útnak indúlt messze országokba.

Igy mentek, mendégéltek egy ideig és elértek egy szép, de igen meleg napon egy erdőbe. Iván czárevics megszomjazott. Kerestek hát az erdőben vizet; de hiába, nem találtak egy kortynyit sem. Végre hosszú fáradozás után szemökbe ötlött egy mély kút, a melyben forrásvíz buzogott. Ekkor azt mondta Iván czárevics a szolgájának:

— Menj le ebbe a kutba s hozz nekem vizet; majd zsineget kötök a derekadra s tartani foglak, hogy bele ne fúlj.

— Nem, Iván czárevics, — mondá a szolgál, — én jóval nehezebb vagyok náladnál, te engem nem birsch megtartani. Jobb volna, ha te mennél le; én megbírlak téged tartani.

Iván megfogadta a szolgál szavát és lebozsátkozott a kútba. Mikor aztán kielégítette a szomját, parancsolta a szolgának, hogy most már húzza föl a mélységből. Hanem a ravasz szolgál azt felelte:

— Biz én ki nem húzlak mindaddig, míg nekem egy saját kezeddal írott bizonyítványt nem állítasz ki arról, hogy te az én szolgálom vagy és én a te urad vagyok; hogy engem tehát Iván czárevicsnek hínak. Ha nincs kedved hozzá, hát akkor én téged a kútba fulasztalak.

— Kedves gondviselőm, — kiáltott Iván — ne ölj a vízbe, hanem húzz ki! Én ki fogom neked adni írásban, hogy te az én uram vagy, én pedig a te szolgálom vagyok.

— Hohó! olyan könnyen nem hiszek ám neked! Esküvel erősítsd meg ígéretedet.

— No, hát esküszöm neked Istenre, hogy olyan bizonyítványt fogok kiállítani.

Erre aztán kihúzta a hűtelen szolgál az urát, és Iván czárevics kiállította neki a bizonyítványt. Mikor ez megvolt, levetette a ruháját, odaadta a szolgának, ő pedig fölvette magára a szolgál ruháját. Azzal tovább folytatták útjokat. Nehány nap múlva eljutottak Panthui országába.

Amint az ország királya híret vette Iván czárevics megérkezésének, barátságosan elejbe

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Kihúzta a hűtelen szolga az urát.

ment, de természetesen az ál-czárevicset fogadá az igazi czárevics helyett. Nagy szívességgel karonfogta, bevezette a szobáiba, a saját asztalához ültette s ettek, ittak és elbeszélgettek, eltréfálóztak kettecskén. Egyszer aztán kérdezte a király:

— Iván czárevics, mondd csak, hát miért is jöttél te voltaképpen az én országomba?

Az ál-czárevics azt felelte erre:

— Kegyes király uram, hát én bizony hozzád azért jöttem, hogy leányodat, a szép Ceria hercegnőt megkérjem magamnak feleségül.

— Örömmel odaadom a leányomat neked feleségül, — szólt Panthui.

Erre aztán az ál-czárevics előhozta úgy mellesleg, hogy útazása alatt a szolgája sok bosszúságot okozott neki, minélfogva azt kívánta, hogy őt büntetésképpen a konyhában közönséges munkára alkalmazzák. A király eleget tett ennek a kívánságnak, s az igazi czárevics-csel csakugyan alsórendű munkát végeztettek a konyhában, míg a csalárd szolga azalatt a királylyal mulatozott és a királyleány hajlandóságát megnyerni igyekezett.

Egyszerre csak hírül hozták Panthui királynak, hogy ellenséges csapat áll betörőben országa határán, hogy megfoszszák a birodalmától, őt magát pedig foglyúl ejtsék. Panthui meg volt rémülve. De csakhamar bátorítást talált abban a tudatban, hogy jövődöbeli veje ura majd megmutatja vitéz virtusát. Mondta is mindjárt az ál-czárevicsnek:

— Kedves jövendőbeli vőm-uram, ellenséges sereg tört országom határára; ha elűzöd ezt az ellenséget, akkor neked adom a leányomat.

Az ál-czárevics azt felelte erre:

— Megteszem, de csak éjszaka, mivel nappal nekem nincs a csatában szerencsém.

Mihelyt este lett és a palotában mindenki nyugalomra tért, az ál-czárevics azonnal lement az udvarba, előszólította az igazi Ivánt és azt mondta neki:

— Iván czárevics, ne haragudjál, hogy a helyedre léptem. Feledj el mindent és tégy meg nekem egy nagy szolgálatot: üzd ki az ellenséget az országból.

— Jól van! mondta az igazi czárevics. — menj és feküdjél le, majd elintézem én a dolgot.

Az ál-czárevics erre el is ment és szépen lefeküdt, Iván pedig ottkinn elkiáltotta magát:

— Hol van Bulat, a derék ficzkó?

Bulat, a derék ficzkó, tüstént ott termett előtte és kérdé:

— Mit kívánsz, uram? Mi a bajod? Csak ki vele szaporán!

Avval elmondta Iván neki a baját. És Bulát, a derék ficzkó, legott fölnyergelte Ivánnak a lovát, fölvétette vele a fegyverzetét, aztán ottkinn elkiáltotta magát:

»Sivka burka, ízibe
Állj a gazdád elibe!«

A lova ott volt abban a pillanatban, és úgy toporzékolt, hogy a föld rengett belé; füleiből forró gőz lövelt és orrikaiból lángok csaptak ki. Majd egyszerre mozdulatlanul megállott gazdája intésére, aki ekkor rávetette magát és Iván is felkapott a maga lovára s azzal elvágattak.

Ez időtájt Ceria királykisasszony még nem aludt, hanem ott ült látatlanul a nyitott ablaknál; tisztára kihallgatott mindent, amit Iván csárevics az ő szolgájával, azután meg Bulat-tal, a derék ficzkóval, beszélt.

Mikor az igazi Iván és a kísérője az ellenséges sereg közelében voltak, azt mondta Bulat a csárevicsnek:

— Üss te jobbfelől az ellenségre, magam pedig balfelől fogom majd megrohanni.

És közbe vágtek a nagyszámú ellenségnek és varázslovaikkal agyongázoltattak mindenkit, aki csak az útjukba került. Egy óra alatt sok ezer ember hevert holtan és sebesülten a földön. Az ellenséges király seregének csekély maradványával futott országába, Iván csárevics pedig az ő vitéz bajtársával, Bulat-tal, visszafordult Panthui király palotájába, lenyergelte a lovát, bevezette az istállóba s jó ropogós búzát adott enni. Aztán elbúcsúzott Bulat-tól, a derék ficzkótól, bement a konyhába s lefeküdt.

Panthui király korán reggel kiállott palotája erkélyére s áttekintette a vidéket, ahol tegnap még az ellenséges sereg tanyázott.

Amint látta, hogy az ellenség nincs már ott, magához hivatta az ál-czárevicset és megköszönte neki országa megszabadítását. Azonfelül gazdagon meg is ajándékozta és megígérte, hogy a lakodalmat mielőbb meg fogják tartani.

De néhány hét elmúta után az előbbeni ellenséges király egy új, még sokkalta nagyobb sereggel indult szomszédja országába és megszállotta Panthui fővárosát. Nagy szorongattatása közepett a király ismét az ál-czárevicshez folyamodott, mondván:

— Kedves Iván barátom, szabadíts meg ettől a gonosz szomszédtól, kergesd ki ezt az új sereget is országomból. Ha ezt megteszed, neked adom a leányomat haladék nélkül.

A »kedves Iván« azt felelte rá:

— Hát én ezt megcselekszem most is szívesen, jó uram; de csak éjszaka és nem nappal, mert engem nappal kerül a szerencse.

Amint beállott az éjszaka és minden nyugalomra tért, az ál-czárevics lement a tágas udvarra, fölkereste az igazi czárevicset és így szóla hozzá:

— Ne gondolj, jó Iván, arra a csúnya tette, amit rajtad elkövettem; ne haragudjál rám, hogy a helyedet elfoglaltam. Tedd meg azt a szívességet: kergesd ki még egyszer az ellenséget ebből az országból.

Iván czárevics azt mondta:

— Jól van! Menj és feküdjél le, nyugodtan alhatol. Nyélbe ütöm jonna a dolgot.

Erre az ál-czárevics elment és lefeküdt. Iván czárevics pedig így szólt:

— Ah, hol van az én Bulatom, az én derék ficzkóm?

Alighogy ezt kimondotta, hát ott termett előtte a derék Bulat és szólt:

— Mi bajod, nagy jó uram? Csak mondd szaporán!

Erre Iván rövidesen előadta a baját, aztán Bulat mondta neki, hogy gyorsan nyergeltesse föl a lovát és vegye föl a fegyverzetét. Maga pedig egyet kurjantott:

»Sivka burka, ízibe
Állj a gazdád elibe«

A lova rohant, olyan dühösséggel, hogy a föld szinte rengett belé; füleiből sűrű gőz lövelt, orraiból lángok csaptak ki. De mikor a gazdája elibe ért, nyugodtan megállott, akár a bárány.

Bulat, a derék ficzkó, fölvetette rá magát, Iván is felpattant a maga lovára s azzal elvágattak. Ebben az idő tájban még nem aludt Ceria királykisasszony és mindent kihallgatott megint.

Amint a lovasok az ellenséges sereg közelébe értek, Bulat mondta a czárevicsnek:

— Csináld te a jobboldalon, én meg majd a balon látok hozzá.

Avval ráütöttek az alvó ellenségre és nagy pusztítást vittek benne véghez. Két óra alatt több ezer ember maradt a csatatéren,

maga az ellenséges király is csak nagy ügyel-bajjal menekült serege csekély maradványával országába. Iván cárevics aztán visszafordult Bulat-tal, lenyergelte a lovát és bevezette az istállóba. Majd elbúcsúzott a derék ficzkótól és lefeküdt.

Kora reggel Panthui király megint áttekintette a vidéket, ahol előtte való nap az ellenséges sereg táborozott, és örömmel látta, hogy ki van verve az ellenség az országból. Nem győzött csodálkozni a cárevics nagy bátorságán és vitézségén, és megüzente neki, hogy beszélni akar vele. Panthui király újra köszönetet mondott neki országa megszabadításáért és megajándékozta drága ajándékkal.

A szomszéd király még most sem nyugodott: harmadszor is beütött Panthui birodalmába. Ez a szegény szorongatott király ekkor is jövődöbéli vejébe vetette minden reményét és így szólt hozzá:

— Kedves barátom Iván cárevics, védelmezz meg engem harmadszor is attól a gonosz ellenségtől, kergesd ki seregét az országomból. Ha megteszed, tüstént oda adom neked a leányomat feleségül.

Erre azt mondta az ál-cárevics:

— Szívesen megteszem, nagy jó uram, mihelyt beáll az éjszaka.

Mikor beesteledett és mindnyájan lefeküdtek, az ál-cárevics kiment ismét az udvarra, magához intette az igazi cárevicset és mondta neki:

— Ne gondolj avval a gonoszsággal, amit én veled elkövettem; hanem tedd meg még egyszer azt a szolgálatot: kergesd ki az ellenséget az országból.

Iván cárevics megnyugtatta:

— Menj és feküdjél le! Majd elvégzem a dolgot.

Aztán elkiáltotta magát:

— Állj elő Bulatom, én derék ficzkóm!

Tüstént ott termett előtte a derék Bulat és így szólt:

— Mi bajod uram? Csak mondd szaporán!

A cárevics elmondta a baját, és Bulat, a derék ficzkó, ismét nyergeltetett s előszólitván a maga lovát, nyomban megindultak.

Mikor az ellenséges sereg elébe értek, derekasan hozzáláttak a munkához: mészároltak, öldököltek, olyan sok embert levágtak, hogy szeri-száma nem volt; végre pedig megölték magát a királyt is. Akkor aztán visszafordultak; Iván cárevics lenyergelte a lovát és bevezette az istállóba. Erre Bulat elbúcsuzott Iván cárevicstől.

— Mostantól fogva soha sem fogsz engem látni, — mondá. — Ezzel lovára pattant és elvágatott, Iván pedig bement a konyhába s lefeküdt, mintha semmi sem történt volna.

Kora reggel a király ismét áttekintette palotája kiállójáról a vidéket, ahol az ellenséges sereg tanyázott. És mikor látta, hogy annak többé se hire, se hamva, sőt mikor ké-

sőbb azt is megtudta, hogy maga a király is ott hagyta a foga fehérét: rögtön küldött leendő vitéz vője után és azt mondta neki:

— Üdvözöllek, vitéz ifjú, most már neked adom a leányomat feleségül!

Avval készültek a lakodalom megtartásához. Nehány nap múlva megkapta az ál-czárevics a szép Ceriát. Mikor a templomból kijövet asztalhoz ültek, az igazi czárevics megkérte a főszakácsot, hogy bocsássa el, mivel szeretné látni, hogyan lakmároz az ura a menyasszonyával.

A szakács elbocsátotta a konyhaszolgát, aki tüstént felöltözött a saját ruhájába. Aztán bement a király termeibe s ott a nézők közé vegyülve, szemügyre vette az ő szolgáját, a boldog vőlegényt, meg a szép menyasszonyt. A királyleány csakhamar észrevette a czárevicset, megismerte tüstént s felugorván az asztaltól, kézenfogva az atyjához vezette és így szólt:

— Ez az én igazi vőlegényem és az ország megszabadítója, — nem pedig amaz, aki megesküdött velem.

Panthui király bámúlva nézett a leányra, mivelhogy nem értette a dolgot és nem tudott kiokosodni ebből a beszédből. De mikor a királyleány mindent tisztára elbeszért, akkor aztán világosan látta, hogy lúddá volt téve, s intett, hogy az igazi vitéz Iván czárevics foglalja el a méltó helyét. A czárevics oda ült az asztalhoz Ceria királykisasszony mellé; a szolgát pe-

dig nyakon csípték, csúfosan kihurczolták a palotából, hogy a lába sem érte a földet s kétszeres gazságaért abban a nyomban fölakasztották.

Iván czárevics feleségül vette a szép Ceriát valósággal és elindult vele az apja birodalmába. Tódor czár nagy örömmel fogadta az élete párjával hazaérkező fiát és még nagyobb lett az öröme, mikor megtudta fiának hősi viselt dolgait. Nemsokára azután Iván czárevics ült az apja fejedelmi székébe és élt sokáig bú nélkül a feleségével, és talán most is él még, ha meg nem halt.

A róka és a halász.

Volt egyszer egy öreg halász, aki a halfogdosás mesterségében öregedett meg. Ezt űzte ő az esztendő minden szakában nap nap után, s még azt se mondhatta el, hogy egyszer-másszor a betegség megakadályozta munkájában, mivel beteg nem volt egész életében.

Már gyermekkorában kezdte meg a mesterségét, mikor az apjával, aki szintén halász volt, kijárt hol a tenger, hol a tó partjára. S míg az apja annak rendje és módja szerint halászott, hát azalatt ő szépen horgászgatott.

Mire aztán fölcseperedett, már kész halász volt, még pedig a javából. Meg is öregegedett a halászás mesterségében szépségesen, kedves élete párjával egyetemben, aki jó ele-

dellel várta haza mindig az urát, már amint a hazajövetelének az ideje hozta magával: hol ebéddel, hol vacsorával.

Az öreg most is éppen indulóban volt kifelé. Befogta tömzsi lovacskáját a szánba, felrakta a halászó szerszámait s azzal felülvén maga is, oda kiáltott a feleségének:

— No megyek már, anyjokom. A jó Isten maradjon veled! Valami úgy súgja nekem, hogy ma különösen szép jószággal fogok hazaérkezni.

— Isten vezéreljen, öregem, és óvjon meg minden bajtól! — mondta az urának a jó asszony.

Avval az öreg jó kedvvel megindult a magában előre kijelölt halászó hely felé. Ott aztán a tetthelyen nyomban hozzá is fogott a halászáshoz. Nem esett hiába a fáradsága. Egyszer sem húzta ki üresen a hálóját, minden húzásnál volt benne két-három ficzánkoló jószág, s lassacskán úgy felszaporodott, hogy szinte maga is megsokallta. Ekkor aztán abbahagyta az öreg a halászást, a kifogott halakat szépen berakta a szánkó kasfarába, maga pedig elhelyezkedvén annak elején, megindult a sima tört úton hazafelé. A jó fogás örömeiben még nótát is dudorászott. Elgondolta, milyen öröme lesz az ő feleségének a sok hal fogásán, és milyen jó vásárt csinál vele másnap a közeli város halpiaczán.

— De nini! mi az, ami ott fekszik az út közepén? — kérdezte magától az öreg, amint a tört út vonalán végignézett.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Mind ledobálta a halakat a hóba.

Csakugyan sötétlett az úton valami, de nem tudta kivenni mindjárt, hogy mi. Közelebb érve hozzá, úgy látta, mintha róka volna, s csodálkozott rajta, hogy nem mozdul. Amint mellette elhalad, elkiáltja magát az öreg:

— Döglött róka biz az! A mai nap mindenképen kedvez nekem. Ezt nevezem aztán jó fogásnak. Szép bundád, kedves róka, nekem éppen kapóra jött.

Avval az öreg halász leszállt a szánról s a döglött rókát az útról felvette és a szánkó hátúljára a halakhoz tette, maga pedig visszaülve a helyére, még jobb kedvvel folytatta az útját hazafelé. Hátra se nézett hazáig.

Csakhogy a gyalázatos ravasz róka nem volt ám igazában megdögölve: csak tetette magát; ő nagyon jól tudta miért. A szán haladtában kapta magát a gonosz féreg, a nélkül, hogy az öreg halász észrevette volna: a kasfarból mind ledobálta a halakat a hóba, azután pedig maga is leugrott a szánról és szépen meglapúlt a földön, mintha mi sem történt volna. S mikor a szán már elhaladt és látta, hogy nem fenyegeti semmi veszedelem, a halakat kezdte összegyűjtögetni egy halomba. Amint ezzel kész volt, neki állott, jóllakott kedvére; a megmaradt halakat pedig máskorra hagyta, hóval betakarva szépen, hogy valamelyik éhes ragadozó társának prédájává ne essék. Ilyen pompás falatozáshoz már régóta nem jutott.

Az öreg halász nagy örömében csak ment,

ment és az egész úton hátra se nézett, s mivelhogy hátúl semmi neszt nem hallott, a rókának ezt a fortélyos gazdálkodását nem vette észre. Végre haza érkezett. A felesége nyomban kifutott a házból és így szóla hozzá:

— Hol maradtál, öregem, olyan soká?

— Ne gondolj vele anyjokom, — felelte az öreg a szánkóról leszálltában. — Most csak nagy lakomát, holnap pedig majd jó vásárt. Tégy fazekat a tűzhöz; tele van a szánkóm hallal.

— Csakugyan, öregem?

— Persze hogy úgy. Es még azonkívül van egy pompás rókám is, amit az úton találtam megdögölve. Gyere no, nézd meg!

Az öreg asszony oda ment a szánkóhoz s nem találván benne semmit, így szólt nagyboszúsan:

— Ugyan mit bolondítasz, öregem! Hiszen nincs itt semmi. Hal sincs itt, nemhogy róka . . .

Az öreg halász nagyot nézett.

— Nini! . . . eszemen vagyok-e, vagy megbolondúltam? . . . Volt itt, anyjokom, hal is, róka is. Most meg semmi sincs, annyi bizonyos. Túljárt az eszemen, csúffá tett a gonosz róka. Most már bizonyos, hogy nem volt megdögölve, csak tetette magát, és szépen lehajigálta a halaimat sorban, azután pedig maga is utánok ugrott. No még így sem jártam, anyjokom.

Az öreg halász nagyon röstelte a dolgot. Nem is mondta volna a világon senkinek, hogy a róka milyen csúffá tette.

A megvetett testvér.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy gazdag és hatalmas gróf. Ennek a hatalmas grófnak sok faluja, sok ezer holdra menő szántóföldje és erdeje, tömérdek kastélya és nemesi udvara volt, amellet egy bárányszelídségű, gyönyörű felesége. Volt mindene, csak egy hiányzott: nem volt gyermeke, nem volt örököse, akire a nevét meg a gazdagságát hagyhatta volna.

Nagyon búslakodott emiatt a gróf, de még inkább a felesége. Ez egyre sóhajtozott és sírt keservesen, kivált mikor a szegény emberek gyermekét látta és elgondolta, hogy ő azt nélkülözi. De mivel kegyes és jó volt, alázatosan és türelmesen viselte a sorsát és gondolta: »Az Úr legjobban tudja, miért rendelte így.«

De az Isten végre meghallgatá néma esdeklését. Adott neki azt, amit már kérni sem merészelt: egy fiúcskát. Volt nagy öröm a gróf házában, s hogy örömét tudtára adja az egész világnak, nagy keresztelőt készült csapni, olyan pompásat, aminőt még soha se nem láttak, se nem hallottak az országban.

Hanem igen gyakran élet és halál kézen

fogva jár; úgy történt itt is. Eppen azon a napon, amelyiken a fiút keresztelték, hozták a grófnak hírül, hogy a nagybátyja, akivel ő hosszú ideig villongásban élt, meghalt és mint egyetlen rokonra, ő reá hagyta minden vagyonát, — hogy tehát most kétszerte olyan gazdag, mint eddig volt.

— Ez nem hír a gyászolásra, — mondá a gróf a feleségének, aki úgy vélekedett, hogy el kellene halasztani a keresztelőt, — sőt inkább kétszerte nagyobb buzgalommal hozzáláthatunk.

És a kastély udvarán levő nagy kútból két csövön eresztetett bort: az egyik csőből vöröset, a másikból fehéret. Kettős koszorúpárkányt is rakatott szurokfáklyákból a kastélya körül, hogy öröme messze vesse fényét a hóval borított faluban, — mert tél volt.

A szegény emberek futva siettek elő az udvarokból meg a tanyákról a szokatlan fény nézésére, s hogy megbámúlják azt a káprázató csillogást és pompát, amely a vendégeket benn a kastélyban környezé.

A gróf igen jó kedvében volt s odakiáltott az embereknek:

— Rajta! vigadjatok újszülött fiam tiszteletére!

Az emberek nem mondatták maguknak kétszer. Szaporán és derekasan nekiestek a fehér kenyérnek meg a kolbásznak, azután pedig a boros-kútnak, a gróf jóvoltából. Ottfenn a teremben pedig egy egészben megsütött szarvas

állott aranyozott agancscsal az asztalon; pávák pompáztak aranykarikákkal a nyakuk körül és legyező módjára kiterjesztett farkakkal; egész füzérek csüngtek alá sült madarakból meg ritka olasz gyümölcsökből; úsztak óriási pontyok és csukák drága mártalék tavában és hegyek tornyosultak kalácsból és mindenféle süteményekből . . .

Most volt megtörténőben a keresztelő.

A kastély kápolnájában ott voltak a keresztkomák, azon tanakodva, mi legyen az ifjú gróf neve? Az egyik azt mondta, kereszteljék Adalbertnek; a másik Bertram vagy Kuno nevet akart neki adni; a harmadik meg Luidolf vagy Siegfried nevet ajánlott: mindenik más-más nevet, egyik lovaghoz illőbbet, mint a másik.

A grófnak azonban egyik név sem volt ínyére: mindegyik ellen volt valami kifogása.

— Olyan nevet kell viselnie, — mondá, — amelyik valamit jelent, és mivelhogy a sors megmutatta neki ma, hogy minek szánta őt, hát legyen »Gazdag« a neve, — amint hogy valójában gazdag is lesz egykor.

A grófné erre elkezdett rimánkodni:

— Óh, kedves férjem, ne így nevezzétek! Adjatok a fiúknak más nevet.

De a gróf megmaradt a véleménye mellett, s a fiú Gazdag nevet kapott a keresztelésben.

Egy esztendő múlva a gróf izenetsvivői megint kimentek és meghítták a vendégeket

új keresztelőre, mert a grófnak újlag fia született. Mivel pedig most május volt, nem égtek fáklyák körül, hanem nyírfagallyak valának köröskörül kitűzve lengő lobogókkal és lombkoszorúkkal, a réten pedig a kastély előtt szólt a muzsika reggeltől késő éjszakáig s ugyancsak járta a táncz a szabadban a hársfák alatt.

A kápolnában ott voltak ismét a keresztkomák és tanácsot tartának, hogy mi legyen az újszülött neve.

— Ha a gróf úrnak a lovagi név nem tetszett, hát most valamelyik szent név ellen talán csak nem lesz kifogása, — mondának a keresztkomák, — és mindjárt ki is rukkolt mindegyik a maga ajánlatával.

Az egyik Benedeket vagy Bonifaciust ajánlotta, mint az áldás és jótevés szentjeit; a másik úgy vélekedett, hogy nagyon beválnék Martin vagy György, hiszen ezek éppen a lovag és a szent között állanak. A harmadik azt mondta: kereszteljék a fiút az apostolok vagy a keresztény vértanúk neve után, talán Istvánnak, vagy Laurentiusnak.

— Hohó! — kiáltott a gróf, — szó sincs róla; ennek a neve nem lehet alábbvaló a testvérbátyjáénál! Ha nem is tehetem őt főörökössé, de a névben nem engedem megrövidíteni.

Ebben a szent pillanatban hozta be a dajka a csecsemőt, és mindenki csodálkozott, milyen egyenesen ül a dajkája karján, mint egy kis mosolygó kerub rózsapiros arczczal és aranyszőke hajfürtökkel.

— Milyen csecsés! — kiáltának a kereszt-
komák és a vendégek egyszerre. — Óh milyen
csecsés gyermek, gróf úr!

Erre a gróf elnevette magát és mondá:

— No, ti immár megadtátok a nevet
neki. »Csecsés« lesz a neve.

A gróf felesége ezt sem hagyhatta helyben.

— Kedves férjem, ne az legyen a neve!
Adj más nevet gyermekünknek.

Hanem a gróf hajthatatlan maradt: úgy
lett, amint kimondotta. S mikor a poharak
a lakomán megcsendültek, így szólt:

— Gazdag és Csecsés!... Melyik ház
nem lenne büszke ilyen nevekre?!

S a keresztkomaság és az egész vendégség
hatalmas éljen-t zúdított reá.

És egy esztendő elteltével újra gyermek
ringott a bölcsőben a gróf hajlékában. De ezút-
tal nem igen rohantak az izenétvivők elfelé,
hogy vendégeket hívjanak meg a keresztelőbe.
Mert a gyermekkel a szomorúság is beszállott
a házba: a grófné halálos beteg lett.

Az újszülött gyermek most leányka volt.
Csendes és szerény, mint egy kikeleti hóvirág...
egy halovány, szép kis teremtés.

— Engedd meg, hogy én adjak nevet a
gyermeknek, — rimánkodott a grófné.

A grófnak ez ellen nem volt kifogása.

— Leányka, Alázatosság legyen hát a te
neved! — mondta a grófné, kezét a szendergő
gyermek homlokára téve.

— Ez nem nemes név, aztán meg rosszúl is hangzik Gazdag és Csecsés mellett.

— Hagyd meg nekem ezt a nevet, édes férjem, — esengett a grófné, — mert tudd meg, hogy Gazdag és Csecsés nem állandók e nélkül.

Aztán meghalt . . És lett nagy szomorúság a kastélyban meg a szegény emberek kunyhóiban, akikkel az elhunyt sok jót tett.

Hét hétig lengtek a gyászlobogók a kastély tornyairól, és hét napig folyvást zúgtak a harangok és égtek a gyertyák a fekete posztóval bevont gyászravatal körül, amelyen a grófné feküdt. Aztán, mikor a hét nap és hét hét meg a mély gyász hét hónapja is letelt: minden belezökkent megint a régi kerékvágásba.

Gazdag és Csecsés kevély, fenhéjazó nemes úrfiakká cseperedtek föl, Alázatosság pedig magában, elvonultan nőtt fel, akár csak az erdei virágszál a cserjebokor tövén . . . Az a sok gróf és másféle úr, aki a ház táján megfordult, nem igen törte magát utána, hogy megkérje feleségül. Mintha az lett volna a végzete, hogy otthon maradjon. Ott is maradt szépen leánynak a házban.

Időmúltával meghalt az öreg gróf, és Gazdag lett a parancsoló úr. Csecsés már évek óta az udvarnál volt, a király szolgálatában. Az a szelid kormány, amit az öreg apa vitt, a Gazdag személyében kegyetlenségre és bosszúságra vált; mert az ő szíve kevély és durva

volt és a lelke fennhéjázó. Neki a mező és a legelő nem hajtott elég jövedelmet, a parasztok neki nagyon lusták és késedelmesek voltak a robotban meg a bérfizetésben, a cselédek pedig haszontalan naplopók a napi munkában. Gondolta hát, hogy mást fogad s a kantárszárát rövidebbre fogja. De ezután majd megmutatja ő a paraszt népségnek is, hogy kicsoda itt az úr, s aki szolgál, mihez tartsa magát . . .

Amint tehát az első gyászon túlesett, korán reggel odament a testvére szobája elé s bekiáltott:

— Kelj fel, Alázatosság testvér! Öltözz szaporán és parancsold meg a cselédeknek, hogy dolgozhoz lássanak! Hanem aztán dolgozzanak ám.

Alázatosság szót fogadott. Fölkelt, kiment a konyhába, a kertekbe, a pajtákba és minden-hová a cselédekhez, és mindegyik cseléd számára volt egy jó szava, egy-egy szeliden buzdító, nyájas tekintete. Ő nem fáradt el soha, reggeltől estig mindenütt ott volt szelid beszédével és segítségével, ahol lankadt vagy megakadt a dolog. De Gazdagnak semmi sem volt kedvére téve.

— Testvér! — kiáltott, nekem nem kell szolgáló szolgálók között! Légy te grófnő, légy szigorú és parancsolni tudó!

Alázatosság erre kérni kezdte a testvérét:

— Édes testvér, hagyj meg engem a magam módja mellett. Lásd, ők szívesen és kedvvel megteszik, ha szép szóval szólok hozzájuk,

ha szeliden serkentem őket; a szigorú parancs, a durva szó ellenben zúgolódóvá s daczossá teszi őket.

— Ej, mit törődöm én a cselédek zúgolódásával vagy örömével! — kiáltott Gazdag. — Nekik tudniok kell, hogy az úr én vagyok és nekem engedelmeskedni tartoznak, mert ők az én hatalmam alatt vannak. Az nem illik az én testvéremhez, hogy leereszkedjék az alacsony sorsúakhoz és minden olyan népséghez, a melyik felett neki mint parancsoló úrnőnek kell állania.

De Alázotosság így szólt:

— Hát nem vagyunk-e mindnyájan egyenlők, és nem testvérünk-e minden ember, még ha cseléd is?

Ezekre a szavakra Gazdag felfortyant, mondván nagymérgesen:

— Én nem vagyok testvér a cselédeimmel! En az ő urok akarok lenni és pedig szigorú urok, akinek ők késedelem nélkül tartoznak engedelmeskedni s a munkát kétszeres, sőt háromszoros pontossággal teljesíteni. Ha ez neked, testvér, nem tetszik, akkor itt nincs többé maradásod, akkor keress magadnak más helyet.

Erre a durva beszédre Alázotosság nem felelt semmit, hanem kétszerte annyit tett, hogy testvérét kielégítse. De mennél többet tett, annál többet kívánt a keményszívű testvér. A molnár kétszerte annyit szolgáltatott be, mint előbb; ő háromszorta annyit követelt.

A parasztok tovább robotoltak egy nappal; ő kettőt kívánt. És így volt az mindenütt és mindenben. Mivel pedig Alázatosság a zaklatottak érdekében szót emelve, a kegyetlen testvért kérlelte, hogy olyan sokat ne kívánjon: a testvér mód nélkül megharagudott és így szólt:

— Te rossz útra vezeted puhaságoddal a cselédséget és az én romlásomra törsz. Szedd össze a sátorfádat, itt nincs többé maradásod!

Alázatosság sírva rimáncodott, de a testvér durván rátámadt újra s ajtót mutatva neki, ajánlotta, hogy minél előbb hordja el magát. A szegény leány erre szomorú szívvel fölkerelkedett és megindult, — hamarjában maga sem tudta merre, hová? A főváros felé vette útját, ahol a másik testvére, Csecsés, élt az udvarnál.

Amint beér a városba, csodálkozva látja, hogy a házak kiülőiből és ablakaiból szőnyegek csüngenek alá és tarka zászlók lobognak mindenfelé. Látja a felpiperézett asszonyokat és leányokat gyöngyfüzérrel a nyakok körül és rózsákkal a hajok mellett. Látja a lovagok és nemesek csapatját az utczán és az egyesületeket zászlóikkal hosszú sorban felvonulni. Minthogy pedig sok nép volt az utczákon, hát Alázatosság is kénytelen volt megállani: nem tudott tovább menni.

Megkérdezvén tehát, mit jelentsen ez a nagy sokadalmú ünnepség, akkor tudta meg, hogy nagy lovagjáték volt a brabanti herceg tiszteletére, aki a király leányát megkérte fele-

ségül. És egyszerre csak kiáltás hallatszott: »Ott jön a Csecsés! Üdvöz légy, szép lovag! Te győző a lovagjátékban!« S az asszonyok és a leányok meghajták magukat a házak kiülőiről és ablakaiból, és lekapván koszorúikat a fejökről és bokrétáikat a vállaikról, hódolattal odadobták neki.

Alázatosság, aki ott szorongott a tolongó sokaság között, látta a testvérét elhaladni lóháton, égszínkék bársony, fehér atlasz dudoros és ezüsttel kivarrott ujjú ruhában. Látta örömosolygó szép arczát és szellőtől lebegő aranyszőke haját, amint tollakkal ékesített süvegét levette, hogy köszöngessen. Látta, milyen barátságosan köszön az ujjongó népnek, magas lováról, és milyen vidáman mosolyog a hölgyekre, akik rózsákat és bokrétákat hajigáltak felé.

Igy látta ő a testvérét újra, akit számos év óta nem látott, aki most az udvarnál kedvességben állt s a nép részéről is tetszésben részesült.

Mire eljutott testvére házáig, már alkonyodott; a gyertyák meg voltak gyújtva a termekben meg a folyosókon és zene hangzott le felülről, mert Csecsés lakomát adott. Szolgák futkostak föl s alá és apródok surrantak a folyosókon végig, de egyik sem ügyelt Alázatosság beszédére. Végre egy öreg szolgál megkönyörült rajta, s mikor meghallotta, hogy az urának a testvére, bevezette egyik szobába s azzal szaladt Csecséshez a hírrel.

— Nagyságos lovag ur — mondá a szolgálta

— tessék bemenni egy pillanatra a mellékszobába, egy nemes hölgy óhajt nagyságoddal beszélni.

Erre Csecsés letette a serleget az asztalra s bement a mellékszobába, ahol a testvért látta állani szürke ruhában, arczát fátyol alá rejtve. Csecsés nem tudta mindjárt: kicsoda az a nő, csak akkor, mikor Alázatosság megnevezte magát s köny és mosoly közt üdvözölte őt. És akkor így szólt:

— Mit akarsz te itt, kedvesem? Jobban tettetted volna, ha kinn maradtál volna falun. De ha már egyszer itt vagy, hát maradhatsz; házamban majd csak akad egy szoba a te számodra is. Ne félj, én nem fogok tőled annyit kivánni, olyan sokat követelni, mint bátyád.

Avval elment. Alázatosságnak kimutattak egy szobát lakóhelyül; onnan ki s bejárhat, anélkül, hogy valaki kérdezősködnék felőle, vagy hiányát érezné. Nem is törődött vele senki. Csecsés bátyja csak késő éjjel járt haza, mert nappal az udvarnál van, ahol ő a legkedvesebb és első valamennyi lovag között. Alázatosságról egészen megfeledkezett.

Csecsés egy napon bált tartott a házában és arra meghívta az udvar legelőkelőbbjeit, köztök Brabant ifjú herczegnőjét is. A kapuban fogadta és vezette föl a lépcsőn, éppen mikor Alázatosság a vecsernyére akart menni. A herczegnő tekintete Alázatosságra esett, aki egyszerű ruhájában nem illett bele a báli pompába, s kérdezte a lovagtól:

— Kicsoda ez a leány?

Csecsés azt felelte:

— Bizonyosan a szolgálók egyike lesz; nem érdemes reá, hogy fenségednek a szeme megakadjon rajta . . . Én nem ismerem! — és eltörtetett előtte a hercegnővel.

Alázatosság pedig lerogyott a márványlépcsőre és zokogott keservesen.

— Oh testvér, testvér! Vajha semmit se hallottam volna! Gazdag engem kemény szavakkal illetett és kivert a házból; de még sem feledte soha, hogy egy apának gyermekei vagyunk, hogy egy bölcsőben ringattak bennünket. De te engem megtagadtál.

Most, hogy ez megesett vele, átlátta Alázatosság, hogy ő többé nem maradhat a bátyja házában, és útnak indult, hogy más menedékhelyet keressen. Ahol annyian élnek megelégedve az udvarnál, — gondolta — ő is majd csak talál egy helyet a maga számára. Meg is érkezett oda szerencsésen, s a király palotájába lépve szólt:

— Én alázatosság vagyok, a testvérektől megtagadott szerencsétlen leány. Fogadjatok be!

Erre a kamarások és tányérnyalók elkezdtek nevetni, a komornák vigyorogtak és gúnyolódtak:

— Ej, hát Csecsés lovagnak ilyen testvére volna? Jó Alázatosság, menj Isten hírével tovább egy házzal! Nekünk itt reád nincs szükségünk.

Ekkor Alázatosság ment tovább, házról

... Én nem ismerem !

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

házza; de ahol csak bekopogtatott, nem volt senki, akinek reá szüksége lett volna.

Igy jutott el aztán egy nagy kolostorhoz is. Bent sok apáca éppen horát és vecsernyét énekelt Isten dicsőségére. Alázatosságnak sebegek voltak a lábai s fáradt és gyenge volt; gondolta, hogy az apáczáknál meg fog pihenhetni s talán helyet talál nálok holtiglan.

Meghúzta hát a csengetyűt és elmondta a kívánságát a kapunálló testvérnek, mire ez így szólt:

— Bejelentem a főtisztelendő fejedelem-asszonynak.

Meg is jelent a fejedelem-asszony nemso-kára, nagy kereszties olvasóval a derekán s aranylánczon csüngő kereszttel a nyakán, hosszú fátyol lógott le a fejről és messzire kinyúló leppentyüs ruhát húzott maga után. Ez azt kérdezte:

— Mit akarsz, leányom? Mit hoztál?

— Magamat, főtisztelendő asszony, — felelte Alázatosság, szentül hívén, hogy a fejedelem-asszony azt fogja mindjárt mondani: »Költözz be békességben, te szegény fáradt teremtés, Alázatosságnak itt a helye!«

De a fejedelem-asszony így szólt:

— Jó Alázatosság, ezen a helyen nemesi szerzet van és az ég jegyesei csak gazdag nászajándékkal és hozományyal költözhetnek be ide. Keress magadnak egy szerény kolostorkát, itt nincs szükségünk rád.

Hanem Alázatosság olyan szomorú, olyan

lelki beteg volt, hogy egy másik kolostorba nem vágyódott többé. Ment, ment, míg az anyja sírjához ért. Itt leült és elkezdett rimánkodni:

— Anyám, kedves anyám, végy magadhoz engem!

Erre túlvilági fényben egy magas alak jelent meg előtte s kérdé:

— Alázatosság leányom, minek hívsz te engem?

— Én megvetett és kitagadott vagyok, jó anyám, — mondá Alázatosság. — Szánj meg és végy magadhoz engem!

Akkor az alak így szólt:

— Minek hagytad el bátyáidat? Hát nem maradhattál hív hozzájuk?

— Óh, kedves anyám, — felelt Alázatosság, — hiszen nem én hagytam el őket: ők hagytak el engem.

Ekkor a fény-alak lehajolt és egy szent, égi csókot nyomva a térdelő homlokára, azt mondta neki:

— Alázatosság leányom, ne csüggedj el: tied marad a diadal. De türnöd kell azokért, akik tévedésben vannak és azt hiszik, hogy ellehetnek nélküled. Meg kell őket nyerned jámborsággal és béketűrőssel. Légy erős leányom, és légy elkészülve, hogy a te bátyáid nem kérdezik: hol maradt a testvérök, mikor szükségök van reá.

— Anyám, anyám! — kiáltott Alázatosság, — tégy erőssé!

— Alázatosság, te az vagy! — hangzott

vissza, és a fény-alak széteszlott, mint az est-hajnali pára.

Alázatosság felállott anyja sírja mellől, megvigasztalódva s megerősödve.

Ekkor először is Gazdag bátyjára gondolt, és útnak eredt hozzá. Mikor tőle elment, akkor mosolygott a mezőség és sok barom járta a legelőt; akkor zúgtak a malmok éjjel-nappal és a majorok nemesi udvarok képét mutatták. Most, hogy visszajött, szinte azt hitte, hogy útat tévesztett, mert a mezők kopáran, míveletlenül heverték; ami vetés volt, az össze volt tiporva; a barom el volt hajtva, vagy elszéledve barangolt az erdőkben szanaszét; a malomcsatornák be voltak homokosodva és a majorok pusztulásnak indulva . . .

Alázatosság aggódva s mégis erős szívvel ment előre, mígnem a bátyja kastélyához ért. Ott szétrombolt őrtornyot, megrongált falakat látott; az oszlopok alatt pók font és szárnyas-egér álmodozott, a folyosókon keresztülsüvöltött a szél; a nap és hold bekandikált a belyukgatott födélen és megszakgatott szarufagerendákon át.

Erre a szomorú látványra megfájult Alázatosságnak a szíve s kiabált torkaszakadtából.

— Bátyám, bátyám! Óh kedves bátyám, hol vagy?

Ekkor a meggörnyedt folyosón előbújt Gazdag egyik teremből és kérdé:

— Ki szólít engem?

— Én, a te testvéred, — felelte Alázatosság.

— Mit kívánsz tőlem? — kérdezte Gazdag. — A jó napokban ajtót mutattam neked: mit várhatsz a rossz napokban tőlem? A parasztok föllázadtak ellenem, tüzzel-vassal nekem fordultak, szomszédjaim betörték fölfegyverzett kézzel és kastélyomat feldúlták és embereimet részint megugrasztották, részint megölték.

Azt persze nem mondta, hogy milyen kegyetlenül sanyargatta a parasztokat és hogy oktalan dölyfével mennyire fölingerelte és megkárosította a szomszédokat, mert mindig azt gondolta: »Én Gazdag vagyok, megtehetem.«

— Menj innen, testvér, — folytatá Gazdag, — keress magadnak jobb helyet; nálam csak szomorúság és inség néz reád.

De Alázatosság erre azt mondta:

— Kedves bátyám, engedd, hogy itt maradjak; ha mindenki elhagy téged, én melletted leszek. Elmegyek a parasztokhoz, a molnárokhoz meg a szomszédokhoz, és hathatós szókkal, forró esengéssel kérni fogom őket, hogy térjenek vissza hozzád, hogy támogassanak és legyenek rajta, hogy hozzájuthass a javaidhoz ismét.

— Próbáld meg, én nem akadályozom meg, — mondá a bátyja szomorúan.

Alázatosság erre elindult, bekopogtatott minden ajtón Gazdag nevében; kért, esdekelt szelid, nyájas szóval, mondókáját ezzel fejezve be:

— Tegyétek meg a kedvemért, hiszen ismét nála vagyok!

És ő érette segítségére jártak a bátyjának azok az emberek is, akik oly soká ellenséges indulattal viseltettek iránta. Nemsokára zúgott a malomhajtó patakok vize megint a kerekeken, a vetőmagvak kihajtottak újra s a kastély ismét felépült.

Gazdag sokszor bejárta Alázatossággal a rétet és mezőt és utána néztek a szántóknak és kaszásoknak, s ha neki úgy látszott, hogy nem dolgoztak eleget s a kemény, gonosz szavak már a nyelvén voltak: akkor Alázatosság megfogta a kezét és így szólt szeliden:

— Ha ismét el kell mennem tőled, akkor aztán csakugyan szomorú lesz az életünk.

És amint a ládák, a szekrények és a hombárok ismét megteltek és a szomszédok újra megfordultak a házban, sokszor gondolta Gazdag: »Mégis csak én vagyok megint a leggazdagabb és a legelső!« De nem mondta. Hanem egyszer mégis eltalálta ejteni Alázatosság előtt, mire ez nyájasan így szólt:

— Bátyám, az máskép lehet ám megint; ne bízd el magadat soha! Barátok ellenségekké válhatnak. Élünk mindenkivel békességben! Légy mindenkire jóindulattal, kerüld a túlságos szigorúságot, mert az mindig megboszúlja magát. Légy ember az emberek iránt. Meglásd, soha nem lesz semmi bajunk. Szelídséggel, jó szívvel többre megy az ember, mint a dölyfös hányja-vetiséggel és durvasággal.

Gazdag lehorgasztotta a fejét és mondá:
 — Igazad van, édes testvérem. Most belátom. Te segíted megtartani nekem, amim van, különben el lenne veszve.

Igy éltek egymással egyetértésben és békeességben. A baj elmúlt és Gazdag meg volt áldva mindennel ismét.

Egy napon egy ember jött a kastély elé, erőhagyottan, sápadtan, megöszült hajjal és így szólt:

— Bocsássatok be! Én egykor Csecse voltam, de most önnönmagamnak az árnyéka vagyok.

Amint Alázatosság megpillantotta, nyájasan, testvéri szeretettel közeledett felé, mire Csecsés könybe lábadt szemekkel így szólt:

— Miért nem fordúlsz el tőlem, hiszen én téged megtagadtalak a hiú dicsőségért? Lásd, én most számkivetett ember vagyok, az udvartól elhagyatott és a néptől elfeledett. Szivem száz sebtől vérzik, homlokomon barázdát szántott a csalódás kínja, s az egykori hős lovagot illető koszorú és mosoly: szégyen és utálat lett.

Alázatosság végigsimítá testvére arczát és azt mondta neki:

— Hát jól titted, hogy engem fölkerestél. Ime, nekem enyhítő balzsamom van a sebekre, s mezőink elég koszorúnak való virágot teremnek. Engedd homlokod redőit elsimítanom s mosolyod élet elvennem. Kedvesem, még olyan sok kellemes és örvendetes van a világon: mi nek mondanál te le azokról?

— Óh, édes testvérem, — szólalt meg Cse-

csés — ha én magamnál tartottalak volna téged: tudom, sok másképp lett volna!

— Jól van, — mondá Alázatosság, — hát kezdjük újra; az idő jóra hoz mindent!

Otthon maradt tehát Csecsés, és arczának redői elsimúltak megint, borongós lelke kiderült. És a virágbokréták, amiket Alázatosság kötött neki, csakhamar olyan kedvesek lettek előtte, mint azok a fénylő lánczok, amiket a kevélység és dölyf ajándékozott neki és el is ragadott tőle . . .

Szépen együtt maradtak azután mind a hárman, s dicsekedve mondogaták a faluban:

— Nézzétek Gazdagot és Csecsést, milyen szép egyetértésben élnek Alázatossággal, s milyen boldog házat alapítottak!

Csakugyan, a három testvér a legszebb egyetértésben és szeretetben élt azontúl folyvást, s talán még most is élnek mind a hárman, ha meg nem haltak.

A szegény asszony fia.

Volt valahol . . . no azt is megmondom, hol: Irlandban a Lee folyó partján volt egyszer egy szegény özvegy asszony, annak volt egy fia. Donoghnak hítták. A fiú akkora volt már, hogy legényszámba ment, ami bizony nagy jótétemény volt a szegény özvegyasszonyra nézvést, mivelhogy így a fiú megszthatta vele az élet gondját és terhét.

Meg is osztotta hűségesen, jó gyermekhez illő módon, amennyire tőle tellett. Szorgalmasan munkálta kis szántóföldjét, legeltette az egyetlen tehénkét, halászott a folyóban s a kifogott halat azután bevitte eladni a városba. Donogh nem volt ugyan szép, mivel ki volt nőve; de a hátán levő nagy púpjá nem akadályozta őt abban, hogy mindig jószívű, hűséges fiúnak mutassa magát.

Nem messze a házikótól, a melyikben Donogh édes anyjával lakott, egy Mac Carthy Mox nevezetű nemesembernek a kastélya állt, aki fényűzésével és tékozlásával rövid idő alatt annyira leapasztotta nagy vagyonát, hogy az egész országban egy veszekedett batkát sem kölcsönzött már neki senki.

Mac Carthy egy szép napon gyönyörűséges leánykájával, Maigával, az ablaknál állott, amint Donogh, akinek ma halban különösen jó fogása volt, előttök elhaladva, illő tisztességtudással megemeltette a sapkáját. Lehet, hogy Mac Carthy éppen akkor különös jókedvében volt, vagy az is lehet, hogy Donogh kinőtt testalkata ötlött fel neki; szóval, rákiáltott és megkérdezte tőle, hogy mi van a kosarában?

Donogh nem szólt semmit, hanem ahelyett hirtelenében leemelte kosara fedelét, és míg Mac Carthy és leánya a még vigan eviczkelő szép halakat szemlélgették, Donogh azalatt egészen belemerült a kedves Maiga nézésébe . . . Felelt minden kérdésre, maga sem tudta voltaképpen, hogy mit.

Azonközben odajött Mac Carthy udvarmestere is, és mivelhogy Mac Carthy és leánya a halat igen szépnek találta, hát meg akarta venni; csakhogy — sajnos — nem volt neki pénze. De Donogh, akit a szép Maiga egészen megigézett, mondta az udvarmesternek, hogy azért csak tartsa meg a halat, az árát majd megkapja máskor, mikor majd ismét erre jár.

Miután a halán ilyeténképpen túlادott és kirakta azt a kosarából szépen egyenként, Donogh hazament, elméjében csak Maigát forgatva szüntelen. Kihajtotta a tehénkét legelni az erdő aljába, s leülve egy cserjebokor mellé, elnézte hosszan a kéklő eget, mintha most látna volna csak először . . . Mikor a tehénke jólakott, megittatta az erdőalji patakból, aztán lassan hazaterelte a kezes jószágot, bekötötte a rendes helyére, maga pedig bement a házba, elővett egy könyvet és belőle sokáig olvasott. Olyan szép volt most az, amit olvasott! . . .

Azután lefeküdt, de a kedves leány képe lebegett előtte akkor is; sőt másnapra kelve is csak arra gondolt. Szokása szerint ismét lement a folyóhoz, de ahelyett, hogy a hálóját kivetné, henyélve járkált mellette parthosszant, mígnem egyszerre gyenge kopogást hallott. Donogh lábujjhegyen oda lopózkodott ahhoz a helyhez, ahonnan a kopogás jött, és egy kis emberkét látott; alig volt akkora magas, mint a lábaszára; az arcza ránczos volt s a testét ó-szabású rajtavaló takarta. Egy cserjebokorban kis székecskén üldögélt és éppen cipőjét foltozta.

Donogh mindjárt megértette, hogy ez az emberke senki más nem lehet, mint az a törpe, az a pipogya emberke, akiről ő már sok csodás dolgot hallott, és eltökélte magában, hogy elfogja, akármijébe kerüljön is. Nem is késett a megszólításával.

— Ilyen szép napon ilyen munkát mívelsz, emberkém! — mondá Donogh, miközben a parányi czipészhez lépett.

— Bizony, Donogh, szép nap! — felelte a törpe, s ámbár kissé megszeppenve nézett rá, alattomban mégis vigyorgott.

— Úgy látom, te nagyon ügyes czipész vagy, emberkém, — fűzte tovább Donogh.

— Meglehetős, — felelé a pipogya emberke; de azért én semmi sem vagyok ahhoz az emberhez képest ott ni! a kend háta mögött.

De Donogh nem volt olyan tökkel ütött bolond, hogy hátranézzen. Tudta, hogy a pipogya emberke csak azért mondja azt, hogy azalatt odább állhasson.

— Én már csak inkább te rád nézek, mint a hátam mögé, kedves emberkém, — mondta a púpos.

— Nini! kicsoda az az ember, aki amott a folyón keresztüljön? — kérdé a pipogya emberke, ujjával a víz felé mutatva.

— Ej! hát kukucskálj te oda s kérdezd meg őt magát, te furfangos! — kiáltott Donogh s avval az apróságot galléron ragadta. — Most pedig mondd meg nekem rögtön, hol

találok sok kincset, máskülönben keresztüldöflek a késemmel!

S azzal Donogh előrántotta a bicsakját és kinyitván a fogával, a hegyét a törpe mellének szegezte.

— Csak nem akar kend engem megölni? — jajveszékelt a törpe.

— Nem-e? De bizony meg! Ha kend nekem azt, amit kérek, szó nélkül elő nem teremti — szólt Donogh elszánt képet vágva — hát felhasítom kendnek a hasát, olyan igazán, mint élek!

— No, csak ne csináljon olyan vakarókefe-képet! — dadogta a törpe. — Hiszen én szíves-örömet megmondom kendnek, hol talál kend annyi aranyat, amennyit csak akar. Hanem hát előbb vegye el azt a kést.

Donogh elvette a kést.

— Tudja-e kend, hol van az a roppant nagy gát? — kérde a pipogya emberke.

— Azt én kendtől akarom hallani, — felelé Donogh.

— Hát amellet a roppant gát mellett egy nagy szikla alatt, amelyiken egy magányos bokor nő, van egy nagy fazék annyi aranynyal, hogy az egész Cork-grófságot megvehetné krajta.

— Kend nagy ravasz, — felelte Donogh. — Azt hiszi kend, hogy én olyan »nesze semmi, fogd meg jól«-ért majd elfutok a világ végeig? Olyan helyet mondjon kend nekem, amit itt közel találok, vagy, olyan igaz mint élek, elpusztítom kendet!

— No ne dühösködjék mindjárt olyan szörnyen! — vágott a szavába a pipogya emberke, — ismeri kend a Tara-hegyet?

— Úgy hallomásból.

— Ott, a hegy keleti oldalán, van egy régi gémes kút; annak a fenekén annyi arany és ezüst van, hogy az egész Munster királyságot megvehetnék rajta. Jobban tetszik ez kendnek? — kérdezte a kópé.

— Ez mind nem segít kenden semmit! — szólt haragosan Donogh. — Mutassa meg, hol van igazában a fényes arany, úgy, hogy a kezeimet nyomban rátehessem; különben én mutatom meg kendnek, hogy hogy vág a bicskám.

— Ej, ne papoljon kend annyit! — mondá a törpe, félelmesen körültekintve, — hát nem látja, hogy amott a Mahony veszett bikája rohan errefelé, egyenesen mi ránk?

— Hol? Na, hol? — kiáltott Donogh, aki mivel púpos volt, nem tudott jól futni, s egyszerre hirtelen megfordult.

Ebben a pillanatban hangos hahota ütötte meg a fülét, s mire visszafordult, a pipogya emberke már eltűnt.

— Óh te semmirekellő, te országos gazember! — kiáltozott Donogh, amint magát ilyenképpen bolonddá téve látta. — De várj csak várj, kerülj még egyszer a körmeim közé, nem menekülsz meg!

Mikor Donogh hazament, elbeszélte a pipogya emberkével való találkozását az anyjának.

— No hallod, — mondta az anyja, aki a földalatti dolgokhoz derekasan értett, — te vagy igen szerencsés, vagy igen szerencsétlen emberfajzat leszel. Ha avval a földi törpével megint találkozol, ne engedj neki sokat teketóriázni, hanem követeld tőle, hogy az aranyat teremtsse elő tüstént, — mert a törpék tudnak minden kincsről, ami csak a földben elásva van, s ugyancsak nagy a hatalmuk. Állítsd oda a hátával egy fához és fenyegetődzél, hogy a késseddel oda szegezed, ha azt a kincset elő nem teremti, míg húszat olvasol.

Donogh felfogadta, hogy az anyja tanácsát követni fogja, ha majd kedvezni fog neki ismét a szerencse s a törpével újra találkozik.

Másnap, mint rendesen, ismét halászni ment és nem is volt hiába a fáradozása, mert sok szép és nagy halat összehalásztatott. Zsákmányát aztán a városba a piacra szándékozott bevinni. Meg is indult vele jó kedvvel, de amint a Mac Carthy kastélya előtt elmenőben volt, Mac Carthy a leányával megint ott állott az ablaknál.

Mikor Donogh őket megpillantotta, mintha a földbe gyökeret eresztettek volna a lábai, önkénytelenül megállapodott és a fedelet föl emelte a kosárról. Akkor oda jött az udvarmester, megvette a halakat, csakhogy ezzel az alkalommal is csak úgy pénz nélkül; azt mondotta a halásznak, hogy a fizetésre nézvést legyen egy kis türelemmel. A halász pedig anyyira belemerült újlag a ház szép leányának

a nézésébe, hogy sem a halra, sem a pénzre nem gondolt, hanem az eviczkélő társaságot fizetés nélkül szépen átengedte az udvarmesternek megint.

És mikor azután ismét hazament és az anyja megkérdezte tőle, hogy mennyi pénzt kapott a haláért, hát olyan visszás feleletet adott, hogy az öreg nem gondolhatott mást, mint hogy a fiát a törpe megbabonázta, vagy félrecsavarta neki az eszét, ami miatt az öreg anyó aztán nagy jajgatásba tört ki.

Pár nappal később megint ott mászkált Donogh a folyópart hosszában. Most egészen ki volt jöve a sodrából, csak bánkódott, tépelődött a szegény fiú. Majd agyonra búsulta már magát, mert a szép Maigát sehogysen tudta kiverni a fejéből.

Amint így ide-oda bandúkolt a folyó partján, egyszerre csak ismét olyan zörejt hall, mint amilyen akkor ütötte meg a fülét, mikor a törpére bukkant. »Hej. ha az a kis pipogya volna!« — gondolta magában, és lopva oda csúszott ahhoz a helyhez, ahonnan a zörejt hallá.

— Megvagy! Most az egyszer nem szabadúlsz ki a körmeim közül! — kiáltá a púpos, amint a czipőjén dolgozó törpét megpillantá s amint a kis ficzkót kemény marokkal megragadá.

— Ejnye, kend az, Donogh? — gúnyolódott a törpe, vigyorogva rá. — Hát hogy bánt el kend a múltkoriban a bikával?

Megvagy! Most nem szabadulsz ki a körmeim közül!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

— No várj csak, várj, te gazember! — mondá Donogh mérgesen. — Most nem szabadúlsz ki a körmeim közül olyan könnyen, mint a múltkor; nem vagyok már olyan ostoba, hogy tőled rászededsem magamat.

— Nézd csak amott azt a ficzkót, milyen csúfot űz a púpodból meg a görbe lábszáradból! — mutogatott a törpe a Donogh háta megé.

— Beszélhetsz én tőlem, te gonosz fajzat! Én kutyába sem veszem a te fecsegésedet, — mondá elszántan Donogh. — De hitet teszek rá, olyan igazán, mint amilyen becsületes ember vagyok, hogy ezt a darab földet itt, amelyiken állunk, a véreddel itatom meg, ha tüstént annyi jóféle aranyat nem teremtesz elő, amennyit elbírok.

— Tyűh, de nagyon haragos ma kend! — felelte a törpe. — Nini! amott jön Mac Carthy a leányával, a szép Maigával!

Ezekre a szavakra Donogh kissé fölegyenesedett, de hirtelen eszébe jutott, hogy ez a törpének csak újabb fortélyja akar lenni, s föltette magában, hogy nem néz semerre, ha mindjárt a halál állna is mögötte.

— Egy szót se többet! — kiáltott — hanem elő csak avval a pénzzel, amit kívánok, még pedig míg húszat számlálok, különben — esküszöm — utóljára haraptál kenyérbe.

És azzal a kést mellének irányozva, a törpét hátával hirtelen egy fának szorította s gyorsan számlálni kezdte: »egy, kettő, három . . .«

Mikor tizenötnél járt s a törpe még mindig nem mozdult, Donogh közelebb vitte a melléhez a kést.

— Megállj! megállj! — kiáltott a törpe. — Te szerencse fia vagy Donogh, hogy engem elfogtál, és én többet akarok neked adni, mint amennyit kértél; mindenesetre többet annál, amennyire szükség van.

Erre a pipogya egyet dobbantott a földön, és azonnal megnyílt a föld és egy nagy öblös edény mutatta magát csupa arany- és ezüst-pénzzel telten Donogh előtt.

— Aztán igazi arany és ezüst ez csakugyan s nem változik át később valami hiábavalósággá? — kérdezte Donogh, akinek a sok kincs látása majd hogy el nem vette a szemefényét.

— Szavamat adom, — felelte a törpe, — és mi tartjuk a szavunkat szentül, ha egyszer odaadtuk valakinek.

És ezt mondván, a törpe egy rántással kibontakozott a Donogh kezei közül, miközben az elébbi öreges, töpörödött pipogya emberke egyszerre csak egy fiatal, szép, habár még mindig pirinyó emberré változott át.

— Donogh, te szerencsés leszel... én mondom azt neked! — szólt a tündér, és ezt mondván, letört egy ágasbogas gallyat egy közelálló egerfáról és azzal Donoghunkat jól arczon legyintette, úgy hogy egy pár pillanatig az eget is bögőnek nézte.

Mikor aztán már tisztán láthatott megint, akkorra már hült helye volt a pipogya em-

berkének; de az arannyal teli fazék még ott volt. Nem vesztegelt hát Donogh egy perczig sem, hanem kapta magát, nagysebtén telerakta minden zsebjét arannyal, aztán rátéve az edényre a födelét, gondosan betakarta a kincset földdel.

Amint ezzel készen volt Donogh, gyors léptekkel indult hazafelé az édes anyjához. Az öreg asszony felugrott ültőhelyéből, mikor a fiát meglátta.

— Szent isten! — kiáltá — nem vagyok eszemen . . . Kicsoda vagy te? Az arcod az én kedves fiamnak az arcza, a hangod az ő hangja; de az én fiam púpos volt, te pedig egyenes, szép és nyúlánk lettél.

Donogh abbeli nagy örömének miatta, hogy olyan hirtelen és valósággal meggazdagodott, észre sem vette azt a változást, ami az ábrázatán meg a testalkatán végbement, az által, hogy a tündér az egerfa gallyával arczon ütötte. Most pedig egyszerre olyan szép legény volt, hogy párját kellett keresni. Ő maga el sem hitte ezt mindaddig, míg az anyja a tükör elébe nem húzta s a saját szemeivel meg nem győződött a csodálatos átváltozás felől. Az édes anyja a nézésével nem győzött betelni, s talán ennek még jobban örült, mint a sok kincsnek.

Donogh apránként hazahordogatta a törpe összes kincsét. Aztán sorra megvásárolgatta egyik darab földet a másik után, utóljára pedig megvette az öreg Mac Carthynak is kótyavetyén elkallódott egész birtokát, és mindennek

koronájaképpen megkérte a szép Maigát feleségül.

Maiga az alatt a feltétel alatt adta neki a kezét, hogy Carrickadhroid meredek szikláján kastélyt épít számára. És mivel nincs lehetetlen annak, akinek pénze van: hát Donogh munkásokat hozatott a föld minden tájáról, s a pompás épület nemsokára elkészült, amelyiknek a romjai az idegent álmélkodással és csodálkozással töltik el még mai napiglan is. És mikor a kastély készen volt, Donogh feleségül vette a szép Maigát és élt vele sok, sok esztendőn át megelégedetten és boldogan.

Az erdei tündér.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény özvegyasszony, annak volt egy Örzse nevű serdülő leánya. Ennek a szegény özvegyasszonynak sem égen, sem földön nem volt egyebe, csak egy nyomorúságos viskója, meg két kecskéje.

De Örzse semmibe sem vette a szegénységet: jókedvű maradt mindétig. Kora tavasztól kezdve késő őszig a kecskéket legeltette ottkinn a patak mellett a nyír-erdőben. Mikor hazúlról elmenőben volt, édes anyja egy darabka kenyeret dugott a nyakában rövid zsinegen hordott zsacskjába, és mellé egy orsót, miközben ráparancsolt: »Azután szorgalmas légy!«

Minthogy pedig guzsalya nem volt Örzsé-

nek, az édes anyja a lent körültekerte a halántéka körül. Örzse aztán a nyakába akasztotta a zsacsokóját, útnak eredt és vigan dalolva szökdecselt a kecskéi után a nyír-erdő felé. Ott letelepedett egy fa alatt, s míg a kecskék mohón falatozának, ő szépen dologhoz látott. Balkezével húzta a lencsálakat a fejről, ami guzsalyúl szolgált neki, jobbkezével pedig az orsót pergette, hogy az csak úgy dorombolt belé. Közbe-közbe dalolgatott hozzá, hogy visszhangzott tőle az erdő.

És mikor az idő oda növekedett, hogy a nap már deket mutatott: félretette az orsót, oda hívta a kecskéket, adott mindegyiknek a kenyérből egy-egy kicsit, hogy ne fussanak el tőle, és beugrott az erdőbe, hogy édes bogyót kereszen a kenyérhez magának mellék-eledelül. Ha elköltötte egyszerű ebédjét, űzte a színes pillan-gókat az erdőalji réten, majd pedig tánczra ke-rekedett az erdő fáí közt. A nap lemosolygott ilyenkor a zöld ágakon keresztül; a kecskék pedig kényelmesen heverésztek a fűben és gondolták: »No minekünk jókedvű pásztorunk van!« A táncz után Örzse szorgalmasan fonogatott megint, és mikor napszállta felé hazabal-lagott, az anyja az orsót mindig tele találta.

Egyszer, amint Örzse szokása szerint az egyszerű ebéd után tánczra akart perdülni, hirtelen egy csodaszépségű nő termett előtte. Hoszszan lenyúló, zöldesfehér köntös volt rajta, olyan ritka, akár csak a pókháló; fejről derekáig érő arany haj omlott alá, s halántéka körül erdei

virágból koszorú volt fonva, hátul fátyol lebegett. A szép nő szeliden rámosolygott a megrettent Örszére és kedves hangon így szólott hozzá:

— Örsze, szeretsz-e táncolni?

Erre a szíves megszólításra az Örsze ijedelme eltűnt, és felelte:

— Óh szeretek bizony! Eltánczolnék akár egész nap is.

— Akkor gyere, táncoljunk együtt, majd én tanítalak, mondá a szép nő, s avval felkötötte a köntösét, megfogta Örsének a kezét és táncolni kezdett vele.

Amint körben forogni kezdtek, fölöttök egyszerre

csak olyan édes zene szólalt meg, hogy Örzse majd kibújt örömében a bőréből ... A zenészek fönt ültek a nyírfa ágain, fekete, hamvasszürke, barna és barkóczás öltözetben. Amolyan szemmen szedett zenészekből való banda volt ez, amelyik az erdei nő intésére gyülekezett össze: fülemile, pacsirta, pintyőke, tengelicz, zöldike, húros rigó, sárga rigó, meg barázdabillegető ...

Még a bogarak és hangyák is előjöttek erre a szokatlan zenehangra haraszt- és zsám-béktermeikből. Örzse arcza lángoló piros lett, szemei szinte szikráztak, elfelejtett fonást és kecskéket; tekintete a szép nőn függött, aki előtte és körülte kedvesen forgott — olyan könnyedén, hogy gyöngye lábai alatt a fű még csak meg sem görbült. S Örzse és az erdei tündér déltől estig egyre tánczoltak; az Örzse lábai nem fáradtak el. Egyszer aztán a szép nő megállapodott, a zenészek elhallgattak ... és a kedves tündér amint jött, azonképpen eltűnt észrevétlenül.

Örzse pedig aggódva gondolt a meg nem font lenre, amint az orsót a földön megpillantotta. A lent búsan levette a fejről és az orsóval együtt betette a zsacsκόjába, aztán előszólitotta a kecskéket és megindult hazafelé velök. De az úton bezzeg nem dalolt, hanem szemrehányást tett magának, hogy attól a kedves nőtől rászedetni engedte magát. Föltette magában, hogy ha még egyszer elejbe találna kerülni, csalogatásainak ellentáll. Olyan csendesen ment most hazafelé Örzse; olyan volt, mintha az orra

vére folya . . . A kecskék is, nem hallva mögöttök vidám éneket, hátratekintettek, ha vajjon lépked-e nyomukban pásztoruk csakugyan? Otthon sem igen zavarta most Örzse a vizet. Csendes voltán csodálkozott is az anyja nagyon és kérdezte a leányától:

— Talán csak nem vagy beteg, leányom, hogy most nem dalolsz?

— Nem, édes anyám, én nem vagyok beteg. A torkom kiszáradt a dalolástól, azért nem dalolok, — mentegetődött Örzse.

És azzal odább állott, hogy az orsót és a meg nem font lent eltegye. Avval vigasztalta magát, hogy édes anyja nem fogja mindjárt kérdőre fogni. Másnap majd helyrepótólja, amit elmulasztott, és azért nem is szólt az anyjának egy szót sem a szép nőről.

Másnapra kelve Örzse kihajtotta a kecskéket megint a nyír-erdőbe. Aztán leült a fa alá s kezdett szorgalmasan fonogatni. Dalolt is hozzá; mert hát dalolás mellett a dolog sokkal könnyebben megy. Örzse megosztotta most is a kecskékkal a kenyérét, aztán szamóczát ment szedni.

A nap már magasan állott, amint Örzse bebódorgott az erdő sűrűjébe. De nem sokáig maradt ott.

— Óh kedves kecskéim, ma nekem nem szabad tánczolnom! — mondá szomorúan, amint visszatérte után elvégezte sovány ebédjét, és ölében összeszedve a kenyérmorzsát, oda szórta a madaraknak egy lapos kőre.

— És vajjon miért nem szabad tánczolni? — szólalt meg egyszerre egy kedves hang, és ott állt a szép nő előtte megint, mintha a felhőkből esett volna alá.

Örzse most még jobban megrettent, mint első alkalommal, és behúnyta a szemeit, hogy a kisértőt ne lássa; de mikor ez ismételte a kérdést, így felelt félénken:

— Bocsásson meg szép nő, én magával ma nem tánczolhatok. Nem végezném el a feladott munkát, édes anyám megpirongatna. Meg is érdemelném. Ma, mielőtt a nap leáldozik, helyre kell hoznom azt, amit tegnap elmulasztottam.

— Ej, tánczolj csak! Mielőtt a nap lealkonyúl, segítve lesz rajtad, — mondá a tündér, s azzal felkötvén a köntösét, Örsét kézen fogta és vele tánczra perdült.

A zenészek a nyírfán muzsikálni kezdtek erre ismét, és a tánczosnők forogtak körben. A kedves nő még ma gyönyörűbben tánczolt; Örzse nem bírta levenni a szemét róla s elfelejtett kecskét, orsót.

A nap már lemenőben volt, mikor a szép nő a tánczot abbahagyta, és a zene elhallgatott. Örzse összecsapta a kezét a fején, hogy a meg nem font len még rá volt tekerve, és sírásra fakadt. A szép nő erre levette a lent az Örzse fejéről, rátekerte egy nyírfa törzsére, fogta az orsót és fonáshoz látott. Az orsó pergett szaporán s rajta a fonál szemlátomást telt és mielőtt még a nap leáldozott, az egész len meg volt fonva, még a tegnapról megmaradt is. Amint

aztán a leánynak oda adta a potrohos orsót, így szólt a szép nő:

— Most motoláld le és ne búsúlj! — azzal hirtelen eltűnt.

Örzse meg volt elégedve. Hazafelé mentében gondolta magában:

— Milyen kedves, milyen jószívű! Táncolni fogok vele megint, ha eljön újra.

Aztán víg danával ment egész hazáig, és a kecskék is virgonczan haladtak előre.

Hanem Örsét az anyja bosszúsan fogadta.

— Mit csináltál, te leány, hogy tegnap nem végezted el a kiszabott munkát? — És kezdte pirongatni ő kemét a hanyagságaért.

— Ne haragudjék, édes anyám, én bizony táncoltam egy kicsit, — felelt Örzse, és nyomban megmutatván anyjának az orsót, hozzátette: ma azért kipótoltam a mulasztást; az orsóm annyira tele van, hogy több rá sem férne.

Erre az anyja ment a kecskéket megfejni s letette az orsót a helyére. Örzse éppen bele akart kezdeni a beszédbe, hogy elmondjon töviről hegyire egyetmást az anyjának a tánczról; hanem aztán meggondolta a dolgot.

— Előbb megkérdezem azt a szép nőt, hogy kicsoda, s csak aztán beszélek édes anyámnak róla.

És nem is szólott semmit.

Harmadnapra kelve a kecskéket, mint rendesen, kihajtotta a nyír-erdő alá megint. A kecskék kedvökre legeltek, Örzse pedig lete-

lepedett egy fa árnyékában és dalolás mellett fonáshoz látott. Pergett az orsó szünetszüntelen. Mikor a nap delelőbe ért, Örzse az orsót letette a fűbe s egy-egy darabkát adott a kecskéknak a kenyereből. Mikor aztán elköltötte sovány ebédjét s oda szórta a kenyérmorzsát a madaraknak, mondá:

— Kedves kecskéim, ma tánczolok nektek egy keveset!

Éppen meg akarta próbálni, ha tudna-e ő is olyan szépen, mint az erdei tündér — hát ott állott előtte.

— Tánczoljunk együtt! — mondta Örszének mosolyogva, de akkor már kézen is fogta.

Azonnal megszólalt a zene a fejük felett, és a tánczosnők forogtak, mint az orsó. Örzse semmit sem látott, csak a gyönyörű nőt, és semmit sem halott, csak a kedves zenét, mely után a lábai mozogtak . . .

Folyt a táncz déltől kezdve alkonyatig. Akkor a tündér abbahagyta és a zene elhallgatott. Örzse azon vette észre, hogy a nap már az erdő mögött áll. A kezeit sírva összecsapta a feje fölé, s midőn a szeme az orsóra esett és meglátta azt a fonálnak nagy hijában vesztegelve: aggodalmasan tekintett a tündérre, mintha mondani akarná: »No, lesz most hadd-elhadd otthon!«

— Add ide csak a zsacs kódát; én helyrepótolom, amit ma elmulasztottál, — mondá a szép nő.

Örzsé odaadta a zsacsckóját, és a szép nő néhány pillanatig nem volt látható; azután pedig, mikor ismét megjelent, e szavakkal adta neki vissza a zsacsckót:

— Nesze, Örzsé, itt van! De csak otthon nézz bele! — s azzal eltűnt, mintha csak a szél fújta volna el.

Örzsének nem fért a fejébe, hogy mire való volt az a tilalom. Annak nagy okának kell lenni. Egy darabig nem is mert a zsacsckóba nézni. De mikor már a fele út a háta mögött volt, nem hagyta nyugodni a kíváncsiság. A zsacsckó olyan könnyű volt, mintha semmi sem lett volna benne. Addig-addig fúrta az oldalát, hogy végre belekukkantott.

Hanem bizony jobb lett volna ezt nem tenni, így legalább hazáig szép gondolatokban ringatózott volna. Mert hát a zsacsckóban csupán nyírfalevelet látott. Erre aztán elkezdett sírni, és szemrehányást tett magának, amiért olyan hiszékeny volt. Ekkor bosszúságában el akarta dobni. De meggondolta mégis a dolgot; jobbnak látta majd otthon a kecskének adni. Kedvetlenül ballagott haza.

Az anyja pedig szorongva várakozott rá a küszöbön.

— Leányom, az Isten szerelméért, micsoda orsó-fonalat hoztál te tegnap haza? — volt az anyjának legelső szava.

— Ugyan miért, édes anyám? — kérdezte Örzsé szorongva.

— Hát ahogy te reggel elmentél, én mo-

tólálni kezdtem. Motólálok, motólálok, hát az orsóról csak nem fogy a fonál. Egy motring, két motring, három motring — és még mindig tele van az orsó. Miféle manó fonta ezt? . . .

A mint bosszúsan az utóbbi szókat ki-mondta, abban a pillanatban eltűnt a fonal az orsóról, mintha csak elfújták volna.

— Mondd, leányom, mi történt? — kérde az anyja álmélkodva.

Ekkor aztán elbeszélte mindent.

— Hisz az az erdei tündér volt! — szörnyűködött a jó asszony. — Szerencse, hogy nem vagy gyermek, különben nem szabadúltál volna meg élve a kezei közül. Addig tánczolt volna veled, míg csak egy szusz lett volna benned, vagy halálba édesgetett volna. De a serdülő leányon megkönyörül, sőt sokszor még meg is ajándékozta gazdagon. Ha előbb szóltál volna, most az egész szoba tele volna fonállal.

Ekkor eszébe jutott Örsének a zsacskó s gondolta magában: hátha valami van a levelek alatt. Kiszedi belőle az orsót meg a megmaradt lent és néz, néz a zsacskóba . . . s egyszerre csak elkiáltja magát:

— Nézze csak, édes anyám, nézze!

Az anya összecsapta a kezét a feje fölött. A nyírfalevelek aranyrá változtak át.

— A tündér azt parancsolta nekem, hogy csak otthon tekintsek bele a zsacskóba, és én nem fogadtam szót. Én csupán csak nyírlevelet láttam akkor benne.

— No szerencse, hogy haragodban ki nem

szórtad mind egy szálíg a zsacskóból, — vélekedék az anya.

A gazdagság, amit Örzse hazahozott, elég nagy volt. Az anya vett a kincsen egy gazdaságot, és Örzse nem volt többé kénytelen kecskéket legeltetni. De a jó mód és kényelmesebb élet korántsem szerzett neki annyi örömet, mint az a táncz — az erdei tündérrel. Még sokszor kicsalogatta a nyírfaerdőbe, hogy még egyszer meglássa a szép nőt, — de nem látta soha többé . . .

A bátor ifjú.

Sok, sok esztendővel ezelőtt déli Svédországban élt egy gazdag paraszt, akinek a Mälartó közelében, jókora erdő és szántóföld mellett, szép rétje is volt, amelyiken a legpompásabb fű nőtt. Mikor a buja fű jól nekiindult a növekedésnek és már nemsokára kasza alá való lett volna, észrevette a gazda, hogy egy idő óta minden Isten-áldott reggelre le van gázolva. A nyomok a friss reggeli harmatban emberi lábak nyomaira engedtek következtetni; de a gazda sem a szomszédjai, sem összes ismerősei között nem tudott senkit, akinek akkora apró lábai voltak volna, amilyeneket a nyomok mutattak. Ellenség nem jutott eszébe, akinek efféle csíny elkövetésében telhetett volna kedve.

Hogy tehát ennek a különös dolognak a nyitjára jőjjön, egy napon megbízta a legidősebb

fiát, hogy mindjárt este tájt álljon lesbe a réten és vigyázza meg, mi történik ott. A fiú ugyancsak kötötte az ebet a karóhoz, köpte a markát, hogy majd fel fogja ő fedni a dolog titkát. Egy ideig derekasan is tartotta magát; de amint éjfélre fordúlt, nehezedni kezdtek a szemei. Csakhamar mély álomba merült, amiből csak reggel serkent föl. Akkor látta, hogy a fű le van gázolva ismét, éppen úgy, mint előbb.

Az apa persze avval a hírrel korántsem volt megelegedve, mert ő oda nem aludni küldte a fiát, hanem hogy őrt álljon és kitudja a valót. A következő éjszaka hát az örködéssel megbízta a kisebbik fiát; de ez sem járt el jobban a dologban. Éjfélig emberül tartotta ez is magát, hanem akkor már nem bírta tovább állani a sarat: elnyomta a buzgóság és csak akkor érzett föl, mikor a nap már jó magasan állt. A fű pedig ezen az éjszakán is le volt taposva, éppen úgy, mint máskor.

Volt az apának még egy harmadik fia is: egy igen jó viseletű és csinos suhancz fia. Rolf volt a neve. Ennek vaskemény volt az akarata. Amihez hozzáfogott, azt, tört vagy szakadt, véghez is vitte; pedig ő még legényszámba sem ment egészen. Oda lépett az apja elé mégis és így szólott hozzá:

— Apámuram, ereszszen el engem kelmed az éjszaka a rétre őrt állani.

— Mi jut eszedbe, fiam! — mondta az apa. — Már hogy eresztenélek én téged? Hi-

szen te még jóformán gyermek vagy, s ha testvérbályaid nem tudták az éjszakát kihúzni ébren, hát a te örködésed sem vezetne jó végre.

Hanem az ifjú nem tágitott, addig ostromolta az apját, míg végtére megengedte.

— No, hát miattam megpróbálhatod!

Azzal Rolf, a legkisebbik fiú, estetájt kiment és őrt állott a réten. Tartotta is magát erősen, mikor kerülgetni kezdte, de kivált mikor úgy éjfél tájban teljes hatalmával el akarta nyomni az álmot. Állta a sarat derekasan. De akármiként meresztette is a szemét, akármiként vigyázott, sehol nem látott és nem hallott semmit.

Már egészen megvirradt, midőn a tó felől, a sziklák mögül egyszerre csak valami sustorgó hangot hall a levegőben, mintha madárcsapat közelítene. És csakugyan három hattyút látott a tó innenső partja felé közelíteni, aztán ott szépen leereszkedni. A hattyúk itt gyorsan levetették tollruhájokat és — az elrejtőzött ifjú ámulatára — három csodaszép leányszóvá változtak át. A leányok erre hamarosan odanyújtották a kezöket egymásnak, aztán egyszerre tánczra kerekedtek a szomszédos bársonypuha réten, tartván ezt nagyon alkalmasnak a tánczra, mivelhogy itt az ő picziny, finom lábacskaik alig érintették a földet...

Rolf hamar észrevette, hogy egy a három leány közül szebb minden más asszonynál és leánynál, akit valaha látott, és gondolta magában:

— Ez lesz az én feleségem ... igen, igen ... ez, vagy senki ezen a világon!

A leányok nem vették őt észre s tánczoltak és mulattak tovább. Akkor az ifjú közelebb lopódzott és a tánczosok tollhüvelyét magához kaparította és elrejtette.

Mikor keleten kissé pirkadni kezdett az ég alja s közel volt az idő, hogy a nap alhagyja fényes éjjeli szállását: a leányok felhagytak a tánczczal és siettek arra a helyre, ahol tollruháikat letették. De mennyire meg voltak rémülve, midőn azoknak hült helyét találták. Kétségbeesve futkostak ide-oda a réten, meg a tó partján, míg végre arra a helyre is eljutottak, ahol az ifjú lesben állt. Kérdezősködősökre megvallotta, hogy tollruháikat ő csipte el, mire a lányok könyörgésre fogták, hogy adja nekik vissza. Hanem Rolf így felelt:

— Nem, azt nem teszem.

A leányok tovább könyörögtek.

— Hát legyen! De két föltétel alatt.

A leányok ráállottak, látván, hogy más-kép nem boldogúlnak.

Ekkor elkezdte az ifjú:

— Az első feltételem az, hogy mondjátok meg nekem: kik vagytok és honnan jöttök?

Erre az a leány, amelyik a három között a legszebb volt, így felelt:

— Én egy királyleány vagyok, ezek pedig itt ketten az én szolgáló leányaim. Messziről jövünk és ott lakunk abban a palotában, ame-

lyik a naptól keletre és a földtől éjszakra fekszik, és a hova föld lakója nem juthat el soha.

— Micsoda? — kiáltott erre az ifjú. — Úgy hát az én második feltételemnek most már vége volna . . . De ennek nem lehet vége! Én téged, szép királyleány, hitemre-lelkemre ezenel eljegyezek magamnak feleségül, mert nekem senki más nem kell kivüled ezen a kerek világon, és kitűzöm mához egy hétre amott az erdő aljában, az apám házánál a lakodalmunk napját.

Azonközben múlt az idő s a nap már fölkelőben volt, miért is így szólt a szép királyleány:

— Jól van, legyen; — s oda nyújtotta a kezét az ifjúnak. — Mához egy hétre ott leszek az apád házánál.

Avval Rolf a három leánynak visszaadta a tollruháját; ezek tüstént hattyúvá változtak át ismét, azután fölemelkedtek a levegőben és csakhamar eltűntek az ifjú szemei elől.

Mikor aztán reggel az ifjú hazaballagott, elébe álltak a testvérbátyjai s kérdezték tőle, ha vajjon hallott-e és látott-e ő valamit.

— Semmit! — mondta az öcscsök, s egy szót sem árult el abból, ami vele történt.

— Ugy éjfél tájban — folytató Rolf — elnyomott az álom, noha erősen tartottam magamat, s amint reggel fölocsúdtam, hát a réten minden fű le volt taposva.

Erre aztán kinevették és csúfolták testvérei. De ő nem törődött vele; várta nyugodtan

az időt. Végre elérkezett a nap, a mikorra ki volt tűzve a lakodalom. Az ifjú már korán reggel talpon volt, tett-vett, serényen fáradozott úgy a házban, mint a ház körül, hogy ékességet nyerjen minden. Az apa pedig fia kivánságára meghívta barátait és rokonait. A sok vendég el is jött annak idejében, csak a főszemély, a menyasszony, hiányzott még. Hanem azért vigan voltak a vendégek, mert nem volt semmi- ben fogyatkozás: ugyancsak kitett magáért a gazdag parasztház.

Mikor a vidámság úgy éjféltájt hangos örmzajba csapott át, egyszerre csak kocsirobo- gás hallatszott ottkinn. És csakugyan úgy volt. Künn az ajtó előtt pompás fogat állott meg s egy bájos teremtés, a királyleány, mint ékes menyasszony, szállott ki két udvarhölgyével együtt a kocsiból. Erre a látványra szemé- szája elállt a vendégseregnek. Rolf pedig örömpesve mutatta be választottját és elbeszélte most mind- azt, ami vele örképében történt. Most persze sokan szerettek volna az ő helyén lenni, de leg- inkább a testvérei. A királyleány csakugyan szerfölött szép volt, a mellett nyájas és szemér- mes, úgy hogy mindenki, aki őt meglátta, rö- g- tön megszerette. Békés vidámság között gyor- san teltek az órák, mintha perczek lettek volna.

Nem messze volt már a reggel; a nap feljövőben. Akkor azt mondta a menyasszony a vőlegénynek:

— Engedj most már innen mennem, éde- sem, mert itt az én indulásom ideje.

Rolf erre nagy szemeket meresztett és így szólt:

— Nem vagy te az én szerető feleségem és nem maradsz nálam, ameddig a halál el nem választ egymástól?

— De igen, — felelte a menyasszony — én a te szerető feleséged vagyok, s vajha soha sem kellene tőled elválnom! Hanem a sors másképp akarja. Messze innen, egy nagy országban, a naptól keletre s a földtől éjszakra, király volt az apám s békességesen lakott egy szép palotában. Akkor egy napon gonosz szomszédja, egy erőszakoskodó óriás, megrohanta és megölte, engem pedig a szörnyeteg nehéz rabságra vett. Csak az éjjél óráiban nincs hatalma rajtam; ekkor tetszés szerint kijárhatom magamat, de napfelkelte előtt a palotában kell lennem mindig, különben életemet vesztetem. Megígérttem, hogy eljövök; el is jöttem, de válnunk kell örökre. S ha megjeleném is nálad éjjelente: mit használna az neked? . . . Volna is feleséged, nem is. Utóvégre is kockára teném életemet. Várjuk tehát, míg a kegyes sors másképp rendeli.

Amint Rolf ezt hallotta, nagyon megszorodott, de a királyleányt még sem merte tovább tartani. A királyleány érzékeny búcsút vett az ifjútól, és mielőtt elhagyta volna, egy aranygyűrűt ajándékozott neki, a két udvarhölgy pedig egy-egy aranyalmát.

Ettől fogva a szegény ifjúnak minden életöröme eltűnt. Kerülte az álom, a munka nem

ízlett neki s bármihez fogott, nem volt fogamatja. Napról-napra világosabb lett előtte, hogy az apja házánál tovább nem maradhat. Eltökélte magában, hogy ha életébe kerül is, a palotában, a melyik a naptól keletre s a földtől éjszakra fekszik, fölkeresi szeretett hitvesét és kiszabadítja az óriás hatalma alól.

Kérte hát az apját, engedje meg, hogy útnak indulhasson. Az apa mindent elkövetett, hogy fiát lebeszélje szándékáról; de mivel ez makacsul megkötötte magát, végre így szólt:

— Azt hiszem, hogy oda, ahol a te menyasszony-hitvesed lakik, holtodiglan sem jutsz el. De ha éppenséggel meg akarod próbálni, hát nem tartóztatlak tovább. Tedd, amit a szíved diktál.

Másnap a fiú megölelte szülőit és testvéreit és útnak eredt.

Miután hetekig hegyen-völgyön és több országon át ment, mendegélt, eljutott egy sötét erdőbe is, amelyiknek vége-hossza nem volt. Már egy pár nap mendegélt benne, midőn egyszerre valami különös zaj üté meg a fülét. Amint megy a zaj iránya felé, nagy bámúlásra két óriást lát maga előtt, akik egész tűzzel viaskodtak egymással. Rolf oda lépett bátran hozzájuk és megkérdezte, hogy miért veszekednek. Azt felelte erre az egyik óriás:

— Az apánk meghalt és megosztózkodtunk az örökségen. Imhol van még egy pár csizma s nem tudunk megegyezni, hogy kié legyen.

— Ej no, kell is az kenteknek! — mondá az ifjú. — Adjátok nekem azt a csizmát és mentek lesztek a czivódástól, s továbbad is jóban lehettek, amint testvérekhez illik.

Átlátta ezt a két éretlen ficzkó, s egyikök így szólt:

— Úgy? Hát legyen! De ez nem afféle közönséges csizma ám, amit mi neked adunk; aki ezt a lábára felhúzza, az száz mértföldet halad egy lépéssel.

— No hiszen ez nem ok, hogy az ajándékot el ne fogadjam, — felelte az ifjú s hamarosan fölrántotta a csizmát a lábára.

Mind a két részről meg voltak elégedve, legkivált az óriások, akiknek most már nem kellett a nyakát törni egymásnak. Az ifjú szépen megköszönte s azzal tovább ment.

Rövid idő múlva az erdőnek más tájára ért és mind mélyebben belegabalyodott. Egyszerre csak ismét zajongást hall. Arrafelé tart hát bátran most is, és nemsokára — éppen mint előbb — két óriást pillant meg, akik dühösen viaskodnak egymással. De ezek nem az iménti óriások valának, hanem jó rőfnyivel magasabbak amazoknál, akikkel ő először találkozott. Odament hát ezekhez is és megkérdezte tőlök, hogy miért verekednek olyan rémségesen.

Azt mondja erre az egyik óriás:

— Hát ugyan hogyan verekednénk? Az apánk meghalt és azon, amit ránk hagyott, megosztzkodtunk emberségesen. De ihol még

Adjátok nekem azt a csizmát!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

egy köpönyeg maradt fel: ezen nem tudunk megegyezni.

— No, tudok én egy módot, — mondta nekik az ifjú, — adjátok a köpönyeget nekem! Ezzel jó tettet is cselekesztek, mert én vándorló vagyok és még hosszú út áll előttem. Aztán meg segítve is lesz rajtatok, mert így a ti perpatvarkodástoknak legott vége szakad s továbbad is jóban lehettek, ahogy jó testvérekhez illik.

Okos tanácsot látott ebben a két óriás. Mondta is az egyik mindjárt:

— Biz' az lesz a legjobb! De ez nem olyan köpönyeg ám, mint más köpönyeg; ennek az a tulajdonsága, hogy azt, aki magára akasztja, láthatatlanná teszi.

— No az éppen nem hiba, — felelte Rolf és a köpönyeget minden teketória nélkül magára kapva, szépen megköszönte s útnak indult.

Amint vándorlását az óriások országában tovább folytatta, kevéssel azután harmadszor is lármát hallott, s mikor arra a helyre ért, ahonnan a lárma hangzott, hát látja, hogy két iszonyatos óriás marakodik egymással.

— Piha! Ugyan kik czirógatják egymást olyan nem-szeretem módon itt már megint? — Nem férhettek a bőrötökben?

— Nem ám! Azt mi nem tehetjük, — felelé az egyik. — Az apánk meghalt és megszozkodtunk az ősi jószágon. Hanem ihol egy kard... ez itt ni! ezen éppenséggel nem tudunk megegyezni, hogy kié legyen.

Az ifjú ekkor így szólt:

— No, hát majd eligazítom én köztetek a vitát. Ha már sehogysem tudtok megegyezni, adjátok a kardot nekem; mert én vándor vagyok s hosszú útamon egy jó fegyvernek nagy hasznát venném.

— Biz' annak vennéd, ha odaadnánk, — mondá az egyik óriás; — mert ez a kard nem afféle közönséges kard ám, hanem olyan, hogy akit annak a hegye megérint, az nyomban a halál fia; ha pedig halotthoz érnek a markolatával, hát rögtön feltámad.

— Na, éppen ilyen kardnak vehetem én hasznát. — Csak ide vele!

Az óriások még darab ideig czivakodtak, de mivel utóljára sem tudtak eligazodni: az ifjú tanácsa látszott nekik legokosabbnak, amit tehettek. Azzal odaadták a kardot.

Ily módon aztán Rolf hozzájutott egy jó fegyverhez is. Felkötötte tüstént a kardot, felhúzta a száz mértföldet lépő csizmát és nyakába kerítette a köpönyeget. Most úgy tetszett neki, hogy az útatásra elég jól fel van készülve.

A végtelennek látszó erdőn is erőt vett végre, s belőle késő este egy roppant nagy síkságra ért, amelyiknek nem volt se vége, se hossza. Hiába nézelődött a hold fényénél mindenfelé, sehol sem tudott éjjeli tanyára szert tenni. Végre megcsillant egy kicsike fény a távolban. Annak irányát követve, egy régi, düledezőfélben levő házikóhoz ért; abban talált

egy igen-igen öreg asszonyt, aki már több emberöltőt látszott átélni. Vándorunk belépett a házikóba, köszönt módosan és éjjeli szálást kért.

— Ki vagy, honnan jössz és hova igyekszel, aki engem olyan szépen köszöntöttél? — kérde az öreg.

Az ifjú azt felelte:

— Én egy szegény vándor vagyok, mesziről jövök és keresem azt a szép palotát, amelyik a naptól keletre s a földtől éjszakra fekszik. Talán kelmed, jó anyóka, megmutathatná nekem az utat oda?

Az öreg azt mondta:

— Nem, azt én nem tehetem. De az én hatalmam alatt van valamennyi négylábú állat; azokat előszólítom, mivel te olyan nyájasan viselkedtél irányomban, mint ahogy még senki, mióta itt tartózkodom. Annak pedig jó hosszú ideje, mert én itt már tizenkét tölgyerdőt láttam felnőni és aztán elkorhadni. Azért segítségedre akarok lenni és holnap minden állatot egybehivok: talán akad a sok között egy, amelyik útba igazít.

Az ifjú szépen megköszönte a jóságát s ott maradt éjszakára az öregnél.

Másnap, mihelyt a nap felkelt, az öreg összehívta a négylábú állatokat. De akármennyin jöttek is, a medve, farkas, róka, görény és az erdő egyéb gyorslábú állata: egyetlen egy sem tudta, merre van az a palota, amelyiket a jövevény keresett.

Ekkor az öreg útnak bocsátá az ifjút, mondván:

— Én nem segíthetek rajtad. Hanem néhány ezer mértföldnyire innen lakik az én testvérem, aki a vizek valamennyi halai felett uralkodik. Talán ő el tud majd igazítani, hol van az a palota, amelyik a naptól keletre s a földtől éjszakra fekszik.

Az ifjú azzal köszönt az öregnek a maga szíves módja szerint és tovább ment. Fölrántotta az ő száz mértföldet lépő csizmáját s ilyenénképpen minden nap rengeteg földet hagyott maga után, anélkül, hogy a vadonnak elérte volna a végét.

A harmadik nap alkonyatán végre fényt látott megcsillanni a távolban. Annak tartva, a tengerparton egy igen régi házikót talált és abban egy igen öreg asszonyt, aki éppen annyi emberöltőt élt át, ahány holdváltozást élnek át más emberek.

Az ifjú belépett a házikóba, meghajtotta magát az agg-öreg előtt, elmondta neki testvérének szíves üdvözlését, aztán illendően megkérdezte, vajjon nem húzhatná-e meg magát nála éjszakára?

Az öreg asszony pedig így szólt hozzá:

— Ki vagy te s honnan jössz és hova igyekszel, aki olyan szívesen köszöntöttél engem? Én e helyen huszonnégy tölgyerdőt láttam felnőni és huszonnégy tölgyerdőt eltűnni; de még senkit sem láttam, aki ilyen

takarosan és barátságosan viselte volna magát irányomban.

Azt mondta erre az ifjú:

— Én csak egy fáradt vándor vagyok, messze földről jövök és keresem azt a szép palotát, amelyik a naptól keletre s a földtől éjszakra fekszik. Hallott-e róla valamit kel-med, jó öreg anyó, s meg tudná-e nekem mutatni az utat arrafelé?

— Azt biz' én nem tudom, fiam, — felelé az öreg, — de mivel olyan módosan köszöntöt-tél engem s olyan szépen szóltál hozzám, hát én segítségedre kívánok lenni, erőmhöz képest. Én uralkodom a vizek állatai fölött s holnap majd mind összehívom; talán van közöttök olyan, amelyik neked az utat meg tudja mu-tatni.

Az ifjú megköszönte a vén anyónak és kipihente magát éjjel nála.

Amint nappalodott és a nap első arany sugarait a nyílt tengerre vetette: az asszony összegyűjtötte a tenger teremtményeit. Oda-úszott a parthoz a bálna, a delfin, a tengeri tigris, hering, csuka, lazac — szóval minden-féle apró és nagy állat a föld vizeiből, és kér-dezték az uralkodójoktól, mit parancsol?

Az öreg elmondta, mit szeretne az ifjú megtudni, mire ezek rendre megkérdezték egy-másközt; de nem találkozott köztök egy sem, amelyik tudott volna valamit a szép palotáról, vagy amelyik megmondhatta volna az utat arrafelé.

Az öreg anyónak hát nem maradt más hátra, mint az ifjút vigasztalni és biztatni, hogy, ha még néhány ezer mértfölddel tovább szándékoznék menni: a harmadik testvér, aki a föld madarai felett uralkodik, majd csak segít rajta. Ha ez nem segít, akkor aztán senki sem a földön. Erre megköszönte az ifjú az öreg anyó jóakarátát, elbúcsúzott tőle s ismét útnak indult.

A száz mértföldet lépő csizma segítségével persze könnyű volt neki naponként rengeteg földet a háta mögött hagyni. De mikor beesteledett, nem tudott többé eligazodni. Előtte mindenütt bozót és cserje, sűrűn egymásba fonódva, amelyen keresztül csak a kardjával tudott magának utat törni. Fáradtan tekintgetett mindenfelé, ha nem lát-e valahol éjjeli szállást. Végre fény csillámlott elő a távolban. Nekifohászkozott hát egész erejével, s nemsokára egy roskatag házikóhoz ért. Benne egy igen-igen öreg asszony lakott, aki annyi emberöltőt élt át, mint más ember napot.

Az ifjú belépett a házikóba, meghajtotta magát az öreg asszony előtt, elmondta módosan a testvérei üdvözlését és kérte szép szóval, engedje meg, hogy az éjszakát nála tölthesse. Az öreg anyó az ifjú szép beszédét hallva, így szólt:

— Ki vagy te, honnan jössz és hova igyekezel? Én negyvennyolcz tölgyerdőt látam felnőni és negyvennyolcz tölgyerdőt elkorhadni, de ilyen tisztos hangon és ilyen szépen nem szólt hozzám még senki.

Lakmároztak nagy vigassággal.

Országos Széchényi Könyvtár

Az ifjú így felelt:

— Én egy szegény vándor vagyok, messze földről jövök és keresek egy szép palotát, amelyik a naptól keletre s a földtől éjszakra fekszik. Kelmed, édes öreg anyám, talán útba igazíthatna engem arrafelé?

— Nem, fiacskám, — felelte az öreg, — azt, nagy sajnálatomra, én nem tehetem. De mivel te olyan derék ifjú vagy, hát segítségemre leszek, amennyire tőlem telik. Mint uralkodó a madarak országában, holnap egybegyűjtöm alattvalóimat; talán valamelyik szárnyasom majd eligazít.

Az ifjú megköszönte az öregnek nagy jószágát és nála maradt éjszakára.

Másnap korán reggel, még kakas-kukorékolás előtt, felkelt a madarak uralkodója s összehívta alattvalóit tanácskozásra. A víz tükre csakhamar mozgásba jött az úszó madaraktól meg a levegőben surrogó nagy és kis madarak szárnyuhogásától; mert előjövének a világ mind a négy tája felől a sasok, baglyok és orvmadarak, a hattyúk, a tyúkok, tarka papagályok, paradicsom-madár és mindenféle éneklő madár s más nagy és kis szárnyas, és tudni akarták, hogy mit kíván tőlök uralkodójuk. Az öreg pedig így szólt:

— Azért hívtalak benneteket, hogy mondjátok meg nekem: tudja-e valamelyik közületek, hogy hol van az a szép palota, amelyik a naptól keletre s a földtől éjszakra fekszik, s meg tudja-e mutatni az utat odáig?

A madarak erre sokáig tanakodtak, de nem volt közöttök egy sem, aki tudott volna valamit a palotáról. Akkor bosszúsan kérdezte az öreg tőlök:

— Együtt vagytok mindnyájan?

— Egytől egyig, — felelte a sas — csak még a féniksz-madár hiányzik.

Ebben a pillanatban az ifjú hatalmas suhogást hallott a levegőben s az égen egy fekete pontot vett észre, amely mind nagyobb lett, amint jobban-jobban közeledett. És egyszerre csak ott termett a féniksz-madár s az öreg előtt leszállt. Nagyon fáradtnak látszott, úgy hogy alig tudta mozdítani a szárnyát, és hosszú időbe telt, míg uralkodója kérdésére, hogy miért maradt el olyan sokáig, meg tudott felelni. Amint kipihente magát, alázatosan így szólt:

— Ne haragudjál jó uralkodóm, hogy olyan sokáig késtem, mert hát én nagyon messze tájról jövök. Én a szárnyasok nagy törvény-ülésén voltam, akik engem szószólójokul választottak a szép palota közelében, amelyik a naptól keletre s a földtől éjszakra fekszik.

Az öreg meglepéssel vette ezt a hírt; mindazáltal szigorúan így szólt:

— Most hát az lesz a büntetésed késlekedésedért, hogy még egyszer megjáród azt az utat és oda viszed magaddal ezt az ifjút. De vigyázz, hogy baja ne essék.

A féniksznek nem igen volt inyére ez a parancs, de minden madár tartozott uralkodó-

jának engedelmeskedni. Csak rövid ideje volt a pihenésre.

— No fiam, — szól az öreg, — most hát eljuthatsz vágyaid honába. Megérdemled, derék ifjú vagy! Járj szerencsével!

Az ifjú elbúcsúzott az öreg anyótól, megköszönve hozzá való jószívűségét. Azzal felkapott a féniksz hátára s ez fölemelkedvén vele a levegőben, szélesebséggel vitte hegyek és völgyek, kéklő tengerek és örökzöld erdők felé a szép palota felé.

Amint mentek jó darab ideig, azt mondja a madár:

— Nem látsz valamit a messze távolban?

Az ifjú azt felelte rá:

— Igen, a messze ég alján valami fekete felhőt látok.

— Ott van az az ország, ahova szállnunk kell, — mondta rá a madár és nyilsebességgel evezett tovább.

Úgy este tájon kérdezte a madár megint:

— Mit látsz most?

Az ifjú azt mondta rá:

— A sötét felhőben egy fényes foltot veszek észre, mely olyan tisztán tündöklök, mintha a kedves nap volna.

— Az az óriás palotájának a fénye, ahová törekszünk, — erősíté a féniksz és szállt tovább.

Mikor öreg este lett, kérde a féniksz harmadszor is:

— Látsz-e most valamit?

Az ifjú felelte:

— Igen, egy nagy pompás palotát látok, amelyik egészen tiszta aranyban ragyog.

— Akkor helyén vagyunk! — mondta a madár és lerepülvén az ifjúval a palota udvarára, ott letette.

Az ifjú megköszönte a fénikszenek az ő szíves szolgálatát, mire ez rövid pihenés után fölemelkedett és ismét visszaszállt oda, ahonnan jött.

Minthogy éppen éjfél volt, amely időtájt többnyire minden óriás mély álomban szendereg, az ifjú, noha igen fáradt volt, ezt az időt jól fel akarta használni s késedelem nélkül ment a palota egyik szárnya felé. A királyleány, aki udvarhölgyeivel még ébren volt, egyszer csak kopogást hall a kapun. Kiküldi tüstént egyik udvarhölgyét, hogy nézze meg: ki van ott. Amint ez a kapuhoz ment, az ifjú egy aranyalmát adott át neki. A leány rögtön megtudta, hogy ki van a kapun, s avval visszasietett a hírrel úrnőjéhez.

— A vőlegény, urnóm, ottkinn van.

De a királyleány nem akarta ezt elhinni, és kiküldte a másik udvarhölgyét. Hanem bizony ez is mindjárt ráismert az ajándékára, s visszaszaladván a királyleányhoz, megerősíté hogy biz' az nincs különben. Ámde a királyleány még most is kételkedett a dolog valóságán és most maga ment ki, hogy utána nézzen.

Mikor a kapuhoz ért, az ifjú oda nyújtá neki az aranygyűrűt, amit tőle kapott. A király-

leány most már nem kételkedett tovább, hanem kinyitotta gyorsan a kaput és nagy örömmel fogadta jegyesét. Azzal bevezette a szobába, s ott elmondatta vele útazásának nagy esetét. Aztán kiki elmondta, ami a szivén feküdt . . . Olyan hamar teltek az éj órái, mintha csak perczek lettek volna.

Reggel felé a királyleány szomorúan lehorgasztotta a fejcskáját és így szóla:

— Most már válnunk kell, kedvesem! És ha igazán szeretsz, hát siess innen, minekelőtte az óriás felébred, különben életeddel játszol.

A vőlegény erre fölkapta a fejét.

— Mit? Én elhagyjalak megint? . . . Soha! Hadra kelek gonosz ellenségünk ellen!

Hiába kérlelte a menyasszonya: nem hagyta magát lebeszélni róla.

Alighogy érintette az első napsugár a vár-torony tetejét, már kinn volt a bátor vőlegény. A kapu egyik szárnya mögött lesbe állva hüvelyéből kihúzott kardjával, várta az óriás kijövetelét. Amint ott áll, egyszerre csak kiemelkedik a kapu fél szárnya s rajta kilép az óriás, mire az ifjú teljes erejével odasújtott rettentő kardjával, és leszelte az óriás fejét, anélkül, hogy ez őt észrevette volna, mivel őt a köpönyege láthatatlanná tette.

A királyleány azalatt a szobájában nagy aggodalom között várakozott. Mikor aztán már megsokallta a várakozást, oda szólt egyik udvarhölgyének, hogy nézze meg: mi történt oda-

künn. De erre nem volt már szükség, mert ebben a pillanatban a vőlegénye előtte termett.

— Szabad vagy, kedvesem! — kiáltott örömsugárzó arczczal. — Megöltem a gonosz fajzatot; ott hever lent a palota udvarán.

— Most boldogok vagyunk! — mondá örömpesve a királyleány, — boldogságunk olyan nagy, hogy nagyobb már nem is lehetne. Csupán egy hiányzik még: hogy szülőink is résztvehetnének benne.

— Ejnye! — szólt a vőlegény — hiszen ha csak az a baj, hát azon is segíthetünk, hogy boldogságunk még nagyobb legyen. Az én szülőim még élnek, ő hozzájok eljuthatunk. De a tiedhez is utóljára. Mutasd meg csak, hol vannak a szülőid eltemetve?

Ezzel a királyleány elvezette a mátkáját arra a helyre, ahol az apja és anyja meg az egész rokonsága fekszenek. S midőn az ifjú őket a kardja markolatával megérinté, megelevenülve mind erőre kaptak és újéletet kezdtek.

Most aztán általános öröm uralkodott a palotában. A megszabadítottak nem győzték eléggé megköszönni a derék ifjúnak a jóságát, s tiszteletre méltó voltát mindannyian készségesen elismerték. Rolf ezentúl mint király uralkodott az országon, szépséges felesége oldalán, és éltek boldogan, s talán még most is élnek, ha meg nem haltak.

Mihály, az árva.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer két testvér. Az idősebbet Mártonnak, az ifjabbat Jánosnak hívták. Mártonnak két gyermeke, Jánosnak pedig négy gyermeke volt.

Márton egyszer halálos beteg lett é utolsó órája közeledtével arra kérte testvéröcsét, hogy szegény gyermekeit vegye magához és viselje gondjokat atyailag, ha majd lehúnyja a szemeit és hátrahagyja őket keserves árvaságra, mivelhogy a felesége már előbb elköltözött az árnyékvilágból. A testvér ígérte, hogy gondjokat viseli, s avval a beteg kilehelte lelkét.

Mikor János hazament, a felesége így szólt hozzá:

— János, talán csak nem te leszel a gyámjok testvéröcséd gyermekeinek? Remélem, hogy nem!

János ezekre a szívtelen szavakra felkapta a fejét és azt mondta:

— Miért ne? Hát ki vegye a szegény árvákat magához és ki viseljen gondot rájuk, ha nem én? Csak nem tagadhatom meg a tulajdon testvérem vérét, az én saját véremet! Csak nem ereszthetem őket szélnek! Meg idegen emberekhez sem adhatom a testvérem gyermekeit. Magunkhoz vesszük őket. Ez minket illet.

Erre azt mondja az asszony:

— Isten neki, hát nem bánom: az idősebbet vegyük magunkhoz, de a kisebbik nekem nem kell.

Az ember erre megint azt mondta:

— Ne törd a fejedet azon, hogy az idősebbet vagy az ifjabbat vegyük-e magukhoz. Én azt gondolom, ott az igazság: hozzánk venni mind a kettőt. Minek azt firtatni?

De az asszony folyvást csak azt hajtotta, hogy neki csupán csak az egyik kell s ebbeli kívánságának most már okát adni igyekezett, mondván:

— Én azt tartom, hogy az idősebbik hasznot is hajthat már nekünk, mivelhogy az dolgozhatik már valamit, hiszen már tizennégy esztendő. De a kisebbik mikor fog még hasznot hajtani nekünk?

Igy okoskodott a számító, szívtelen asszony; hanem az ura eldöntötte a dolgot.

— Hát, anyjokom, én meg a mondó vagyok, hogy itt hiábavaló minden okoskodás, — ami különben szívtelenségre vall. Azért, mert még tehetetlen szegény gyermek, mert még nem lendíthet semmit, amiből hasznot látnánk: hát veszni hagyjam? Tudod, hogy én az ő nagybátyjok vagyok, így hát csak nekem kell rájuk gondot viselnem. Tehát mind a kettőt magunkhoz kell vennünk. Punktum.

Az asszony aztán nem felelt az urával többet s nem firtatta ezentúl a dolgot, hanem szépen belenyugodott az ura határozatába. János a szegény árva gyermekeket annak rendje

szerint magához vette, s meg is voltak nála békében és bántódás nélkül kilencz álló eszten-deig. József, az idősebbik, bőségesen megszolgá-
gálta a mindennapi kenyerét és mindazt, amire
szüksége volt. Mihály a fiatalabbik, egy pár
esztendő óta már szintén segítségül volt köny-
nyebb munkánál.

Hanem egyszerre csak rossz idők jártak,
amikor bizony nagyon rosszul ment a szegény
emberek dolga. A jó embert inséges dolgok
szorongatták. János gazda kénytelen volt még
a tehénkéjét is eladni. Ekkor a felesége oda
fordult hozzá és szemrehányást tett neki,
mondván:

— Látod, hogy megy a sorunk! Hát okos
dolog volt a mieink mellé még két gyermeket
venni magunkhoz? Most még a saját gyermeke-
inket sem birjuk eltartani.

— Mit törődöl te avval! — felelte János
indúlatosan. — Hiszen tudod, hogy nekünk
marad a gyermekek házacskája, ha azt tőlök
megveszem és kifizetem.

Erre azt mondta az asszony:

— Nem volna-e jobb, a kisebbik fiútól
megszabadulni? Akkor a házacskához is olcsób-
ban hozzájuthatnánk.

A gazda megcsóválta a fejét és így szólt:

— Jussion eszedbe, asszony, hogy a jó idők-
ben vettük magunkhoz őket. Nem volna-e
Isten és világ ellen való bűn, ha a rossz napok-
ban leráznók a nyakunkról őket? Az én lel-
kemhez ilyen cselekedet nem fér.

De az asszony mindenáron azon volt, hogy megmenekedjék a gyermekektől. Most már mind a kettőtől. Nem hagyott az urának békét, folyvást ösztökélte, piszkálta, ostobának, esztelennek titulálta a hozzájuk való jó indulatáért, és lépten-nyomon keserű szemrehányásokat tett neki. Ez nem volt elég. A szegény ember vállát a roskadásig nyomta az élet terhe és gondja. Napról napra jobban, s egyszer aztán megtántorodék.

Mondta a feleségének:

— Tudod mit, asszony! Hogy minden jó legyen: a kisebbik fiút elviszem valahová a hegyek közé.

— Hova viszed? — kérdezte örömmel a gonosz asszony. — Elviszed vagy két órányira, aztán egyszerre csak itthon terem megint.

— Itthon terem? — mormogta János. — Majd elviszem őt oda, ahonnan soha többé vissza nem tér.

Másnap, még mielőtt pitymallott, így szólt János a tizenkét esztendősi fiúhoz:

— Gyere Mihály, nézzünk szét ottkinn a Kárpátokban, nem akadunk-e kincsre valahol.

Mihály semmi rosszat sem sejtve, jó kedvvel ment nagybátyjával. Mentek soká, soká . . . a szegény fiú csak vonszolta már a lábait a fáradtságtól.

Amint a Radhost-hegy barlangjának a nyílásához értek, a nagybácsi gyertyát gyűjtött és bevezette Mihályt a barlangba. Ott leereszkedtek egy lajtorján a mélységbe, ahonnan hol

A szegény falatozott csendes nyugalommal.

OSZK

Országos Magyar Könyvtár

egyenest, hol pedig meggörnyedve mentek egyik üregből a másikba, majd áthaladtak több tágasabb barlangon, mígnem egy földalatti folyócskához értek, amelyiken keskeny palló vezetett keresztül. Amint átmentek rajta, túl a vízen így szólt a nagybácsi:

— Mihály, ülj le itt erre a sziklára! Nesze kenyér meg egy kés. Egyél, éhes vagy már, tudom; magam pedig az alatt körülnézek.

Azzal Mihály leült, vágott a sötétben egy darab kenyeret és falatozott csendes nyugalommal. A szegény elhagyatott fiú várt, várt soká, nagyon soká a nagybátyjára. Remélte, hogy a gyertyával majd csak visszajő, azért nem is mozdult a helyéről, meg azután félt is elmozdulni onnan abban az iszonytató sötétségben. Vágytonvágyva fülelt a szegény, s nézett erre-arra, forgatta a fejét mindenfelé, hogy merről látja már megcsillanni a gyertyafényt.

Hanem bizony hiába várta, leste: a nagybácsi nem jött hozzá vissza. Ekkor gondolta:

— Most már bizonyos, hogy a nagybácsi engem szántszándékkal félrevezetett; ide hozott és itt hagyott, hogy itt elveszszek és megszabaduljon tőlem, maga pedig hazament.

Ennél a gondolatnál égnek meredt minden haja szála. Felugrott ültőhelyéből, összededte magát s tapogatózva megindult, hogy keresse a kivezető utat Radhost-hegy barlangjából. Csakhogy ez nem ment ám olyan könnyen, mint ahogy a szándéka diktálta. Hogyan találja meg gyertyavilág nélkül az utat

ebből a sok-üregű barlangból? hogyan akad rá a folyón átvezető pallóra, meg a lajtorjára, amelyik fölvezet? A helyett, hogy a folyó felé közelednék, mindjobban eltávolodott attól. De ezt csak akkor vette észre, mikor a folyó zúgását már nem hallá.

Elbágyadva ereszkedett a nedves földre, oda támasztotta a fejét a hideg sziklához és sírt keservesen. Aztán felugrott megint és ment visszafelé. Mikor így a sötétségben jobbra-balra tapogatózott, a lába megcsúszott és legurult a mélységbe; de szelid lejtőjű lévén a part, szerencsére horzsoláson kívül egyéb baja nem történt. Ahogy csúszott lefelé s megkapaszkodni iparkodott: kapaszkodásközben két jókora rög maradt a markában. A nélkül, hogy tudná, mit tett, betette a rögöket a nyakában csüngő táskájába, s azzal törekedett tovább.

Most a folyó felé közeledett és csakhamar hallá a zúgását. Oda is ért szerencsésen, de nem tudta megtalálni a pallót, amin a nagybátyja átvezette. Mit csináljon? Elfogta az aggodalom. Ha át nem jut a tulsó partra, itt fog elveszni. Kapta hát magát, elszántan beleugrott a folyóba s szerencsésen át is úszott rajta.

Aztán ment, tapogatózva, lassacskán, a merre a sötétben rés nyílt. Nemsokára eljutott a veszedelmes lábtóhoz is és macska módjára mászott föl rajta. Majd ment tovább tapogatózva, jó remény fejében, még sokáig. És reménykedése, fáradozása nem esett hiába, mert

egyszer aztán, kimondhatatlan nagy örömeire, derengő világosság váltá föl a koromsötétséget, s végre megpillantá a szabadba vezető nyílást.

Most vette csak észre, hogy meg vannak sebezve a kezei és lábai; reszketett a hidegtől meg a kiállott félelemtől. De hamarosan összeszedte magát, térdre esett és buzgón hálát adott Istennek, hogy nem engedte őt gonoszúl elveszni.

Erre leült, elővette a tarisznyájából a puhára ázott maradék-kenyerét és falatozott belőle egy kicsit, hogy elűzze az éhség kínjait. Gondolkozott: mi tevő legyen? Hát evvel hamar tisztában volt. Az az egy legalább mindjárt világos volt előtte, hogy neki a nagybátyjára a történetek után örökre keresztet kell vetni, hogy felé se nézhet többé a háza tájékának. Micsoda keresni valója lehetne ő neki annál, aki őt el akarta vesztetni! De hát most mit csinál? . . . Mit csinálhatna egyebet, mint amit már sok szerencsétlen megcselekedett ő előtte: nekiindul a nagy világnak . . .

Amint több napon át nagybúsan ment, mendegélt, egyszerre csak egy kastélyhoz ért, s mivelhogy igen szorongatta az éhség, beballagott az udvarba és egy inasféle szolgától kenyeret kért, és avval leült egy szögletköre. Azalatt, míg a kését a nyakában csüngő tarisznyájából előkereste, az inas a két sárga rögöt meglátta benne. Megkérdezte, hogy mit rejteget ott? Avval kivette az inas egyiket, hogy meg-

nézze, forgatta a szeme előtt, mércsegélte a kezében a súlyát, és másoknak is megmutogatta. Azután bement az urához, hogy annak is megmutassa a rögöket. A kastély ura látni kívánta a fiút és kérdezte tőle, hol vette azt a két darab termés-aranyat?

Mihály erre elbeszélte, mi történt vele s mi módon jutott azokhoz a rögökhez. Az árva egyszerű elbeszélése annyira meghatotta a jószívű urat, hogy Mihályt magánál tartotta és gyermekévé fogadta, mert nem voltak gyermekei. Az aranyat pedig eladta s az érte kapott pénzüsszeget gyümölcsöztetés végett betette a takarékpénztárba a fiú számára.

E napságtól fogva jó dolga lett a szegény árvának. Nevelőapja házában el volt látva mindennel, rendes oktatásban is részesült évről-évre, s látván Mihálynak a tanulmányokban való szép előmenetelét, úgyszintén test szerint való szép fejlődését és egészséges voltát: nagy öröme telt benne.

Mihály tizenhét esztendő óta volt már a kastély lakója, midőn a nevelőapja halálosan megbetegedett és meg is halt. Mihályra hagyta minden vagyonát, s halála előtt fogadott fiának a lelkére kötötte, hogy mértékletes, józan életet éljen, és a szegényekről ne feledkezzék meg soha.

Mihály gondolta magában:

— Hogy is feledkezhethném én meg a szegényekről, mikor magam is szegény voltam!

Két esztendő telt el azóta, hogy a Mihály

jóltevője meghalt és hogy a maga ura lett. Egy napon, amint ott állt az ablaknál, és nézett kifelé a kastély udvarára, egy elkényszeredett, rongyos ruházatú koldús-embert látott a ház felé közeledni. Nyomorúsága nagyon meghattotta a kastély fiatal urát és tüstént megparancsolta a kapunállónak, hogy az öreget vezessék föl hozzá.

Mikor az öreg a szobába belépett, Mihály meghökkenve nézett rá, mert a nagybátyját ismerte föl benne. Az öreg persze nem ismerte meg unokaöcscsét.

— Könyörüljön rajtam, nagyságos uram, — rimánkodott az aggastyán, — könyörüljön egy éhező öregem! Isten visszafizeti a nagyságos úrnak!

— Szívesen adok kendnek enni és inni valót. Üljön le!

Aztán beszólította az inasát és halk hangon meghagyta neki, hogy a tarisznyájából, amelyet hajdani ruhájával egyetemben megtartott emlékül, hozza el a kést. Avval leült az aggastyán mellé, aki elbeszélte neki, hogy ő egykor jómódú volt, de a rossz idők miatt szegénységre jutott; hogy utóljára elvesztette mindenét, úgy hogy még a házacskáját is el kellett adnia, s most koldulásból tengeti életét.

— Hát gyermekei nincsenek? — kérde Mihály.

— Oh istenem! — sóhajtott az öreg, — négy gyermekem volt. Három belőlök himlőben meghalt, a negyedik pedig egy semmire-

kellő, aki sem Istennel, sem öreg apjával nem gondol.

Azonközben az inas elhozta az ételt és italt. Mihály maga nyújtotta oda az öregnek a kenyeret és régi kését a szeléshez. Az öreg a kést a kezébe vette s nézegette. Egyszerre csak sápadozni kezdett, olyan fehér lett, akár csak a fal, mert megismerte a rajta levő jegyről, amit a saját kezével égetett bele. Aztán elkábúlva hebegte:

— Nagyságos uram, hogy jutott ide ez a kés?... Csak nem úgy...! — motyogott az öreg kétségbeesve. — Kérem az élő Istenre, mondja meg, hogy jutott nagyságod ehhez a késhez? Oh mondja meg, ne kínozzon tovább.

Mihály nem tartóztathatta magát tovább.

— János atyus, — szólt szeliden, — nem ismeri már Mihályt, az árvát?

A nagybácsi most ijedt meg még csak igazán. Megösmerte unokaöcscsét s szégyenletében és félelmében térdre borúlt. De Mihály felemelte az öreget, aztán megölelte és azt mondta:

— Ne féljen nagybácsi! Rég megbocsátottam a rajtam elkövetett vétkét!

Mihály ott tartotta magánál az öreget élete fogytáig. S mikor meghallotta, hogy az ő József testvérbátyja szolgál, őt is magához vette.

A nagybácsi már nem sokáig maradt életben. De azzal a vigasztalással húnnya le a szemét, hogy Mihály nem vezett oda a barlangban s hogy megbocsátott neki.

Az üvegszívű királyleányok.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy királyleány, annak volt három leánya. A leányok már nem voltak afféle apróságok; jóformán eladószámba mentek már mind a hárman. Hanem azt aztán bajos volna megmondani, melyik volt köztök a legszebb; egyik gyönyörűbb volt a másíknál.

De egy nagy bibéje volt mind a háromnak. Akármilyen furcsának tessék is, mégis úgy volt, hogy mind a három leánynak üvegből volt a szíve.

— Gyermekék, — mondá egyszer a leányoknak a királyné, — vigyázzatok a szívetekre, mert az nagyon törékeny portéka!

És a leányok vigyáztak is tőlök telhetőleg.

Egy napon a legidősebb testvér, aki nagyon szerette hallgatni a madarak énekét és nagyon kedvelte a virágokat: a könyöklőn támaszkodott az ablakban és elnézte, amint a kertben a madarak meg a pillangók repkedtek a lombos fák és színes virágok körül. Hogy, hogy nem, egyszer csak a kelleténél jobban oda találta nyomni a könyöklőhöz a mellét, s e pillanatban megcsendült valami, olyan hangot hallatva, mint mikor valami megpattan, mire a szegény teremtés összerogyott és meghalt.

Darab idő múlva egyszer a közbülső leány egy csésze nagyon forró kávéét ivott. Ekkor megint olyan hang csendült meg, mint mikor

valami üveg pattan el, csak valamivel finomab-
búl, mint ahogy első ízben történt, és a leány
leesett a lábáról. Mikor az anyja felemelte és
nézegette, nagy örömeire csakhamar észrevette,
hogy a leány nem halt meg. A szívéen csak
egy igen kis repedés támadt, amitől valami
nagy baja ezúttal nem esett s aléltságából nem-
sokára magához tért. Hanem ez is elég volt
arra, hogy a szülőkben aggodalmat keltsen.

— Mit csináljunk most már szegény
leányunkkal? — tanakodott a király a felesé-
gével. — Repedés támadt a szívéen, s habár
— szerencsére — nem történt tőle nagy baja
ez alkalommal, de a szíve most már igen köny-
nyen kettéhasadhat. Nagy gondviselés alá kell
szegényt vennünk.

A királyleány meghallván ezt az aggodal-
mas tanakodást, odaszólt a szülőinek:

— Ej, hagyjatok csak engem! Hisz a re-
pedt edény néha még tovább tart, mint az ép!

Azonközben a legfiatalabb királyleány is
teljesen kivirúlt hajadonná serdült. Szép is, jó
is, okos is volt, ami most sokkalta jobban ki-
tűnt szegény szenvedő testvére mellett. Tódúl-
tak is oda a királyfiak mindenfelől, hogy fele-
ségül kérjék. De az öreg király okúlt a szo-
morú tapasztalaton és azt mondta:

— Nekem már csak egy leányom van, és
annak is üvegből van a szíve. Akinek én őt
odaadom, annak olyan királyfinak kell lenni,
aki egyszersmind üveges is és tud bánni az
ilyen törékeny portékával.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1874. Japán könyvek a székelyi múzeum gyűjteményéből

Ilyen kedvemre még nem hordozta a leppentyűmet senki.

Hanem hát a sok kérő közt egy sem akadt olyan, aki magát egyszerre az üvegeségre adta volna, és így valamennyinek el kellett menni.

Volt a fegyvernökök közt a király palotájában egy, aki már közel járt ahhoz, hogy nemessé avassák. Ha még háromszor hordozza a királyleány ruhájának a leppentyűjét, akkor nemessé lesz.

A király nemsokára kinevezte az ifjút leppentyű-hordozónak. Mikor aztán az ifjú harmadízben vitte a királyleánynak a leppentyűjét, a királyleány megfordult és odaszólt neki:

— Milyen gyönyörűen hordozod te a leppentyűmet! Ilyen kedvemre még nem hordozta senki.

Ekkor vette észre a fegyvernök, hogy a királyleány is egészen királyi nyelven beszél.

Az ifjú nemessé lett. A király szerencsét kívánt neki és mondta, hogy mehet.

Mikor az ifjú elment, a királyleány ottkinn állott a kertajtóban, és így szólott hozzá:

— Te olyan gyönyörűen hordtad a leppentyűmet, ahogy még nem hordta azt senki. Hátha még üveges is, meg király is volnál!

Erre az ifjú azt felelte, hogy minden erejéből azon fog igyekezni, hogy az legyen; csak várjon rá, amíg visszatér.

Az ifjú azzal ment egyenesen egy üvegeshez és megkérdezte tőle, hogy nincs-e üvegesinasra szüksége.

— Volna bizony nekem szükségem, —

felelte az üveges, — de tudd meg, hogy négy álló esztendeig kell nálam tanulnod. Az első esztendőben megtanulod: a zsemlyét elhozni a péktől, aztán meg a gyerekeket mosdatni, fésűlni és öltöztetni. A második esztendőben tanulod a repedéseket gipsz-enyvvel betapasztani; a harmadik esztendőben megtanulod az üveg elmetszését és betevését, és a negyedik esztendőben mindezekből sortában remekelni fogsz, és ha jól sikerül a remeklés, hát felszabadúlsz és mesterré leszel.

Az ifjú erre azt kérdezte az üvegestől, vajjon nem kezdhetné-e hátúlról, mivelhogy akkor gyorsabban menne a dolog.

— Micsoda? — pattant fel erre a különös kívánságra az üveges. — Minek nézed te az üvegesmesterséget? Vagy gúnyolódni akarsz, vagy ostoba vagy hozzá. Inkább ezt az utóbbit hiszem; azért tehát tudtodra adom, hogy egy rendszerető, jóra való üvegesnek mindig előlről kell kezdenie, máskülönben nem értene a mesterségéhez semmit.

Az ifjú hát nem firtatta tovább a dolgot, hanem szépen belenyugodott a változhatatlanba. Az első esztendőben tehát hordta a zsemlyét a péktől, mosdatta és fésűlte a gyerekeket, meg aztán öltöztette is. A második esztendőben bekente a repedéseket gipsz-enyvvel; a harmadik esztendőben megtanulta az üveg metszését és berakását; a negyedik esztendőben pedig, sikerült remeklés után, felszabadult és mesterré lett. Erre azután felöltözködött nemesi ruhá-

jába s elbúcsúzván tanítómesterétől, nagy örömmel útnak eredt.

Most azon törte a fejét unos-untalan: mihez kezdjen, hogy most már még király is legyen. Amint mély gondolatokba merülve s szeméit a földre szegezve ment, mendegélt, egyszerre csak egy öreg ember lépett elébe, mondván:

— Talán elvesztettél valamit, fiatal barátom, hogy örökösen a földet szemléled?

— Én bizony nem vesztettem el semmit, — szólt az ifjú, — de mégis keresek valamit... nevezetesen egy királyságot. Te okos embernek látszol, jó öreg; nem tudnál valamelyes útat és módot, hogy király lehetnék?

— Ha üveges volnál, tudnék mondani egy jó tanácsot.

— Hiszen én éppen üveges vagyok, — mondá az ifjú örömpesve; — éppen most remekeltem az üvegesmesterségből.

Amint az öreg ezt meghallotta, rögtön elbeszélte az esetet az üvegszívű három testvéréről, meg azt is, hogy az öreg király tisztánpusztán üvegesnek szánta a leányát.

— Kezdetben — úgymond — még az a föltétel is volt szabva, — hogy annak az üvegesnek, aki a királyleányt megkapja, még királynak is kell lennie. De mivelhogy olyan vőlegénynek való nem igen találkozik, aki mind a kettő, üveges is, meg király is legyen egy személyben: hát a király engedett valamicskét, mint ahogy az okosabb szokta tenni, és

két más föltételt szabott. Üvegesnek persze még mindig lennie kell, annál megmaradt a dolog.

— Hát micsoda az a két föltétel? — kérde az ifjú nemes nagy kíváncsian.

— Hogy a királyleánynak tessék és bársonypuha keze legyen. Ha tehát olyan üveges jön, aki a királyleánynak tetszik és akinek bársonypuha keze van: a király neki adja a leányát, és az ő halála után örökölni fogja a királyságot. Volt is már egy sereg üveges a palotában; de egyik sem tetszett a királyleánynak. Aztán meg nem is volt nekik bársonykezők, hanem csak amolyan közönséges, amint hogy közönséges üvegesektől más fajtát várni sem lehet.

Mikor ezt az ifjú nemes meghallotta, egyenesen a királylakta városnak tartott és bátran belépve a rezidenciába, megismertette magát a király előtt. Eszébe juttatta neki, hogy ő fegyvernök volt nála a palotában, és elmondta, hogy a királykisasszonyhoz való nagy hajlandóságának miatta kitanulta annak rendje és módja szerint az üvegesmesterséget és letette a remeket belőle, s most már, ha nem lenne személye ellen kifogása, a királykisasszonyt feleségül szeretné venni.

Ekkor a király behívatta a leányát és megkérdezte tőle, tetszik-e az ifjú nemes neki. S mikor a királyleány, aki az ifjúra tüstént ráismert, az apja kérdésére igen-nel felelt, a király azt mondta az ifjú nemesnek, hogy most

húzza le a keztyűjét és mutassa meg, van-e bársonypuha keze. Hanem a királyleány úgy vélekedék, hogy az egészen szükségtelen, ő jól tudja, hogy neki bársony keze van. Ő ezt már akkor észrevette, mikor felvezette őt a lépcsőn.

Igy hát be volt töltve mind a két föltétel, és minthogy a királyleány üvegest kapott férjül és hozzá még bársonypuha kézzel: volt, aki nagyon vigyázott a szívére, egész a halála napjáig.

A másik testvérből pedig, akinek egy kicsit meg volt pattanva a szíve: nagynéni lett, még pedig a legjobb nagynéni a világon. Ezt állították nem csupán a gyermekek, akik Isten jóvoltából a fiatal szülőket körülvették, hanem más embereknek a gyermekei is. A kis királyleánykákat a nagynéni olvasásra, imádkozásra és babaruhák készítésére tanította: a királyfiakat pedig kikérdezgette a tanúltakból. Aki jól felelt, azt nagyon megdicsérte s ráadásul meg is ajándékozta; ha pedig valamelyik egyszer másszor nem végezte el a föladatát, azt keményen megpirongatta s így szólott hozzá:

— Mondd csak, te gyönyörű mákvirág, mit gondolsz te voltaképpen magad felől? Mi lesz belőled később? csak ki vele! . . . Nos, mondod-e már?

S mikor aztán a kicsiny nagysokára zokogva azt mondta, hogy: »ki-ki-ki-rály«, a nagynéni nevetett és kérdé:

— Király? Talán Midász király? . . . Midász király ő felesége, két hosszú számár füllel!

Ilyenkor aztán elszégyelte magát a lurkó nagyon.

Ez a középső királyleány is igen öreg kort ért, ám bár meg volt pattanva a szíve. S ha valaki csodálkozott rajta, az öreg királykisaszszony azt mondta rá rendesen:

— Hja, biz' az úgy van! Ami fiatal korában megpattan és tüstént nem hasad ketté, az sokszor nagyon sokáig eltart még azután.

A tündér ajándéka.

Volt valaha a világon egy király meg egy királyné. Erdős hegy oldalában, virágos kert kellő közepén, gyönyörűséges szép arany palotában laktak, amely oly vakítóan tündökölt, hogy aki fényes nappal rátekintett, hosszú időre elvette annak a szeme fényét.

Élhettek volna bú nélkül, mert volt mindenök, ami szemöknek, szájoknak csak tetszett; de még sem lakott náluk öröm és megelégedés. Egyre búsította őket, hogy hijával vannak a legnagyobb ajándéknak: hogy nincs gyermekek, akire idővel az országot ráhagyhatnák.

Buzgón könyörögtek hát folyvást a jóságos éghez, hogy adjon nekik egy fiút. És addig-addig könyörögtek, míg egyszer egy szép nyári reggel a királyné, amint álmából felocsudott, egy bölcsőt pillantott meg mennyezetes ágya mellett és abban egy szép szendergő fiúcskát.

Örömnap volt ez a házra, de az egész országra nézvést is, amelynek a legtávolabbi zugolyában is tüstént kihirdették ezt a rég várva várt örvendetes eseményt. Csapott is a király olyan keresztelőt, a minőhöz hasonlót a világ még nem látott. Mindenütt, az országnak a legkisebb falucskájában is, nagy tort ülének a keresztelés napján: ökröket sütöttek és sörös hordókat ütöttek csapra a király kontójára s muzsikaszó mellett három nap három éjszaka járta a nép kicsinyje, nagyja a keresztelő örömének a tánczát.

Mikor aztán a gyermek fölserdült, megcsappant a szülők öröme egy kissé. Sokszor nagyon makranczosnak és kiállhatatlannak mutatta magát, meg beteges is volt. Előbbeni kedvessége eltűnedezett lassacskán; nehéz fel fogású lett és a tanulás nem igen feküdt neki a szívéen. Szóval olyan csintalan és könnyűelméjű volt, aminő csak egy királyfi lehet.

Ezen azután persze nagyon búslakodtak a szülők. Az oly sokáig óhajtvá kivánt örökös rájok nézve inkább csapásnak mint áldásnak látszott, kivált mikor arra gondoltak, hogy apja után a király nagy hívatása vár reá, s hogy csak egy jó király boldogíthatja a népét.

De az illetén szomorúság még nem volt elegendő. Ez a nagy szomorúság kétségbeejtő rémületté fokozódott, mikor egy napon észrevették, hogy két púpforma kelés támadt a királyfi vállain. A leghíresebb orvosok tanakodtak rajta, hogy mit csináljanak, hogy ezt az új

betegséget meggyógyítsák. Utóljára abban állapotok meg, hogy első sorban a legegyszerűbb módot próbálják meg annak a csodálatosan egyforma két kelésnek az eltüntetésére. Elővettek sebkötélékeket meg vasból való műszereket és rátették a szegény királyfi púpjára.

Hanem a fájdalommal, amit neki ezzel okoztak, csak rosszabbra fordult a megkínzott fiú állapota; napról-napra rosszkedvűbbnek, nyugtalannak és szenvedhetetlennek mutatta magát. Hozzá még a kinövések egyre növekedtek, ahelyett, hogy kisebbedtek volna. És minél inkább növekedtek a kelések és minél különösebb alakot öltöttek, annál gyorsabban emésztődött a királyfi, s szemlátomást közeledett a kimúlás felé.

Az orvosoknak megállt az eszök ennek a csodálatos testi betegségnek a láttára. Ilyennel még nem volt dolguk; de nem is tudtak a bajon segíteni semmit. Meg is mondták szépen a királynak, aki majd hogy szörnyet nem halt a rettenetes hír hallatán... Nem is merte a királynénak tudtára adni. Ha nincs mentség, ha nincs segítség, hát legalább éljen reménykedő hitében, a meddig csak élhet.

Végre egy híres seb-orvos utolsó mentőeszközül azt tanácsolta, hogy a királyfi vállain támadt és egyre növekedő kinövéseket ki kell metszeni haladéktalanul. És ennek a műtétnek a végrehajtására mindjárt ki is tűzték a következő napot.

Ekkor, ezen az éjszakán, a királyné egy

magas alakot látott álmában az ágya mellett, aki szemrehányó hangon így szólott hozzá:

— Háladatlan! Hát te csakugyan meg akarod bénítani azt a becses ajándékot, amit én, a tündérek királynője, a jóságos ég ajándékképpen te neked adtam? . . . Ami birodalmunk egyik gyermekét bíztam a te gondviselésedre, hogy az a ti örömetek, reményetek legyen és népetek boldogításán munkáljon. És te esztelenül kínos halált szánsz neki az orvos késével?

— Hogy mondhatod te becsesnek a te ajándékodat? — szólott szomorúan a királyné. — Nézd meg csak azt a makranczos, nyomorék, beteges gyermeket! Lehet-e ilyen becses ajándék egy királynak, aki szelid természetű, ép testű, egészséges örökösre vár?

— Óh, hogy lehetsz olyan rövidlátó! — felelé a tündér. — Tudd meg, hogy az első benyomások, amiket egy mennyei lény ezen a világon kap, nem lehetnek mindjárt kedvezők. Meg kell szoknia a földi lakóhelyet és mindazt, ami környékezi, és soha nem válhat meg végkép a menny lakóitól, akik őt koronként, ha csak vendégképpen is, oda-odavonják. Amit te, óh királyné, vakságodban a földi lakosok fogatkozásának tartasz: az a menny lakóinak rendeltetésök betöltésére s angyali szépségök egyik eszközeül szolgál. Jaj neked, százszor is jaj, ha a gyermeknél szárnyainak növekedését megakadályozni törekszel . . .

Ezt mondván, a tündér eltűnt.

Mikor másnap reggel az orvosok rettenetes későkkel megjelentek a palotában, hogy a királyfi vállain levő kinövések kivágásához hozzálássanak: a királyné nemcsak hogy ezt nem engedte meg, de sőt megparancsolta, hogy még a kötelékeket és szorító pántokat is azonnal vegyék le a királyfi vállairól. Az orvosok némi vonakodás után ezt is megcselekedték, és megjövendölték, hogy a királyfi bizonyosan meghal.

Ettől a pillanattól fogva a királyfi kezdett erőre kapni megint és lassanként olyan egészséges lett, mint a makk. Nemsokára azután a csúnya kelések egyszerre csak megrepedtek és hófehér finom tollazatú szárnyak nőttek ki rajtuk. Ezzel a királyfi makacs természete is megszűnt, s szeliddé, nemesérszésűvé és nyájassá változott át. És a legengedelmesebb és legszorgalmasabb tanuló vált belőle, szülői és tanítói nagy örömére s az egész nép büszkeségére, mely örömében így kiáltott fel:

— Óh, ez a királyfi olyan király lesz, hogy keresni kell mását e széles világon!

Hanem az az egy nem fért az emberek fejébe, hogy mire való a királyfinak a szárny. Tudakolták egymástól minduntalan, s mivel senki nem tudott rá megfelelni, hát utóljára is az a hiedelem vert gyökeret köztök, hogy az csupán ékességnek való.

Pedig ha ügyeltek volna rá, megbizonyosodhattak volna a felől, hogy a királyfi nem

ékességből viselte a szárnyait, hanem hogy azokat koronként használta is. Mert éjszakának idején bizonyos órában el-eltűnt hazunnan hetenként, hogy látogatást tegyen, ahonnan származását vette: a tündérek országában, a

honnán mindannyiszor megújhodott erővel tért vissza, és mindannyiszor elhozta onnan a béke és szeretet lelkét, hogy ezt egykor, ha majd királylá leszén, népére kitöltse.

És nem sokáig kellett várakoznia, hogy levegye apja vállairól az uralkodás terhét.

A nép ujjongott örömében, és beteljesedett jövendölése: a királyfiból csakugyan olyan király lett, hogy keresve sem találtak volna mását széles e világon . . .

A hét Simonról.

Volt egyszer egy öreg ember meg egy öreg asszony, akik sok esztendeig éltek már együtt és még nem volt gyermekök, pedig bizony már jó élemedettek voltak. Kérték Istent, hogy ajándékozza meg őket egy gyermekkel, aki késő vénségökben támaszuk legyen.

Addig-addig könyörögtek, hogy végre meghallgatta Isten a kérésöket és hét fiút adott egyszerre nekik, akiket mind Simonnak kereszteltek. De az apa és az anya nem sokáig örültek a nagyszámú ivadéknak. Meghaltak mind a ketten, mikor a gyerkőczök alig voltak tíz esztendősek. Segítettek hát a gyermekek magukon, ahogy tudtak: munkálták közösen a rájuk maradt szántóföldecskét.

Történt egyszer, hogy Ador czár ott kocsizott el mellettök és dolgozni látta őket a mezőn; csodálkozott, hogy akkora apró legénykék már a szántóföldön foglalatoskodnak. Oda küldött azért hozzájok egy főnemest, hogy kérdezze meg őket, kinek a gyermekei. A főnemes odament a Simonokhoz és megkérdezte tőlök: miért törik magukat olyan fiatalon olyan nehéz munkában? Erre azt felelte az első Si-

mon, hogy ők árvák, hogy mindnyájokat Simonnak hívják, és ámbár nagyon fiatalok, nekik kell gondoskodniok magukról, mivel-hogy senkijök sincs, aki gondjokat viselné. A főnemes elmondta a czárnak, aki nagyon csodálkozott ennek a hallatán, és megparancsolta, hogy azt a hét árvát azonnal vigyék be a palotába.

Mikor a czár hazaérkezett, odarendelte magához a főnemeseket mind és így szólt hozzájuk:

— Főnemes uraim! Hét árvát láttok itt, akiknek senkijök sincs a nap alatt. Én föl akarom őket nevelni úgy, hogy később hálával viseltessenek irányomban érte; azért azt kérdem tőletek, hogy micsoda mesterségre, vagy micsoda művészetre taníttassam őket?

Erre a főnemesek egyike, a többiek nevében is, így szólt:

— Felsőleges úr, minthogy ezek a fiúk most már elég érettek és értelmesek: talán legjobb lenne őket magukat megkérdezni sortában, hogy micsoda mesterségre, vagy micsoda művészetre volna hajlandóságuk?

A czár helyesnek találta a vélekedést, s avval megkérdezte az első Simontól:

— Mondd csak, fiam: micsoda mesterséget, vagy micsoda művészetet akarsz tanulni?

Az első Simon azt felelte a czárnak:

— Felsőleg, én művészetet nem akarok tanulni; de ha tetszik parancsolni, hogy felséged palotája udvarának a közepén egy kovácsmű-

helyt építsek, akkor én felségednek olyan oszlopot kovácsolok, amelyik az égig ér.

A czár belátta, hogy ezt a Simont nem szükséges semmire sem tanítani, mivel ő már kész kovács és derekasan érti a mesterségét; de azt nem hitte még sem, hogy olyan oszlopot tudna kovácsolni, amelyik az égig ér. Azért megparancsolta, hogy kovácsműhelyt építsen palotája udvarának a közepén, s aztán az első Simon nyomban hozzá fogott ebben a kovácsműhelyben az ő bámúlatra méltó művéhez.

Erre megkérdezte a czár a második Simontól:

— Hát te fiacskám, micsoda mesterséget, vagy művészetet akarsz megtanulni:

A fiú azt felelte:

— Felség, és sem mesterséget, sem művészetet nem akarok tanulni; de ha a testvérbátyám megkovácsolta a vasból való oszlopot, akkor én majd felmegyek ennek az oszlopnak a tetejére, hogy körülnézzek minden országban és megmondjam felségednek, ami minden országban történik.

A czár úgy találta, hogy ennek a Simonnak sincs semmi szüksége a tanulásra, mivel már eleget tud. Erre aztán megkérdezte a harmadik Simontól:

— Nos hát te miféle mesterséget, vagy miféle művészetet akarsz megtanulni, fiam?

Ez azt felelte:

— Felség, én se mesterséget, se művészetet nem akarok tanulni; de ha az én legöre-

gebb testvérbátyám egy bárdot kovácsolna nekem, hát én azzal villámsebességgel hajót építenék.

Ekkor a czár felkiáltott:

— Valóban, nekem ilyen mesterre nagy szükségem van!

Aztán megkérdezte a negyedik Simontól:

— Hát te, negyedik Simon, micsoda mesterséget, vagy micsoda művészetet akarsz megtanulni?

— Felség, én semmit sem akarok tanulni; de ha az én harmadik testvérem megépítette a hajót, és azt a hajót ellenség támadja meg, akkor én azt az orránál fogva megfogom és leviszem a víz alá, és ha az ellenség ismét elvitorlázott, hát felvezetem a hajót a nyílt tengerre megint.

A czár ámúlt-bámúlt a fiúnak ezen a csodarején és így szólott hozzá:

— Na, neked sincs többé semmi tanulni-valód!

Erre megkérdezte a legközelebbi Simontól:

— És te, ötödik Simon, micsoda mesterséget, vagy micsoda művészetet akarsz megtanulni?

— Én nem akarok semmit sem tanulni, felség, — mondta az ötödik Simon, — de ha az én legöregebb testvérbátyám egy puskát készítene, hát én evvel a puskával minden madarat, vagy akármilyen más valamit lepuffantanék a levegőben, ha még olyan messze volna is tőlem, csak lássam.

— Az ilyen ügyességet is szívesen fogadom, — mondá az ötödik Simonnak a czár.

Erre megkérdezte a hatodik Simontól:

— Hát te, Simon, micsoda művészetet akarsz folytatni?

— Felség, — felelé Simon, — én semmi művészetet sem akarok folytatni; de ha az ötödik testvérem a levegőben egy madarat lelőtt, hát én azt nem engedem leesni a földre, hanem a levegőben megkapom és felségedhez viszem.

— Te is derekas dolgot tudsz végezni, — mondta neki a czár, — neked is hasznodat veszem.

Erre megkérdezte a czár az utolsó Simontól:

— Nos hát te, Simon, micsoda mesterséget, vagy micsoda művészetet akarsz megtanulni?

— Felség, — felelé az utolsó Simon, — én nem akarok tanulni sem mesterséget, sem művészetet, mert én úgyis értek egy jó mesterséghez.

— Micsoda mesterséghez értesz hát? — kérdezte a czár.

— Én kitűnően értek a lopáshoz, — felelte az utolsó Simon nagybüszkén, — ebben a mesterségben rajtam senki sem tesz túl.

A czár ennek a gonosz mesterségnek a hallatára nagy haragra gyúlt és a főnemeseihez így szólt:

— Uraim, mondjátok csak nekem, mit ta-

nácsoltok? Nem kell-e ezt a tolvaj Simont megbüntetni? . . . Milyen halált szenvedjen?

— Felség, — vélekedtek a tanácsosok, — miért kell őt mindjárt halállal büntetni? Talán valami különös tolvajjal van dolgunk; hátha szükség esetében még hasznunkra is lehet.

— Hogy-hogy? — kérdezte a czár.

— Hát olyan módon, felség — vélekedtek a nemesek — hogy felséged már tiz esztendő óta eseng a szép Ilona czárnő keze után, de mindekkoráig nem tudta megkapni, pedig bizony sok költséget is fordított rá . . . ez a mester-tolvaj a szép czárnőt talán ellophatná felséged számára.

A czár ekkor így szólt:

— Isteni szózat! Igazatok van, barátaim!

Erre odafordult a tolvaj Simonhoz és azt mondta neki:

— Nos, Simon, el tudsz-e te menni huszonkilencz országon keresztül a harminczadik országba s elő tudod-e keríteni a szép Ilona királynőt? Hogyha őt ellopod és szépszerével a birtokomba juttatod, hát én téged gazdagon megajándékozlak.

— Legyen, amint felséged parancsolja! — felelte Simon.

— Én nem csupán parancsolom, hanem kérlek; ne késsél tovább. Vigy magaddal hadi népet és pénzt, amennyit akarsz, és hozd ide a szépséges czárnőt.

— Nekem nem kell felségednek sem hadserege, sem pénze, — mondá az utolsó Simon,

— csak ereszsze el velem a bátyáimat mind, mert a bátyáim nélkül én nem boldogúlhatok.

A czár eleinte nem akart ráállani, hogy őt valamennyi Simon otthagyja egyszerre; de mégis meggondolta a dolgot és megengedte valamennyiöknek, hogy elmehessenek.

Azonközben az első Simon a vasból való oszlopot a kovácsműhelyben már bevégezte és föl is állította a palota udvarán. A második Simon felmászott az oszlop tetejére és széttekintett onnan, hogy a szép Ilona apjának országát eleve szemügyre vegye. Egyszerre csak odakiáltott Ador czárnak:

— Felség, huszonkilencz országon túl a harminczadik országban látom a szép Ilona czárnőt az ablaknál ülni. Óh, milyen szép!

A czár még jobban nekibuzdúlva, parancsolta a Simonoknak:

— Fiaim induljatok még ma, és pedig azonnal, útnak, és jöjjetek mielőbb vissza! Én már nem tudok Ilona czárnő nélkül élni.

A legidősebbik nyomban kovácsolt a harmadiknak egy puskát és megszerezte az útra való elemózsiát, hogy élelem dolgában ne legyen semmi fogyatkozásuk. A tolvaj Simon pedig egy macskát vitt magával és azzal útnak eredtek. Az utolsó Simon ezt a macskát annyira magához szoktatta, hogy úgy ment utána mindenütt, akár egy kutya, s mikor megállapodott, felállt a hátsó lábára, hizelkedett neki és dorombolt. Így folytatták útjokat egész a tenger

A hét Simon azzal elvitorlázott.

Országos Széchényi Könyvtár

partjáig, ahol aztán hajóra kellett szállniok, hogy tovább evezzenek. Sokáig keresgéltek a tengerparton az alkalmas fát, hogy hajót építhessenek. Végre találtak egy iszonyatos nagy tölgyfát. A harmadik Simon fogta a bárdot és hamarosan kivágta tőben, majd vitorlázásra alkalmassá tette, és a hajó gerinczében drága portékákat helyezett el. A hét Simon azzal beült a hajóba s elvitorlázott.

Több héten át tartó hajózás után szerencsésen elvergődtek útazásuk céljához. A kikötőbe érve, horgonyt vetettek. A következő nap a ravasz Simon fogta a macskáját és be ment vele a városba. Szépen eljutott a czár palotájához és megállt Ilona czárnő ablakai előtt. A macskája tüstént felállott a hátúlsó lábaira s elkezdett neki hizelkedni és dorombolni. De tudni kell, hogy senki sem látott macskát ebben az országban és nem tudták, hogy miféle állat az.

A szép Ilona czárnő ebben az időben éppen ott ült az ablaknál és amint a macskát meglátta, legott kiküldötte a szobaleányát, hogy tudakozza meg, hogy miféle teremtmény az, eladó-e, és mi az ára? Simon azt felelte a szobaleánynak:

— Mondja meg ő fenségének, a szép Ilona czárnőnek, hogy ez az állat »macska«, de nem eladó; hanem ha ő fenségének annyira tetszik, hát oda ajándékozom neki.

A szobaleány visszafutott a czárnőhöz és elmondta neki, amit Simontól hallott. A czárnő

erre nagyon megörült, rögtön kifutott a szobájából és maga kérdezte meg Simontól, hogy hát csakugyanem eladó-e az a macska? Simon pedig alázattal így szólt:

— Fenséges czárnő, ezt a macskát én nem adom el, de ha felségednek olyan nagyon tetszik, hát én szívesen oda ajándékozom.

Avval a czárnő a macskát azonnal a karjára vette s indult befelé a palotába, és parancsolta Simonnak, hogy menjen utána. Mikor benn volt a palotában, egyenesen szaladt az apjához, a czárhoz, megmutatta neki a macskát és elmondta, hogy ezt az állatot egy idegen ajándékozta neki. A czár a macskát megnézegette, nagyon örült a kedves állatnak és megparancsolta, hogy Simont azonnal küldje be hozzá. És mikor Simon bent volt, a macskáért gazdagon meg akarta ajándékozni. De mivel Simon semmit sem akart elfogadni, így szólt a czár:

— Barátom, hát maradj kevés időre a házamban; azalatt a te jelenlétedben a macska jobban megszokja majd a leányomat.

Hanem Simon semmi kedvet sem érzett hozzá, s azt mondta a czárnak:

— Felsőleges czár, én nagy örömmel laknám a felséged házában, ha nem hajómon volna a lakásom, a melyiken felséged országába jöttem; azt én senkire sem bízhatom. De ha felségednek úgy tetszik, hát mindennap eljövök a palotába és a macskát felséged kedves leányához hozzászoktatom.

A czárnak így is jól volt, és kérte a ravasz ficzkót, mindennap látogasson el a palotába.

Azóta Simon mindennap eljárt a szépséges Ilona czárleányhoz. Egyszer aztán így szólott hozzája :

— Fenséges herczegnő, én már régen járok fenségedhez, de idáig még nem vettem észre, hogy valahová kimenne sétálni. Ha egyszer megtekintené fenséged a hajómat, hát sok pompás aranyszövetet és drágakövet mutatnék fenségednek, amilyeneket még soha nem látott.

A czárleány azonnal bement az apjához és kérte, engedje meg, hogy kísétálhasson a tengerpartjára. A czár megengedte és meghagyta, hogy a szobaleányai kísérik el.

Amint odaértek a tenger partjára, kérte Simon a czárleányt, hogy nézze meg a hajóját, és miután ezt megcselekedte, a ravasz Simon és a bátyjai megmutogattak a czárleánynak különféle szebbnél-szebb portékát. Akkor az utolsó Simon így szólott a szép Ilonához :

— Most parancsolja meg fenséged a szobaleányainak, hogy hagyják el a hajót, mivel én fenségednek még drágább portékákat akarok megmutatni, de amiket nem tehetek ki az egész világ szemének.

A czárnő csakugyan megparancsolta a szobaleányainak, hogy tüstént menjenek ki a partra. No ez kellett csak! A Simonok készen voltak már azzal, hogy mit csináljanak; mert a ravasz Simon előre megmondta nekik, hogy mihelyt a czárnő magára marad, a hajókötele-

ket azonnal vágják el és egész erővel indítsák útnak a hajót a nyílt tenger felé. És a Simonok ezt meg is cselekedték.

Azalatt pedig maga a ravasz Simon különféle portékákat rakosgatott a czárnő elébe s őt néhánynyal megajándékozta, amit a cza-revna nagy örömmel fogadott. Csakhogy már akkor úszott a hajó; annyira bele volt mélyedve a sok holmi szemlélésébe, hogy ezt észre sem vette. Jó idő telt így el. Végre azt mondta a czárnő, hogy ideje már, hogy visszatérjen, mert az apja majd megharagszik, ha soká ki-marad. Azzal megindult.

Mikor kiment a hajószobából, elszörnyedve látta, hogy a hajó már a nyílt tengeren jár és hogy már a partok is eltűntek. Erre a szívére szorította a kezét, átváltozott tüstént hattyúvá s fölrepült. Az ötödik Simon ezt látva, fogta a puskáját és megsebesítette, s amint a hattyú esni kezdett alá, a hatodik Simon nem engedte a vízbe hullani, hanem felfogta a levegőben és a hajóra hozta, ahol ismét czárnővé változott át; csak a karján volt kissé megsebesítve.

Amint a parton várakozó szobaleányok látták, hogy a hajó a czárnővel megindult s már-már eltűnt a szemök elől: jajveszékelve hazafutottak és elbeszélték a czárnak, hogy mi történt. Ekkor megparancsolta a czár, hogy az egész hajóhada azonnal vegye üzöbe a szökevényeket. A hajóhad nyomban útnak eredt és ment olyan gyorsasággal, amilyennel csak birt, s már-már közelébe is ért a Simonok hajójának,

mikor a negyedik Simon a hajót orránál fogva megkapta s levezette a földalatti világba. És midőn a többi hajók észrevették, amint az üldözőbe vett hajó a szép Ilonával eltűnt, hát azt gondolták, hogy most már minek mennének tovább, azzal szépen visszafordultak.

A Simon-testvérek pedig szépen visszaverődtek a hazájokba és a szép Ilona czarevnát bevezették Ador czár palotájába, aki a Simonokat nagy szolgálataikért végkép ott fogta az udvarában, és őket különös kiváltságokkal és még hozzá arannyal, ezüsttel meg drágakövekkel is gazdagon megajándékozta. Ő maga pedig sok, sok esztendeig élt a szép czárnővel örömben és boldogságban.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

